

BEDİÜZZAMAN'IN KARDEŞİ RİSALE-İ NURLARIN MÜTERCİMİ: ABDÜLMECİD NURSİ

ABDULKADİR CEYLAN

ÖNSÖZ

Ezelden Ebede ne kadar hamd, övgü, sena, medih ve minnet varsa bize Abdülmecid Nursi gibi bir alimi tanıyıp, yazmamızı nasip eden Alemlerin Rabbi Allah’a olsun. Salat ve selam Allah’ın Habibi, İlim şehri, Resulü Sakaleyn Hz. Muhammed (s.a.v.) in üzerine olsun.

Değerli dostlar! Bu çalışmamızda Bediüzzaman Said Nursi’ nin hakkında “Abdülmecid’i on beş sene okuttum, şimdi onun gibi bir âlim, ne Türkiye’de ne de Mısır’da yoktur” dediği, eski Diyanet İşleri Başkanı Ahmed Hamdi Akseki’nin “ben dünyada Abdülmecid Nursî gibi âlim görmedim” dediği Bediüzzaman Said Nursi’nin en küçük erkek kardeşi Abdülmecid Nursi’yi (Ünlükul) elimizden geldiğince anlatmaya çalışacağız inşallah.

Yakın arkadaşı ve büyük alim Seyyid Şefik Arvasi şunları söylemiştir: “Hazret-i Bediüzzaman’dan sonra, memleketimizde ilmi belağat-i Kur’an’a vakıf Abdülmecid Efendi üstünde alim yoktur.” Abdülmecid Nursi, talebe, müderris, Muallim, gümrük memuru, müftü ve öğretmen olarak uzun yıllar halka dini ve dünyevi hizmetlerde bulunmuştur. Abdülmecid Nursi bu hizmetleri yapmanın yanı sıra Birinci Dünya Savaşı’nda da Üstad’la beraber Gönüllü Kürt Milis Alayında vatan müdafaasında bulunarak gazi olmuştur.

Abdülmecid Nursi, savaş sırasında muhacir olarak Şam’a, oradan da Hacca gidip gitmiştir. Bu yıllarda Diyarbakir şehrinde Müküslü Hamza Ağabey ile birlikte savaş yadigarı olan İşarat-ül İ’caz tefsirini yazıya döküp, temize çekmişlerdir. Savaş sırasında hicret edip Siirt, Adana ve İstanbul’a gitmiş, oradan Diyarbakır’a daha sonra Van’a gitmiştir.

Şeyh Said hadisesinden sonra görevinden ayrılmak zorunda kalıp, önce Diyarbakır-Ergani ilçesi ve Malatya’ya taşınmıştır. Daha sonra Ürgüp müftüsü olup büyük hizmetlerde bulunmuştur. Sonra tekrar görevden alınıp Konya’ya yerleşmiş, Bediüzzaman Said Nursi’nin vefatından sonra mezarının çalınmasına şahit olduktan sonra 1967 yılında hakkın rahmetine kavuşmuştur. Allah rahmet eylesin. Mekanı cennet olsun. Cenabı Hak bizleri şefaatine nail eylesin.

28. 08. 2026

Abdulkadir CEYLAN

akceylan2174@gmail.com

DİYARBEKİR

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	2
İÇİNDEKİLER.....	3
GİRİŞ.....	5
BİRİNCİ BÖLÜM.....	6
1. RİSALE-İ NUR HANEDANI	6
2. ABDÜLMECİD NURSİ’NİN DOĞUMU ÇOCUKLUĞU VE EĞİTİMİ	7
NORS/NURS-KEPİRLİ-TEKRAR NURS	9
ŞEYH MUHAMMED EMİN İLE	11
3. HORHOR MEDRESESİNDE	12
“YOLCULUKTA GÖRÜLEN HARİKA HAL.....	17
4. BEDİÜZZAMAN’A DAİR ANLATTIĞI HATIRALAR	22
BEDİÜZZAMAN'IN VERDİĞİ İCAZETNAME	25
5. BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞINDA.....	26
NEDEN KEÇE KÜLAHLILAR DENİLİYOR?	29
ABDÜLMECİD NURSİ HACCA GİDİYOR.....	29
6. DİYARBEKİR YILLARI.....	32
7. VAN YILLARI	33
8. ERGANİ YILLARI	37
9. MALATYA YILLARI	46
10. ÜRGÜP VE MÜFTÜLÜK YILLARI	47
11. BÜYÜK ACI: FUAD’IN VEFATI.....	51
11. MÜFTÜLÜKTEN ALINMASI	63
12. KONYA YILLARI	63
13. NURS ZİYARETİ	65
14. ÜSTADI ZİYARET ETMESİ	67
15. NİHAD ÜNLÜKUL’UN VEFATI	69
16. SUAD ÜNLÜKUL’UN BEDİÜZZAMAN’I ZİYARETİ	71
"ÜSTADIN HANGİ SÖYLEDİĞİ ÇIKMADI Kİ?"	72
BEN AMCAMDAN GELİYORUM	73
ÜSTAD KONYA'YA KARDEŞİNDEN HELALLİK ALMAYA GELDİ	75
ABDÜLMECİD HAKKINI HELAL ET, BİZİ BİRBİRİMİZE HASRET BIRAKTILAR.....	76
“KONYA'YA GİDİŞİ”	76
TEKRAR KONYA'YA	76

17. BEDİÜZZAMAN'IN SON SEFERİ	79
TEREKE HÂKİMLİĞİ	82
18. BEDİÜZZAMAN'IN VEFATINDAN SONRA	83
19. BEDİÜZZAMAN SAİD NURSİ'NİN MEZARININ ÇALINMASI HADİSESİ	85
20. SON YILLARI VE VEFATI	93
İKİNCİ BÖLÜM	99
1. ABDÜMECİD NURSİ'NİN ESERLERİ	99
KENDİSİNİN YAZDIĞI ESERLER	99
1. Zamanın İsteddiği bir İlmi Kelam İman Dili	99
2. Haneî ve Şafîî Mezheblerine ait Dü-Mezhebi (İki Mezheb) Adlı bir İlmihal	100
3. Abdülmecid Nursi'den Dersler	100
4. Risale-i Fuadiye Alemleri Ahirete Seyahat Rehberi	101
5. Mantık	101
6. Vaaz Örnekleri	102
7. Halebi Sağır Şerhi	102
8. Kaside-i Bürde Şerhi	102
9. Muhakemat Takrizi	102
10. Hatıra Defteri	105
TERCÜME ESERLERİ	105
1. Kızıl İcaz Şerhi ve Tercümesi	106
2. İşarat-ül İ'caz Tercümesi	108
3. Mesnevi-i Nuriye Tercümesi	110
4. Asayî Musa Arapça Tercümesi	112
5. 29. Lem'a Tefsir ve Tercümesi	113
6. Hutbe-i Şamiye Arapça Tercümesi	114
7. Gençlik Rehberi Arapça Tercümesi	114
8. Konferans Arapça Tercümesi	115
KAYNAKÇA	117

GİRİŞ

Abdülmecid Nursi ile ilgili çalışmaya başlarken evvela Risale Haber Sitesinde Bediüzzaman'ın Horhor Talebeleri serisinde birkaç yazı yazmayı düşünerek başladık. Ancak bu serinin üçüncü sayısında Abdülmecid Nursi'nin torunu Seyda nlkul'un teşekkür için arayıp, tavsiye etmesiyle çalışmayı genişlettirip kitaplaştırmaya karar verdik.

Çalışmayı yaparken evvela Risale-i Nur Külliyyatı'nı esas aldık. Bu konuda Risale-i Nur Okuma Programı, Risale-i Nur Kütüphanesi, Nurpedia vb. program ve internet sitelerinden istifade ettik. İkincil kaynaklar olarak Abdülkadir Badıllı, Necmeddin şahiner, Halil Uslu, mer zcan, Mehmet Selim Mardin, İhsan Atasoy vb. yazar aabeylerimizin kitap ve çalışmalarından hayli yararlandık.

nc olarak Risale Haber, Yeni Asya, Sorularla Risale gibi sitelerde yapılan çalışmaları araştırıp inceledik ve ilmi akademik dergilerde yazılan makalelere baktık. Gerekli bulduğumuz alıntıları yaptık. Bunların dışında onlarca kitap ve internet sitelerinden araştırma yaptık.

Dördüncü olarak Abdülmecid Nursi'nin eserlerini konu edindik. Maalesef en zorlandığımız kısım burası oldu. Çünkü Abdülmecid Nursi'nin çok sayıda eseri olmasına rağmen ulaşabildiğimiz eser sayısı ise ancak bir elin parmaklarının sayısı kadar olabildi. Buradan şu ricada bulunuyoruz. Elinde Abdülmecid Nursi'ye ait eser ve emanet olan kardeşlerimiz varsa bunları torunu Seyda nlkul'a ulaştırmalarıdır.

Sizi çalışmayla baş başa bırakırken bulabildiğiniz yanlışları tarafımıza iletmenizi rica ederiz.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. RİSALE-İ NUR HANEDANI

Osmanlı İmparatorluğu'nun Bitlis Vilayetinin Hizan Kazasının İsparit Nahiyesinde 1878 yılında büyük bir alim dünyaya gelir. Bu alime Babası Sofi Mirza ve Annesi Nurê (Nuriye) tarafından dünya ve ahirette mutlu ve bahtiyar olması niyetiyle Said adı verilir.

Sofi Mirza'nın Said'den başka altı tane çocuğu daha vardır. Sofi Mirza'nın sırasıyla çocukları 1. Dürriyye, 2. Abdullah, 3. Said, 4. Mehmed, 5. Abdülmecid, 6. Hanım, 7. Mercan'dır.¹

Sofi Mirza kız erkek ayırımı yapmadan bütün çocuklarını dönemin Medrese ilimlerine göre okutur. Bunlar arasında en meşhuru Meşhur Kürt Hoca, Bediüzzaman Said-i Kürdi, Molla Said, Ebu Laşey, Ehul Acaib, Bediüzzaman ünvanlarıyla tanınan Bediüzzaman Said Nursi olur. Yazdığı Risale-i Nur Külliyyatı aracılığıyla Türkiye, Alem-i İslam ve Dünya da tanınan bir alim olur. Bediüzzaman Said Nursi'nin cihan şümül bir alim olması büyük alim olan diğer kardeşleri kısmen gölgede bırakır.

Bu kardeşler için 'Risale-i Nur Hanedanı' tabirini kullanan kişi de bu çalışmamızda anlatmaya çalışacağımız Sofi Mirza'nın beşinci çocuğu olan büyük alim Abdülmecid Nursi'dir. Bediüzzaman araştırmalarıyla meşhur Necmeddin Şahiner bu konuda şunları söyler: "Arşivimdeki Nur dosyalarımın birinin üzerine 'Risale-i Nur Hanedanı' diye yazmıştım. Bu tabiri, Üstad Bediüzzaman'ın kardeşi Abdülmecid Ünlükul'a ait kendi el yazısıyla yazdığı bir mektupta görüp okumuştum."²

Abdülmecid Nursi de ağabeyi Bediüzzaman gibi dünya zevkleri namına bir şey tatmamıştır. Ömrü savaş, hicret ve sürgünlerde geçmiştir. Selahaddin adlı oğlunun küçük yaşlarda, Fuad Ünlükul, Nihad Ünlükul gibi çocukları ile Ubeyd ve Abdurrahman Nursi gibi yeğenlerinin genç yaşlarda vefatlarını görmüştür. Bediüzzaman kardeşi Abdülmecid'e oğlu Fuad'ın vefatının ardından yazdığı mektupta keyif ve rahat içinde bir dünyanın kendilerine manevi açıdan yaramadığını belirtir. Konu ile ilgili yazdığı mektubu şu şekildedir:

¹ . Sofi Mirza ve Çocukları hakkında bkz. Mehmet Selim Mardin, Yeni Bilgi ve Belgelerle Bediüzzaman Said Nursi, Foliant Yayınları, İstanbul 1991, sh. 49

² . Necmeddin Şahiner, Nurs Yolu, İzmir 2013, sh. 55

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ

وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

الْسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَأَحْسَنَ اللَّهُ عَزَاكُمْ وَأَعْطَاكُمْ صَبْرًا جَمِيلًا وَغَفَرَ لِمَيِّتِكُمْ وَنَوَّرَ قَبْرَهُ بِنُورِ الْإِيمَانِ
وَالْقُرْآنِ وَجَعَلَهُ فِي قَبْرِهِ مُشْتَغَلًا بِرِسَالَةِ النُّورِ بِدَلِّ الْفَلَسَفَةِ السَّقِيمَةِ آمِينَ³

Aziz kardeşim!

Bu hâdis e dahi, Abdurrahman hâdisesi gibi bir hüccettir ki, **bize şimdiki tarz-ı hayat yaramaz.** Bize bu dünyada daha safi ve âlî ve kudsî bir hayat-ı masumane ihsan edildiğinden ona kanaat lâzımdı. Merhum Abdurrahman gerçi muvakkaten aldandı, fakat İstanbul'da Risale-i Nur mukaddematına büyük bir hizmeti var. Hem Onuncu Söz ile tam kurtuldu, sonra gitti.

Merhum Fuad dahi, **inşâallah Risale-i Nur'un feyziyle imanını kurtarmış** ve mektubu dahi, senin dediğ in gibi gösteriyor ve size ve hanedanınıza mensubiyetiyle samimî iftihar ı ve kuvvetli irtibat ı, Risale-i Nur cihetiyle olduğ unu hissettim.

Ben size ta'ziye vermek değı l, belki hem onu hem sizi tebrik ederim ki; **bu zamanın dehşetli ve dalaletli hayatından kurtuldu**, daha masum ve çok bulaşmadan gitti. Ve size Cennet'te lâıyk bir evlâd ve وَلَدًا مُخَلَّدُونَ sırrına mazhar oldu. Ben şimdiye kadar merhum **Molla Abdullah ile beraber Abdurrahman'ı ve Ubeyd'i** ekser dualarımda zikrettiğ im gibi, merhum Fuad'ı dahi onlar ile beraber her vakit yâd edeceğ im, inşâallah.

Evet, kardeşim, dediğ in gibi, Fuad'ın (R.H.) mektubu aynen Abdurrahman'ın (R.H.) mektubu misillü, **Risale-i Nur'un bir şu'le-i kerametini** gösteriyor. Yalnız Abdurrahman'ın gayet hâlis ve şimdiki tarz-ı hayattan ve tabirlerinden müberra, safi ifadesi onda yoktur. **Eğ er dünyada kalsaydı, mağlub olmak ihtimali vardı.**

Cenab-ı Erhamürrâhimîn hem ona, hem **Risale-i Nur hanedanına ve dairesine** merhamet edip, onu rahmetine ve Cennet'e aldı, mağlub ettirmedi. Risale-i Nur'un küçük talebeleri dairesindeki makamında ibka etti. Hadsiz şükür olsun ki, bu iki kahraman biraderzadelerim vefatlarının ilânnameleriyle Risale-i Nur şakirdleri imanla kabre gireceklerine dair olan müjde-i Kur'aniyeye iki misal ve iki delil gösterdiler.

Benim tarafımdan Risale-i Nur'la alâkadar veya bizimle dost olanlara selâm ve dua ile Davud ve Nihad iki Muhammed ve Abdülmecid ile beraber, bütün manevî kazançlarıma her gün hissedard ırlar. Kardeşiniz Said Nursî."⁴

2. ABDÜLMECİD NURSİ'NİN DOĞUMU ÇOCUKLUĞ U VE EĞ İTİMİ

Abdülmecid Nursi, **1884 yılında** Bitlis'in Hizan Kazasının İsparit nahiyesine bağı lı Nurs köyünde doğdu.⁵ İlk eğitimine henüz küçük yaşlarda köyü Nurs'ta başlar. Ama bu ilk eğitiminde ne okuduğ u ve kimden ders almış olduğ u konusunda bir bilgi mevcut değı ldir. Büyük ihtimalle o sırada köyde imamlık yapan bir zattan ders alıp Kur'an-ı Kerim ve Kürtçe Mevlid gibi eserleri okumuştur.

³ . Allah'ın Selamı Üzerinize olsun. Başınıza gelen bu musibetten dolayı size tahammül ihsan etsin ve sabrı cemil versin. Mevtanızı affetsin. Kabrini iman ve Kur'an nuruyla nurlandırsın. Ve onu, felsefe-i sakimeye bedel kabrinde Risale-i Nur'la meşğ ul kılsın. (Risale-i Nurlar'ın Ayet ve Hadis Mealleri ve Me'hazleri, sh. 772)

⁴ . Bediüzzaman Said Nursi, Barla Lahikası, Envar Neşriyat, sh. 383-384

⁵ . Risale-i Nur Enstitüsü, Risale-i Nur'dan Portreler c. 1, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul 2008, sh. 104

Nurs ile ilgili Eğitimci Yazar Abdülbaki imi Şu bilgileri verir: “Nurs’un, ‘Nurs’ veya ‘Nors’ okunması mümkün. Nitekim resm kimlik bilgilerinde yeni yazıya ‘Nors’ olarak geçirilmiŐ. Ancak std, ‘Nurs’ Şeklindeki telffuzu tercih etmektedir: Otuz üç adet Sözlerin ve otuz üç adet Mektupların mecmuna Rislet’n-Nr nm verilmesinin sırrı Şudur ki: Bütün haytımnda Nr kelimesi her yerde bana rast gelmiştir. Ezcümle, karyem Nurs ’tur, merhume validemin ismi Nuriye’dur. NakŐ stdım Seyyid Nr Muhammed’dur, Kdir stdım Nreddin. Kur’ân stdlarımndan Nr, talebelerimnden benimle en ziyde alkadarı Nr isimli bulunanlardır. Kitablarımı en ziyde zah ve tenvir eden, nr mislidir. Kur’ân-ı Hakîm’deki en evvel aklıma, kalbime parlayan ve fikrimi meŐgl eden,” Allah göklerin ve yerin nurudur. O’nun nurunun misli, bir lmba yuvası gibidir.”⁶ yetidir. Hem hakâik-i lhiye’de mŐkiltımın ekserisini halleden Esm-i Hsn’dan Nr ism-i nrnsidir. Hem Kur’ân’a Őiddet-i sevk ve inhisr-ı hizmetim için huss immım Zinnreyn’dur.”⁷

Nurs Köyü, Bediüzzaman Hazretleri’nin dünyaya teşrif ettiŐi ve küçük yaŐlara kadar burada kaldıŐı köyün adıdır. Bediüzzaman ile ŐereflenmiŐ bu köy, daŐlar arasına sıkıŐıp kalmış coŐrafi konumuyla det dünyadan küsmüŐ vaziyet arz etmektedir. Bitlis vilayetine başlı Hizan kasabası sınırları içerisindedir. Hizan’dan uzanan dere ve vadiler arasında kıvrılarak seyreden yollardan varılır Nurs’a. “Hizan’dan güneye doŐru, birçok köyü birbirine başlayan, korkunç derelerin ve vadilerin arasında kıvrılan bir yol bulunmaktadır. Bu yol kıvrıldıka kıvrılır, uzadıkça uzar. Yolun sonlarına doŐru dehşetli ve büyük bir dere vardır. Bu derenin adı Nurs deresidir. Bu dereden batıya doŐru, uçurum gibi daŐların yamaçlarından ilerlediŐinizde, karŐınıza, daŐlar arasına sıkıŐıp kalmış bir köy çıkar. Őte bu köy, Nurs Köyü’dr. Oldukça engebeli ve daŐlık olan bu coŐrafyada yer alan Nurs Köyü’nün evleri, dere yamaçlarına kurulmuŐtur. Ve bu derelerden biri, Nurs Köyü’n ikiye blmiŐtr. Nurs Köyü, yetmiŐ haneli bir köydür. Camisi, okulu ve bir de Nurs Köyü’n Koruma DerneŐi vardır. Ulaşım, eskilere nazaran çok daha rahattır.”

Eskiden uzak, تنها ve kuş uçmaz-kervan geçmez bir yer olarak tarif edilen Nurs Köyü’ne iki binli yılların baŐlarında asfalt güzel yollar yapıldı. Şimdi Nurs Köyü Van Gölü sahillerindeki Tatvan’a arabayla bir saat kadar sürmektedir. Özellikle yaz aylarında çok sayıda insanın ziyaret ettiŐi Nurs

⁶ . Nur Sresi, 24:35.

⁷ . Bediüzzaman Said Nursi, Barla Lâhikası, Yeni Asya NeŐriyt, 1998, s. 156.

Köyü, Bediüzzaman'ın sayesinde dünyaca nam kazanmış bir köy olarak bilinmektedir. Risale-i Nur Talebelerinin dilinde “Nurs” şeklinde kullanılır. Bölge halkının dilinde ise “Nors” olarak kullanılır.

Bu isim bir tahmine göre, “Seher-hizan” terkininin zamanla “Hizan” ve sonraları da “Hizan” tahrif edilmesi gibi; “Nurs” veya “Nors” ismi de Farsçadaki “Nevreside” (Yeni doğmuş) terkininden “Nevres”, bilâhare de “Nors” ismini almış olması muhtemeldir.

Nurs yolu, Nurs dağları apayrı bir âlemdir. Kapağ Dağı'nın eteğinde, yeşillikler içinde, armut ve ceviz ağaçlarının arasında bir dere akar gider. Bu Nurs deresidir. Nurs Köyü'nü, köpüklü suları ile ikiye ayıran bu dere süslemekte ve dört taraftan göklere uzanan çıplak dağlar ve dağların yamaçlarında basit ve kerpiç köy evleri sıralanmaktadır. Köyün kabristanı, Nurs deresinin yamacında, çınar ağaçlarının altındadır... Nurs'ta hayat başka, âlem başka, akşam başka, sabah başka, hülâsa her şey bambaşka... Seherlerle beraber kuş sesleri, derenin hazin çağlamasına karışıyor ve tertemiz, âsude bir hava... Orada insan tabiatla, tabiatın ilâhî güzelliği ile kâinat kitabı ile baş başadır.

Bediüzzaman Şuâlar eserinde “Bitlis vilâyetine tâbi Nurs Köyü'nde doğan ben, talebe hayâtımda rastgelen âlimlerle mücâdele ederek, ilmî münâkaşalarla karşıma çıkanları inâyet-i ilâhîye ile mağlûp ede ede İstanbul'a kadar geldim”. der. Şark yaylâlarından, güneşin doğduğu yerden İstanbul'a kadar gelen bir adam.” Bediüzzaman. Böylece “Şarkın yalçın kayalıklarından, bir ateşpâre-i zekâ, İstanbul âfâkında tulû etti.” Yani “Şark'ın yalçın, sarp ve âhenin (demir gibi sağlam) maverayı şevahik-i cibâlinde (yüksek dağların arkasında, ötesinde) tulu etmiş.” İşte o yer, Nurs Karyesi'dir.

NORS/NURS-KEPİRLİ-TEKRAR NURS

“Nurs Köyü, Bitlis'in Hizan ilçesine bağlı bir köydür. Tarihte Nors/Nurs isimleriyle yer alan yerleşimin adı 1960'ta “verimsiz, çorak anlamına gelen ‘Kepirli’ olarak değiştirilmiştir. Yerleşimin adı köyde yaşayan halkın talebi üzerine 2012 yılında İçişleri Bakanlığı onayıyla yeniden “Nurs” ismini aldı. Köyde Bediüzzaman Said Nursî Hazretleri'nin âile mezarlığı, doğduğu ev ve babasının camisi bulunmaktadır. Ceviz, Karakovan Balı ve Ceviz Mobilyacılığı Köyün meşhur ürünleri arasında yer almaktadır. Nurs Köyü, Bitlis iline yaklaşık 101 km, Hizan ilçesine 45-50 km uzaklıktadır.”⁸

Bediüzzaman Said Nursî'yi ilim hayatına yönlendiren husus, ağabeyi Molla Abdullah'ın ilmi hayattan elde ettiği feyiz ve ilmi ile köyün diğer gençlerinden üstün bir meziyet sahibi olmasıdır. Bu husus Tarihçe-i Hayat kitabında şöyle anlatılır: “Bediüzzaman Said Nursî (Rumi 1293) tarihinde Bitlis Vilayeti'ne bağlı Hizan Kazası'nın İsparit Nahiyesi'nin Nurs Köyü'nde doğmuştur. Babasının adı Mirza, anasının adı Nuriye'dir. Dokuz yaşına kadar peder ve vâlidesinin yanında kaldı. O esnada bir halet-i ruhiye, tahsilde bulunan büyük biraderi Molla Abdullah'ın, ilimden ne derece feyizyab olduğunu tedkike sevketti. Molla Abdullah'ın gittikçe tekâmül ederek köydeki okumamış arkadaşlarından okumakla tezahür eden meziyetini düşünüp hayran kaldı. Bunun üzerine ciddî bir şevk ile tahsili gözüne aldı ve bu niyetle nahiyeleri İsparit Ocağı dâhilinde bulunan Tağ Köyü'nde Molla Mehmed Emin Efendi'nin medresesine gitti.”⁹ Aynı şekilde Abdülmecid Nursî'yi de okuma ve ilme yönlendiren hususun ağabeyleri Molla Abdullah ve Bediüzzaman Said Nursî'nin ilimden elde ettikleri meziyet ve fazilet olduğu kanaatindeyiz.

Abdülmecid Nursî, Nurs Köyü'nün dışındaki ilk medrese eğitimine 1895 yılında henüz 11 yaşında bir çocuk olarak Van'a bağlı Müküs ilçesinin Arvas Köyünde başlar. 1900 yılına kadar medresede eğitimine devam eder.¹⁰

Arvas ile ilgili olarak Prof. Dr. İbrahim Baz şu bilgileri verir: “Günümüzde Van'ın Bahçesaray (Müküs) ilçesine bağlı olan köyün resmi ismi 1978 yılında Doğanyayla olarak değişmişti. 2021 yılında

⁸ . Abdülbaki Çimic, Bediüzzaman'ın doğduğu yer: Nurs Karyesi, Yeni Asya, 02 Aralık 2019; https://www.yeniasya.com.tr/abdulbaki-cimic/bediuzzaman-in-dogdugu-yer-nurs-karyesi_507817

⁹ . Bediüzzaman Said Nursî, Tarihçe-i Hayat, Envar Neşriyat, sh. 30

¹⁰ . Abdulkadir Ceylan, Öz Kardeş, En Birinci En Yüksek ve En Fedakâr Talebe: Abdülmecid Nursî-1, Risale Haber, 8 Mayıs 2026; <https://www.risalehaber.com/abdulkadir-ceylan-oz-kardes-en-birinci-en-yukse-ve-en-fedakar-talebe-abdulmecid-28983yy.htm>

yeniden aslına dönerek Arvas oldu. İyi ki de değişti. Çünkü adını üzerine kurulduğu yüksek dağlardan alan Arvas, aile içinden yetişmiş yüzlerce âlim ve bunların kaleme aldığı binlerce eserle derinliği olan köklü bir köy iken, Doğanyayla'nın hatırlattığı hiçbir derinlik yoktu.”¹¹

Arvas Köyü

Arvas Medresesindeki eğitimi ile ilgili olarak Abdülbaki Arvasi şunları anlatır: “Abdülmecid Efendi derin bir kesbi ilme malikti. Arapça’da, Edebiyat’ta, Kelamda ve Fıkıh ilminde üstüne yoktu. İlk tahsiline Arvas’ta Şeyh Muhammed Emin Efendi’nin rahle-i tedrisinde başlamıştı.”¹² Bediüzzaman Said Nursi’de daha önce Arvas’ta Şeyh Muhammed Emin Efendi’den kısa bir süre ders almıştır.¹³

Şeyh Muhammed Emin Efendi ile ilgili olarak Evliyalar Ansiklopedisi adlı eserde şu bilgiler verilmiştir: “Büyük âlim ve velî. 1867 (H.1284) senesinde Arvas'ta doğdu. 1900 (H.1318)de hac seferinde iken otuz iki yaşında Tûr-i Sinâ'da vefât etti. Büyük âlim ve evliyânın meşhurlarından Seyyid Fehim Arvâsî hazretlerinin on mübârek oğlundan ikincisidir.”¹⁴

Abdülmecid Nursi, küçük yaşlardan itibaren ağabeyi Bediüzzaman’ı takip etmiş, onun hayatına dair birçok bilgiyi aktarmıştır. Kendisinden Bediüzzaman’ın ilk dönem eğitimi hakkında aktarılan bir rivayet şu şekildedir: “Arap âleminin edib-i şehîri, muhterem Prof. Dr. Said Ramazan el Bûtî 25/9/1995 günü, İstanbul’da, Bediüzzaman Said-i Nursi’nin Sempozyumunda yüzlerce insanın huzurunda şu haber ve hâtırayı anlatmışlardı (Mezkûr tarihten sonra, mektupla kendilerinden tekrar o hâtıranın senet ve rivayetini istirham ettim. 13/10/1995 tarihli mektubu ile cevap verdi. Hâtıranın hülâsası şöyledir:) *"Ben, merhum babam Molla Ramazan’dan, o da Bitlisli ve Bediüzzaman’ın eniştesi Molla Said’dan, Molla Said ise, Bediüzzaman’ın küçük kardeşi Molla Abdülmecid’den duymuş olduğu haber şöyledir:" "Bediüzzaman ilme başladığı günlerde, medreselerine bir gün bir derviş gelmiş. Bu derviş, çok perişan, üstü başı kir pas içinde, saç sakalı birbirine karışmış pejmürde bir vaziyette..."*

¹¹ . Prof. Dr. İbrahim Baz, Şehirden Büyük Bir Köy: Arvas, Maarifin Sesi.Com, 11. 07. 2024; <https://www.maarifinsesi.com/sehirden-buyuk-bir-koy-arvas/>

¹² . Halil Uslu, Bediüzzaman’ın Kardeşi Abdülmecid Nursi, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul 1997, sh. 29

¹³ . Tarihçe-i Hayat, sh. 32

¹⁴ . Prof. Dr. Kemal Yavuz vd., Evliyalar Ansiklopedisi, Muhammed Emin Efendi, İhlas Gazetecilik Holding A. Ş, İstanbul 1992, sh. 2056 (Pdf)

"Medresedeki talebelerden hiçbirisi gelen dervişle ilgilenmemiş, ondan uzak durmuşlar. Fakat Bediüzzaman bu dervişle yakından ilgilenmiş, üstünü başını silmiş, beraber aynı kaptan yemek yemişler. Hatta bir kaşıkla, bir lokma dervişin ağzına, bir lokma da kendi ağzına almak suretiyle yemek yemişler." "Bu derviş, o gece medresede kalmış, sabahleyin birden kaybolmuş..." "İşte bu hadiseden sonra, Bediüzzaman'ın halinde, zihninde harika bir inkişaf başlamış..."¹⁵ Edebiyatçı Yazar Hüseyin Yılmaz'da Bediüzzaman Said Nursi'nin hayatını romanlaştırdığı Kutup Yıldızı-1 kitabında bu hadiseye Bediüzzaman'ın Arvas Medresesi ile ilgili hayatını yazdığı bölümde yer verir.¹⁶ Bu zatın Hızır (a.s.) olduğu tahmin ediliyor.

Abdülmecid Nursi'nin Bediüzzaman Said Nursi'nin o dönemki hayatına dair anlattığı dikkat çekici bir hatıra da şu şekildedir: "Şirvan'da müderris bulunan ağabeyisi Molla Abdullah'ın yanında Nahiv mebadisini okurken, nasılsa araları bozulur. Pek küçük yaşta iken, Doğu Bayezid'e gider. Bir kış orada kalır. Fakat gündüzleri Şeyh Muhammed Celalî'nin medresesinde, geceleri de evliyadan meşhur "Ahmedi Hanî" mezarında geçiriyormuş. Orada bir kış kaldıktan ve ulûm-u Arabiyede müntehî olup icazet aldıktan sonra, yine Şirvan'a mûteveccihen yola düşer. Aç, çıplak, derviş kıyafetinde Molla Abdullah'ın yanına gelir. Omuzunda bir post, koltuğunda bir "Delail-i Hayrat" kitabı olduğu halde, halî yerlerde gezerek gelir.

Ağabeyisi Molla Abdullah: "Nereye gitmiştin? Neyi okudun?" diye durumunu ve malûmatını yoklamak için, ne sormuşsa (bilhassa ilmî meseleler hakkında hangi suali tevcih etmişse) cevap vermiştir. Sâdece bir kış zarfında tahsil ettiği ilmî malûmat, müderris olan ağabeyisi Molla Abdullah'ın malûmatından çok fazla olduğu tahakkuk eder.

Bunun üzerine, halk arasında öyle bir şöret buldu ki; nereye gitse "Hızır geldi, bu çocuk velîdir" denilmeye başlandı. Molla Said halkın bu teveccühünden ve dedikodularından kendisini kurtarmak için, bu yeni kıyafetini terk ederek; kamalı, hançerli, şal-şapıklı bir ağa kıyafetine girdi. Demek manevi vaziyetini gizlemek için bu kıyafete girmiş ve son zamanlara kadar da devam etmiştir."¹⁷

ŞEYH MUHAMMED EMİN İLE

Bediüzzaman Said Nursi'nin 1892 yılı veya kısa bir süre sonrasında Bitlisli Şeyh Emin Efendi ile yaşadığı çok dikkat edici bir tartışma vardır. Abdülkadir Badıllı Ağabey, söz konusu tartışmayı şu şekilde yazar:

"Molla said-i Meşhur, Bediüzzaman Hz. leri Bitlis'e geldiğinde, Şeyh Muhammed Emin Efendi ile Hizan şeyhlerinin biraz aralarının açık olduğunu duydu. Hem şeyh Emin Efendi'ye bağlı bir kısım talebe ve avam-ı halkın, Hizân şeyhleri aleyhinde ileri geri dedikodu yaptıklarını öğrendi. Bu hoş olmayan durumu öğrenen Bediüzzaman: "Fesadı netice verecek bu tür dedikoduların, bilhassa gıybetin, İslamiyet'e yakışmadığını" bunlara ihtar eder. Bunlar ise, Şeyh Emin Efendiye giderek Bediüzzaman'ı şikâyet ederler. Şeyh Emin Efendi Bediüzzaman için: - "O henüz bir çocuk olduğundan kabil-i hitab değildir." der. Bu sözü duyan Bediüzzaman, zaten bu gibi sözlere karşı tahammülsüz olduğu için, hemen kalkar, Şeyh Emin Efendi'nin huzuruna çıkar ve: - Efendim! Beni imtihan ediniz. Kabil-i hitab olduğumu ispat etmek isterim" der.

Şeyh Emin Efendi ise, çeşitli ilim ve mevzulardan ve en müşkül mes'elelerden elli kadar sual tertip ederek, Bediüzzaman'a tevcih eder. Bediüzzaman Molla Said, bütün suallerin cevabını tereddütsüz verdikten sonra, çıkar gelir, Kureyşî Camiinde ahaliye va'z ve nasihat etmeye başlar.

¹⁵ . Abdülkadir Badıllı, Mufasssal Tarihçe-i Hayat c. 1, sh. 89-90 (pdf)

¹⁶ . Hüseyin Yılmaz, Kutup Yıldızı 1, Hayat Yayınları, İstanbul 2025, sh. 151-154

¹⁷ . Abdülkadir Badıllı, Bediüzzaman Said Nursi Mufasssal Tarihçe-i Hayatı c. 1, Timaş Yayınları, İstanbul 1990, sh. 71

Bu hatırayı bilâhare Bediüzzaman Hazretleri bir eserinde şöyle nakleder:

“Elli sene evvel Kürdistan'ın meşhur âlimi merhum Şeyh Emin Efendi tarafından, on beş on altı yaşında bulunan eski Said'i imtihan için sorduğu suallerden birisine verdiği harika cevabdır. Bir saat zarfında bu acib muammayı halletmiş: (Sual şekli:) Yine birisi, sevdiği familyasına (hanımına) remizli olan bu fıkrayı söylemiş: **تَقَبَّلْ** karısı anlamış. Manası: “yâr'ın, yani hareminin la'l gibi dudaklarından, şarkın zıddını, arabî farisî kalb ve tashif suretinde istiyorum” zeki karısı da manasını fahmetmiş.

Eski Said, sual eden Şeyh Emin Efendiye demiş: “Şarkın zıddı garptır: **غَرَب** noktasının tashifiyle Arab olur. Arab ise, kalb ve tashif ile **زَبِيع** olur: Rabi', fârisi **بَهَار** olur. Bahar, noktası tashif olup yukarı çıkırsa - **نَهَار** olur. Nehar, Arabî **يَوْم** olur. Yevm kalb ile **مَوِي** olur. Muy, arabisi **شعر** ki iki manası olup, birisi **بَيْتٌ** tir. Beyt de iki manaya gelir. Birisi **دَار** dır: Dar ise, tashif ile **دَاز** olur. Daz, kalb ile **زَاد** olur. Zad ise, farisi **تَوْشَه**. Tuşe ise, tashif ile **رَامُوسَان** olur. Ramusan Türkçe öpmek demektir.”¹⁸

Şeyh Emin Efendi'nin Bediüzzaman'a tevcih eylediği muğdil ve müşkil suallerden birisini belki en müşkülünü de Bediüzzaman'ın küçük kardeşi Molla Abdülmecid Efendi kendi hâtıra defterinde şöyle kaydetmiştir: “Meşahir-i Ulemadan Bitlisli Şeyh Emin Efendi'nin Said-i Nursi' ye talebeliği zamanında sorduğu ve üç seneye kadar cevabını vermeye mühlet ve müsaade ettiği sualdir. Şöyle ki: Hareke itibariyle dokuz mana ihtimalli, nokta itibariyle de on iki manaya gelebilecek ihtimalleri bulunan şu gelecek şekilde on iki tane şekil çizerek, bunların noktalandırılmasını ve harekelendirilmesini istedi. Bunları hareke ve noktalandırırken de, tam olarak bir maksad ve mefhumu ifade eden bir ibare şeklini almasını da istedi. Evvela: Noktasız, harekesiz şeklini çizelim. Ondan sonra da, Bediüzzaman ve Garib-üd deveran olan Molla Said-i Meşhurun nokta ve harekesini koyarak, bir ibare şeklinde, bir ma'na ve maksadı nasıl ifade ettiğini göreceğiz.

Şeyh Emin Efendi'nin yazıp Bediüzzaman'a çözmesini istediği noktasız ve harekesiz şekil: **قَبْل**

قَبْلَ Q

Bediüzzaman'ın nokta ve harekelerini koyarak manalandırdığı şekil: **قَبْلَ** Denildi **قَبْلَ** ver. **قَبْلَ** Evvel, **قَبْلَ** ikindiden **قَبْلَ** süt, **قَبْلَ** Deveye, **قَبْلَ** Bir Devenin **قَبْلَ** Bir adamın. **قَبْلَ** Söylendi ki **قَبْلَ** süt verildi, **قَبْلَ** Kayl adındaki adamın **قَبْلَ** devesine.

Bu ibarenin yan yana getirilmiş şekliyle manası şöyledir: “Denildi ki, “Kayl” ismindeki adamın devesine ikindiden evvel bir devenin sütünü ver! denildi ki, “kayl”ın devesine süt verilmiştir.”

Genç Molla Said, bu bilmeceyi ibareyi, üç senede değil, üç günde halletmiş ve Şeyh Emin Efendi'ye takdim etmiştir. Şeyh Emin Efendi bu suali Molla Said'e verirken, üç sene mühlet vererek demiştir ki: Eğer bu müddet zarfında hall edersen, zekânı tasdik ederim. Yoksa seni talebelikten reddederim.”

Bediüzzaman bu bilmeceyi, edebî lügat ve ibareyi üç senede değil, üç günde zihnindeki lügatlardan ve sair kitaplardan çalışarak çözmesiyle birlikte, Molla Abdülmecid'in naklettiğine göre, kısa bir zaman için zihninde bir yorgunluk hasıl oldu. Bediüzzaman Şeyh Emin Efendi'nin en müşkül ilmî, edebî suallerini böylece cevaplandırdıktan sonra, halk arasında şöhreti bir kat daha arttı. Bitlis halkının bir kısmı Bediüzzamanı tutmaya, bir takım mürid ve talebeler de Şeyh Emin Efendi'yi tutmaya başladı.”¹⁹

3. HORHOR MEDRESESİNDE

Bediüzzaman Said Nursi'nin hayatında yer tutan en önemli mekânlardan biri de Horhor Medresesi'dir. Üstad, bu medresede yüzlerce talebe yetiştirmiş, bu talebeler iman, Kur'an, vatan

¹⁸ . Abdülkadir Badıllı, Bediüzzaman Said Nursi Mufassal Tarihçe-i Hayat c. 1, 81

¹⁹ . A. g. e, sh. 82

yolunda unutulmaz hizmetler yapmışlardır. Bu medresedeki nadide talebelerden biride Abdülmecid Nursi'dir.

Horhor Medresesi ve Camii, Urartular döneminde yapılmış olan tarihi Van Kalesi'nin hemen yanında bulunur. Bediüzzaman Said Nursi burayı 1897-1907 ve 1912-1914 yılları arasında medrese olarak kullanmış ve talebe yetiştirmiştir. Burada verilen derslerin salonda baştanbaşa uzanan büyük bir masa etrafında verildiği rivayet edilir. Horhor Medresesi, ismini medresenin yanında akan ve horultulu ses çıkaran sudan alır.²⁰

Risale Haber de yazdığım yazılarda Horhor Medresesi²¹ ile ilgili olarak şu bilgileri paylaşmışım:

Horhor medresesinin iki dönemi vardır. İlki 1897-1907 arası, ikinci dönemi de 1912-1914 yılları arasındadır. Medresede kalabalık bir öğrenci grubu ders almıştır. Veysel Aydeniz, Müküslü Hamza'ya dair yazdığı kitapta bir yerde **"Said Nursi bu medresede 200 öğrenciye ders vermiştir"**²² derken, Abdülmecid Nursi ile ilgili dipnotta ise, **"Abdülmecid Nursi, 1900 yılında Van'a giderek Horhor Medresesinde 400 öğrenciyle birlikte dört yıl ders görür"**²³ bilgisini vermiştir.

Üstad, 1897 yılında Vanlı Hasan Paşa'nın davetiyle Van'a gelir.²⁴ Van'a ilk gelişinde Vali Şemsi Paşa'nın konağında ikamet eder. Daha sonra Şemsi Paşa Van'dan ayrılıp yerine 1898 yılında **İşkodralı Tahir Paşa** atanınca, Bediüzzaman'ı konağına alır. İrfan seviyesi yüksek ve zengin bir kütüphanesi olan paşa bunu Bediüzzaman'ın istifadesine sunar.²⁵ İlmî münazaraları çok seven bu zat, merhum Molla Abdülmecid Efendi'nin anlattığına göre; **her akşam ehl-i ilim ve muhtelif meslek muallimlerini konağına toplattırıp, ilmî, içtimaî mes'eleler üzerinde münazaralı sohbetler tertib ettirmiş.**

Bu mevzuu Bediüzzaman'ın küçük kardeşi **Molla Abdülmecid Efendi'den dinleyelim:** "Van Valisi Tahir Paşa'nın her gece aleddevam yapılan ilmî münakaşalarda, bilhassa fûnun-u cedide (yeni çıkan fenler) mes'elelerinde hasıl olan mecburiyete binaen, Bediüzzaman mekteb fenlerine de çalışarak, iki hafta zarfında lise muallimliği yapacak seviyede malûmat sahibi olmuş ve fennî münakaşalarda imtiyaz kazanmıştır."²⁶

Abdülmecid Ağabey, Üstad'ın hayrette bırakan hafızası konusunda da şunları yazmıştır: "Kur'ân-ı Kerim'i on beş gün zarfında hıfzetti. Kamusu'l-Muhî'ten altmış satırlık bir sahifeyi bir defa okumakla ezberine alırdı. Evet, bu zât, gerek medrese, gerekse mektep ilim ve fenlerinden ezberine aldığı metinleri, kitapları unutmamak için, daima ezberinden okuyup tekrarlamaya mecburiyeti vardı. Ezberinde bulunan metinlerin mecmuu otuz Kur'ân kadar vardı."²⁷

Bediüzzaman, Tahir Paşa konağında, **Bitlis'te ezberlediği kırk kitaba ek olarak elli kadar metin kitabı daha ezberledi.** Bu kitaplara sadece dini değil, fenni, felsefi, tarihi, edebi kitaplarda dahildir.²⁸ Bediüzzaman bundan sonra Tahir Paşa'dan bir medrese açmasını talep eder, Paşa bu teklifi kabul eder. Üstad, Paşa'dan daha önce var olup, tahrip olan **Horhor Medresesini yeniden yaptırıp** hizmetine vermesini ister. Paşa da bu teklifi Üstad'ın aralarında husumet bulunan Şeker Paşa ile Miran Aşireti reisi Mustafa Paşa'yı barıştırması şartıyla kabul eder. Üstad paşaları barıştırmır. Tahir

²⁰ . Ege Postası, Bediüzzaman Said Nursi'nin talebe yetiştirdiği Horhor Medresesi ibadete açıldı, 12. 07. 2013;

<https://www.egepostasi.com/haber/Bediuzzaman-Said-Nursi-nin-talebe-yetistirdigi-Horhor-Medresesi-ibadete-acildi/>

²¹ . Abdulkadir Ceylan, Şehit ve Gaziler Mekanı Bir Medrese: Horhor 1, Risale Haber, 8 Ekim 2025;

<https://www.risalehaber.com/abdulkadir-ceylan-sehit-ve-gaziler-mekani-bir-medrese-horhor-1-28095vy.htm>

²² . Veysel Aydeniz, Eski Said'in Ehemmiyetli Talebesi Hamza, Kent Işıkları Yayınları, sh. 20

²³ . A. g. e, sh. 23

²⁴ . Mehmet Selim Mardin, Yeni Bilgi ve Belgelerle Bediüzzaman Said Nursi, Foliant Yayınevi, İstanbul 2021, sh. 113

²⁵ . Prof. Dr. Ahmed Akgündüz, Arşiv Belgeleri Işığında Bediüzzaman Said Nursi c. 1, Osav Yayınları, İstanbul 2013, sh. 330

²⁶ . Abdülkadir Badıllı, Bediüzzaman Said Nursi Mufassal Tarihçe-i Hayatı c. 1, sh. 115-116

²⁷ . A. g. e, sh. 118

²⁸ . Akgündüz, Arşiv Belgeleri Işığında Bediüzzaman Said Nursi c. 1, sh. 331

Paşa kısa sürede medreseyi yaptırıp Üstadın hizmetine sunar.²⁹ Yazar Şakir Diclehan, Horhor Medresesinin **1898’de açıldığını** belirtir.³⁰

1897-1898-1899 yıllarının birisinde Bediüzzaman Said Nursi, Horhor Medresesinde ders verirken Van Kalesinden düşer. Molla Abdülmecid Ağabeyin anlattığına göre Üstad, tam düştüğü an “ah davam!” diye bağırır. Mustafa Sungur Ağabeyin Abdülmecit’ten rivayeti ise: “Eyvah! Maksadım gitti” tarzındadır.³¹

Bediüzzaman, Horhor medresesinde **farklı bir eğitim metodu** uygular. Horhor Medresesinin Gazi kahramanlarından, Müküslü Hamza Efendi, Bediüzzaman’ın hayatına dair yazılan ilk eser olan Tarihçe ’de şöyle der: “Bediüzzaman Said-i Kürdî kendine has bir usul-u tedrisi icad ederek o usul dairesinde tedriste bulundu. Şöyle ki: Ulum-u diniye ile fünûn-u asriyeyi mezc, hakâik-i diniyeyi fünûn-u müsbete ile te’yid ve teşyid etmek suretiyle, talebenin tenvir-i ezhânına sarf-ı himmet eyledi.”³²

Bediüzzaman’ın ders verdiği medrese, **Van’ın Kaledibi mevkiinde** yer alır. O bölgede kale dibinden “horr horr” diye kaynayan bir su vardır. Medrese adını buradan alır: Horhor Medresesi.³³ Merhum Ali Çavuş'un bizzat anlattığına göre, Üstadın o sıra Van'daki Horhor Medresesi, **uzunca bir salon şeklinde olup boydan boya uzanan bir masa salona yerleştirilmiş, talebelerini masanın etrafında oturtur, kendisi ayakta dolaşır, ders verirmiş.** Ekser alet ilimlerini kendisi ezbere söyler, talebelerine not ettirmiş.³⁴

Dönemin şahitlerinden **Abdülbaki Arvasi** şunları anlatıyor: "Horhor'daki medresesinde yeşil kaplı bir masası vardı. Bu masanın üzerine **raptiyelerle, 'Beşikten mezara kadar ilim talep ediniz' meâlindeki hadisi yazmıştı.** Tahsilin sonunda olan talebelere bizzat kendisi ders verirdi. **Hep seçme talebeleri vardı.** Yirmi beş kadar talebeye ders veriyordu. Beni çok severdi, hiç isimle hitap etmezdi. 'Birazi' (yeğen) derdi.”³⁵

Bediüzzaman, Horhor medresesini, **Medresetüz-Zehra’nın Mekteb-i İbtidaisi (İlkokul, ilköğretim okulu)** olarak kabul etmiştir.³⁶ Üstad, Medresetüz-Zehra’nın Van’daki numunesi kabul ettiği Horhor Medresesinde **Medresetüz-Zehra projesini test etmiştir.** Bediüzzaman, projeyi yaygınlaştırmak ve bir zihniyet olarak benimsenmesi için 10 yıl boyunca bu bölgede davasını anlatmıştır. 1907’de İstanbul’a gidip projenin resmileşmesi için Padişah 2. Abdülhamid’e önermiştir.³⁷

Horhor Medresesi ile ilgili olarak yazar **İhsan Atasoy** şu bilgileri verir: “Horhor Medresesinde okuyan talebelerin sayısının iki yüzden fazla olduğu yine Ali Çavuş’un hatıralarında yer alır. Talebeler Bediüzzaman’a öylesine bağlıdırlar ki, **onun bir emriyle hayatlarını feda etmeye hazırdırlar.** Bediüzzaman talebelerinin ilmine önem verdiği kadar, onları teşviz ve tahkim etmeye de çalışır. Onların fazilet ve takva sahibi olmalarına gayret eder. Ayrıca intizamı, muvaffakiyetin esası olduğundan, eğitimde laubalilik ve intizamsızlığa asla müsaade etmez.

“Bediüzzaman, medreselerde olan bazı uygulamalarda da yenilikler yapar. O güne kadar mahalli adete göre talebeler geçimlerini, halktan yardım ve zekat toplayarak temin ederlerdi. **Bediüzzaman bu adeti kaldırır ve Van evkafından temin ettiği gelirle talebenin geçimini karşılar.** Ayrıca öğrettiği ilim karşılığında kendisi maaş almadığı gibi hediye de kabul etmez. Böylece **ilmin**

²⁹ . Geniş Bilgi için bkz. İslam Yaşar, Zamanın Sesi, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul 1995, sh. 231-252

³⁰ . Şakir Diclehan, Yeni Belgelerin Işığında Bediüzzaman’ın Esaret Yolculuğu, Dicle Yayınları, İstanbul 2017, sh. 57

³¹ . Abdülkadir Badıllı, Bediüzzaman Said Nursi Mufasssal Tarihçe-i Hayatı c. 1, sh. 119-120

³² . Bediüzzaman Said Nursi, Asar-ı Bediyye, Envar Neşriyat, sh. 672

³³ . İhsan Atasoy, Molla Hamid Ekinci, Nesil Yayınları, İstanbul 2011, sh. 41

³⁴ . Badıllı, Mufasssal Tarihçe-i Hayat c. 1, sh. 123

³⁵ . Necmeddin Şahiner, Son Şahitler 1, Yeni Asya Yayınları, İstanbul 1993, sh. 58

³⁶ . Bediüzzaman Said Nursi, Emirdağ Lahikası 1, Envar Neşriyat, sh. 111

³⁷ . Bestami Çiftçi, Risale-i Nur’da Eğitim Düşüncesi, Merak Yayınları, Ankara 2013, sh. 131

izzetini muhafaza konusunda azami bir hassasiyet gösterir.³⁸ Bediüzzaman eğitimi sadece medresede ilim olarak vermez. Cuma günleri talebeleriyle Van'ın sayfiye yeri olan Erek Dağı'ndaki Zernebat suyu başına çıkmayı adet edinir. **Yolda giderken talebelerin önlerine bakmalarını tembih eder.** Çünkü yolları Ermeni Mahallesinden geçtiği için herhangi bir yanlış anlama olmasını istemez. Ayrıca talebeler ders saati dışında **atlı yarış, üç adım atma (ségav), atlama vb. sportif faaliyetlerde** bulunurlar.³⁹

Bediüzzaman Said Nursi kimseden bir şey istememe ve almama adetini bütün ömrü boyunca sürdürmüştür. Kardeşi Abdülmecid dahil kimseden bir şey kabul etmemiştir. Hulusi Yahyagil Ağabeye yazdığı bir mektupta bu hususu şöyle dile getirir: "Bana bir hediye gönderdin. Gayet ehemmiyetli bir kaidemi bozmak istersin. Ben demiyorum ki "Kardeşim ve biraderzadem olan Abdülmecid ve Abdurrahman'dan kabul etmediğim gibi senden de kabul etmem." Çünkü sen onlardan daha ileri ve ruhuma daha yakın olduğundan, herkesin hediyesi reddedilse, seninki bir defaya mahsus olmak üzere reddedilmez."⁴⁰

Bediüzzaman bu medresede **Kürtçe eğitim** verir. Horhor Medresesinin ehemmiyetli talebelerinden olan Müküslü Hamza Efendi bu konuda şu bilgileri verir: "Hazret-i Üstad, bu tefsiri telif etmeden önce, halka-i tedriste bulunuyordum. Kelâm-ı Kadimi eline alıp Kürdçe takrir ederdi. Hiçbir kitaba ve tefsire bakmazdı. Arkadaşlarımızdan **Molla Habib namında bir Efendi, Kürdçe nota tutardı.** Çok devam etmeden Harb-i Umumi başladı. Bediüzzaman Said Efendi muharebe esnasında cephe-i harbte mehzaz olarak yalnız o notlara malik olduğu halde Elyevm Evkaf Matbaasında tabiiyle iştiğal ettiğimiz o kitabı telif etmiştir."⁴¹

Mehmed Feyzi Pamukçu Ağabey, bu döneme dair Üstad'tan şu şekilde bir hatıra aktarmıştır: "Üstad Bediüzzaman eskiden çok daha hiddetli olduğunu anlatmıştı. Bu arada o günlerdeki bir hatırasını "Bin beş yüz sayfa kalınlığındaki Şerhu'l-Mevâkıf kitabını kardeşim ve talebem Abdülmecid'i döverek ezberletmiştim." diyerek o muazzam kitabı Abdülmecid Efendi'nin nasıl ezberlediğini de bize anlatmıştı."⁴²

Bediüzzaman Said Nursi, Horhor Medresesinde verdiği ders usulünü bir üniversite tarzında faaliyete koymak için 1907 yılında payitaht İstanbul'a gelir. Ve birçok hadiseler başına gelir. Tımarhane ve hapishaneye atılır. Abdülmecid Nursi bununla ilgili olarak hatıra defterinde şu bilgileri verir: "Hazret-i Üstad Ferik Ahmet Paşa'nın evinde mütecahilen (bilmezlikten gelerek) bir müddet kaldıktan sonra, Şekerci Hanı'na gider, orada ikamet etmeye başlar. Orada odasının kapısına şöyle bir ilân asar: "Mektep, medrese mensuplarından ve feylesoflardan, dinsiz ve dindarlardan her kimin bir suali varsa, hangi ilimden ve fenden olursa olsun, benden sorabilir. Sizden sual, benden cevab... Fakat ben hiç kimseye sual sormam." "Bu acib ilân üzerine Bediüzzaman, İstanbul uleması ve talebelerinin istila ve hücumuna uğradı. Fakat o, sorulan hiç bir suali cevabsız bırakmadı. Günlerce, haftalarca başarıyla devam eden bu yüce imtihan neticesinde."⁴³

Bediüzzaman'ın Tımarhane'ye atılması hadisesini de Abdülmecid Nursi şöyle anlatır: "Günlerce, haftalarca başarı ile devam eden şu yüksek ilmi münakaşaların sonunda "Bu adam delidir. Çünkü, her şeyi biliyor." diye zavallı Said'i deliler defterine kaydettiler; din, ilim, maarif, memleket, medeniyet ve insanlık mecnunu olan Said'i tımarhaneye attılar. Tımarhanede iken, muayene için Mâbeyin'den bir doktor yanına gönderdiler. Mecnun Said, doktora uzun uzadıya macerasını ve İstanbul'a ne için geldiğini anlatır. Ezcümle doktora der ki: "Ben değil, memleket ve millet hastadır. Onların tedavisi için geldim. Şark memleketi yaratıldığı durumda durmaktadır. Halkı cehalet bataklığında boğulmaktadır. Onları kurtarmak ümidiyle buraya geldim. Burada bu hususta çalışırken

³⁸ . İhsan Atasoy, Molla Hamid Ekinci, sh. 42-43

³⁹ . A. g. e, sh. 43

⁴⁰ . Bediüzzaman Said Nursi, Mektubat, Envar Neşriyat, sh. 13

⁴¹ . Bediüzzaman Said Nursi, İçtima-i Reçeteler 2, Tenvir Neşriyat, İstanbul 1990, sh. 12

⁴² . Necmeddin Şahiner, Üç Feyizli Nur, İzmir 2009, sh. 60

⁴³ . Abdülkadir Badıllı, Bediüzzaman Said Nursi Mufasssal Tarihçe-i Hayatı c. 1, sh. 144

cinnet ile ittiham edildim. Hakikaten deliler içine düşen deli olur ki; İstanbul'a geldim, ben de deli oldum" der.

Doktor, Bediüzzaman'ı dinledikten sonra hayret içinde kalır... Ve onun nasıl maarifperver, vatanperver, hayırhah, eş-siz bir zekâ sahibi olduğunu anlar. Raporunu şöyle tanzim ederek Mabeyne gönderir: "Şimdiye kadar İstanbul'a gelenlerin içerisinde zekâ ve fetanetçe böyle bir nadire-i cihan bulunmuş değildir."

Doktorun bu raporu üzerine Mabeyn'e dehşet düşer. Hemen Bediüzzaman'ı çarçabuk tımarhaneden tevkifhaneye aldırırlar. Bir an evvel onu İstanbul'dan uzaklaştırmak gayesiyle 30 altın lira maaş, bir miktar da para teberru' hususunda irade-i seniyyeye iktiran ettirilerek Zabtiye Nazırı Şefik Paşa ile Bediüzzaman'a gönderirler."⁴⁴

Konyalı Mustafa Kırıkçı Hoca'nın hatıralarında anlattığına göre Bediüzzaman'ın ilk İstanbul ziyaretine Abdülmecid Nursi ağabeyde katılmıştır. Kırıkçı şunları anlatmıştır: "Bir defa kendisine, ilk İstanbul seyahatinde Üstad'ın yanında olup olmadığını sordum. 'Evet, yanında beraber idim.' dedi. Van'dan karayolu ile Trabzon'a, oradan da denizyolu ile İstanbul'a geldiklerini ve uğradıkları her yerde kendilerini valilerin, paşaların misafir ettiklerini söylemişti. Üstad, Abdülmecid'e Kamus-u Okyanus kitabını uzatır. 'Aç bir yerini Abdülmecid.' der. Sonra kitabı Üstad eline alıp açılan sahifeye bir göz atar, tekrar kitabı takip etmesi için Abdülmecid'e verir ve takib ettirir. Abdülmecid, 'Açılan yerin sanki fotoğrafını almış gibi, bütün sahifeyi noksansız olarak takır takır ezberden okudu ve hiçbir yerinde de yanılmadı.' diye hayretle anlatmıştı."⁴⁵

Değerli dostlar! Bediüzzaman Said Nursi, 1907 yılında Medresetüz-Zehra'nın Mekteb-i İbtida-isi (İlkokul, ilköğretim okulu) kabul ettiği Horhor'daki eğitim sistemini İslam alemine tanıtmak ve yaymak için Osmanlı Devleti'nin payitahtı olan İstanbul'a geldi. Ancak teklifini anlayabilecek kapasiteden uzak olan günün yöneticileri onu tımarhane ve hapisane ile taltif ettiler. Bediüzzaman, teklifinin devlet ricalince anlaşılmadığını görünce basın diliyle bunu ilim çevreleri ve halkın nazarlarına sundu. Üstad, Bab-ı Ali'ye dilekçe olarak verip Şark ve Kürdistan Gazetesinde makale olarak yayınladığı yazısında; hükümetin Kürdistan'ın bazı kasaba ve kurasında (köylerinde) mektepler açtığı, bunun takdire şayan olduğunu ancak lisan-ı Türkî'ye aşina olmayan etfalı ekra'dın (Kürt çocuklarının) bundan istifade edemediklerini belirtir. Bunun için de masrafları hükümetçe karşılanması kaydıyla Beytüşşebab, Sason ve Van taraflarında Kürtçe eğitim verecek ulum-u diniye ile funun-u lazimeyi beraber okutacak 50'şer talebeli üç tane darüt-talim (orta öğretim kurumu) açılmasını talep eder. Ve bu sayede Kürtlerin diğer milletler gibi kabil-i medeniyet olduklarını göstereceklerini belirtir."⁴⁶

Eski Ağrı Müftüsü Abdülbari Polat Hoca da şöyle bir hatıra anlatıyor: "İsparta'ya Üstad Bediüzzaman'ı ziyaret için giderken, Konya'ya da uğramıştık. Konya'da bulunan Üstadın küçük kardeşi Abdülmecid Efendi'yi ziyaret etmiştik. Sohbet esnasında Abdülmecid Efendi Üstad'la alâkalı olarak birkaç hâtıra anlatmıştı: "Bir zaman Ağrı'nın Doğubeyazıt ilçesinde Üstad Bediüzzaman, birkaç arkadaşıyla dağın eteğine çıkıp derslerini orada yapıyordu. Bir gün genç Said'in dağın eteğindeki girintili çıkıntılı yerden yukarıya doğru yuvarlanmaya başladığını, yuvarlanarak dağın dik tepesine doğru gittiğini gördüm. Arkadaşlara dönüp dedim ki: 'Yahu bu ne yapıyor? Yere uzanmış, aşağıdan yukarıya doğru gidiyor. Şâyet yukarıdan aşağıya doğru yuvarlanıp gelse, ne alâ, neden böyle ters ve acayip bir iş yapıyor?'"⁴⁷

Bediüzzaman Said Nursi 1895 senesinde Mardin'den Bitlis'e nefyedilir. Nefiy hadisesini ve nefiy esnasında meydana gelen bir kerameti Badıllı Ağabey şöyle yazmıştır:

⁴⁴ . A. g. e, sh. 154-155

⁴⁵ . Necmeddin Şahiner, Son Şahitler 3, Yeni Asya Yayınları, İstanbul 1993, sh. 289

⁴⁶ . Bediüzzaman Said Nursi, "Makalat", Eski Said Dönemi Eserleri, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul 2009, sh. 22-23

⁴⁷ . Necmeddin Şahiner, Son Şahitler 4, Yeni Asya Yayınları, İstanbul, 1993, sh. 230

“YOLCULUKTA GÖRÜLEN HARİKA HAL

Bediüzzaman Hazretleri 1309 Hicri-1892 Miladi senesinde. Siirt'te ulema ve talebeler ile ilmî münazaraları ve Molla Fethullah Efendi'nin ona Bediüzzaman unvanını vermesi.. ve sonra da 1310 Hicri-1893 Miladi, Şirvan'daki bir senesi.. ve 1311 Hicri 1894 Miladi senesinde Tillo ve Cezire etrafında bulunup, Mardin'e gelmesi.. ve 1312 Hicri-1895 Miladi Mardin'den nefyedilip Bitlis'e dönmesi hadiseleri, me'hazlerden alınan tarihler ile bir derece tesbiti yapılmıştır.

Şimdi 1312 Hicri-1895 Miladi tarihinde Mardin'den Bitlis'e nefyi esnasında görülen vak'a şöyle cereyan ediyor: İki jandarma arkadaşıyla yoluna devam eden bu üçlü kabile, Meşhur Şeyhmus-u Anzelî nâmındaki zatın medfun bulunduğu ziyaretgâh mevkiine yada sağlam rivayet olan Mardin Savur kazası Ahmedî Köyü civarına yaklaşıncı, öğle namazı vakti hulûl eder. Molla Said-i Meşhur, jandarma muhafızlarından, namazını eda etmek için kelepçelerini açmalarını talep eder. Fakat jandarmalar, şüphelenerek açamayacaklarını bildirirler. Bunun üzerine hiddete gelen Molla Said, kelepçeleri bir mendil gibi açarak önlerine atar.

Bu vak'ayı, bizzat içinde bulunmuş jandarma neferi İbrahim'den şahsen dinleyen Molla Abdülmecid Efendi hâtıra defterinde şöyle kaydetmiştir: “Mardin'den Bitlis'e nefyedilirken, muhafızlarından jandarma İbrahim ile bir gün Diyarbakır'da, kahvede konuşurken hikâye'yi şöyle nakletti: - Delikanlı Said'i Mardin'den Bitlis'e menfiyen götürmekle me'mur edildim. Bir jandarma arkadaşım daha vardı. Said'i bir ata bindirerek ayaklarını atın karnını altında kaydettik, gittik. Yolda öğle namazını kılmak için: - “Ayaklarımı açın!” dedi. Biz açmadık, kızdı. Nasıl yaptı bilmedik, baktık ki ayağını açtı, aşağı indi. Biz korktuk, bir şey söyleyemedik. Ne ise abdestini aldı, namazını kıldı. Yine atına bindi ve “Geliniz kaydı ayağıma vurunuz!” dedi. Fakat biz kaydı vurmamak, öylece Bitlis'e götürdük.”⁴⁸

Abdülmecid Nursi, Bediüzzaman Said Nursi'nin o dönem hayatı ile ilgili şunları anlatır: “Van Valisi Hasan Paşa zamanında, Şark'ın ileri gelen hoca ve zeki talebelerini merkez-i vilâyete celb ettirdi. Hendese, hesap, cebir, fizik, tarih, coğrafya gibi mühim dersleri, dinî derslerle birlikte bizzat kendisi vermeye başladı. Altı yedi ay kadar bu şekilde tedrisatı devam ettiyse de bazı hocaların hasetleri yüzünden maalesef idame edemedi.”⁴⁹

Bediüzzaman Said Nursi, ders verirken normal bir alim veya müderris kıyafeti değilde Kürt milli kıyafetlerini giyiyordu. Kıyafetini niye değiştirmiyorsun sorularına muhatap olmuştur. Buna dair olarak Abdülmecid Nursi hatıra defterinde şunları yazar: “İstanbul'da, neden Kürd elbisesini atıp, medenî Türk elbisesini veya padişahın başına giydiği fesi giymiyorsun”, şeklindeki bir suale karşı üç şıklı bir cevap vermiştir:

1. Avrupa'da dokunan elbise, hükûmetçe men' ve yasak edilmiştir. Hükûmetin Avrupa'ya karşı boykot yasağı vardır. Bu emre binaen milli elbisemi terk ederek Avrupa elbisesini giymiyorum.
2. Vilâyât-ı Şarkîye ahalisi, padişahlardan yalnız Sultan Selimi görmüşler ve ona biât etmişler. Öteki padişahlara şahsen biâtımız yoktur. Çünkü Yavuz Sultan Selim'den başka hiç bir padişah gelip halimizi görüp bize sahip olmamıştır. Onun için Sultan Selim'in kıyafetini andıran şu milli kıyafetten çıkmayacağım.
3. benim elbisem altında yedi milyon insan vardır. Bu büyük yekûnü teşkil eden Şark insanlarına hammal nazarıyla bakıyorsunuz.. Ve o millet sureten olduğu gibi, sireten de vahşi ve hammal biliyorsunuz. İşte ben de bu elbisemi değiştirmemekle göstermek istiyorum ki; benim bu elbisem altında tam manasıyla hakiki insanların bulunduğunu ispat etmek isterim.”⁵⁰

Bediüzzaman'a bir yabancıнын sorduğu bir sual ve cevabı da Abdülmecid Nursi şöyle anlatıyor: “Bir gün Bediüzzaman Said-i Kürdî akşamüstü İstanbul'un Sirkeci mevkiinde dolaşırken, birdenbire bir

⁴⁸ . Abdülkadir Badıllı, Bediüzzaman Said Nursi Mufasssal Tarihçe-i Hayatı c. 1, sh. 96-97

⁴⁹ . Abdülkadir Badıllı, Bediüzzaman Said Nursi Mufasssal Tarihçe-i Hayatı c. 1, sh. 116

⁵⁰ . A. g. e, sh. 91-92

mösyö (gayr-i müslim efendisi) ona yanaşarak elini tutar: "Dininizde resim ne için haramdır?" der. Bediüzzaman cevaben der ki: - "İnsan Allah'ın sikkesidir. Padişah ve kralların sikkelerinin taklidine kanunî yasak olduğu gibi, Allah'ın da sikkelerini taklide şer'î cevaz yoktur." Mösyö, "bravo!" der, elini sıkarak gider."⁵¹

Horhor Medresesi

1912'de tekrar Van'a dönen Bediüzzaman bu sefer talebelerine hem ilmi eğitim hem de harp eğitimi vermeye başlar. Ve talebelerini büyük bir tehlikenin geldiği yolunda uyarır. Talebelerin bir kısmının aktardığı uyarı Emirdağ Lahikası adlı eserde şöyle yer alır: **"Evet, Üstadımız mükerreren Birinci Harb-i Umumîden evvel çok defa bize ulûm-u Arabiyeyi ders verdiği zaman bize kat'î bir tarzda "Büyük ve umumî bir zelzele yaklaşıyor, hazırlanınız. O zaman herkes benim gibi mücerretlere gıpta edecekler" diye söylüyorlardı. Pek az zamanda, onun mükerreren verdiği haber aynen çıktı. Horhor'daki eski talebeleri namına Medresetü'l-Vâizîn mezunlarından Mehmed Sadık, Sabri, Mehmed Şefik, Mehmed Mihrî, Hamza."**⁵²

Küçük kardeşi ve yirmi senelik talebesi merhum Molla Abdülmecid Efendi, kendi hatıra defterinde şöyle yazmaktadır: "Birinci Harb-i Umumi'nin arefesinde, Horhor namındaki medresesinin damında bizlere tefsir dersini verirken; o akşam güneş tamamiyle tutulmuştu. Derinden derine bir âh!.. çekerek, **"Eyvah!" dedi. Öyle bir sel gelmek üzeredir ki; hepimizi süpürüp götürcek.** Hakikaten bir ay sonra harb ilan edildi ve az bir zaman içinde memleket tamamiyle yıkıldı gitti."⁵³

Bediüzzaman bu savaşa talebeleri ve gönüllüler ile **Kürd Milis Albayı** olarak katıldı. Savaşta başta **Molla Habib, Molla Ahmedi Cano, yeğeni Ubeyd** olmak üzere birçok talebesi şehit düştü. Kardeşi Abdülmecid, talebeleri Müküslü Hamza, Molla Resul, Molla Eyyüp, Molla Zübeyr,⁵⁴ Molla Münevver, Abdülvehhap, Molla Yasin vs. bu savaşta gazi olarak yer aldılar. Abdülkadir Badıllı bu konuda şu bilgileri aktarır: **"1914 senesinin 29 Ekiminden başlayarak kış aylarında Harb-i Umumi**

⁵¹ . A. g. e, sh. 163

⁵² . Bediüzzaman Said Nursi, Emirdağ Lahikası 2, Envar Neşriyat, sh. 90

⁵³ . Abdülkadir Badıllı, Bediüzzaman Said Nursi Mufasssal Tarihçe-i Hayatı c. 1, sh. 227

⁵⁴ . Muhammed Numan Özel, Gazi Bediüzzaman Said Nursi ve Nur Talebeleri, Risale Haber, 19 Eylül 2025, <https://www.risalehaber.com/muhammed-numan-ozel-gazi-bediuzzaman-said-nursi-ve-nur-talebeleri-28026yy.htm>

patlaması üzerine, Bediüzzaman Hazretleri harbin ta başından beri evvela orduya vaiz ve imam olarak, sonra da fedai talebeleriyle gönüllü alayını teşkil etmek üzere hazırlıklarını yapıp harbe iştirak etmiştir. İki sene Harbi Umumi 'de durmadan cepheden cepheye koşmuş, çalışmış, çarpışmış, nihayet 1916'nın Şubat'ında Bitlis'te Ruslara esir düşmüştür."⁵⁵

Bediüzzaman, Ruslar tarafından Kostroma esir kampına götürüldü. Burada yaklaşık iki buçuk yıl esir olarak kaldıktan sonra firar ederek İstanbul'a geldi. Bediüzzaman, **1922'de Ankara'ya gelir**, Medresetüz-Zehra'nın açılması için Meclise önerge veririr. Ancak mecliste tamamıyla dinden uzak bir yapı olduğunu görüp, **önce İstanbul'a ardından 1923 yılında tekrar Van'a döndü.**

Bediüzzaman Van'a gelince **Van'ı ve Horhor Medresesini çok acıklı bir halde** buldu. 13. Rica'da bu acıklı haleti şöyle anlatır: "Harb-i Umumîde Rus'un esaretinden kurtulduktan sonra, İstanbul'da, iki üç sene Dârü'l-Hikmette, hizmet-i diniye beni orada durdurdu. Sonra, Kur'ân-ı Hakîmin irşadiyle ve Gavs-ı Âzâmın himmetiyle ve ihtiyarlığın intibahıyla, İstanbul'daki hayat-ı medeniyeden usanç ve şâşaalı hayat-ı içtimaiyeden bir nefret geldi. Dâüssıla tabir edilen iştihak-ı vatan hissi beni vatanıma sevk etti. **Madem öleceğim, vatanımda öleyim diye Van'a gittim. Her şeyden evvel, Van'da Horhor denilen medresemin ziyaretine gittim.** Baktım ki, sair Van haneleri gibi onu da Rus istilâsında Ermeniler yakmışlardı. Van'ın meşhur kalesi ki, dağ gibi yekpare taştan ibarettir, benim medresem onun tam altında ve ona tam bitişiktir. Benim terk ettiğim yedi sekiz sene evvel, o medresemdeki hakikaten dost, kardeş, enîs talebelerimin hayalleri gözümün önüne geldi. O fedakâr arkadaşlarımın bir kısmı hakikî şehid, diğer bir kısmı da o musibet yüzünden mânevî şehid olarak vefat etmişlerdi.

"Ben ağlamaktan kendimi tutamadım. Ve kalenin, tâ medresenin üstündeki, iki minare yüksekliğinde, medreseye nâzır tepesine çıktım, oturdum. Yedi sekiz sene evvelki zamana hayalen gittim. Benim hayalim kuvvetli olduğu için, beni o zamanda hayli gezdirdi. Etrafta kimse yoktu ki, beni o hayalden çevirsin ve o zamandan çeksin. Çünkü yalnızdım. Yedi sekiz sene zarfında, gözümü açtıkça, bir asır zaman geçmiş kadar bir tahavvülât görüyordum. Baktım ki, benim medresemin etrafındaki şehir içi, kale dibi mevkii, bütün baştan aşağıya kadar yandırılmış, tahrip edilmiş. Evvelki gördüğümde şimdiki gördüğüm, güya iki yüz sene sonra dünyaya gelip öyle hazîn nazarla baktım. O hanelerdeki adamların çoğuyla dost ve ahbap idim. Kısm-ı âzamı, Allah rahmet etsin, muhaceret ile vefat etmişler, gurbette perişan olmuşlardı. Hem Ermeni mahallesinden başka, Van'ın bütün Müslümanlarının haneleri tahrip edilmiş gördüm. Benim kalbim en derinden sızladı. O kadar rikkatime dokundu ki, binler gözüm olsaydı beraber ağlayacaktı.

"Ben gurbetten vatanıma döndüm, gurbetten kurtuldum zannediyordum. Vâ esefâ, gurbetin en dehşetlisini vatanımda gördüm. On İkinci Ricada bahsi geçen Abdurrahman gibi ruhumla pek alâkadar yüzer talebelerimi, dostlarımı kabirde ve o ahbapların yerlerini harabezar gördüm. Eskiden beri hatırımda olan bir zâtın bir fıkrası vardı; tam mânâsını göremiyordum. O hazîn levha karşısında tam mânâsını gördüm. Fıkra budur: **لَوْلَا مُفَارَقَةُ الْأَحْبَابِ مَا وَجَدْتُ لَهَا الْمَنَآيَا إِلَى أَرْوَاجِنَا سُبُلًا** Yani, "Eğer dostlardan mufarakat olmasaydı, ölüm ruhlarımıza yol bulamazdı ki, gelsin, alsın." Demek, en ziyade insanı öldüren, ahbaptan mufarakattir. Evet, hiçbir şey beni o vaziyet kadar yandırmamış, ağlatmamış. Eğer Kur'ân'dan, imandan medet gelmeseydi, o gam, o keder, o hüzün, ruhumu uçuracak gibi tesirat yapacaktı.

"Eskiden beri şairler şiirlerinde, ahbaplarıyla görüştükleri menzillerin mürur-u zamanla harabegâhlarına ağlamışlar. Bunun en firkatli levhasını da ben gözümle gördüm. İki yüz sene sonra, gayet sevdiği dostların mahall-i ikametini uğrayan bir adamın hüznüyle, hem ruhum, hem kalbim, gözümle yardım edip ağladılar. O vakit, gözümün önünde harabezâra dönmüş yerlerin, gayet mamur ve şenlikli ve neşeli ve sürurlu bir surette bulunduğu zaman, yirmi seneye yakın, en tatlı bir hayatta, tedris ile, kıymettar talebelerimle geçirdiğim hayatımın o şirin safahâtı, birer birer, sinema levhaları

⁵⁵ . Badıllı, Mufasssal Tarihçe-i Hayat c. 1, sh. 304

gibi canlanıp görünerek, sonra vefat edip gider tarzında hayali gözümün önünde epey zaman devam etti.

O vakit, ehl-i dünyanın haline çok taaccüp ettim: Nasıl kendilerini aldatıyorlar? Çünkü o vaziyet dünyanın tam fâni olduğunu ve insanlar da içinde misafir bulunduğunu bilbedâhe gösterdi. Ehl-i hakikatin mütemadiyen "Dünya gaddardır, mekkârdır, fenadır; aldanmayınız" demeleri ne kadar doğru olduğunu gözümle gördüm. Hem insan nasıl cismiyle, hanesiyle alâkadardır; öyle de, kasabasıyla, memleketiyle, belki dünyasıyla alâkadar olduğunu kendim de gördüm. Çünkü, ben vücudum itibarıyla ihtiyarlık rikkatinden iki gözümle ağlarken, medresemin yalnız ihtiyarlığı değil, belki vefatından dolayı on gözle ağlamak istiyordum. Ve o şirin vatanımın yarı ölmesiyle, yüz gözle ağlamaya ihtiyacım vardı. Rivayet-i hadiste vardır ki, her sabah bir melâike çağırıyor: **لِدُوا لِلْمَوْتِ وَابْنُوا لِلْخَرَابِ** Yani, "Ölmek için tevellüd edip dünyaya gelirsiniz; harap olmak için binalar yapıyorsunuz" diyor. İşte bu hakikati kulağımla değil, gözümle işitiyordum.

"Evet, o vaziyetim o vakit beni nasıl ağlattırmış; on senedir hayalim o vaziyete uğradıkça yine ağlıyor. Evet, binler sene yaşamış o ihtiyar kalenin başındaki menzillerin harap olması ve onun altındaki şehrin sekiz sene zarfında sekiz yüz sene kadar ihtiyarlanması ve kale altındaki gayet hayattar ve mecma-i ahbab olan medresemin vefatı, umum Osmanlı Devletinde bütün medreselerin vefatını gösteren cenazesinin mânevî azametine işareten, koca Van Kalesinin yekpare taşı ona bir mezar taşı olmuş. Adeta o medresedeki, sekiz sene evvel benimle beraber bulunan merhum talebelerim, kabirlerinde benimle beraber ağlıyorlar. Belki o kasabanın harabe duvarları, dağılmış taşları benimle beraber ağlıyorlar. Ve onları ağlıyor gibi gördüm.

Ben o vakit anladım ki, vatanımdaki bu gurbete dayanamayacağım. Ya ben de kabre, onların yanına gitmeliyim veyahut dağda bir mağaraya çekilip ecelimi orada beklemeliyim diye düşündüm."⁵⁶

Değerli dostlar! Yazıda geçen Bediüzzaman Said Nursi'nin İstanbul'a gitmesi, Birinci Dünya Savaşına katılması, esaret hayatı, firar etmesi, İstanbul'daki hayatı, Ankara'ya gelmesi, Meclisteki yaşadıkları ve Van'a dönmesi vb konular için geniş bilgi almak için Abdülkadir Badıllı Ağabeyin hazırladığı Mufasssal Tarihçe-i Hayat kitabının 1. Cildine bakılabilir.⁵⁷

Abdülmecid Nursi'nin Horhor Medresesinde okuduğuna dair **kendi ağzından şu bilgiler** veriliyor: "Birinci Harb-i Umumi'nin arefesinde, Horhor namındaki medresesinin damında bizlere tefsir dersini verirken; o akşam güneş tamamiyle tutulmuştu. Derinden derine bir âh!.. Çekerek, "Eyvah!" dedi. **Öyle bir sel gelmek üzeredir ki; hepimizi süpürüp götürecekt.** Hakikaten bir ay sonra harb ilan edildi ve az bir zaman içinde memleket tamamiyle yıkıldı gitti."⁵⁸

Abdülmecid Nursi, Horhor'da Üstad'tan diğer ilimlerin yanı sıra Mela Abdullahé Koği ile beraber İbnül Farıd'ın Divanı'nı da ders almıştır.⁵⁹ Abdülmecid Nursi'nin İbnül Farıd'ın Divanı'nı ders alması konusunda şu hatıra anlatılmıştır: "Bir gün Üstad'ın yanında kardeşi Abdülmecid ile beraber İbnü'l-Fârıd'ın divanını okurken Üstad, kitapta geçen bir kelime için, 'Bu kelimenin bir anlamı da şudur' dedi. Kardeşi Abdülmecid, 'Belki musannif bu anlamını düşünememiştir,' deyince Üstad:

⁵⁶ . Bediüzzaman Said Nursi, Lemalar, Envar Neşriyat, sh. 247-249

⁵⁷ . Abdülkadir Ceylan, Şehitler ve Gaziler Mekanı Bir Medrese: Horhor-2, Risale Haber, 21 Ekim 2025; <https://www.risalehaber.com/abdulkadir-ceylan-sehitler-ve-gaziler-mekani-bir-medrese-horhor-2-28137yy.htm>

⁵⁸ . Abdülkadir Badıllı, Bediüzzaman Said Nursi Mufasssal Tarihçe-i Hayatı c. 1, sh. 227

⁵⁹ . Abdülkadir Ceylan, Horhor Talebelerinden Molla Abdullahé Koği (Abdullah Okumuş)-1, Risale Haber, 17 Aralık 2025; <https://www.risalehaber.com/abdulkadir-ceylan-horhor-talebelerinden-molla-abdullahe-kogi-abdullah-okumus-1-28369yy.htm>

‘Musannif bu kelimenin iki anlamını daha biliyordu’ der.”⁶⁰ İbnü’l Farid ve Divanı hakkında Prof. Dr. Süleyman Uludağ’ın yazdığı İslam Ansiklopedisi’ndeki İbnü’l Fariz maddesine bakınız.⁶¹

Abdülmecid Nursi, Horhor Medresesinde okurken Üstad’tan ders aldığı kitaplardan biri de **Ta’likat kitabıdır**. Abdülmecid Nursi Ta’likat’ı beraber ders aldığı arkadaşı şehit Molla Habib ve Ta’likat kitabı konusunda 1951’de şunları yazar: "Hazret-i Seyda'ya! "Merhum ve şehid Molla Habib'in dest-i hattıyla 'Bürhan-ı Gelenbevî'yi okurken yazdığı Tâlikat namıyla takriratınızı takdim etmekle, ellerinizden öper, duanızı isterim. Abdülmecid.

"Ey bu ibretâmiz evraka bakan zat! "Birinci Harb-i Umumi'den evvel Van vilayetinde Bediüzzaman talebelerine, hususan kardeşi ve Molla Habib'e ders verirken ilm-i mantika dair telif ettikleri ve henüz ikmâl edemedikleri iki adet eserlerinin müsveddeleridir. "Zamanın selleri içinde her iki kardeş birbirinden ayrıldılar. En nihayet Abdülmecid namındaki küçük; **Ürgüp Müftüsü olup 1940'ta Ürgüp'e geldi. "Bu müsveddeleri o zamanın yadigârı olarak muhafaza etmekte idi. Fakat heyhât, sümme heyhât o da gitti, o da gitti, zaman da geçti gitti.** "Acaba bu müsveddeleri açıp okuyacak bir kimse olacak mı ve öyle bir zaman gelecek mi? "Heyhât! heyhât! "Tâ be mahşer mihnet-i derd ü gamla gezerim. Bu bize bir çiledir, ey gül kaderle çekerim. Abdülmecid.

"Bu Tâlikat namındaki Risale Bediüzzaman Said Kürdî'nin Bürhan-ı Gelenbevî üzerine yazdığı hâşiyelerdir. "Bu Risale'yi yazan, halka-i dersinde bulunan en sevdiği Habib namında bir talebesi idi. Habib, Bürhan-ı Gelenbevî okurken Bediüzzaman'ın takrirlerini hâşiye şeklinde yazardı. Bu da 1329'da (1913) idi. Birinci harb-i umumî koptu, **Bediüzzaman ile Habib vâiz sıfatıyla Van fırkasıyla (Tugay) beraber Erzurum cephesine gittiler.** Bir sene sonra dönüp Van'a geldiler. Ermeniler tarafından Van alındı. Bizler de Gevaş kazasına çekildik. Habib orada şehid oldu.

"Habib'in dest-i hattıyla ve Bediüzzaman'ın ifadesiyle yazılan şu Risaleyi muhaceret esnasında memleketten memlekete, şehirden şehire çıkıp girmek neticesinde 1940'ta Malatya'dan Ürgüp'e müftülük memuriyetiyle geldim. **"Bu Risale perakende bir halde evrak ve kitaplar içinde dağıtılmış. Topladım, ciltlettirdim.** Olur ki, bir zaman gelir, ilmî ve dinî bir haşır ve neşir olur, bu gibi Risaleleri okuyacak insanlar meydana çıkarlar. O zaman bu Risale ne gibi bir zekâ ve ne kadar yüksek bir fikirden çıktığı anlaşılır. Fakat heyhat! Ne o zaman gelir, ne de o adamlar bulunur vesselâm. 1951 Abdülmecid.”⁶²

Şeyh Reşid Güleşer, Halil Uslu’ya Abdülmecid Nursi’nin Horhor Medresesindeki hayatı ile ilgili şu bilgileri veriyor: “Bahtıyarım, çünkü Bediüzzaman Hazretleri ve onun biraderi **Abdülmecid Efendi’den ders almış bulunmaktayım.** Harbi Umumiden önce Horhor Medresesinde o günün parasıyla ayda 3 mecidiye (60 kuruş) gümüş para verirlerdi. Bu parayla her talebe rahatlıkla tahsiline devam edebilirdi. Bu medresede hocam Abdülmecid Nursi, şehit Ubeyd (Bediüzzaman’ın yeğeni), Molla Yasin, Molla Küçük Said adıyla büyük zatlar mevcuttu. Fakat bunların en büyük hocası Bediüzzaman Hazretleri idi. Bu medresede 200’e yakın talebe vardı.

Hocam Abdülmecid Efendi’den, ayrıca **özel olarak 17 arkadaşla iki sene aralıksız Arapça sarf-nahiv, akaid ve malumatı diniye gibi dersler okuduk.** Bu derslerimiz eski Van’da Hüsrev Paşa ve Ulu Cami medreselerinde okuduk. Yine o günlerde darül muallim mektebi vardı, kendileri orada akaid dersi verirlerdi.

“Namazlarının ekserisini Horhor Medresesinde kılarlardı. Çünkü kendileri de Şafii mezhebindendi. Esasında bütün Şafiiler bu medrese de namaz kılarlardı. İmamlığı, Bediüzzaman’ın

⁶⁰ . A. y.

⁶¹ . Prof. Dr. Süleyman Uludağ, İbnül Fariz, İslam Ansiklopedisi c. 21, TDV Yayınları, İstanbul 2000, sh. 40-43; <https://islamansiklopedisi.org.tr/ibnul-fariz>

⁶² . Isparta’da bulunan yazma Ta’likat Nüshası; Bediüzzaman Said Nursi, Ta’likat (Gelenbevî’nin Mantık İmine Ait Burhan isimli Kitabı Üzerine), Tercüme: Prof. Dr. Ahmed Akgündüz, Osav Yayınları, İstanbul 2019, sh. 25-26

tensibiyle Halife Sadık Efendi yaparlardı. Horhor Medresesi çok büyüktü ve tahtadan bir de minaresi vardı. Ayrıca büyük yıkanma havuzu vardı. Kale dibindeki bu yer her şekliyle çok fevkaledeydi.”⁶³

Abdülmecid Nursi Horhor da okurken ağabeyi ve seydası Bediüzzaman Said Nursi’den hiç çekinmez, **en mahrem soruları dahi sorardı**. Bu konuda Mustafa Sungur Ağabeyden şöyle bir hatıra aktarılmaktadır: “Ben 1962’de Konya’da Üstadımızın kardeşi Molla Abdülmecid’le görüştüğümde, kendisine Hazret-i Üstad’ın: “Ben Gençlik hayatımda İstanbul’da on sene kaldığım halde, hiç bir kadına gözümü kaldırıp bakmadım, bakamadım. Çünkü âlem-i misal bana açılmıştı” sözünü nakledince, Molla Abdülmecid’ de demiş ki: “Ben Van’da iken bir gün Seyda’ya dedim ki: “Seyda, bu on senedir, bakıyorum **sizden evlenme meyline dair en ufak bir kıpırdanma görünmüyor... Yoksa sizin şehvetiniz yok mu?**” Bu sözüm üzerine Üstad bana: (Meal) “Abdülmecid’ dedi. Ben şimdi istesem yirmi kadınla da evlenebilirim. Fakat kalbimde ve kafamdaki dava ve Kur’an hizmeti beni yatağımda bile o gibi şeyleri düşündürmüyor. Çünkü mahfuzum...”⁶⁴

Şeyh Reşid Güleşer’in açıklamalarından Abdülmecid Nursi’nin Horhor’da eğitimini tamamladıktan sonra hem Horhor Medresesinde, Hem Ulu Cami Medresesinde, hem Hüsrev Paşa Medresesinde ders verdiği gibi Darül Muallimin de de Akaid dersleri verdiğini anlıyoruz.

4. BEDIÜZZAMAN’A DAİR ANLATTIĞI HATIRALAR

Abdülmecid Nursi, Horhor Medresesinde okurken aynı zamanda Bediüzzaman’ın vali Tahir Paşa’nın konağında düzenlediği ilmi sohbetlere de katılır. Konakta düzenlenen ilmi sohbetleri Molla Abdülmecid Efendi’den dinleyelim: “Van Valisi Tahir Paşa’nın her gece aleddevam yapılan ilmi münakaşalarda, bilhassa fûnun-u cedide (yeni çıkan fenler) mes’elelerinde hasıl olan mecburiyete binaen, Bediüzzaman mekteb fenlerine de çalışarak, iki hafta zarfında lise muallimliği yapacak seviyede malûmat sahibi olmuş ve fennî münakaşalarda imtiyaz kazanmıştır.”⁶⁵

Abdülmecid Nursi, Bediüzzaman Said Nursi’nin gayesini şu şekilde anlatmıştır:

Üstad’ın Takip Ettiği Gayeler

“Bediüzzaman’ın eskiden beri peşinde koştuğu gayelerden biri, mekteple medrese arasında eskiden beri devam edegelen münâferet ve anlaşmazlık gibi hâlleri kaldırıp, mekteplileri dinî bilgilere ve medrese ehlini de yeni fenlere alıştırmakla milletin terakkisine hizmet eden şu iki kaynak arasında kardeşane bir samimiyet ve irtibat tesis ettirmektir. Van Valisi Tahsin Paşa zamanında Doğu Anadolu’nun zeki talebelerini vilâyete celp ettirdi. Mahallî vakıflardan lâzım gelen yatak, yiyecek vesaire ihtiyaçlarını valinin yardımıyla temin ettirdi. Geometri, cebir, fizik, tarih, coğrafya gibi mühim dersleri bizzat onlara ders vermeye başladı. Altı-yedi ay kadar tedrisatı devam ettiyse de hocaların dedikoduları, hasetleri ve Birinci Dünya Savaşı’nın da başlaması yüzünden maalesef bıraktı. Doğu Anadolu’da mektep olmayışından dolayı medrese ehlinin mekteplilere karşı gittikçe artmakta olan yabancılaşma ve nefretlerini gidermek için, medrese ve mektep derslerini hâvi olmak şartıyla **“Medresetü’z-Zehra”** namında yüksek bir mektebin inşası için İstanbul’a gitti. Çalışmalar neticesinde **17 bin madenî altın tahsisat emrini** aldı. Van’ın Edremit mevkiinde, pek büyük bir merasimle mektebin temeli atıldıysa da Birinci Dünya Savaşı’nın patlamasıyla maalesef geri kaldı.”⁶⁶

Molla Abdülmecid’in diğer bir hatırası şöyledir: “Van’da cuma günleri Üstad, talebeleriyle birlikte tenezzüh kasdıyla “Zernabat” namında, Erek Dağı’ndaki dereye gitmeyi çok severdi. Bir gün

⁶³ . Halil Uslu, Abdülmecid Nursi, sh. 31

⁶⁴ . Abdülkadir Badıllı, Bediüzzaman Said Nursi Mufasssal Tarihçe-i Hayatı c. 1, sh. 124

⁶⁵ . A. g. e, sh. 115-116; Abdülkadir Ceylan, Şehit ve Gaziler Mekanı Bir Medrese: Horhor 1, Risale Haber, 8 Ekim 2025; <https://www.risalehaber.com/abdulkadir-ceylan-sehit-ve-gaziler-mekani-bir-medrese-horhor-1-28095yy.htm>

⁶⁶ . Necmeddin Şahiner, Son Şahitler 6, Nesil Yayınları, İstanbul 2006, sh. 47

yine talebeleriyle birlikte Erek Dağı'na gitmek üzere, her zaman olduğu gibi Ermeni mahallesinden geçerlerken, Abdülhakim isminde bir talebesi evlerin pencerelerine bakıvermiş. Sair zamanlarda katiyyetle hiç bir talebesi Üstadın korkusundan başını kaldırıp da bakamaz, baksa üstadın şiddetli tekdirlerini yerlermiş. Adı geçen talebenin pencereye baktığının nasılsa Üstad farkına varmış, onu tekdir etmiş. Fakat Abdülhakim: - Benim boynumda bir kaşıntı peyda oldu da, başımı kaldırıp çenemin altını kaşıdım, pencereye kasden bakmadım" tarzında özür beyan ederek kendisini kurtarmış."⁶⁷

Abdülmecid Nursi'nin anlattığı bir başka hatıra da şöyledir: "O zaman Bitlis Valisi Ömer Paşa, küçük Said-i görür görmez, yaşının küçüklüğüne rağmen, mazhar olduğu zekâ ve faziletinden dolayı evine götürür, misafir eder. Evinde birkaç gün kaldıktan sonra, kendisine bir oda tahsis eder ve "Bu odada kalıp ilmine çalışacaksın!" diye emreder. Küçük Said de bu odada metin kitapları mütalaa ve ezberlemeye başlar. Vâli'nin hanımı vefat etmiş, evinde altı tane bâkire genç kızları vardır. Bir gün bu kızlardan birisi, bir iş için genç Said'in odasına girmek ister. Delikanlı Molla Said ise, namus ve iffetinin muktezası olarak genç kıza bağırarak, odasından kovar ve odanın kapısını şiddetle çarparak kapatır. Kız müteessir ve üzgün bir halde geri döner. Aynı günde de Bediüzzaman'ı kıskanan muziplerden birisi, hükûmette Valinin kulağına şu sözleri fısıldar: - "Said'i evinizde nasıl yalnız bırakabiliyorsunuz? Kızlarınız genç-bâkire.. Hanımın yok.. Said ise genç delikanlıdır. Nasıl böyle kabul edebiliyorsunuz?" diyerek Vali Beyin kalbine vesvese verir. Vâli Bey, akşamleyin evine geldiğinde; Molla Said'den şetim yiyen genç kızı, ağlaya ağlaya babasını karşılar ve: "Baba! Bu odaya bıraktığınız Said delidir. Bize sövüyor odasına bırakmıyor" diye şikâyetle bulunur. Vali Bey, fısıldanan vesveseli sözlerin tam zıddına, namus ve iffet timsali Molla Said'in şu haline muttali' olunca, hemen kalkar, Said'in odasına girer ve: "Herkesin bir piri var. Benim pirim de sensin!" deyip elini öper ve bu hadiseden sonra da, Vali Beyin Molla Said'e iltifat ve ihtiramı bir kat daha artar."⁶⁸

Diğer bir hatıra: "Van'da, vali Tahir Paşa zamanında, on iki arşın çifte hassadan küçük bir çadırı andıran gömlek giyerdi. Bu gömleğin kollarını o kadar geniş yapardı ki, bir çocuk içerisine girer çıkardı. Vali Tahir Paşa, her akşam evine giderken "Sihke" caddesi üzerinde bulunan medresenin önünde faytonunu durdurarak ber-vechi mu'tad "Kurban! Kurban!" diye üstadını çağırır. O garib kıyafetiyle yanına alır, evine götürürdü. Çarşılardan evlerine karınca gibi akın eden Ermeniler, onların bu şekildeki buluşmalarını hayret içinde seyrederek dağılırlardı."⁶⁹

Abdülmecid Nursi, Horhor Medresesinde okurken Bediüzzaman Said Nursi'nin müthiş zekası konusunda kızı Saadet'in kayın babası Ali Kaynak'a şunları anlatmıştır: "Van'da Horhor Medresesinde arkadaşlarımızla Seyda'dan Mantık kitabını okuyorduk. Bir gün bize ezberlememizi emir buyurdular. Bizlerde bu büyük eseri sakladık ve Hz. Seyda'ya kaybettiğimizi söyledik. Bunun üzerine "getirin kağıt ve kalemli" diyerek ezberden okuyarak 200 küsur sahifelik mantık kitabını bize fasılasız yazdırdı. Hazretim, bizler yağmurdan kaçarken doluya tutulmuş olduk.

Ağabeyleri Bediüzzaman Hazretlerini anlata anlata bitiremezlerdi. Bir hatırasını da şöyle nakletmişlerdir: 'Yine bir gün Seyda'ya hiç okumadığı bir Arapça kitabı ben yüzünden bir sahife okudum. Seyda da dinliyordu. Sonra bana dönerek aynı sahifeyi ezberden okudular ve daha acaibi Seyda okurken ben ezberliyordum."⁷⁰

Bediüzzaman'ın Birinci Dünya Savaşı öncesi meydana Şeyh Selim Hadisesindeki hizmetlerini de Abdülmecid Nursi şöyle anlatır: "Birinci Harb-i umumi arefesinde Bitlis çevresinde vuku' bulan bu hadisede, hadisenin etrafa yayılmaması için Van Valisi Tahsin Bey ve Bitlis Valisi Mustafa Abdülhalık (Renda) ile beraber çalıştı. Hadisenin mahalli, cüz'i ve te'sirsiz bir halde kalmasına muvaffak oldu."⁷¹

⁶⁷ . Abdülkadir Badıllı, Bediüzzaman Said Nursi Mufasssal Tarihçe-i Hayatı c. 1, sh. 124

⁶⁸ . A. g. e, sh. 97-98

⁶⁹ . A. g. e, sh. 117-118

⁷⁰ . Halil Uslu, Abdülmecid Nursi, sh. 95

⁷¹ . Abdülkadir Badıllı, Mufasssal Tarihçe-i Hayat, sh. 299

Birinci Cihan Harbi öncesinden Şeyh Celal Efendi'nin anlattığı bir hatıradan şu şekildedir: "Şeyh Celal Kardeş diyor ki: "Birinci Cihan Harbinden evvel vefat etmiş bir zatın taziyesi için Van'ın Zeve köyüne gitmiştik. *Bediüzzaman, Abdülmecid (Ünlükul), Molla Habib, Ahmed-i Cano, Muhyiddin, İbrahim ve Şükrü* hep birlikte oturuyorduk."

"Bediüzzaman bize '**Her birimiz birer şiir söyleyelim. Meşhur muallakat-ı seb'a gibi hangisi beğenilirse o kabul edilsin, birinciliği alsın.**' dedi. Bunun üzerine her birimiz birer şiir söyledik. Bediüzzaman bana hitaben '**Bi Kible-i Arabî yite cebi.**' yani '**Kibleye yemin ederim ki senin şiirin beğenildi.**' dedi. Söylediğim şiir de şuydu:

"Birinci beyitteki '**Habib**' kelimesiyle Bediüzzaman'a, '**Mecid**' kelimesiyle kardeşi Abdülmecid'e işaret ediyor. "İkinci beyitteki '**Habib**' kelimesiyle Molla Habib'e, '**Ahmed**' kelimesiyle Ahmed-i Cano'ya, '**Celal**' kelimesiyle bana, '**Muhyi**' kelimesiyle Muhyiddin'e işaret ediyor. "Üçüncü beyitteki '**İbrahim**' kelimesiyle Molla İbrahim'e '**Şükrü**' kelimesiyle de Molla Şükrü'ye işaret ediyor.

"Şiirin Mânası": 1. Ey Zeve köyü, Said ile saadete ermiş bulunuyorsun. Abdülmecid ile büyük bir izzet ve ref'ete sahip oldun. 2. Bediüzzaman Said, Abdülmecid, Habib, Ahmed ile seni ferahlandırdılar. Veya ikisi (Said ile Abdülmecid) Habib ile sana, Ahmed'i verip onunla ferahlandırdılar. 3. Tepelerin İbrahim'e, âşkın maşukuna olan arzu ve temennisi gibidir. Seni mecd ve güzel vasıflarla yaratana şükür ederim."⁷²

Abdülmecid Nursi, Horhor Medresesinde eğitimini tamamladığı zaman Bediüzzaman Said Nursi kendisine icazetname vermiştir. İcazetname ile ilgili bilgileri Tarihçi Yazar Ahmet Demir sosyal medya hesabında paylaşmıştır. Risale Haber Sitesi İcazetnameyi şu şekilde haberleştirmiştir.

Said Nursi'nin verdiği icazetnameye Diyanet'ten resmi onay

Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin kardeşi Abdülmecid'e verdiği icazetnamenin eksik parçası da bulundu.

Tarihçi-Yazar Ahmet Demir'in paylaştığı yeni belgenin arkasında **Müftülüğün onayı ve resmi mührü** dikkat çekti. Demir, belgeyi şu bilgilerle paylaştı:

"Bediüzzaman Said-i Nursi'nin tüm giderlerini kendisinin karşıladığı, eğitim müfredatını da Şark Medreselerinden aldığı Horhor Medresesinden mezun ettiği kardeşi Abdülmecid Efendiye verdiği İcazetnamenin **ön ve arka sayfasını beraber paylaşıyorum**. Bu nüshayı bana gönderen hemşerim **Mahmut Polat**'a teşekkür ederek Arapça icazetnamenin Türkçe çevirisini de ekliyorum."

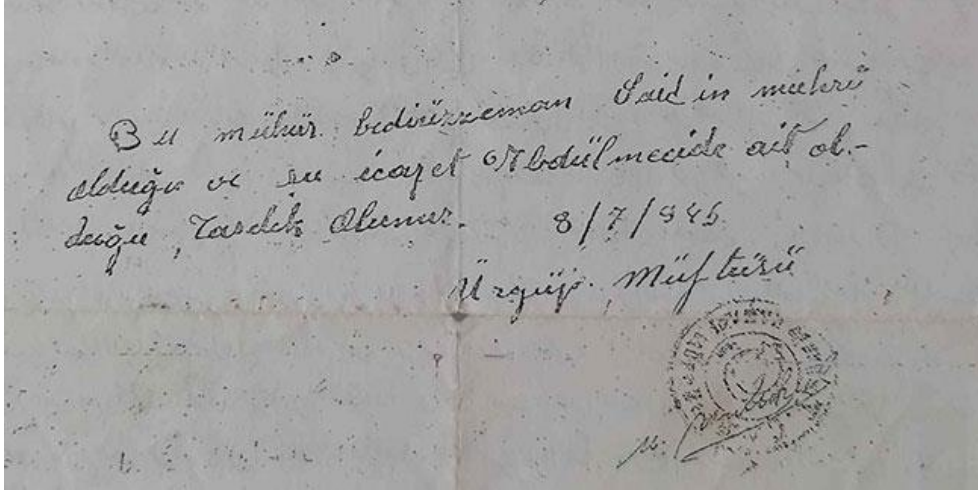
İcazetnamenin arkasında yer alan resmi yazı şöyle: **"Bu mühür Bediüzzaman Said'in mührü olduğu ve şu icazet Abdülmecid'e ait olduğu tasdik olunur.**

8/7/1946

Ürgüp Müftüsü

Mühür ve imza"

⁷² . Necmeddin Şahiner, Son Şahitler 1, Yeni Asya Yayınları, İstanbul 1994, sh. 39

BEDİÜZZAMAN'IN VERDİĞİ İCAZETNAME

“Bismillahirrahmanirrahim, Elhamdülillahi Rabbi'l âlemin. Vesselatu vesselamu ala Resulihi Seyyidina Muhammedin ve ala alihi ve sahbihi ecmain. Emma ba'd. Küçük kardeşim, Mirza oğlu Abdülmecid, benim yanımda alet ilimleri ve akli ilimleri okuyup ders aldı. Ve memleketimizde ulemanın âdeti vechiyle okunan ve okutulan bütün kitap ve nüshaları bitirdi. **Vakta ki ben onun istidat ve zekâsına baktım ve onun malumat ve mahfûzatını teftiş ettim.** Ve onun tedris ve Ta'lîmde iktidarını tecrübe eyledim. Onun tedris vazifesindeki liyakati bana tebeyyün eyledi. Ve ilmi irşaddaki malumatının kifayeti bana göründü. **Ben de Üstazların talebelerine verdiği tarzda ona icazet verdim.**

Medresede okunan ders ve ilimleri belli bir zamanda bitirerek ders vermeye liyakat kazandı. Ondan dolayı ona icazet verdim. Nasıl ki aynı tarzda üstadım ve efendim **Muhammed Celali (rahmetullahi aleyh) bana icazet vermiştir.** O da kendi üstadı ve efendisi ilim ve irşadının faydası umûmî olan ve kalbi selim sahibi Şeyh Seyyid Fehim, kuddise sirruh'tan icazet almıştır. O da kendi üstadı olan, devrinin Âlimlerinin üstünü ve asrının fuzalasından olan **Şeyh Ubeydullah Şemdinani**'den ders almıştır.

Şeyh Ubeydullah Şemdinani ise, **Mevlânâ Hâlid-i Bağdadi'nin Halîfesi Şeyh Tahay-ı Nehrî**'den icazet almıştır. Onun ilim silsilesi ise, büyük Âlimler ve faziletli kimseler şeklinde ta **İmâm Gazali**'ye kadar devam eder. İmâm Gazali'ye ise hem zahir hem batın irşadlarda büyük ülemâ ve sadat-ı kiram tarafından icaze verilmiş. Bu silsile devam ede ede, ta on iki İmâmdan biri olan **İmâm Cafer-i Sadık**'a kadar gidiyor (Radiyallahu anhüm). O ise, manen ve batınen **Emirel Müminin İmâm Ali bin Ebi Talib (R.A)**'den icazet almıştır.

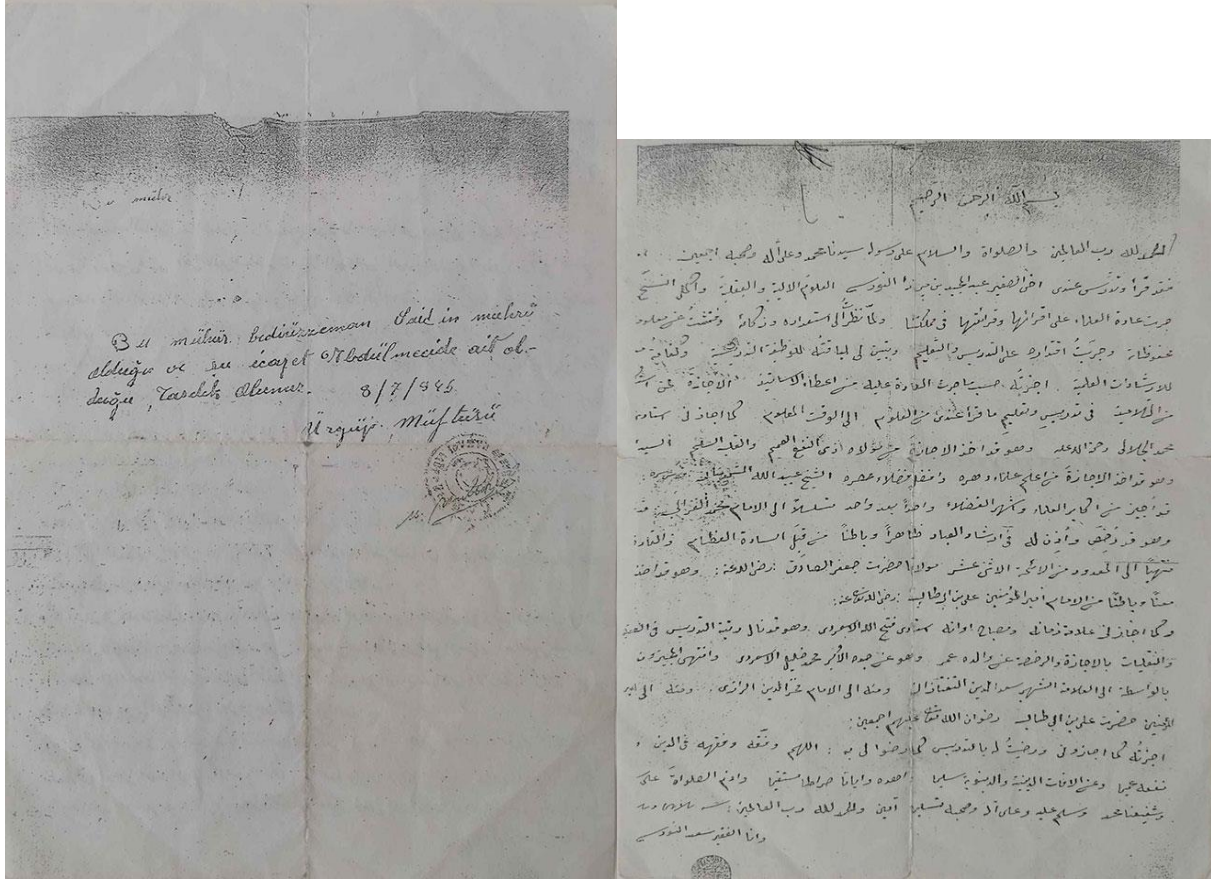
Ve yine zamanın Âlimi ve asrının kandili olan **Şeyh Fethullah Es-Siirdi** bana icazet vermiştir. O ise, kendi babası **Ömer es-Siirdi**'den icazet almıştır. O ise, büyük dedesi **Molla Halil Siirdi**'den okumuştur. Molla Halil'in icazet silsilesi ise gide gide ta meşhur âllame **Sadeddîn-i Taftezani**'ye ulaşıyor. Sadeddîn-i Taftezani'nin icazeti **Fahreddîn-i Razi**'ye ulaşıyor. Bu silsile ise oradan **Emir el müminin İmâm Ali bin Ebu Talib**'e kadar gidiyor. **Üstadlarımın bana icazet vermeleri gibi ben de kardeşime icazet verdim.** Tedris vazifesinde ondan razı oldum, üstadlarımın benden razı olmaları gibi.

Ya Rabbi! Onu muvaffak et ve dinde fakih kıl. Onun ilminin menfaatini umûmî yap. Dini ve dünyevi afetlerden onu selamette kıl. Onu ve bizi sırat-ı müstakime hidayet eyle.”⁷³

⁷³ . Said Nursi'nin verdiği icazetnameye Diyanet'ten resmi onay, Risale Haber, 29 Ağustos 2023;

<https://www.risalehaber.com/said-nursinin-verdigi-icazetnameye-diyanetten-resmi-onay-435617h.htm>

Ahmet Demir'in verdiği bilgiye göre icazetnamenin aslı Abdülkadir Badıllı Ağabeyin arşivinde yer almaktadır.

5. BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞINDA

Osmanlı İmparatorluğu 11 Kasım 1914'te İtilaf Devletlerine resmen harp ilan ederek Merkezi Devletlerin yanında fiilen savaşa katılmıştır.⁷⁴ Bediüzzaman Said Nursi'de bu savaşa başta kardeşi Abdülmecid olmak üzere talebeleri ve gönüllülerle birlikte Kürt Milis Alayı adı altında Milis Albay rütbesi ile katılmıştır. Biz bu çalışmamızda daha ziyade Abdülmecid Nursi Ağabeyin savaştaki durumu ile ilgili bilgileri aktarmaya çalışacağız.

Abdülmecid Nursi, Birinci Dünya Savaşı'nın başlaması ve Ruslardan cesaret alan Ermenilerin saldırıları üzerine Bediüzzaman'ın idaresinde savaşa katıldı.⁷⁵ Abdülmecid Nursi'nin öğrencilerinden Şeyh Reşid Güleşer bu konuda şu bilgileri veriyor: "Harb-i Umumi patlak verince Ermeniler ayaklandılar ve güzel Van'ı ateşe verdiler. Artık iç harb başlamıştı. Kalem ve defteri bırakan bizler silaha sarıldık. Hocam Abdülmecid Nursi ve Şehid Ubeyd bizlerin başında idiler. Ve ağabeyleri Bediüzzaman gibi harbe iştirak ettiler. O vakit binlerce gönüllü asker vardı. Bunların başkomutanı (Allah gani gani rahmet etsin), o günlerde Molla Said-i Meşhur İakabıyla anılan Bediüzzaman Hazretleri idiler. Hocam Abdülmecid ve yeğeni Ubeyd ile beraber idiler. Hiç birbirlerinden ayrılmazlardı. Edremid ve Gevaş üzerinden Tatvan'a ve oradan da Bitlis'e geçmişler. Sonradan öğrendiğime göre yeğenleri Ubeyd, Bitlis girişinde şehit düşmüş, fakat Abdülmecid Efendinin yara alıp

⁷⁴ . İsmet Görgülü, Osmanlı İmparatorluğu'nun Birinci Dünya Harbine Girişi ve Çarpıştığı Cepheler; <https://ttk.gov.tr/osmanli-imparatorlugunun-i-dunya-harbine-girisi-ve-carpistigi-cepheler/>

⁷⁵ . Risale-i Nur Enstitüsü, Risale-i Nur'dan Portreler c. 1, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul 2008, sh. 104

almadığını bilmemekteyim. Elbette böyle bir ana-baba gününde bizler kendimizi tamamen kaybetmiştik. Soğuk vardı, kar vardı, harb de eklenince gerisi malumunuzdur.”⁷⁶

Abdülmecid Nursi’nin Birinci Dünya Savaşına katıldığına dair bilgi verenlerden biride İstiklal Harbi gazilerinden Mustafa Kodal’dır. Kodal şunları anlatır: “Van’da Molla Said-i Meşhur Hazretlerini ve Abdülmecid Efendi’yi hemen hemen tanımayan yoktu. Herkes onları tanıyor ve biliyordu. Onlar adeta Van’ın güneşleri idiler. Yeğenleri Ubeyd de çok meşhurdu. Ara sıra eski Van’a gittiğimde onlarla görüşürdüm.

Harbi Umumi başladığında Van’da çoluk çocuk herkes silaha sarıldı. İneklerimizi, daha önce satıp silah almıştık. Çünkü Rusların Van’a yaklaştığını duyan Ermeniler, her gece Müslüman mahalle ve köylerine baskınlar yapıyorlardı. Biz de mecburen tedbirler alıyorduk. Artık gece ve gündüzümüz kalmamıştı. İşte bu sıralarda harbin başında Edremit’te ve Gevaşta, Vastan’da Abdülmecid Nursi ile Ubeyd’i beraber gördüm. Ruslara karşı birlikte savaştık. En şiddetli savaşlar bilhassa Edremit, Vastan ve Tatvan sırtlarında oldu. Yeğenleri Ubeyd, Bitlis’te şehid düştü. Üstad Bediüzzaman’ın da ayağı kırılmış ve Ruslara esir düşmüştü. Abdülmecid Efendi ise, Ruslar Bitlis’i aldıktan sonra Diyarbakır’a gidiyor. Oradan da (sonradan öğrendiğime göre), Şam’a geçiyor ve bacısı Alime Hanım’la bir müddet muhacirler mahallesi olan Salahiye Mahallesi’nde kalıyorlar.”⁷⁷

Abdülmecid Nursi yeğeni Ubeyd’i çok sever ve her şeyiyle ilgilenirdi. Hatta Ubeyd şehit düşünce onun başında bulunanlardan biridir. Ubeyd’in silahını da düşmana bırakmayarak almış ve en son Ubeyd’i terk edenlerden olmuştur. Üstadın Vanlı talebelerinden Molla Hamid Ekinci Ağabey Abdülmecid Nursi ve Ubeyd ile ilgili şu hatıraları anlatır: “Abdülmecid Ağabeyden yeğeni Ubeyd’le ilgili olanları da ihtiva eden hâtıraları zaman zaman dinlerdim. Harb-i Umumî’yi, Van’ı, Bitlis’i, Arvas’ı, Müküs’ü, Nurs’u, bilhassa Horhor Medresesi’ni, Van Kal’ası’nı, Erek Dağını, Başit başını ve oralarda yaşadıklarını unutamıyordu. Anlattıkça açılır ve neşelenirdi. Ubeyd’i hatırlayınca, gözlerinden tane tane yaşlar akardı. Bu anlattıklarından bir kısmı şunlardır:

“Biz Harb-i Umumî’den önce, Bediüzzaman ile beraber yaz aylarında 3650 metre yüksekliğindeki Başit Dağının (ki Başkale-Gürpınar-Çatak üçgeni içinde kalır ve bizim yaylamız da, köyümüz de oradadır) en yüksek zirvesine çıkar, oralarda 30-40 gün kalırdık. Bizler için çok füyûzatlı olurdu.

“Bu arada çok çay içerdik; şekerimiz biterdi. Seydâ Bediüzzaman, taşlarla bir siperlik mahiyetinde yaptığımız ufak kulübede kalırdı. Ubeyd’i dayısı Üstad Bediüzzaman da çok severdi. Çünkü çok sevimliydi. Daima onun yanına girer çıkardı. Bu vesile ile bizler kendisinden şeker isterdik Eline bir taş parçası alarak içeriye girer, dayısının arkasında yerde duran torbadan o zamanın meşhur kalıp (kant) şekerini çıkarıp, bir yandan öksürür, bir yandan elindeki taşla şekeri kırardı. Öksürük gürültüsü içinde kıldığı şekerden bize birer parçasını getirir, hep beraber o serin ve yüksek tepelerde çay içerdik. Dayısı Bediüzzaman da onun hareketlerine hep tebessüm ederdi. Bu hâl oralarda kaldığımız müddet içinde hep böyle devam ederdi. Çok zekî ve cevval idi.

“Ubeyd için, her şeyimi verdim. Hususî meşgul olur, itinâ ile üzerinde dururdum. Eğer ömrü vefâ etseydi, müstesnâ bir âlim olurdu. Fakat şehit oldu. Ben de beraberinde idim. Alından vurulmuştu. Tam Bitlis’in girişinde, bir köşe başında kelime-i şehâdet getiriyordu. “Halo (dayı), sen kaç!” diyordu. Ruhunu teslim ettikten sonra, siperi üstüne yıktım. Tüfeğini alarak oradan ayrıldım. Seydâ’yı da kaybetmiştim. Artık Bitlis’in içinde göğüs göğüse mücadele ediyorduk. Bitlis düşünce Diyarbakır’a, oradan da Şam’a gittim. Muhacirler mahallesi denilen Salâhiye Mahallesi’nde kaldım.”⁷⁸

⁷⁶ . Halil Uslu, Bediüzzaman’ın Kardeşi Abdülmecid Nursi, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul 1997, sh. 32

⁷⁷ . A. g. e, sh. 35

⁷⁸ . A. g. e, sh. 37-38

Abdülmecid Nursi (Ünlükul) anlatıyor: “Van’dan Erzurum cephesine giden yirmi beş bin mevcutlu fırkaya (kolordu) vaiz tayin edilerek Kafkas Cephesi’ne gitmiştir. Ve fevkalade başarılı hizmetlerde bulunduğu Van Valisi Tahsin Bey’in kendisine verdiği vesikada bilhassa şu cümle kayıtlıdır: ‘Van fırkasının görmüş olduğu hizmet, tamamıyla Said-i Kürdî’nin maddî ve manevî himmetiyle olmuştur.’”

Abdülmecid Efendi’nin *Talikat* isimli mantık kitabının arka sayfasına düştüğü şu not da önemlidir: “Birinci Harb-i Umumi koptu. Bediüzzaman ile Habib (Molla Habib) vaiz sıfatıyla Van fırkasıyla (kolordu) beraber Erzurum cephesine gittiler. Döndüklerinde Ermeniler tarafından Van alındı. Bizler de Gevaş kazasına çekildik. Habib orada şehit oldu.”

Bediüzzaman talebeleriyle teşkil ettiği gönüllü alayının başında savaşa katılır. İki sene boyunca cepheden cepheye koşar.”⁷⁹

Bediüzzaman Said Nursi’nin “benim üç Sinan’ım var” dediği Sinanlardan üçüncüsü olan Gazeteci Sinan Omur, Abdülmecid Nursi’nin içinde yer aldığı ve Kürt Milislerden oluşan ve Bediüzzaman’ın da Milis Albayı olarak kumandanlık ettiği Keçe Külahlılar için şunları söyler: “Birinci Cihan Harbi çıktığı zaman biz İstanbul’da Muallim Mektebinde talebe idik... O zamanlar 18 yaşındaydım. Bizi askere aldılar. Milis alayı kumandanı Bediüzzaman Hazretleri’ni ilk olarak 1915 senesi Ağustos’unda Süphan Dağı’nda gördüm. Beyaz bir atın üzerinde idi. Oradan oraya at koşturup askerlerin mânevîyatını yükseltiyordu. O zaman kendisi Milis Teşkilâtı Kumandanı idi. Başında sarık, omzunda apoletleri vardı. Devamlı at üzerinde gönüllülerin arasında dolaşıyor, onlara cesaret veriyordu. Milis Teşkilâtını, Enver Paşa Bediüzzaman’a teklif etmişti. Daha önceden de Bediüzzaman ile Enver Paşa’nın dostlukları vardı. Bediüzzaman, doğudaki milis teşkilâtını kurdu. Bu teşkilâtın mevcudu dört-beş bin kişi idi. Milis kuvvetleri, erzak ve silahlarını bizden almazlar, kendi kendilerini iâşe ve idare ederlerdi. Daima ordunun önünde gider, hep ön safta çarpışırlardı. Onlar “Keçe Külahlılar” tabiriyle anılırdı. Ruslar “Keçe Külahlılar geliyor” diye duyduklarında nereye kaçacaklarını bilemezler, neye uğradıklarını anlayamazlardı. O zaman elimizdeki kılıçlar ancak dürtmek içindi. Hâlbuki onlar at üzerinde silah kullanırlar ve atıklarını vururlardı. Üzerlerinde beyaz bir pelerin bulunurdu. Bununla karlı araziye uyarlar ve düşman tarafından fark edilmezlerdi. Atın dizginini bir koluna atar yahut dizgini atın boynuna bağlar, hayvanı tamamen serbest bırakırlar ve süratle giderken, seri olarak ateş ederlerdi. Çok keskin nişancıydılar. Boşa ateş etmezler, her attıklarını vururlardı. Kumandanlar, gönüllüleri harbe teşvik için konuşmalar yaparken onlar, heyecandan yerinde duramaz, çömelik vaziyette “Hazirol! Hazırol! Hazırol!” diye yayanırlar, hareket emri verilince de uçarcasına atlara atlayıp düşman üzerine giderlerdi.” Bediüzzaman, “Benim üç Sinan’ım var: Mimar Sinan, Ümmî Sinan ve Omur Sinan.” diye Sinan Omur’u takdir etmiştir.⁸⁰

Abdülmecid Nursi, Bediüzzaman Said Nursi’nin savaşta gösterdiği bir kahramanlığı şöyle anlatmıştır: “‘Bitlis’te esir düşmezden evvel, Liz köyünde ric’at eden askerlerimizin bıraktığı on bir adet topu bir kısım milis kuvvetleriyle, karların içinde gider, kurtarır ve Bitlis’e getirir. Gösterdiği bu kahramanlık Ruslara da in’ikas eder. Esir düştüğünde idamdan affedilmesine sebep olmuştur.’”⁸¹

Bediüzzaman Said Nursi’nin esir düşüp, bazı ağaların onu kurtarmak için yaptığı tekliflerine verdiği cevabı Abdülmecid Nursi şöyle anlatmıştır: “Bitlis’te ayağı kırılıp esir düştüğü zaman, Sibiry’a nakli için Van’a götürülen Bediüzzaman’a; Ruslara iltihak etmiş bazı ağalar, “Biz seni Rus kumandanından alırlar. Fakat bize reis olup davamızı yürütecek isen...” “Bediüzzaman: “Ben Müslüman Türk milleti aleyhine çalışmam. Esareti riyasete tercih ederim demiştir.”⁸²

⁷⁹ . İhsan Atasoy, Molla Hamid Ekinci, Nesil Yayınları, İstanbul 2011, sh. 61

⁸⁰ . Abdülbaki Çimic, Bediüzzaman talebeleriyle Harb-i Umûmî’ye katılıyor, Yeni Asya, 7 Temmuz 2022; https://www.yeniasya.com.tr/abdulbaki-cimic/bediuzzaman-talebeleriyle-harb-i-umumi-ye-katiliyor_566590

⁸¹ . Abdülkadir Badıllı, Bediüzzaman Said-i Nursi Mufasssal Tarihçe-i Hayatı c. 1, sh. 326-327

⁸² . Abdülkadir Badıllı, Bediüzzaman Said-i Nursi Mufasssal Tarihçe-i Hayatı c. 1, sh. 322

NEDEN KEÇE KÜLAHLILAR DENİLİYOR?

Bediüzzaman Said Nursi'nin gönüllülerine 'Keçe Külahlılar' demesi ve sevdiği talebelerine iltifat tarzında 'keçeli' demesinin sebebinin şu rivayetler olduğu kanaatindeyiz.

İbn Sa'd demiştir ki: Bedir savaşında meleklerin nişanı, uçlarını omuzlarından aşağı sarkıttıkları yeşil, sarı ve kırmızı renkli nurdan sarıklarla atlarının alınlarındaki sekilerdi. Resûlullah (s.a.v.) de ashabına: "Melekler kendilerine nişan takmışlar, siz de kendinize bir nişan edinin" buyurdu. Onlar da miğfer ve sarıklarında (beyaz) yünle kendilerine nişan edindiler. Melekler ise alınları ve ayaklarında sekileri bulunan atlara binmişlerdi.

İbn ebî Şeybe ve İbn Cerîr'in Umeyr b. îshak'a dayanarak bildirdiklerine göre ilk defa Bedir savaşında nişan olarak yün kullanılmıştır. Resûlullah da ashaba: "Kendiniz için nişan (alâmet) kullanın; Zira melekler kendileri için nişan kullanmışlar" buyurdu. O gün, nişan olarak yünün kullanıldığı ilk gündür. Yine İbn ebî Şeybe ve İbnü'l-Münzir'in nakline göre Hz. Ali ise: "Meleklerin Bedirdeki nişanı (işareti), atlarının alınlarındaki beyaz yün (seki) idi. Ondan sonra bizim de (nişan olarak) yün kullanmamıza izin verildi" demiştir.

İbnü'l-Münzir ve İbn Ebî Hatim'in naklettiklerine göre Ebû Hureyre, âyetteki "müsevvemîn" kelimesinin "kırmızı yün takanlar" anlamına geldiğini söylemiştir.

İbn Cerir ve İbn Ebî Hatim'in bildirdiklerine göre İbn Abbas, meleklerin gökten nişâneli olarak inmeleri üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) ve ashabının da hem kendilerini, hem de atlarını melekler gibi yün ile nişanladıklarını belirtmiştir. Ayrıca Abd b. Humeyd'in naklettiğine göre Katâde de ashabın kendilerine şunu anlattıklarını belirtmiştir: O gün (Bedir günü) meleklerin nişanı, atlarının alınlarında bulunan yün (seki) idi. Ondan sonra bizim de bu şekilde nişan edinmemize müsaade edildi. Ayrıca o gün melekleler, alınları ve ayakları sekili atlara binmişlerdi."⁸³

Bu rivayetlerden sonra şahsi kanaatim Bediüzzaman Said Nursi, "Risale-i Nur mesleği, tarikat değil, hakikattir, Sahabe mesleğinin bir cilvesidir"⁸⁴ hakikatine binaen talebelerini uğrayacakları ahir zamanın dehşetli zulüm ve fitnelerine karşı Sahabilerin kullandıkları işaretle işaretlemiş ve onlara Sahabilerin kullandığı bir başlık üzerinden iltifat etmiştir. Allah'ı A'lem.

ABDÜLMECİD NURSİ HACCA GİDİYOR

Adülmecid Nursi, Üstad'ın Ruslara esir düşmesinden sonra ağabeyi Molla Abdullah ile beraber Şam'a gider, oradan da Hacca giderler. Halil Uslu bu konuda şu bilgileri aktarır: "Abdülmecid Efendi, kardeşleri Molla Abdullah ve Hanım (Alime) Rus istilasından kurtularak Şam şehrine intikal ederler. Orada bulundukları yıllarda, ağabeyi Molla Abdullah ile Hacc'a giderler. Hac dönüşünde yolda Arap şakileri kervanı basarlar. Canlarını zor kurtarırlar. Bin bir güçlükte tekrar Şam'a geri dönebilirler."⁸⁵

Abdülmecid Nursi'nin Hacca gittiğine dair bir bilgiyi Molla Hamid Ekinci ağabeyin Üstad'a sorduğu bir soruda buluyoruz. Konu ile ilgili soru ve cevabı şu şekildedir: "Bir gün dağdan Van'a giderken Molla Yasin'in şahit olduğu bir hatıra da şöyle: "Beraber şehre gidiyorduk. Yolda dedim:

'Üstad'ım, sen dünyada üç şeyi yapmadın. Biri teehhül (evlenme), ikincisi kisve-i ilmiyeye girmek, üçüncüsü de Hicaz'a gitmek... Bunların sebebi nedir?'

⁸³ . Muhammed Bin Salih Ed-Dimaşki, Peygamber Külliyyatı c. 4, Çev: Adem Yerinde, Ocak Yayıncılık, İstanbul 2003, sh. 74

⁸⁴ . Bediüzzaman Said Nursi, Emirdağ Lahikası 1, Envar Neşriyat, sh. 67

⁸⁵ . Halil Uslu, Bediüzzaman'ın Kardeşi Abdülmecid Nursi, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul 1997, sh. 29

Şöyle dedi: ‘Evlenmedim. Çünkü faniyim, fani olanı istemem, isterim bir yâr-ı Bâki isterim. Sen diyeceksin, oğlun olur, onu büyütür, okutursun. Doksan dokuz sevabı benim, biri senindir. Ben o zahmete niçin gireyim?’

Kisve-i diniyeye girmeme sebebi ise... Allah bir adamı sevse, ama halk yüzüne bakmasa ne önemi var? Ben de öyle olmak isterim. Kisve giyeyim, halk beni büyük tanısin, elimi öpsün istemem.

Hicaz’a gitmeye gelince, benim neyim var ki Hicaz’a gideyim?’ dedi. Ben: ‘Hocam, senden küçük kardeşin Abdülmecid gitti. Sen de gidebilirdin!’ dedim. Bunun üzerine: ‘Bir sefer hacca gitmekle o haz anlaşılmaz. Günde beş sefer başı Hacerü’l-Esved’in altına secde niyetiyle koymadıktan sonra, ne çıkar? Ben, ‘*Teveccehtü ila beytike’ş-şerif*’ deyip beytullahı tavaf edene hacı derim!’ dedi. Ben de:

‘Senin gibi kim olabilir mübarek?’ dedim.

Yine başka bir gün hocalarla beraber otururken Üstad’a bu konuları sormuşlardı. Üstad şöyle cevap vermişti: ‘Kardeşim, hac parası olana farzdır. Benim o kadar param olmadı. İkincisi sakal meselesi. Ben, padişahlar zamanından beri hapislere, gözaltılara tabi tutuldum. Hapiste saç ve sakallar kesiliyordu. Sakalımın kesilmesinden ise başımın kesilmesini tercih edecektim. Evlenme meselesine gelince, ahırzaman insanları helake giderken, evlenme meselesi aklıma bile gelmedi. Devamlı tarassut, sürgün ve hapisteyken zaten evlilik olmazdı!’ demişti.”⁸⁶

Abdülmecid Nursi, Şam’dan ve Hacdan döndükten sonra Diyarbakır’a gidiyor. Diyarbakır’da Müküslü Hamza Ağabey ile beraber Harp öncesi ve Harp sırasında cephede yazılan İşarat’ül İ’caz’ı temize çekiyorlar. Necmeddin Şahiner bu konuda şu bilgileri veriyor: “Müküslü Hamza’nın Abdülmecid Ünlükul ile de çok yakın ahbablığı ve arkadaşlığı vardı. Eski Van valisi Tahir Paşanın oğlu ve yine babası gibi Van valiliğinde bulunan Cevdet Beyin Diyarbakır’daki evinde İşarat’ül-İ’caz tefsirini yazarlarken **mürekkep dökülüp kıvrılmış, bir yılanın kuyruğu şeklini almıştı**. Tam bu esnada takvim yaprakları 19 Şubat 1914 tarihini gösteriyordu. Aynı günde eserin müellifi, Ruslarla aylarca devam eden çarpışmalardan sonra, Bitlis deresinde, karlar içinde yaralı ve kırılmış ayağıyla müstevlî Ruslara esir düşmüştü.

Bu kanlı ve şanlı günlerde İşarat’ül-İ’caz Müellifinin sevgili talebesi Habib, **Harbiye Nâzırı Enver Paşanın amcası Halil Paşayla Şark Cephesinde**, İran taraflarında bir haberleşme vazifesini yaptıktan sonra, eski ismiyle Vastan, yeni ismiyle Gevaş’ta şehit düşmüştü. Ablası Dürriye Hanımın evlâdı ve talebesi Ubeyd de, yalçın Bitlis kalesinin dibinde, sırtındaki yepyeni elbiseler içinde Rus kurşunları altında şehit olmuştu.

Diyarbakır’da İngilizlerin Malta sürgünlerinden Cevdet Beyin evinde, Kur’ân tefsiri İşarat’ül-İ’caz temize çekilirken dökülen mürekkebin meydana getirdiği garip esaret şekliyle alâkalı olarak, Müküslü Hamza eserin dipnotunda şunları yazmaktadır⁸⁷: **"Bu nakış, başı kesilmiş bir yılanın, kuyruğunu müellife sarmış olduğuna ve müellifin yaralı olarak otuz saat ölüme muntaziran su arkının içinde kaldığı yere benziyor ve o vaziyeti andırıyor."**⁸⁸ Bu yorumun dipnotuna “Eski Said’in Ehemmiyetli Talebesi Hamza” diye yazılması hayli dikkat çekicidir. Belki de bu ifadeyi bizzat Üstad yazmıştır.

Abdülmecid Nursi de oluşan bu garip şekli mütercimi olduğu İşarat’ül İ’caz ’da şöyle izah etmiştir. “Diyarbakır’da Van Valisi Cevdet Beyin evinde 19 Şubat 1330 tarihinde Cuma gecesı bu tefsirin ilk Arabî nüshasını tebyiz ederken, **şu şekli-i garib, tevafukan vaki olmuştur. Ve o gece vukua gelen Bitlis’in sukutuyla müellif Bediüzzaman’ın esaretine rastgelir**. Sanki şu şekli-i garibin, şu mucizeler ve harikalar bahsinde o gece husule gelmesi, müellifin Ruslara esir düştüğüne ve

⁸⁶ . İhsan Atasoy, Molla Hamid Ekinci, sh. 169-170

⁸⁷ . Necmeddin Şahiner, Son Şahitler 1, Yeni Asya Yayınları, İstanbul 1993, sh. 107

⁸⁸ . Bediüzzaman Said Nursi, İşarat’ül İ’caz, Envar Neşriyat, sh. 120

beraberinde bulunan bazı talebelerinin şehid olarak kanlarının dökülmesine harika bir işarettir. Said'in Küçük Kardeşi, Yirmi Senelik Talebesi Abdülmecid”⁸⁹

Abdülmecid Nursi'nin savaş yıllarındaki hayatını maalesef tam kronolojik olarak aktaramıyoruz. Çünkü bu konuda derli toplu bir bilgiden ziyade dağınık bilgiler mevcuttur. Elimizden geldiği kadar bilgileri toplulaştırmaya çalışacağız. Abdülmecid Nursi hakkında bilgi veren kaynaklardan anladığımız kadarıyla **savaş yıllarında sabit bir yerleşimi olmamıştır**. Şam'a, Adana'ya, İstanbul'a gitmekle beraber çoğunlukla Diyarbakır'da kalmıştır.

Araştırmacı Yazar Mehmet Selim Mardin'in yayınladığı Kızılay belgesine göre Abdülmecid Nursi, **savaştan sonra yeğeni Abdurrahman Nursi ile beraber Adana'ya hicret etmiş**, burada bir süre öğretmenlik yapmış, buradan da İstanbul'a gidip Fatih'teki Sultan Selim Medresesinde misafireten kalmıştır. Söz konusu Kızılay Belgesi şu şekildedir:

“Sa'detlu Efendim Hazretleri.

7 Kânûn-ı Sâni (1)334 tarih ve 13033/8 numarolu tezkire-i âliyyeleri cevabıdır.

Bediüzzaman Şeyh Kürdi Efendinin ailesi efrâdı hâl-i sıhhatte olup Van'ın Ruslar tarafından istilâsını müteâkib pederleri Mirzâ, büyük biraderleri Molla Abdullah ve Mehmet efendiler mâ'a aile Siirt sancağına ve diğer biraderi Abdülmecid ve birader-zâdesi Abdurrahman ve enişterleri Molla Said Efendiler dahi Adana da vali-i sâbıkı Cevdet Bey ile birlikte Adana'ya hicret ettikleri Adana'da muallimlik etmekte iken me'zûnen Dersaadet'e vürûd eden Molla, Fatih'de Sultan Selim medresesinde misafireten ikâmet etmekte olan Abdülmecid Efendi'den icrâ kılınan tahkikâtan anlaşılmış ve irsâl buyurulan iki kartpostal dahi mûmâ ileyhe tevdî' edilmiştir. Ol bâbda irâde efendim hazretlerindir.

⁸⁹ . A. g. e, sh. 120

Maalesef Abdülmecid Nursi'nin Adana ve daha sonra İstanbul'a gidip misafireten kaldığı Sultan Selim Medresesindeki misafirliği konusunda herhangi bir bilgiye ulaşamadım. **Bilgisi olan okuyucularımız varsa** bu bilgiyi bize ulaştırmalarını veya en güzeli bir makale ile Risale Haber'de yazarak paylaşımlarını rica ediyoruz.

Yazar Merhum Halil Uslu, Abdülmecid Nursi'nin hayatına dair yazdığı kitapta dönemin şahitlerinden Mustafa Kodal'dan Abdülmecid Nursi'nin Diyarbakır'a oradan da Şam'a gidip, **bacısı Alime Hanım'la** bir müddet muhacirler mahallesi olan Salahiye Mahallesinde kaldıklarını aktarır.⁹¹ Üstad'ın Vanlı talebelerinden Molla Hamid Ekinci de doğrudan Abdülmecid Nursi'den aktararak Bitlis düşünce Diyarbakır'a, oradan da Şam'a gidip Salahiye Mahallesine yerleştiklerini söyler.⁹² Abdülmecid Nursi Ağabey'in **Şam hayatı** hakkında maalesef elimizde anlatabileceğimiz fazla bir bilgi mevcut değildir. Halil Uslu Şam hayatı için 1914-1917 tarihlerini veriyor.

6. DİYARBEKİR YILLARI

Abdülmecid Nursi 1917 yılında Diyarbakır'a yerleşir ve Askeri Rüştiye'de Arapça öğretmenliği yapar. Uslu, Diyarbakır hayatı için 1917-1920⁹³ tarihlerini verir ve bir yakını vasıtasıyla **Diyarbakır Askeri Rüştiyesi**'nde öğretmenliğe başladığını söyler.⁹⁴ Abdülmecid Nursi'nin Diyarbakır hayatı ile ilgili iki şahit mevcuttur. Bunlardan birincisi Üstad'ın hemşerisi ve avukatı olan **Hulusi Bitlisi Aktürk**'tür. Aktürk, Abdülmecid Efendi'nin Diyarbakır hayatı ile ilgili olarak şunları söyler: "Mütarekeden sonra Irak'ın Süleymaniye'sinden, Mardin bidayet, müteakiben Diyarbakır İstinaf âzalığına geçtiğim zamanda, bu vatanî ve ilahî mücahidin biraderi Abdülmecid, Diyarbakır Askerî Rüştiyesinde Arabî muallimi idi."⁹⁵ İkincisi de Üstad'ın onun vasıtasıyla Abdülmecid Nursi ile mektuplaştığı **Abdülmecid Efendi'nin kayınbiraderi** (eşi Rabia Hanım'ın kardeşi) **Vanlı Şahabeddin Efendi'nin oğlu İhsan Özer**'dir. Özer, Abdülmecid Nursi'nin çok muhterem bir zat olup Diyarbakır Askeri Rüştiyesinde Arapça muallimliği yaptığı bilgisini verir.⁹⁶

Elimizde net bilgiler olmasa da Abdülmecid Nursi'nin Diyarbakır'da Rabia Hanım'la evlendiğini tahmin ediyoruz. Necmeddin Şahiner, Abdülmecid Nursi'nin Rabia Hanımla evlenmesi konusunda şu bilgileri verir: "(**Rabia Ünlükul**), **Üstad Said Nursi'yi küçükken Van'dan tanımaktadır. Küçük bir çocuk olduğu yıllarda Bediüzzaman kendisine "Raboş" diye çağırarak iltifat edermiş.** Mütevazî köşesinde ziyaret ederek dinledik onu... Bize Seyda ile ilgili hatırladıklarını anlattı. Rabia Ünlükul, Van'ın asil ve temiz bir ailesine mensuptur. 5-6 yaşlarında bir çocukken, sokakta oynuyormuş, Üstad Said Nursî, kendisini, kardeşi Abdülmecid Ünlükul'a göstererek: "**Bak, bu evliya torununu görüyor musun? İstikbalde bu senin hanımın olacak**" deyince, Abdülmecid Ünlükul, "Seyda nasıl olur? Çok küçük, o vakte kadar benim bunun kadar çocuklarım olur" demiş. Aradan yıllar geçiyor. Birinci Cihan Savaşı patlıyor. Üstad Bediüzzaman'ın dedikleri aynı çıkıyor. Abdülmecid Efendi ile Rabia Hanım

⁹⁰ . Mehmet Selim Mardin, Said Nursi'nin ailesinin tehciri üzerine yayınlanan belgeler ve bilinmeyenler, Risale Haber, 21 Mart 20121; <https://www.risalehaber.com/said-nursinin-ailesinin-tehciri-uzerine-yayinlanan-belgeler-ve-bilinmeyenler-23058yy.htm>; Abdulkadir Ceylan, Bediüzzaman'ın Deha-i Nurani Sahibi Yeğeni Manevi Evladı: Abdurrahman Nursi 3, Risale Haber, 11 Nisan 2026; <https://www.risalehaber.com/abdulkadir-ceylan-bediuzzamanin-deha-i-nurani-sahibi-yegeni-manevi-evladi-28875yy.htm>

⁹¹ . Halil Uslu, Bediüzzaman'ın Kardeşi Abdülmecid Nursi, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul 1997, sh. 35

⁹² . A. g. e, sh. 38

⁹³ . A. g. e, sh. 17

⁹⁴ . A. g. e, sh. 39

⁹⁵ . Necmeddin Şahiner, Son Şahitler 1, Yeni Asya Yayınları, İstanbul 1993, sh. 149

⁹⁶ . Halil Uslu, Abdülmecid Nursi, sh. 41

evleniyorlar. Bediüzzaman'ın evliya torunu demesi de, mânâsız bir ifade değil çünkü Rabia Ünlükul, Van'da Şeyh Gazail Baba'nın torunudur.”⁹⁷

Şahiner'in burada verdiği bilgilere dikkat edersek Abdülmecid Nursi'nin henüz savaş bitmeden evlendiği bilgisi çıkarılabilir. Şeyh Reşid Güleşer de Abdülmecid Nursi'nin savaştan sonra Van'a döndüğünde Rabia Hanımla evlenmiş olduklarını söyler. Güleşer konu ile ilgili olarak şunları söyler: “Van istiladan kurtulunca bizler geri döndük. Bir müddet sonra hocam Abdülmecid Efendi geldiler. **Şeyh Gazail Baba'nın torunlarından Rabia Hanım ile evlenmişlerdi.** Toprakkale de bir ev aldılar.”⁹⁸ Rabia Hanım da, Van'a döndüklerinde yeni evli olduklarını belirtir. Rabia Hanım'ın ifadeleri şöyledir: “Birinci Cihan Savaşından sonra, (Bediüzzaman) Van'a geldiği zamanda, bizim Toprakkale semtindeki evimizde kalırlardı. Burada hemen her gün birçok ziyaretçi gelip giderdi. Biz de yeni evlenmiştik. Oğlum Fuad beş-altı aylıktı. Onu ilk defa Seyda yürüttü.”⁹⁹

Rabia Hanım'ın soyundan geldiği Şeyh Gazail Baba ile ilgili şu bilgiler verilmiştir: “**Şeyh Yusuf Gazail** türbesi, Şabaniye Mahallesine bir kilometre mesafededir. Halk arasında Gazaibaba denilen bu zatın, Peygamber Efendimizin (asm) torunu Hz. Hüseyin'in (ra) soyundan olduğu kabul edilir. Şeyh Ahmet'in oğludur. Siirt vilayetine bağlı Şirvan kazasının İskambo köyünden gelmiştir. XVIII. Yüzyılda yaşamış olan bu zata, Ermenilerle savaşıp gazi olduğu için Gazaibaba denilmiş olduğu nakledilir.”¹⁰⁰

7. VAN YILLARI

Birinci Dünya Savaşı bittikten sonra muhacirler peyderpey memleketlerine dönerler. Abdülmecid Nursi de **Diyarbakır'dan Askeri Rüştiyenin kapatılmasından sonra ayrılıp 1920 senesinde Van'a geri döner.**¹⁰¹ Şeyh Reşid Güleşer'in verdiği bilgiye göre Abdülmecid Nursi, Van'a dönünce İdadiye Mektebinde (Lise) eski Van Müftülerinden Ömer Efendi ile birlikte ulumu diniye muallimliği yapmaya başlar.¹⁰² Van Vergi Dairesi emekli müdürü ve Abdülmecid Ağabeyin talebelerinden **İsmail Perihanoğlu**'da bu konuda şu bilgileri vermiştir: “Abdülmecid Nursi Hocamız Van İdadiye Mektebinde, bizim Arabi ve malumat-ı diniye hocamızdı. Yüksek zeka sahibiydi. Çok olgun ve fazilet timsaliydi. Kendilerinden çok istifade ettik.”¹⁰³

Abdülmecid Nursi'nin ilk çocuğu Selahaddin'dir. Selahaddin Van'da doğmuştur. Mustafa Öztürkçü, Abdülmecid Nursi'nin çocuklarıyla ilgili şu bilgileri vermektedir: “1884 yılında Nurs Köyünde dünyaya gelmiştir. Tahsilini Şarkta yapmıştır. Vanlı Şeyh Gazalî Efendinin torunu Rabia Hanımla evlenmiş, bu evliliklerinden beş evlâdı olmuştur. Bu çocuklarından birisi kız, diğerleri erkektir. Çocuklarının isimleri yaş sırasına göre şöyledir: Selahaddin, Fuad, Nihat, Suat ve Saadet.”¹⁰⁴ Abdülmecid Nursi ilk çocuğuna Üstadı ve ağabeyi Bediüzzaman'ın Kürdlerin dahi ecdadı ve kahramanları¹⁰⁵ arasında zikredip, medarı fahriniz¹⁰⁶ diye nitelendirdiği Kudüs Fatihî İslam kahramanı Selahaddin-i Eyyubî'nin adını vermiştir. Selahaddin maalesef küçük yaşlarda vefat etmiştir.¹⁰⁷ Necmeddin Şahiner, ‘Selahaddin üç yaşında iken vefat etmiştir’¹⁰⁸ bilgisini verir.

⁹⁷ . Son Şahitler 1, sh. 153

⁹⁸ . Halil Uslu, Abdülmecid Nursi, sh. 32

⁹⁹ . Son Şahitler 1, sh. 153

¹⁰⁰ . Abdülhalim Durna, Evliyalar Şehri Van, Samsun 2014, sh. 46

¹⁰¹ . Mehtap Yıldırım Yükselten, Ağabeyinin İzinde Risale-i Nur Hizmetinde Bir Alim Kardeş: Abdülmecid Nursi, Yeni Asya, 11 Haziran 2025; https://www.yeniasya.com.tr/dizi/agabeyinin-izinde-risale-i-nur-hizmetinde-bir-alim-kardes-abdulmecid-nursi_610445

¹⁰² . Halil Uslu, Abdülmecid Nursi, sh. 32

¹⁰³ . A. g. e, sh. 35

¹⁰⁴ . Mustafa Öztürkçü, Bediüzzaman'ın Bilinmeyen Akrabaları, sh. 99

¹⁰⁵ . Bediüzzaman Said-i Nursi, Asar-ı Bediyye, Envar Neşriyat, sh. 433

¹⁰⁶ . Bediüzzaman Said-i Nursi, Tarihçe-i Hayat, Envar Neşriyat, sh. 82

¹⁰⁷ . Öztürkçü, sh. 107

¹⁰⁸ . Necmeddin Şahiner, Nurs Yolu, İzmir 2013, sh. 72

Ağabeyler Anlatıyor kitaplarının müellifi Ömer Özcan ise bu konuda şu bilgiyi verir: “Üçü erkek sonuncusu kız olmak üzere dört evladı vardır. Bunlar sırasıyla Nihad, Fuad, Suad ve Saadet’tir.”¹⁰⁹ Halil Uslu da Abdülmecid Nursi’nin çocukları konusunda, “Beş evladı olmuştur. Sırası ile Selahaddin, Fuad, Nihat, Suat ve Saadet; halen hayatta kalan, kızı Saadet’tir”¹¹⁰ bilgisini verir. Dolayısıyla burada Ömer Özcan ağabeyin verdiği bilgide eksiklik olduğu açıktır. Küçük yaşta vefat eden Selahaddin’i dikkate almamıştır.

Abdülmecid Nursi’nin Van hayatında ikinci çocuğu adına **Fuadiye Risalesi** adlı eseri yazdığı oğlu Fuad’tır. Fuad’ın doğumu ile ilgili olarak Öztürkçü şu bilgiyi veriyor: “Fuad, Abdülmecid Efendi’nin ikinci çocuğudur. 1923’te Van’ın Tepetaşı mahallesinde 11 numaralı evde dünyaya geldi.”¹¹¹

Bediüzzaman Said Nursi, Ankara’da Mustafa Kemal hükümetinin din aleyhtarı bir yapıda olduğunu görünce onların Kürdistan Umumi Vaizliği, Diyanet Riyasetinde önemli görevler, köşk tahsis edilmesi gibi tekliflerini reddedip Van’a geri döner. Arşiv belgeleri dönüş tarihini 6 Eylül 1924 olarak ortaya koyarlar.¹¹² Bediüzzaman Van’a gelince ilk önce kardeşi Abdülmecid Nursi’nin evine yerleşir. Başta Molla Hamid Ekinci’nin ağabeyi Abdullah Ekinci olmak üzere birçok kişi Bediüzzaman’ın Van’a dönüşünü Abdülmecid Nursi’den öğrenir.¹¹³

Abdülmecid Ağabeyin eşi Rabia Hanım Bediüzzaman’ın evlerine gelmesini ve oğlu Fuad ile olan yakından ilgilenmesini şöyle anlatır: “...Birinci Cihan Savaşı’ndan sonra, Seyda Van’a geldiği zaman, bizim Toprakkale semtindeki evimizde bir müddet kaldı. Evimize onu ziyaret için hemen her gün birçok kimseler gelip giderlerdi. Biz de yeni evlenmiştik. Oğlum Fuat beş-altı aylıktı. Onu ilk defa Seyda yürüttü. Ben misafirlerin ziyade kalabalık olmasından sıkılıyordum, amma hiç kimseye hal diliyle de olsa bir şey demiyordum. Bir gün Seyda, bizim Bey’e demiş ki: **‘Rabia zayıf olduğu için misafirlere hizmetten sıkılıyor, yoruluyor. Günden güne de ziyaretçiler çoğalıyor. Onun için ben Nurşin Camii’ne gideceğim. Benim sabah kahvaltılarımı oraya gönderirsiniz.’** Seyda’nın kahvaltı dediği şey de, çok basit şeylerdi. Bir çay tabağı bal, üstüne de kırılmış ceviz içi kordum, o kadar... Hatta işitiyordum, bu kadarcık kahvaltıdan gelenlere de ikram ediyormuş. Seyda, Nurşin camiine gittikten sonra, her sabah kapımıza kahvaltıyı almak için gelen talebesine ben kahvaltıyı hazırlar verirdim. Akşamları da boş tabağı getirirlerdi.

“Seyda bizim evde iken, geceleri hiç uyumazdı. Odasından hep dua sesleri gelirdi. Bizim evde iken, Van valisi haftada hiç olmazsa bir defa Seyda’nın ziyaretine gelirdi. Bir gün oğlum Fuat, sürünerek Seyda’nın odasına girmiş, Seyda’nın tesbihiyle oynamış, derken tesbihin ipini kırmış, bir tanesini de yutmuş. Seyda bunu bana haber verdi: “Rabia korkma, Fuad tesbihin bir tanesini yuttu, bir şey olmaz, geri çıkarır” dedi. Gerçekten Fuad’a bir şey olmadığı gibi, tesbih tanesini yuttuğu günde de yürümeye başladı. Seyda Fuad’ı çok severdi.

“Bir de Seyda’nın bir kedisi vardı... Kendileri Nurşin camiine gidince kedi bir gün benim namaz seccademi kirlletmişti. Ben de iki tokat vurdum. Bu dayaktan sonra, kedi kayboldu, akşam eve gelmedi. Bir gün sonra, her gün sabah kahvaltıyı almaya gelen talebesi de gelmedi. Ben bizim beye, “Talebe gelmedi, Seyda’nın kahvaltısı gecikiyor. İstersen bugün sen götür!” dedim. Bizim bey Van’da öğretmenlik yapardı. Kahvaltıyı Seyda’ya verir, oradan da mektebe gidersin dedim. Kahvaltıyı verdim. Aldı götürdü. Nurşin camiine gittiğinde bizim kediyi orada görmüş. Seyda gülerek: “Rabia bu kediye ne yaptı. Döğdü mü yoksa? Bana şikâyet geldi. Kedinin de, Rabia’nın da suçları vardır. Fakat ben her ikisini de affettim.” demiş. Kedi bir daha bize gelmedi, hep Seyda’nın yanında kaldı.”¹¹⁴

¹⁰⁹ . Ömer Özcan, Ağabeyler Anlatıyor 6, Nesil Yayınları, İstanbul 2014, sh. 108

¹¹⁰ . Halil Uslu, Bediüzzaman’ın Kardeşi Abdülmecid Nursi, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul 1997, sh. 17

¹¹¹ . Öztürkçü, sh. 106

¹¹² . Hüseyin Çeşitcioğlu, Taa Van, <https://www.kastamonur.com/taa-van-bediuzzaman/>

¹¹³ . Son Şahitler 1, sh. 111

¹¹⁴ . Abdülkadir Badıllı, Bediüzzaman Said-i Nursi Mufasssal Tarihçe-i Hayatı c. 1, sh. 509

Üstad Hazretlerinin Abdülmecid efendinin evinde ne kadar kaldığını bilemiyoruz. Fakat Rabia Hanımın ifade tarzına göre, **yirmi gün veya bir ay kadar** kaldığı anlaşılmaktadır.¹¹⁵ İhsan Atasoy, bir rivayete göre bu evde 15 gün kaldığını söyler.¹¹⁶

Abdülmecid Ünlükul, Rabia Ünlükul ve torunları Seyda Ünlükul

Molla Hamid Ekinci Ağabey de Üstad'ın önce Abdülmecid Nursi'nin evine daha sonra da Nurşin Camii'ne yerleştiğini şu sözlerle ifade eder: "Bediüzzaman Hazretleri Ankara'dan Van'a teşriflerinde ilk günler, küçük kardeşi Abdülmecid Efendi'nin Toprakkale'deki evine misafir olmuştu. Abdülmecid kendisine ayrı bir oda tahsis etmişti; karyolası, sobası her şeyi muntazamdı. Fakat kendisi öğretmen olduğundan, sabah çıkıp akşam eve gelmek zorundaydı. Bu arada, Üstad'ı duyup da ziyaretine gelip gidenlerin haddi hesabı yoktu. Ayrıca gelenlere hizmet edecek ayrı bir kişi de yoktu. **Hassas bir ruha sahip olan Üstad, kardeşinin hanımı Rabia'nın zayıf bünyesinin buna tahammül edemeyeceğinden dolayı Van'ın Nurşin Mahallesi'ndeki camiye yerleşmeye karar verdi.** O zaman bu cami harabe halindeydi. Kış da yeni başlıyordu."¹¹⁷

Üstad Nurşin Camii'ne yerleştikten sonra da yörenin büyük âlimleri gibi Abdülmecid Nursi de Üstad'ın ders ve sohbetlerinden istifade etmeye devam eder. Son dönem Van hayatında Üstad'ın en yakınında bulunan talebesi Molla Hamid Ekinci bu hususu şöyle anlatır: "Nurşin Camii'ne geldikten sonra, kıymetli âlimler, mollalar, şeyhler ziyaretine gelip kendisinden istifade etmeye çalışırlar. **Mollalar arasında, Molla Resul, Molla Yusuf, Molla Maruf, Molla Said, Molla Mahey, Molla Hamza** olduğu gibi, âlim ve şeyhlerden de Şeyh Hasan Efendi, Müftü Ömer Efendi, Seyyid Nizameddin Efendi, kardeşi Abdülmecid Efendi, Şeyh Muhammed Salih Efendi, Şeyh Şükrullah Efendi gibi zatlar da

¹¹⁵ . A. g. e, sh. 636

¹¹⁶ . İhsan Atasoy, Molla Hamid Ekinci, İstanbul 2011, sh. 103

¹¹⁷ . A. g. e, sh. 61

bulunur. Bunlar en yüksek ilmî meseleleri Üstad'a çekinmeden sorar, cevaplarını alırlar. Nurşin Camii hareketli bir ilim ve irfan yuvası haline gelir."¹¹⁸

Üstad Van'daki hayatının son dönemlerini ekseriyetle Ereğ Dağı'nda geçirir ve bir mağaraya yerleşir. Van Müftüsü ile kardeşi Abdülmecid ona: "Seyda, eğer buraya kar yağarsa, her yer kapanır, burası dağdır. Burayı bırak, bir köye veya Van'a gel. Bir oda tutalım, yine orada hizmetine devam edersin!" dediler. Fakat Üstad'a kabul ettiremediler."¹¹⁹

29 Ekim 1923'te Cumhuriyet ilan edildikten sonra tamamıyla Türk Milliyetçisi ve dinden uzak bir yönetim işbaşına gelir. **1924'te Hilafet kaldırılır. Tevhid-i Tedrisat ilan edilerek Medreseler kapatılır.** Bu durum Şarkta bazı hadiseler meydana gelmesine sebep oldu. Bediüzzaman Said Nursi, Abdülmecid Nursi ve diğer mühim âlimler takip edilerek kontrol altında tutulmaya çalışıldı. Bediüzzaman hiçbir hadiseye karışmamasına rağmen sürgün listesine alındı. Bunu hisseden Şeyh Enver gibi ehli hamiyet zatlar **Üstadın yurt dışına gitmesini istediler.** Bununla ilgili olarak Molla Hamid Ekinci şunları anlatıyor:

"O sıralar Van'da bir hareketlilik vardı. İleri gelenlerin sürgün edileceği haberi dillerde dolaşıyordu. Bunun üzerine Şeyh Enver bir at, bir elbise alarak Üstad'ın yanına gitmiş. **'Seyda, seni yakalayacaklar. Bu hayvana bin, üç saat sonra sınırdan çık git. Irak'ta veya Suriye'de bir yer bulup rahatça ibadetimizi yaparız!'** diye rica etmiş. Fakat ne dediyse Üstad'ı ikna edememiş. Üstad: **'Şeyh Enver, benim elimde olsa daha içerilere gideceğim. Benim yumruğum bazı zındıkların başından eksik olmamalı!'** Bunun üzerine Şeyh Enver, Ali Çavuş'a gidip yalvarmış: 'Ne edip edip Seyda'yı ikna edin, tutacaklar!' demiş. Ali Çavuş: 'Senin ikna edemediğin Seyda'yı ben nasıl ikna ederim? Şeyhim, sen başının çaresine bak, Seyda'ya biz bir şey diyemeyiz!' demiş. Bunun üzerine Şeyh Enver ağlamaya başlamış: 'Siz Seyda'yı benimle mi kıyas ediyorsunuz? Seksen tane Şeyh Enver eritilse Seyda'nın tırnağı olamaz. O millet-i İslam'a lazımdır!' demiş.

"Ben şehre döner dönmez hasta olup yattım. **Bir iki gün sonra Üstad'ı götürdüklerini haber alınca, hastalığım iyice arttı.** Ne kadar ağa, hoca, nüfuzlu şeyh varsa hepsini toplamışlardı."¹²⁰ Yine Molla Hamid anlatıyor: "Bu arada Şeyh Enver ve Şeyh Hasan efendilerle birlikte birkaç mübarek zat daha gelerek, **Üstad'dan teslim olmayıp sınır dışına çıkmasını rica ederler.** "Üstad'ım sizi tutuklayacaklar, sizi buradan götürelim" derler. Fakat Üstad onlara da: **"Yok kardeşlerim, ben kaderin esiriyim. Bu memleketten başka yere gitmem!"** der, başka bir şey söylemez."

Molla Hamid şöyle devam eder: "(Ereğ Dağı'nda Üstad'ın yanından ayrıldıktan sonra) öyle baygın bir şekilde yattım. Üç gün kendime gelemedim. Dördüncü gün biraz iyileşir gibi oldum. Anneme, Üstad'a gideceğimi söyledim. Annem: **'Oğlum, Üstad'ı götürdüler!'** deyince beynimden vurulmuşa döndüm. Sonradan öğrendiğime göre Van halkı silahlanmış ve Üstad'ı götürmeleri halinde, **'Çok kan dökeriz!'** diye emniyete haber vermişler. Fakat Üstad: **'Kardeşlerim, ben kendi isteğimle gidiyorum, yine geleceğim'** deyince geri çekilmişler. Böylece başka bir felaketin de önü alınmış oldu."¹²¹

Bediüzzaman Said Nursi'nin yurt dışına götürülme ve gitmesi fikrine Abdülmecid Nursi iştirak etmez. Bediüzzaman bu hususu **10. Lema olan Şefkat Tokatları Risalesi'**nde şu şekilde zikreder: "İKİNCİSİ: Öz kardeşim ve en birinci ve yüksek ve fedakâr bir talebem olan Abdülmecid'in Van'da güzel bir evi vardı. İdaresi yerinde, hem muallim idi. Hizmet-i Kur'aniyenin daha revaçlı bir yeri olan hududa gitmekliğim için arzumun hilafına olarak teşebbüs edenlere, içtihadınca güya menfaatim için iştirak etmedi, re'y vermedi. Güya ben hududa gitseydim, hem hizmet-i Kur'aniye siyasetsiz, safi olmayacak, hem onu Van'dan çıkaracak idiler diye iştirak etmedi. Maksadının aksiyile şefkatli bir tokat

¹¹⁸ . A. g. e, sh. 66

¹¹⁹ . A. g. e, sh. 92-93

¹²⁰ . A. g. e, sh. 109

¹²¹ . A. g. e, sh. 111

yedi. Hem Van'dan, hem o güzel evinden, hem memleketinden ayrıldı; Ergani'ye gitmeye mecbur kaldı.”¹²²

Bediüzzaman Said Nursi sürgün edilip Barla'ya yerleştikten sonra, Abdülmecid Nursi onunla irtibat kurmak istemiştir. Ve bulduğu ilk fırsatta Üstad'a selam yollamıştır. Konu ile ilgili olarak Bediüzzaman Said Nursi şunları söyler: “Geçen sene Barla'lı, İstanbul ticaretinde bulunan Bekir Efendi'nin şeriki Mehmed Efendi vasıtasıyla bir mektub aldım. Mektub hârika olarak bana göründü. Çünkü Hulusi Bey, "Nuh Bey'le görüştüm" diye o mektubda bana yazıyor. Aynı mektubda, kardeşim Abdülmecid de, Molla Hamid'in selâm ve duasını bana yazıyor. Aynı mektubda Nurşin-i Süflâ'da Molla Abdülmecid'in yazısı ve imzası vardı. Fesühbhanallah dedim. En ziyade sevdiğim bu insanların ayrı ayrı memlekette bulunmakla beraber, bir mektubda bunların içtimaları tevafuklu bir levha-i temaşadır.”¹²³

Ankara dönüşü Van'da iki yıl kalan Bediüzzaman, **Şeyh Said kıyamına hiçbir dahli olmamasına rağmen 1 Mart 1926 tarihinde¹²⁴ Van'dan alınarak Erzurum'a, buradan Karadeniz yoluyla İstanbul'a getirildi, aynı yılın yazında Burdur'a sürgün edildi.¹²⁵ Resmi belgelere göre, Bediüzzaman, diğer sürgünler ile birlikte 26 Mart 1341/1925 tarih ve 630 nolu resmi yazıda yer alan Kürdistan Teali Cemiyeti'nin 3. Sırada üyesi olduğu iddiasıyla resmen sürgün edilmiştir.¹²⁶ Akgündüz Hoca her ne kadar iddiaya yalan diyorsa da bizzat kendisinin kitabında verdiği bilgiler Bediüzzaman Said Nursi'nin Kürdistan Teali Cemiyeti'ne üye olduğunu ortaya koymaktadır.¹²⁷**

Bediüzzaman'ın sürgün edilmesinden sonra yeni kurulan **Kemalist rejim Abdülmecid Nursi'ye de rahat vermedi.** Şeyh Reşid Güleşer'in verdiği bilgiye göre “önce öğretmenlikten açığa alındı. Bir müddet böyle devam etti. Daha sonra Van Gümrük Müdürlüğünde vazife aldı. Fakat bu vazifede de rahat bırakmadılar, ta sınır boylarına göndermek istediler. Bunlara dayanamayan hocamız bu vazifeden ayrıldılar.”¹²⁸

Abdülmecid Ağabey, Şeyh Said Kıyamında Bediüzzaman'ın yaptığı hizmeti de şöyle anlatır: “Şeyh Said hadisesinde, Van'da vali ve kumandan Sabri Bey'le birlikte, hadisenin dağılmaması için bir itfaiye vazifesini görmüştür.”¹²⁹

8. ERGANİ YILLARI

Bediüzzaman Said Nursi, Şeyh Said kıyamına hiçbir dahli yokken yapılan son araştırmalara göre 1 Mart 1926 tarihinde Van'dan sürgün edilir.¹³⁰ Abdülmecid Nursi de sürgün hadisesinden bir müddet sonra öğretmenlikten alınıp, Gümrük Müdürlüğüne geçici olarak verilir. Bununla da yetinilmeyip sınır boylarına gönderilmek istenir. Bunun üzerine Abdülmecid Nursi görevden ayrılır. Van, Tahtakale semtindeki evini satarak Diyarbakır'ın Ergani ilçesine hicret eder.¹³¹

Abdülmecid Nursi'nin Ergani hayatının şahitlerinden Hacı Battal Keskin, Abdülmecid Nursi'nin **Ergani'ye gelişini şöyle anlatır:** “Hiç unutamadığım arkadaşım ve komşumdu, Abdülmecid Efendi. Şeyh Şahabeddin'in eniştesiydi. 1927 senesinde Ergani'ye geldi.”¹³²

¹²² . Lemalar, sh. 41-42

¹²³ . Barla Lahikası, sh. 122

¹²⁴ . Prof. Dr. Ahmed Akgündüz, Arşiv Belgeleri Işığında Bediüzzaman Said Nursi c. 2, Osav Yayınları, İstanbul 2014, sh. 594

¹²⁵ . Prof. Dr. Alparslan Açıkgöç, Said Nursi, İslam Ansiklopedisi c. 35, TDV Yayınları, Ankara 2018, sh. 566

¹²⁶ . Akgündüz, A. g. e, c. 2, sh. 597

¹²⁷ . Bilgi için Bkz. Abdülkadir Ceylan, Müküslü Hamza ve Bediüzzaman 3, Risale Haber, 17 Eylül 2025; <https://www.risalehaber.com/abdulkadir-ceylan-mukuslu-hamza-agabey-ve-bediuzzaman-3-28017yy.htm>

¹²⁸ . Halil Uslu, Abdülmecid Nursi, sh. 32

¹²⁹ . Abdülkadir Badıllı, Bediüzzaman Said Nursi Mufasssal Tarihçe-i Hayatı c. 1, sh. 533

¹³⁰ . Bilal Tunç, Bediüzzaman Said Nursi Muhtasar Tarihçe-i Hayatı 6. Bölüm 1926-1960, Risale Tashih, 21 Ekim 2020; <https://risaletashih.org/2020/10/21/bediuzzaman-said-nursi-muhtasar-tarihce-i-hayati-vi-1926-1960/>

¹³¹ . Halil Uslu, Bediüzzaman'ın Kardeşi Abdülmecid Nursi, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul 1997, sh. 32

¹³² . A. g. e, sh. 43

Bu bilgiden anlaşılacağı gibi Abdülmecid Nursi'nin Ergani'ye gelmeyi tercih etmesinin sebebi kayın biraderi Şahabeddin Efendinin burada ikamet etmesidir. **Üstad Bediüzzaman hazretleri, "Üçüncü Mektub'un dördüncü kısmında, Diyarbakır'ın kazası Ergani'deki Vanlı Şehabeddin Efendiden bahsetmektedir.**¹³³ Şehabeddin Efendi, Abdülmecid Ünlükul'un eşi Rabia Hanımın kardeşidir. Şehabeddin Özer 1893'de Van'ın Şabaniye Mahallesi'nde doğmuştur. Babası H. Mustafa, annesi ise Fidan'dır. Şeyh Gazail Baba diye bilinen babası, Gazail Camii'nde medfundur ve türbesi ziyaretgâhtır. "Üçüncü Mektup'ta bahsi geçen Şehabeddin Efendi Diyarbakır Mardinkapı mezarlığında yatıyor. Nureddin, Şemseddin, Necmeddin ve Rabia isimli kardeşleri vardır. Fidan ve İhsan isminde iki çocuğu vardır. Kardeşi Rabia Hanım Abdülmecid Nursî ile evlendiği zaman, Bediüzzaman'la tanışmaları ve irtibatları olmuştu. Şehabeddin Özer şirpençe hastalığından rahatsızlanınca, Ergani'den Diyarbakır'a getirilişinin ikinci günü 3 Ağustos 1943'te vefat etti. Diyarbakır Mardinkapı kabristanına defnedildi. Mezarı Şeyh Muhammed türbesinden 5 metre soldadır."¹³⁴

Hacı Battal Keskin anlatıyor: "Abdülmecid Nursi, Ergani'ye yerleşince Uzun Çarşı'da Ziya Gökalp Caddesinde manifaturacılık yapmaya başlar. Kazım bey adlı bir vatandaşın dükkânını 80 Mecidiyeye kiralar. Abdülmecid Efendi ile çok zamanlar sabah namazlarını Zülkifl Aleyhisselamin türbesine gider, orada kıldık. Daima yaya gider, tesbihatlar okur, çok çok tefekkür ederdik. Daha sonraki tarihlerde **CHP devrinde Zülkifl (a.s.) Peygamberin türbesini yıktılar.** 1950'den sonra Demokratlar tekrar tamir ettirdiler. Abdülmecid Efendi cemaatlerin ısrarlarıyla Ergani'nin büyük camii'nde bazı Cuma günleri vaaz ederdi. Sohbetleri, ekseriyetle fıkhi mevzular teşkil ederdi. Seyda Bediüzzaman'ın kitaplarını bizlere ara sıra okurdu."¹³⁵

Ergani eski müftülerinden Zeki Yıldırım'ın Abdülmecid Nursi'nin Ergani hayatı ile ilgili hatıraları da şu şekildedir: "Seyda Bediüzzaman ve kardeşi Abdülmecid Efendi, rahmetli babam Hacı Hüsnü Efendinin en yakın arkadaşı idiler. Bildiğim ve gördüğüm kadarıyla büyük âlimdi. Bir vakitler Maden kazasında İsmail Hakkı isminde bir doktor vardı. Hazret-i İsa (a.s.) ve domuz eti hakkında gayet asılsız ifadelerle hurafevari yazılar yazmış ve dağıtmıştı. Buna karşılık **Abdülmecid Efendi ile babam Hacı Hüsnü bir cevabi lahika neşrettiler.** Sonra o doktor bir gün Ergani'ye geldi. Kaza merkezinin büyük kahvesinde, münazara neticesinde onu ilzam ettiler. Bir daha da buralarda görülmedi. Kendileri 1927 senesinde Ergani'ye geldiler 1936 senesinde de Malatya'ya gittiler. Sakal bırakmazdı. Şafii mezhebini dendi. Gayet mütevazı idiler. **Şu mısraları ondan sık sık duyardım:** "Gitme, ey yolcu! Gel beraber oturup ağlaşalım, Elemin, bir yüreğin kârı değil, paylaşalım."

Abdülmecid Nursi, Ergani'de ağabeyi ve Seyda'sı Bediüzzaman Said Nursi ile sık sık mektuplaşmıştır. Ergani eşrafından Ali Ekber Bey, **Abdülmecid Efendiye Seyda Bediüzzaman'dan sık sık mektup geldiğini** ifade ederken "bütün müşkillerimizi cevaplandırdı" demektedir.¹³⁶

Abdülmecid Nursi'nin Üstad ile mektuplaşıp Üstadın ona mektuplar gönderdiğini Barla Lahikası'ndaki şu mektuptan anlaşılıyor.

"(Kardeşimin bir fıkrasıdır)

Ellerinizi öper, duanızı isterim. Dünyadan dargın, nefsinde âciz olan Abdülmecid'e güzel bir üstad, ulvî bir mürşid olacak yeni eserleriniz geldi. Lafzî bir üstadı kaybettimse de, manevî müteaddid mürşidleri buldum diye kendimi tebşir ettim. Hakikaten irşad edecek nurlu eserlerdir. Allah çok razı olsun. Abdülmecid.¹³⁷

Abdülmecid Nursi, Üstad'tan gelen mektup ve Risaleler ile ilgili şunları söylemiştir:

"(Şu fıkra kardeşim Abdülmecid'indir)

¹³³ . Bediüzzaman Said Nursi, Gayri Münteşir Risaleler, sh. 741 (Pdf)

¹³⁴ . Prof. Dr. Yusuf Kenan Haspolat, Bediüzzaman ve Diyarbakır, Dicle Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2013, sh. 20

¹³⁵ . Halil Uslu, Abdülmecid Nursi, 43

¹³⁶ . A. g. e, sh. 44

¹³⁷ . Bediüzzaman Said Nursi, Barla Lahikası, Envar Neşriyat, sh. 33

Bu eserler bütün sınıflara ve cemaatlara daima mazhar-ı takdir oluyor. Kim görse istihsan eder. Tenkide maruz olacak eserler değil. Fakat derecat-ı takdir, derecat-ı fehim gibi mütefavit ve müteaddiddir. Herkes derece-i fehmine göre takdir edebilir. Abdülmecid.”¹³⁸

Abdülmecid Nursi, Bediüzzaman’a mektuplar yazdığı gibi Bediüzzaman’la görüşüp irtibat halinde olan Hulusi Yahyagil Ağabeye de mektuplar yazmıştır. Hulusi Ağabeye yazdığı bir mektup şu şekildedir: “(Kardeşim Abdülmecid’in fıkrasıdır. Hulusi Bey’e yazdığı mektubdandır.)

Ey El-Aziz’in azizi, Hazret-i Seyda’nın muhterem tilmizi!

Teşnesi bulunduğum tebşirnamelerinizi memnuniyetle aldım. Var olunuz. Cevabları yazmak icab eder amma ne yazayım. Ruh nâhoş, kalb bîhoş, kafam bomboş. Zira etraf-ı erbaamdan takattur eden vahşetler, kasavetler, yeisler, beisleri tasavvur ettikçe biri cinnete (yani cünuna), diğeri cennete (yani Şam’a) gitmek üzere, akl u ruhum seferber vaziyetini alıyorlar. Bunun içindir ki, ne Seyda’nın yani Üstad’ın talebeliğini ve ne de sizin kardeşliğinizi bihakkın ifa edemediğimden ne yazacağımı bilemiyorum.

Hem de sizden gelen mektuplar saf, temiz, nurlu bir fikirden çıktığından, okuyanlara ışık veriyor. Zulmetli fikrimden çıkan arızalar ise, size zulmet vereceği ihtimalinden korkarak titreye titreye takdime cesaret edemiyorum. Abdülmecid.”¹³⁹

Bediüzzaman Said Nursi’nin Abdülmecid Ağabey ile mektuplaştığını belirten bir başka mektupta şu şekildedir: “Sonra bu işde öyle bir muvaffakiyet ve teshilât göründü ki, şübhe bırakmadı ki, burada bir sır var. Nazar-ı dikkati celbetti. Dikkat ettik ki, evvelki mektubda size yazdığımız gibi, İstanbul’da oturan bir adam, üç defa buraya misafireten gelerek, onun eliyle Nuh Bey’in üç defa mektub telgrafı elime geçiyor. Ve en sevdiğim Hulusi Bey ve Molla Abdülmecid ve Molla Hamid ve Hoca Abdülmecid Efendilerin selâmları ve isimlerini bir mektubda, yine o Mehmed Efendi geçen sene bana o getirdi. Dedim: Bu bir işaret-i inayettir, bu tesadüfî değil.”¹⁴⁰

Bediüzzaman Said Nursi, Abdülmecid Ağabeyle mektuplaşmayı bazen de Hulusi Yahyagil abi vasıtasıyla yapıyordu. Bu hususu gösteren bir mektup şu şekildedir: “**Sâlisen:** Şeyh Mustafa’ya selâmımı tebliğ ile beraber de ki: Yazdığın Kader Sözü beni çok memnun etti. Dua ile kardeşlik hakkını eda ettiğin gibi, bunun yazmasıyla talebelik hukukunu dahi kaza ettin. Allah senden razı olsun. Yazdığını Abdülmecid’e gönderiyorum. O, yüzlerce adama okutturacak, her birisinden sevab sana gelecek.

Râbian: Kardeşimiz Abdülmecid’e bir mektubla bazı Sözler’i gönderiyorum. Sen gayet emniyetli bir tarzda postaya ver, adres: “Ergani-i Osmaniyyede esnaftan Van’lı Şahabeddin Efendi vasıtasıyla Van’lı Abdülmecid Efendi’ye” Bu adresi yeni hurufatla mektuba ve emanete yazınız. **{(*)}: Mektubun bundan sonraki "Hâmisen" kısmı, Mektubat’ta Üçüncü Mektub’dadır.}** الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي Kardeşiniz Said Nursî.”¹⁴¹

Üstadın bir başka mektubu da şu şekildedir: “**Sâlisen:** Mektubunuzdan anladım ki, sana gönderilen risaleleri kendin için istinsah ediyorsun, aslını Abdülmecid’e veriyorsun.

Aziz kardeşim, çendan Abdülmecid benim nesebî kardeşim ve yirmi sene talebemdir. Fakat ne o ve ne hiç birisi benim Hulusi’me yetişmiyor. O mektuplar -ekseriyet-i mutlaka- senin namınla yazılmış ve sana gönderiliyor. Abdülmecid ikinci derecede, kendine istinsah etmek veya mütalaa etmek için onu da teşrik et, diye bir mektubda demiştim. Fakat eğer sen, o kardeşini kendi nefsine tercih edersen ve ona zahmet vermemek için zahmet çeksen ona karışmam. Senin peder ve vâlidene

¹³⁸ . A. g. e, sh. 37

¹³⁹ . A. g. e, sh. 194

¹⁴⁰ . A. g. e, sh. 254

¹⁴¹ . A. g. e, sh. 262

ve Fethi gibi arkadaşlarına ve senin eski hocalarına selâm ve dua ederim, dualarını isterim. الْبَاقِي هُوَ Kardeşiniz Said Nursî.”¹⁴²

Bu mektubun sonunda Üstadın yazdığı not şu şekildedir: “21 Ramazan-ı Şerif (Abdülmecid'e yazılan mektubu, senin mektubunun içine koydum, ona gönderiniz.)”¹⁴³

Bediüzzaman Said Nursî'nin Ergani'deki kardeşi Abdülmecid'e yazdığı diğer bir mektubu da şöyledir:

“(Biraderlerine yazdıkları mektubdan)

Eğer ahval-i ruhiyemi anlamak istersen, gelecek şu iki fıkra tercümandır. Bir şâirin dediği gibi derim:

(Ney) gibi her dem ki, geçmiş ömrümü yâd eylerim.

Tâ nefes var ise, kuru cismimde feryad eylerim.

Bir ticaret kılmadım, nakd-i ömür oldu heba,
Yola geldim, lâkin göçmüş cümle kervan bîhaber.

Ağlayıp nâlân edip, düştüm yola تنها garib,
Dîde giryan, sîne biryan, akıl hayran, bîhaber

Evet, geçmiş ömrü israf ettik, zayi' ettik. Çok mübarek zâtlar, ahablar kaybettik, yalnız kaldım. O mübareklerle beraber âhirete çalışmadım.”¹⁴⁴

Abdülmecid Nursî, Bediüzzaman ve Risale-i Nurlara yapılan eleştiri ve tenkitlere de gücü nisbetinde cevap vermiştir. Üstad'ın bu konuya dair bir mektubu da şu şekildedir: “Aziz Kardeşim!

Evvelâ: Kardeşimiz Abdülmecid'in, Yirmi altıncı Mektub'un Üçüncü Mebhasını, lüzumsuz bir ihtiyata binaen ziyade görmesini, sen de onun ziyadesini ziyade görmekliğin beni ziyade sevindirdi. وَ كَيْفَ أَخَافُ مَا أَشْرَكْتُكُمْ وَلَا تَخَافُونَ أَنْتُمْ أَشْرَكْتُمْ بِاللَّهِ diyen ve Kur'an'ın takdirine mazhar olan Hazret-i İbrahim Aleyhisselâm'ın ittiba'ına mükellef olduğumuza işaret eden خَنِيفًا مُسْلِمًا سِرِّينَا mazhar olduğumuzu bilmeliyiz.

Sâniyen: Bana karşı umumen dost bir şehir ahalisinden bir müftü, sathî bir nazarıyla, vâhî bazı tenkidatı, Onuncu Söz'ün teferruat kısmına etmiş diye Abdülmecid yazıyor. Abdülmecid'in ona verdiği cevaplar, iki yer müstesna, mütebâkisi kâfidir. Fakat iki yerde, o da o zâtın sathî sualine, sathî olarak cevap vermiş:

Birincisi: O zât demiş ki: "Onuncu Söz'ün hakikatları münkirlere karşı değil. Çünkü sıfât ve esma-i ilahiyeye bina edilmiş." Abdülmecid cevabında diyor ki: "Münkirleri hakikatlardan evvelki dört işaretle imana getirmiş, ikrar ettirmiş. Sonra hakikatları dinlettiriyor." mealinde cevap vermiş.

Hakikî cevabı şudur ki: Her bir hakikat, üç şeyi birden isbat ediyor; hem Vâcib-ül Vücut'un vücudunu, hem esma ve sıfâtını, sonra haşri onlara bina edip isbat ediyor. En muannid münkirden tâ en hâlis bir mü'mine kadar herkes her "Hakikat"tan hissesini alabilir. Çünkü "Hakikat"larda mevcudata, âsâra nazarı çeviriyor.

¹⁴² . A. g. e, sh. 317

¹⁴³ . A. y.

¹⁴⁴ . A. g. e, sh. 317-318

Der ki: Bunlarda muntazam ef'al var, muntazam fiil ise fâilsiz olmaz. Öyle ise bir fâili var. İntizam ve mizan ile o fâil iş gördüğü için, hakîm ve âdil olmak lâzım gelir. Madem hakîmdir, abes işleri yapmaz. Madem adaletle iş görüyor, hukukları zayi' etmez. Öyle ise bir mecma-i ekber, bir mahkeme-i kübra olacak.

İşte "Hakikat"lar bu tarzda işe girişmişler. Mücmel olduğu için üç davayı birden isbat ediyorlar. Sathî nazar farkedemiyor. Zâten o mücmel "Hakikat"ların her birisi, başka risaleler ve Sözler'de kemal-i izahla tafsil edilmiş.

Abdülmecid'in ikinci nâkıs cevabı şudur ki:

O zâtın yanlış sualine mümaşat edip, yanlışını kabul ettiği için, yanlış etmiş. Çünkü Onuncu Söz'ün "Haşiye"sinde, ism-i a'zam, yalnız her ismin bir mertebesinden ibaret olduğu zikredilmemiş. Belki çok yerlerde demişiz: İsm-i a'zamdan ve her ismin a'zamî mertebesinden tezahür eder. İsm-i a'zamı isbat etmekle beraber, her ismin bir mertebe-i a'zamı var ki; Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm bunlara mazhar olduğu gibi haşr-i a'zam da onlara bakıyor. Meselâ ism-i Hâlîk meratibi, benim Hâlîkîmdan tut, tâ Hâlîk-ı Küll-i Şey'e kadar olan mertebe-i a'zama kadar meratibi var.

O şübheli zâtın, her ismin bir mertebe-i a'zamı olduğunu tezyif etmek niyetiyle, mutasavvıfa-i mütefelsife fikridir demiş. Halbuki başta İmam-ı A'zam, İmam-ı Gazalî, Celaleddin-i Süyutî, İmam-ı Rabbanî, Şah-ı Geylanî gibi siddîkîn-i muhakkikîn, ism-i a'zamı ayrı ayrı görmüşler. İmam-ı A'zam demiş: "El-Adl, El-Hakem ism-i a'zamdır" ve hâkeza. Her ne ise bu mes'ele bu kadar yeter.

O zâtın sathî ilişmesinden üç cihetle memnun oldum:

Birincisi: Tenkid etmek istediği halde, edemediği için gösteriyor ki; Onuncu Söz'ün hakaiki, kabil-i tenkid değildir. Olsa olsa teferruat kabîlinden bazı ibarelerine ilişebilir.

İkincisi: İnşâallah âlî bir zekâ ve gayreti bulunan Abdülmecid'i gayrete getirdi. Hulusi'ye yakışacak çalışkan, müteyakkız bir arkadaş oldu.

Üçüncüsü: O zât müşteridir ki ilişmiş, müşteri olmayan lâkayd kalır. İnşâallah ileride tam istifade edecek.

Bu nüktenin bir güzel mealini ya sen, ya Abdülmecid kaleme alıp, benim selâmımla, memnuniyetimle beraber, o zâta gönderebilirsiniz.

Mahallenizin imamı Hâfız Ömer Efendi'ye selâm et ve de ki, ben onu kabul ettim. Talebelik şartlarını da ona söyle. Pederiniz ve Fethi Bey ve Hoca Abdurrahman, Sözler'i ciddî dinlemeleri beni çok mesrur ediyor. Ben onlara dua ediyorum. Onlar da bana dua etsinler. Seyda namındaki zât, pederinizin intisab ettiği zât değil, ondan evvel gelmiş iştihar etmiş mühim bir zâttır. Başta Sabri, Süleyman, Tevfik, bütün ihvanlar size selâm ediyorlar. Kardeşiniz Said Nursi."¹⁴⁵

Üstad, yazılan mektup ve Risale parçalarının Hulusi abi ve Abdülmecid Nursi'de mahfuz kalmalarını istemiştir. Bununla ilgili mektup şöyledir: "Sonra ondan daha acemî bir müstensih dedim: "Resul-i Ekrem (A.S.M.) kelimesiyle, Kur'an kelimesini kırmızı yaz, aynen o nüshayı istinsah et." Halbuki ikinci müstensih çok acemî idi. Evvelki müstensihin nüshasındaki tevafuku kısmen bozmuş, şuuru taalluk ettiği için letafetini ihlâl etmiş. Fakat yine tevafukata bir hüccet olur. Siz de güzelce kendinize tebyiz ediniz. O müsvedde-i ulânın bir sureti ya sende veya Abdülmecid'de mahfuz kalsın."¹⁴⁶

Aşağıda verdiğimiz ve Abdülmecid Nursi'den bahis olan mektuplarında Abdülmecid Nursi Ergani de iken yazıldığı kanaatindeyiz.

¹⁴⁵ . A. g. e, sh. 319-321

¹⁴⁶ . A. g. e, sh. 322

"Hakkı Efendi'ye söyle ki, o da kardeşim Abdülmecid yerinde kendini anlasın ve onun vazifesiyle mükellef olduğunu bilsin."¹⁴⁷

"Yirmi yedinci Mektub'un fıkraları içine dercetmek üzere kardeşim Abdülmecid'in Hulusi Bey'e yazdığı mektubun işaret olunan baş tarafı ile arkasındaki Re'fet Bey'in mektubundan alınan fıkraları Hüsrev yazsın, sonra Hâfız Ali'ye göndersin."¹⁴⁸

"Şübhemiz kalmadı ki; i'caz-ı Kur'an'ın yüz cüz'ünden bir cüz'ü, şu tefsirine in'ikas etmiş. Yalnız şu fark var ki; i'caz kasdîdir, kasden de kimse muaraza edemez. Şu kitabın tevafuku ise, fitrî ihtiyarsız olmak cihetiyle hârika olur. Keramet sayılır. Kasdî ve sun'î bir surette muaraza edilmez. Her ne ise şu nüshayı kardeşiniz Abdülmecid bir defa görsün, inşâallah ona da bir vakit bir tane yazılacak. Şayet orada birisi aynen istinsah etmek niyet etse, çok dikkat etmek gerektir. Çünkü bu risalenin hurufatı da sırlı, kendine güvenmeyen yazmasın.

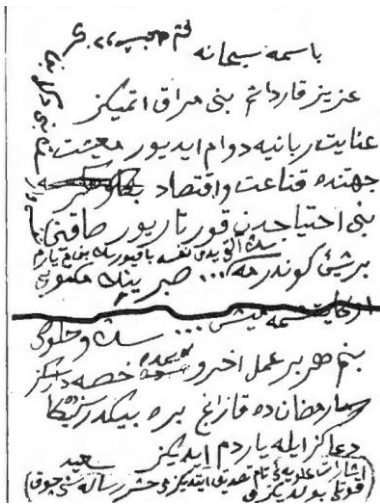
Sâlisen: Kardeşimiz Fethi Bey ne haldedir, neden az görüşüyorsunuz? Ben ona çok dua ettim ve ediyorum. Sen bir muzır memurun yüzünden, onunla az görüşmen beni müteessir etti. Allah kabul etsin, ben de ona çok defa dua ettim. İnşâallah tam bir arkadaş, bir muhatabın olan Hâfız Ömer, Risale-i Nur'un intişarına mühim bir vasıta olacak ki; her mektubunda onu ciddî âlâkadar görüyorum.

On altıncı Lem'a namındaki üç mühim mes'eleden ibaret bir risaleyi, sizin için yazdırıyorum. Yetişirse onu da gönderiyorum. Lillahilhamd burada gittikçe Risale-i Nur'un şakirdleri ve yazıcıları çoğalıyor. Ne vakit az fütur başlasa, bir teşvik kamçısı hükmünde bir şey zuhur ediyor. Ezcümle sofi-meşreb ve yazıda muvakkaten tenbellik eden bir kısım kardeşlerimize yazılan bir mektubun nüshasını, melfufen gönderiyorum. Belki tenbel olmayan, fakat tenbelleşen Abdülmecid de görür."¹⁴⁹

Abdülmecid Nursi'nin Bediüzzaman'a yardım etme isteğine Bediüzzaman şöyle cevap vermiştir:

"Aziz kardeşim! Beni merak etmeyiniz, inayet-i Rabbaniye devam ediyor. Maişet cihetinde kanaat ve iktisad beni ihtiyaçtan kurtarıyor. Sakın bir şey gönderme. Sen altı yedi nefse bakıyorsun, benim yarım nefsim var. Sen beni değil, ben seni düşünmeliyim. Sabri'nin mektubu ona yetişmemiş. Sen ve Hulusi, benim her bir amel-i uhrevimde hissedarsınız. Mâh-ı Ramazan'da kazanç bire bindir. Siz de bana duanız ile yardım ediniz. Said.

İşarat-ı Aleviye'yi tam tasdik ettiniz mi? Haşir Risalesi'ni çok kuvvetli buldunuz mu?¹⁵⁰

¹⁴⁷ . A. g. e, 249

¹⁴⁸ . A. g. e, sh. 350

¹⁴⁹ . A. g. e, sh. 356

¹⁵⁰ . A. g. e, sh. 286

Bediüzzaman'ın Abdülmecid Nursi'ye yazdığı bir mektup

Abdülmecid Nursi, Ergani'de iken Bediüzzaman onu rüyalarında görür. Nitekim Barla'dan Van'a yazdığı ilk mektuplarında bu hususu dile getirir. Söz konusu mektupta Vanlı Abdülmecid Efendiye hitaben şöyle der: “Evvela: Kardeşim Abdülmecid Efendi! Senin mektubunu aldığım günün gecesinde, rü'yada gördüm ki; Ergani'deki kardeşim Abdülmecid yanıma gelmiş, Merhum büyük kardeşimden bana mektub gelmiş.. sabahleyin hikâye ettim.. Biraz sonra bir mektub elime verildi... Baktım ki ahiret kardeşim Abdülmecid'in imzası var. Demek sen de Abdülmecid gibi bir kardeşimsin. Hem Abdülmecid'den büyük bir kardeşsin. İşte bu vakiya binaen seni o günden itibaren isminizle en hâs talebeler, kardeşler içine dahil edip, her sabah ne kazanıyorsam, peder ve valideme ve hakikî ve çoğu âlem-i berzahta bulunan kardeşlerime verdiğim gibi; senin defteri a'maline yazılmak için dergâh-ı ilâhiye niyaz ediyorum. Sen dahi beni uhrevî kazancına teşrik et!”¹⁵¹

Abdülmecid Nursi Ergani'de ilk yıllarda Seyda'sı Bediüzzaman ve diğer kardeş ve akrabalarından ayrılığın acısını yaşarken sevinç ve mutluluklar da yaşamıştır. Oğlu Suad Ünlükul 1929 yılında burada doğmuştur.¹⁵² Maalesef bazı Bediüzzaman araştırmacıları Suad Ünlükul'un doğum yeri olarak bir açıklama yapmadan Osmaniye demektedirler. Bu bilgi doğru olmakla beraber yanlış anlaşılmaya müsaittir. Doğru olması **Ergani'nin eski adının Osmaniye olmasındandır**. Bu konuda şu bilgi meseleyi vuzuha kavuşturuyor: “XIX. yüzyılın sonlarına doğru bugünkü kentin yerinde Osmaniye ismiyle yeni bir yerleşim oluşmuş ve eski Ergani sönükleşmiştir. Ancak buraya verilen Osmaniye ismi Adana'daki Osmaniye ile karışmış ve Cumhuriyetin ilânından sonra yeniden Ergani ismi verilmiştir.”¹⁵³ Ancak uzun bir müddet boyunca halk Osmaniye ismini kullanmaya devam etmiştir.

Abdülmecid Efendi'nin iki oğlu Fuad ve Nihad'ın ilkökul eğitimlerini Ergani'de aldıkları kanaatindeyiz. Her ne kadar Mustafa Öztürkçü, Fuad'ın ilkökulu Van'da okuduğunu yazıyorsa da bu açık bir sehivdir. Çünkü Öztürkçü, Fuad'ın 1923'te Van'da doğduğunu belirtir.¹⁵⁴ Abdülmecid Nursi 1927 de Van'dan ayrıldığında Fuad dört yaşında küçük bir çocuktur. Dolayısıyla 7 yaşında başlayan ilkökul eğitimi için 4 yaşında olan biri için ilkökulu okudu demek mümkün değildir. Abdülmecid Nursi, Fuad'ın ilkökula Ergani'de başladığına dair şu bilgiyi vermektedir: **“Fuad, Diyarbakir Osmaniye'sinde (Ergani) ilkökula ilk kaydolduğunda 186 numara almıştır. Cebeci de konulduğu mezara da 186 numaralı küçük bir levha dikilmiştir.”**¹⁵⁵

Nihad Ünlükul'unda Van'da doğup, Ergani'de ilkökula başladığı kanaatindeyiz. Her ne kadar Nurpedia sitesi Necmeddin Şahiner'i kaynak göstererek Nihad Ünlükul'un doğum tarihini Ergani 1927¹⁵⁶ olarak yazmışsa da yaptığımız tahkik neticesinde bu bilgide bir sehiv olduğu anlaşılıyor. **Nihad Ünlükul, Hulusi Yahyagil ağabey Kars'ta görevliken orada askerdir.** Hulusi ağabey yazdığı biyografisinde “10 Aralık 1945'te Kars Askerlik Şubesine, 1946 Ağustos'unda Sarıkamış Askerlik Daire Başkanlığına tayin, 30 Eylül 1948'te Urfa Askerlik Daire Başkanlığında işe başladım”¹⁵⁷ bilgisini veriyor. Askerlik yaşı 20 olduğuna göre 1945'te 20 yaşında olan Nihad'ın 1925 doğumlu olması gerekmektedir. 1925, Abdülmecid Nursi'nin henüz Van'da olduğu bir tarihtir. Araştırmacı Yazar Mehmet Selim Mardin de **resmi kayıtlara dayanarak** Nihad'ın doğum tarihini 01. 07. 1925 Van olarak vermektedir.¹⁵⁸

Nihad Ünlükul'un Hulusi Yahyagil Ağabeyle Kars'ta görüştüğünü Üstad bir mektupta şu ifadelerle ortaya koymaktadır: “Hulusi'nin Kars'tan bir mektubunu biraderzadem Nihad'ın mektubuyla aldım. Elhak o kardeşimiz, daima fevkalâde sadakatını ve Nurlara kuvvetli alâkasını

¹⁵¹ . Abdülkadir Badıllı, Bediüzzaman Said Nursi Mufasssal Tarihçe-i Hayatı c. 2, Timaş Yayınları, İstanbul 1990, sh. 695

¹⁵² . Abdülmecid Nursi, Risale-i Fuadiye, Risale-i Nur Araştırma Merkezi, sh. 102 (pdf)

¹⁵³ . <https://www.diyarbakir.gov.tr/ergani>

¹⁵⁴ . Mustafa Öztürkçü, Bediüzzaman'ın Bilinmeyen Akrabaları, sh. 106-107

¹⁵⁵ . Risale-i Fuadiye, sh. 47

¹⁵⁶ . https://nurpedia.org/wiki/Nihad_%C3%9Cnl%C3%BCKul

¹⁵⁷ . Tercüme-i Halimden Bir Hülâsa, 18 Ekim 2018; <https://www.hulusiyahyagil.com/kendi-kaleminden-hulusi-bey-kimdir/>

¹⁵⁸ . Mehmet Selim Mardin, Yeni Bilgi ve Belgelerle Bediüzzaman Said Nursi, Foliant Yayınları, İstanbul 2021, sh. 54

muhafaza ediyor. Manidar bir tevafuktur ki, bilmediğim halde, Nihad'ın orada bulunması ihtimaliyle, Sabri'ye ait fıkrada demiştim ki: Nihad Kars'ta ise, Hulusi ile görüşür mealinde burada söylediğim ve sonra size yazdığım aynı zamanda, o ikisi şimdiye kadar sükût ettikleri halde, beraber bana mektub yazıyorlar.”¹⁵⁹

İhsan Atasoy, Nihad ve Hulusi Ağabeyin görüşmelerini şu şekilde anlatır: “Kars'tayken Üstad'ın yeğeni Nihad da askerlik görevini yapmak için Kars'a gelir. **Nihad'ın yüzü Üstad'a çok benzediğinden Hulusi Bey, zaman zaman onu yanına çağırarak, fark ettirmeden doya doya yüzüne bakarak Üstad'a olan hasretini gidermeye çalışır.**”¹⁶⁰

Abdülmecid Nursi'yi Ergani'de en çok üzen hususlardan biri de Bediüzzaman Said Nursi'nin nerede olduğundan haberdar olmamasıdır. Ancak bir süre sonra yeğeni Abdurrahman Nursi, hem onunla, hem de Üstad'la irtibat kurar. Üstad'a yazdığı son mektubun gayrı münteşir kısmında şunları yazar: **“Muhterem amucam! Molla Abdülmecid Efendi şimdi Diyarbekir'in Ergani Osmaniye'sinde ticaretle iştigal ediyor. Sizin sıhhatinizi ona yazacağım. Muhabere ediyoruz ve sizi her vakit benden soruyor. Ne çare ki, şimdiye kadar sizin yerinizi bilmiyordum. Şimdiden sonra inşaallah sizi kaybetmeyiz.**”¹⁶¹

Bediüzzaman Said Nursi, kardeşi Abdülmecid Nursi'yi nefsi gibi kabul etmiştir. Nitekim Şefkat Tokatları Risalesinde onun için şöyle der: “Nefsim gibi telakki ettiğim Abdülmecid ile Hulusi'ye vekâleten yazdım.”¹⁶²

Abdülmecid Nursi, Ergani'de ikamete devam ederken yeğeni Abdurrahman 1931 yılında Ankara'da genç yaşta vefat etmiştir. **Yeğenin cenazesine katılamaması**, Abdurrahman Nursi'nin oğlu Vahdeti Suad'ın küçük yaşta hem yetim hem öksüz kalması nedeniyle Abdülmecid Nursi bir perişanîyet hissetmiştir. Bediüzzaman Said Nursi bu durum ile ilgili olarak 28. Mektup Üçüncü Mesele Üçüncü Risale Beşinci Misal'de şunları yazar: **“Kardeşim Abdülmecid, biraderzadem Abdurrahman'ın (Rahmetullahi Aleyh) vefatı üzerine ve daha sair elîm ahvalât içinde bir perişanîyet hissetmişti.** Hem elimden gelmeyen manevî himmet ve meded bekliyordu. Ben onunla muhabere etmiyordum. Birdenbire mühim birkaç Söz'ü ona gönderdim. O da mütalaa ettikten sonra yazıyor ki: “Elhamdülillah kurtuldum! Çıldıracaktım. Bu Sözler'in her biri birer mürşid hükmüne geçti. Çendan bir mürşidden ayrıldım, fakat çok mürşidleri birden buldum, kurtuldum.” diye yazıyordu. Ben baktım ki, hakikaten Abdülmecid güzel bir mesleğe girip o eski vaziyetlerinden kurtulmuş.”¹⁶³

Abdülmecid Nursi, Ergani'de iken soyadı kanunu çıkar. **Ağabeyi Bediüzzaman Said Nursi'nin tavsiyesiyle Ünlükul soyadını alır.** Bu hususu oğlu Suad Ünlükul'un oğlu Seyda Ünlükul şöyle anlatıyor: **“24 Kasım 1934 yılında 2258 Sayılı soyadı kanunu çıktı. Abisi Bediüzzaman sana çok eziyet verdiler soyadını adının anlamı olan Ünlükul yap ben de soyadımı Nursi ve Okur olarak alacağım diyerek kardeşini yönlendirdi.**”¹⁶⁴

Ünlükul, soyadı ile ilgili olarak Prof. Dr. Hayreddin Karaman hoca şöyle der: “Arapça'yı şiir yazacak kadar biliyordu, birçok didaktik şiirleri vardı. Kendisine soyadını nereden aldığını sormuştum. ‘Abd (kul), mecid (ünlü), Abdülmecid: Ünlünün kulu’ cevabını verdi.”¹⁶⁵

¹⁵⁹ . Bediüzzaman Said Nursi, Emirdağ Lahikası 1, Envar Neşriyat, sh. 144-145

¹⁶⁰ . İhsan Atasoy, Hulusi Yahyagil, Nesil Yayınları, İstanbul 2010, sh. 113

¹⁶¹ . Abdulkadir Ceylan, Bediüzzaman'ın Deha-i Nurani Sahibi Yeğeni, Manevi Evladı: Abdurrahman Nursi-5, Risale Haber, 27 Nisan 2026; <https://www.risalehaber.com/abdulkadir-ceylan-bediuzzamanin-deha-i-nurani-sahibi-yegeni-manevi-evladi-28935yy.htm>

¹⁶² . Lem'alar, sh. 380

¹⁶³ . Bediüzzaman Said Nursi, Mektubat, Envar Neşriyat, sh. 358

¹⁶⁴ . Seyda Ünlükul, Dedem Abdülmecid Ünlükul, Risale Akademi, 25 Kasım 2013; <https://risaleakademi.org/dedem-abdulmecid-unlukul-ps-133>

¹⁶⁵ . Halil Uslu, Abdülmecid (Nursî) Ünlükul ve Risâle-i Nur, 11 Haziran 2010; <https://www.risalehaber.com/abdulmecid-nursi-unlukul-ve-risale-i-nur-8634yy.htm>

Kurulan yeni idarenin İslam şearini tahribe kalkışması karşısında herkesin sustuğu ve susturulduğu bir zamanda yalnız Bediüzzaman susmaz ve susturamaz. İslam şearini tahribe girişenlerin asılsızlığını, ilmî delilleriyle ortaya koyar. Yirmi Dokuzuncu Mektup'un Yedinci Kısmı'nı bu maksatla kaleme alır. Burada Üstad, ehl-i bid'anın ileri sürdüğü gerekçeleri bir bir çürütür ve nasıl yanlışlıklarını ortaya koyar.

Bu risale Elazığ'da Hulusi Ağabey'e ulaştığında büyük bir sevinçle alıp çevresindekilere okur. Bir nüshasını o zaman Ergani'de bulunan Abdülmecid'e gönderir. Abdülmecid Efendi, o günün şartlarında bu bahsin herkese duyurulmasını tedbire muvafık bulmaz, hatta gizli tutulması gerektiğini ifade eder. Abdülmecid Efendi, Hulusi Bey'e yazdığı mektupta Üstad'ın bu fikirlerini namahrem bir kıza benzetir. Fakat Hulusi Bey, onun bu fikrine iştirak etmez. Her iki talebenin Üstad'ı anlamadaki derecelerini ortaya koyması bakımından manidardır. Meseleyi Hulusi Bey'in Üstad'a yazdığı mektuptan takip edelim:

"Yirmi Dokuzuncu Mektup'un Yedinci Kısmı'ndan bir suret Abdülmecid Efendi kardeşimize göndermiştim. Cevabında ezcümle diyor ki: 'Seyda'nın bintü'l-fikri o güzel kıza, Hulusi'yle Abdülmecid'den maada her kim bakarsa caiz değildir. Mahrem olanlar da, bu hususta namahremdir. Bu gibi kızların dışarıya çıkmaları hiçbir menfaati temin etmediğini ve bilakis büyük bir mazarratı intaç edeceği ihtimali kavlini Seyda'ya yazsan iyi olur. Eski Said'in hiddeti yenisinde de vardır. Halbuki Yeni Said, insanoğullarıyla iza-i vakt etmemeli. Meslek ve meşrebi öyle iktiza ediyor. Her ne ise... Cenab-ı Hak Hafız-ı Hakiki'dir.'

Bendeniz de kısaca şu şekilde cevap vermiştim: 'Bu mütalaa bizler için doğrudur. Fakat dünyaya arkasını çeviren ve manevî vazife-i memuresini ifa ederken insanlara –Nurlarla alakadar olanları vasıtasıyla– meşgul olan Üstad Hazretleri için, bu fikri muvafık bulmuyorum. Çünkü o zatı bu emr-i azimde istihdam eden, elbette muhafaza buyurur. Bana öyle kat'i kanaat gelmiş ki, eğer bizler Nurlarla alakamızı kesersek Üstad Hazretleri bize arkasını çevirir.'

Aziz kardeşimizin endişesi, zahire bakılırsa haklı ve çok samimidir. Fakat zaten cemaati çok mahdud olan Nurlarla alakadar zevatin, bu hakaikten mahrum edilmelerini ve bu kudsi eserin tamamen hapsedilmelerini layık görmüyor ve esasa mugayir buluyorum. Nâsırımız, hâmimiz, muînimiz, hafizimiz Allah'tır. Bütün desaisi bertaraf ederek muhterem Üstad'ın vazife-i kudsiyesine safi niyet, samimi his ve ciddi şevkle yardım etmekte olan kardeşlerime selam ve muvaffakiyetlerine dua eder, dualarını rica ederim. Kusurumun affını ve hayır duanızdan bu biçare sadıkınızı çıkarmamanızı istirham eylerim."

Lüzumsuz İhtiyat

Cumhuriyet'i kuranlar, redd-i miras ettikleri için Osmanlı'dan kalan bütün değerlere sırt çevirmekle kalmaz, onları ortadan kaldırmaya kalkışır. Millet bünyesinde meydana gelen boşluğu doldurmak için de ırkçılığı çare görürler. İşte "Ne mutlu Türk'üm diyene!" sloganı buradan doğar.

Üstad, İslamiyet'in reddettiği menfi milliyet ve ırkçılık esaslarını bu zamanda benimsemenin manasızlığını ve millet bünyesinde doğuracağı zararları anlatarak, bu vatanda yaşayanları dininden, tarihinden koparmakla girilen yolun çıkmaz olduğunu ifade eder. Yirmi Altıncı Mektup'un Üçüncü Mebhasını bu konuya tahsis eder.

Yukarıdaki gibi bu konu da Hulusi Ağabey'le Abdülmecid arasında farklı yorumlara sebep olur. Üstad bundan haberdar olunca Hulusi Ağabey'e bir mektup yazar ve bu mektupta mühim bir meslek ve meşrep dersi verir:

"Aziz kardeşim,

Evvela, kardeşimiz Abdülmecid'in Yirmi Altıncı Mektup'un Üçüncü Mebhasını, lüzumsuz bir ihtiyata binaen ziyade görmesini, sen de onun ziyadesini ziyade görmekliğin beni ziyade sevindirdi. *'Ve keyfe ehâfu ma eşrektüm velâ tehâfûne enneküm eşrektüm billahi'* (Siz Allah'a şirk koştuktan

korkmazken, ben nasıl olur da sizin şirk koştüğunuzdan korkarım) diyen ve Kur'an'ın takdirine mazhar olan Hz. İbrahim'in (a.s.) ittibaina mükellef olduğumuzu bilmeliyiz.”

*İhlas Risalesi'*nde, “Mesleğimiz Haliliyedir, meşrebimiz hılettir” denilmekle bu mesleğin bir özelliği de yeri geldiğinde İbrahimvâri (a.s.) tevhit dini önündeki engelleri kaldırmak için çekinmeden Kur'an'ın elmas kılıçlarını kullanmak ve gerçekleri savunmaktan geçtiği bilinmelidir.”¹⁶⁶

9. MALATYA YILLARI

1936 yılına kadar Ergâni'de yaşadktan sonra çocuklarının eğitimi sebebiyle Malatya'ya göç etti. Burada (Eski adı Kürtler Çarşısı) olan Cumhuriyet Çarşısında manifaturacılık yaptı. Örnek bir ticari ahlaka sahip olması kısa zamanda çevresinin dikkatini çekti. **Siftah ettikten sonra gelen müşterilerini henüz siftah yapmamış komşu esnafa göndermek suretiyle** ticari ahlaka katkıda bulundu. Hiçbir komşusunu incitmemesi, sempatik oluşu ve sürekli bir şekilde sohbetlerinde imani konulara ağırlık vermesi, etrafındaki sevgi çemberinin giderek büyümesine sebep oldu.¹⁶⁷

Abdülmecid Nursi, Malatya'da 1936-1940 yılları arasında 4 yıl kalır.¹⁶⁸ Malatya hayatıyla ilgili olarak en yakın arkadaşlarından Abdülkerim Gökçay şu hatıraları anlatıyor: “Kendileri Malatya'ya teşrif ettiklerinde Cevheriye Mahallesi, Aşıklar Çıkmazı sokağında kaldılar. Kürtler Çarşısında manifatura dükkânı açtılar. Kendisiyle çok yakınlığımız vardı. O manevi karanlığın hakim olduğu günlerde, bizlere nur saçıyordu. Çok büyük bir alimdi. Malatya'da kaldıkları süre içinde daima aynı evde oturmuştur. Aşıklar Çıkmazı Sokakta merhum Nedviran Oğullarından Abdullah Ustanın evinde. O evde dini sohbetler yapardık. Abdülmecid Efendiden istifade ederdik. Ne sorsaydık hemen cevabını verirdi. Hz. Bediüzzaman'ın ahvalini bizlere çok anlatırdı.”¹⁶⁹

Bir zamanlar Demokrat Parti Malatya İl Başkanlığı da yapmış olan Hasan Çuhacı da şunları anlatmıştır: **“Benim dükkân komşumdu. Zaten onun gibiler unutulamaz. Namazlarını daima cemaatle, Söğütlü Camiinde kılardı. Kadınlarla alışveriş yapmayı sevmezdi. Dükkân da boş vakitlerini Kur'an-ı Kerim okuyarak geçirirdi.** Malatya'ya gelişleri 1936 senesiydi. Bir anda Said Nursi Hazretlerinin kardeşleri gelmiş diye duyuldu. Yanına daima alimler gelirdi. Meşhur Eyüp Baba, Nevzat Elmaloğlu ve aşiret ağalarından Turan Ağa, Hacı Bedir Ağa ve Zeynel Beyler bunlardan yalnız bir kaç idiler. **Onun ticari ahlakına da hayrandım. Bir müşteri ile siftah ettikten sonra, ikinci müşteriyi siftah etmeyen komşusuna gönderirdi. Bu duruma defalarca şahit olmuştum.** Hiçbir komşusunu incitmezdi, sempattikti. Yemeğini evden getirir, lokantaya gitmezdi. 1940'ta Ürgüp'e müftü tayin edildi.”¹⁷⁰

Abdülmecid Nursi, Malatya'da kaldığı yıllarda Elaziz'e gidip Hulusi Yahyagil Ağabeye de misafir olmuştur. İhsan Atasoy bu misafirliliği şöyle anlatır: “Hulusi Bey, 1936'da babasının da hayatta olduğu bir zamanda Abdülmecid Efendi'yi Elazığ'da bir gece misafir ettiğini anlatır. Hatta odasına koyduğu Sözler'i sabaha kadar okuyup hiç uyumadığını ifade eder. Daha sonra Hekimhan İstasyonu'nda oğlu Fuat'la birlikte bir kere daha görüşüğünü, son olarak Konya'da Halıcı Sabri'nin dükkânında birlikte yemek yediklerini söyler.”¹⁷¹

Bediüzzaman Said Nursi'nin Kastamonu'da sürgünde olduğu yılların ekserisinde Abdülmecid Nursi de Malatya'da yaşamıştır. Bu dönemde de zor ve azda olsa mektuplaşmaları devam etmiştir. Kastamonu'da Bediüzzaman'ın menziline baskınlar ve aramalar yapılır. Bediüzzaman, talebelerinin bulunduğu diğer yerlere de baskınlar yapıp yapılmadığını merak eder. Merak ettiği kişilerden biri de

¹⁶⁶ . İhsan Atasoy Hulusi Yahyagil, Nesil Yayınları, İstanbul, sh. 120-122

¹⁶⁷ . Seyda Ünlükul, a. g. y.

¹⁶⁸ . Halil Uslu, Abdülmecid Nursi, sh. 52

¹⁶⁹ . A. g. e, sh. 53

¹⁷⁰ . A. g. e, sh. 54-55

¹⁷¹ . İhsan Atasoy, Hulusi Yahyagil, sh. 123

kardeşi Abdülmecid'tir. Üstad'ın bu hususa dair bir mektubu şu şekildedir: "Bundan dört-beş gün evvel, şiddetli bir taharri ile menzirim teftiş edildi. Her tarafa baktıkları halde hıfz-ı İlahî ile bizi mahzun edecek bir şey bulamadılar. Yalnız İktisad, Hastalar, İstiaze gibi altı-yedi risaleyi zararsız buldular. Sonra da Hüsrev'in ezan mes'elesi gibi müsadere kaidelerine tam muhalif olarak noksansız iade ettiler. Ben o hâdiseden size endişe edip, dağdan dönerken Abdülmecid, Sabri, Hüsrev, Hâfız Ali ile beraber konuşmak, acaba size de bir taarruz var mı diye sormak istedim. Ve lisanla bağırdım, geldim. Birden Emin kapıyı açtı, dördünüzün mübarek mektublarınızı verdi. Her ikimiz bu ikram ve taharrideki keramet-i hıfziyeyi ve Hüsrev'in hilaf-ı me'mul öyle bir istida, öyle bir netice vermesindeki inayet-i Rabbaniyeye aynı zamanda muvafık gördük ve Risalet-ün Nur her vakit inayete mazhardır diye şükrettik."¹⁷²

Abdülmecid Nursi Ağabeyin Malatya da yaşadığı yıllarda yazıldığı kanaatinde olduğumuz ve Abdülmecid Nursi'nin adının geçtiği mektupların ilgili kısımları şu şekildedir: "Abdülmecid'e, Beşinci Şua'ı haber vermiştim, cevap gelmedi. Belki ihtiyaten sükût ettiler, göndermedim. Siz, evvelce muhabere ediniz sonra gönderebilirsiniz. Eğer Hastalar Risalesi'ni bana gönderirseniz, İhtiyarlar Risalesi de beraber olsa daha iyi olur. Mektubunuzda selâm gönderen vefadar kardeşlerime binler selâm."¹⁷³ Bediüzzaman Said Nursi bazen Hulusi abi vasıtasıyla Abdülmecid Ağabeyle mektuplaşıırken bazen de Abdülmecid abi vasıtasıyla Hulusi abi ile mektuplaşır. Abdülmecid vasıtasıyla Hulusi ile mektuplaştığı bir mektubu şu şekildedir: "Bu defa Hulusi'den uzun bir mektub, Abdülmecid vasıtasıyla aldım. Elhak o kardeşimiz sebat ve metanet ve ihlasta birinciliği muhafaza ediyor. Ben de Abdülmecid vasıtasıyla ona yazdım ki: Isparta'daki kardeşlerimize yazdığım mektuplarda sen dahi bir muhatabımsın, seninle muhabere kesilmemiş diye yazdım."¹⁷⁴

10. ÜRGÜP VE MÜFTÜLÜK YILLARI

Malatya'da Abdülmecid Nursi'nin en yakın arkadaşlarından olan Abdülkerim Gökçay'ın verdiği bilgilere göre Abdülmecid Nursi henüz Malatya'da iken görev almak için Diyanet İşleri Başkanlığı'na müracaat eder. Müracaatına olumlu cevap verilip Ürgüp'e müftü olarak tayin edilir. Hasan Çuhacı da 1940'ta Ürgüp'e müftü olarak tayin edildiği bilgisini vermektedir.¹⁷⁵

Abdülmecid Nursi, Ürgüp'te 1940-1955 yılları arasında 15 yıl kalır.¹⁷⁶ Ürgüp'te 12 yıl müftülük görevi ifa eden Abdülmecid Efendi, Şeyhül-İslam, Müftüler ve İbrahim Efendi Sokaklarının kesiştiği noktadaki 8 numaralı hanede ikamet etmiştir.¹⁷⁷

Abdülmecid Nursi, Ürgüp'te müftülük görevi sırasında **en çok Kur'an eğitime ve Kur'an Kurslarının açılmasına büyük önem verir.** Zira Peygamberimiz (a.s.m.) "Sizin en hayırlınız Kur'an-ı öğrenen ve öğretenidir" buyurmuştur.¹⁷⁸ Öğrencilerine Kur'an eğitimi verdikten sonra da onları İmam Hatip Liseleri'nde okumaları için yönlendirmiştir. Emekli Müftülerden Mustafa Yıldız hoca bu konuda şunları anlatmıştır: **"1940 senesinde, Hocamız Abdülmecid Nursi'nin çabalarıyla açılan Kur'an Kursunda talebe idim.** Abdülmecid Efendi bizlere malumatı diniye derslerine geliyordu. Çok istifade ediyorduk. Bu sıralarda İmam Hatip Okulu açıldı. Hafızlığı bitirmiştım. Kendileri benim Kayseri İmam Hatip Okuluna gitmemi teklif ettiler. Ve onun tavsiyesi ile 1951 yılında Kayseri İmam Hatip Okuluna kaydoldum. Yaz aylarını Ürgüp'te geçirirken, Hocamız Abdülmecid Efendi'den de ders almayı ihmal etmezdim."¹⁷⁹

¹⁷² . Bediüzzaman Said Nursi, Kastamonu Lahikası, Envar Neşriyat, sh. 15-16

¹⁷³ . A. g. e, sh. 30

¹⁷⁴ . A. g. e, sh. 102-103

¹⁷⁵ . Halil Uslu, Bediüzzaman'ın Kardeşi Abdülmecid Nursi, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul 1997, sh. 54-55

¹⁷⁶ . A. g. e, sh. 17

¹⁷⁷ . A. g. e, sh. 57

¹⁷⁸ . Sahih-i Buhârî - 5027

¹⁷⁹ . Halil Uslu, Abdülmecid Nursi, sh. 62-63

Abdülmecid Nursi'nin öğrencilerinden Ahmet Güdücü Hoca da Hocasının Kur'an Kursu hizmetleri ile öğrenciye verdiği ehemmiyeti şöyle anlatır: "Abdülmecid Nursi Hocamızın bizlere emekleri sayılamayacak kadar çoktur. **Ürgüp'te ilk Kur'an Kursunu açtığında çok sayıda talebe topladı.** 1940 yılları idi. O zamanlar Kur'an okumak veya Kur'an Kursu açmak her yiğidin kârı değildi. Bir cesaret meselesiydi. Arapça dersleri başlı başına büyük bir işti. Açılan Kur'an Kursumuza 30 talebe katıldı. Ben iki yılda hafız oldum. Unutamadığım bir hatıram var. Yeni Cami'de mukabele okuyordum. Müteşabih bir ayete takıldım. Ne kadar tekrar ettimse bir türlü hafızama getiremedim. O sırada oranın imamı Cicim Hoca, kalabalık cami cemaati içinde bana hitaben **'Madem okuyamıyorsun ne işin var o kürsüde?'** diyerek fena şekilde hırpaladı. Çok bozulmuştum. Fakat camide bulunan müftümüz Abdülmecid Efendi, daha sonra Cicim Hocayı cami hüccesine çağırarak **'bu kadar cemaat içerisinde bu şekilde ikazlar, nezaket, terbiye ve ahlak haricidir'** diyerek nasihat ettiler ve bizim de gönlümüzü alarak şevke getirdiler. Çok müşfik ve teşvikkârdı. Hepimize ümit verir ve teselli ederdi."¹⁸⁰

Abdülmecid Nursi Ağabey, **Kur'an Kurslarına öğrenci toplamak için sokak sokak gezmekten çekinmemiştir.** Nitekim öğrencilerinden Memiş Ercihan şunları anlatmıştır: "Abdülmecid Nursi benim velinimetimdir. Bugün onun ekmeğini yiyorum. Küçüklüğümde terzilikte çalışırdım. Bir gün Abdülmecid Efendinin çarşıda gezdiğini gördüm. Gençleri dükkanlardan ve sokaklardan topluyordu. İşte beni de o gün alarak bugünlere gelmeme vesile oldu. Müftümüz Abdülmecid Efendi açtırdığı Kur'an Kursuna, Abdülkadir isminde bir hoca tayin ettirmişti. Bize Kur'an dersi verirdi. Müftümüz de bizi ve tayin ettiği hocayı daima kontrol ederdi. **Ürgüp'ün köylerinde birçok hafız ve hoca kardeşlerimiz vardır. Çoğu onun açtırdığı Kur'an Kursundan mezun olmuşlardır.** Müftümüz çok müstesna bir zattı. Onun iyiliğini ve çalışkanlığını bizler yapamıyoruz. Esasında manen mesul durumda bulunuyoruz."¹⁸¹

Abdülmecid Nursi, Ürgüp'te müftülük hizmetleri, malumatı diniye dersleri, Arapça dersi vb. ilmi faaliyetlerin yanında camilerde vaaz eder ayrıca imam ve müezzinlerle de ilmi sohbetler tertiplerdi. Emekli Camii Kebir imamı Ahmed Erenler Hoca Bu konuda şunları anlatıyor: **"Abdülmecid Nursi Ürgüp'ün her şeyi idiler. Yağmur duasında o, barışta o, birlikte o, ilim ve irfanda o, Kur'an Kursu faaliyetlerinde yine o.** Merhum müftümüz en çok Yeni Cami ve Camii Kebir de vaaz ederlerdi. Çok âlim bir insandı. Sakin ve yavaş konuşurlardı. En çok fıkhi mevzuları esas alan hususlara temas ederek, cemaate ders verirlerdi. Haftanın bazı günlerinde bütün imam ve müezzinleri toplayarak hususi ders verirlerdi. Bu derslerinde Kaside-i Bürde'yi çok okuturlardı. Ağabeyleri Bediüzzaman'dan gelen **Arabi İşaratül İcaz isimli eserini Ürgüp'te tercümeğe başladılar.** İşaratül İcaz'dan bize çok okuturlardı. Tercümesini bitirdiği kısımları da, Bediüzzaman Hazretlerine gönderirlerdi."¹⁸²

Abdülmecid Nursi'nin beşeri münasebetler konusu ile verdiği vaazlar konusunda Mustafa Yıldız şu bilgileri verir: **"Beşeri münasebetlerde fevkaledeydiler. Herkesle görüşür, konuşur ve irtibat kurarlardı.** Ben müftü iken herkesle (özellikle devlet memurlarıyla) irtibat kuramıyordum. O ise herkesle irtibat kurmuş ve kendini sevdirmişti. Çünkü 1952 senesine kadar hiç kimse onu şikayet etmemişti. Daima Camii Kebir'de vaaz ederlerdi. Cemaate fıkhi eserlerden (Halebi Sağır gibi) ders verirlerdi. Bilhassa kendi açtırdığı Kur'an Kursuna çok sevinirdi."¹⁸³

Ürgüp Müftülüğünü Abdülmecid Nursi'den devralan Ahmed Över hoca da şunları anlatmıştır: "Abdülmecid Efendi daima şark şivesiyle konuşurdu. Çok alim bir zat idi. Bütün fıkhi meselelere vakıf idiler. **Diyanet Başkanı olacak değerinde bir şahsiyetti. Değerini ve kıymetini bilemediler ve bilemedik.**"¹⁸⁴

¹⁸⁰ . A. g. e, sh. 65-66

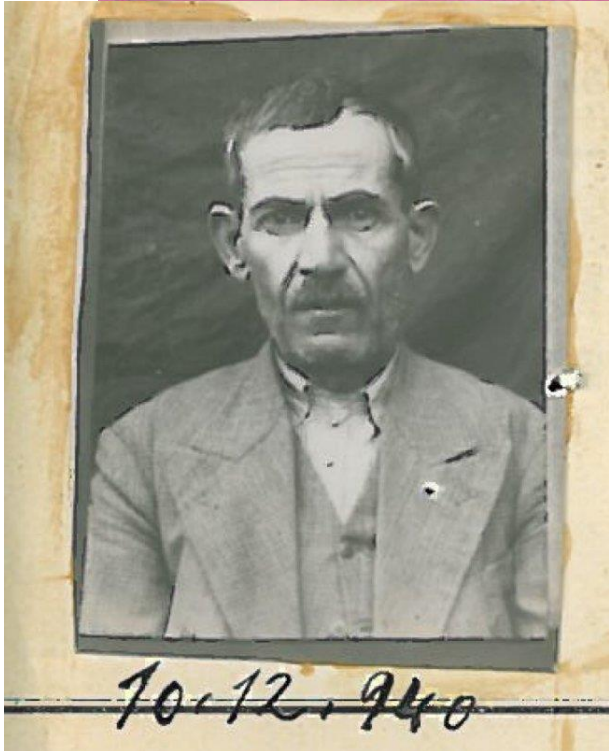
¹⁸¹ . A. g. e, sh. 67

¹⁸² . A. g. e, sh. 66

¹⁸³ . A. g. e, sh. 63

¹⁸⁴ . A. g. e, sh. 64

Abdülmecid Nursi büyük bir takva sahibiydi. **pheli bulduğu yemekleri yemezdi.** 15 yıllık komşusu Hakkı opuroğlu ŗunları anlatmıştır: "Bir gün ninem vefat etmişti. Abdülmecid Efendi dedemi çok severdi. Yemek ziyafeti verildi, kendileri de davet edilmişlerdi. Evimize gelen Abdülmecid Efendi dimdik durarak 'ben yemeğinizi yiyemeyeceğim. Çünkü **bu yemek veresenin hakkıdır, mevtanın yemeği değildir. Acaba vereseler buna razı mı?**' diye sorup gittiler."¹⁸⁵

Abdülmecid Nursi'nin Müftülük dönemi (Müfid Yüksel Arşivi)

¹⁸⁵ . A. g. e, sh. 65

11. BÜYÜK ACI: FUAD'IN VEFATI

Abdülmecid Nursi, 1944 yılında Ürgüp'te müftülüğe devam ederken mezar taşında doğum tarihi 1923¹⁸⁶ olarak yazılan **oğlu Fuad'ın vefat acısını yaşar**. Fuad Ünlükul, 1941 Haziran'ında Kayseri Lisesi'nden mezun oldu. 2 Eylül 1941 öğrenci seçme sınavlarını kazanarak Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi'ne kaydoldu. Bu okulda 3. sınıf öğrencisi iken 11 Haziran 1944 tarihinde genç yaşta vefat etmiştir.¹⁸⁷

Fuad vefat etmeden 12 gün önce vefat edeceğini adeta hissedercesine hissi kablelvuku ile ailesine bir mektup yazar. Mektup Abdülmecid Nursi'nin Risale-i Fuadiye eserinde şu şekilde yer alır:

“Bu risalenin sebep-i te'lifi olan oğlum Fuad'ın ölümünden on iki gün evvel yazdığı mektubun suretini yazıyorum:

Muhterem Babacığım, Kıymetli Anneciğim, Sevgili Kardeşlerim!

Sizlere ilk satırlarımda her şeyden önce her zaman kalbimde yaşattığım minnet, şükran, saygılarımı bildiririm. Senelerden beri vazifem olan şu tebliği müftehirane bir eda ile icra etmek zamanı gelmiştir. Çünkü **böyle bir aileye mensubiyet ile malikiyet, erişilmesi kabil olmayan bir nimettir**. Ve o evlad yetiştiren yüksek yuvaya iftihar lâzımdır. Hakikaten inkâr edemem ki istikbalim, saadetim, varlığım böyle aileden mülhemdir. Onun ile iftihar etmek benim için bir borçtur. Hayat bir yolculuktur. Evet, hayat menzilden menzile girer, çıkar. **İdeal azamî bir seviyeye eriştikten sonra ebedî menziline girer, orada "lenger-endaz" olur**.

Bu sağlam kabul edilen maneviyatım sağlam eller, genç kafa ile işlenmiş bir itikaddır. Fakat zaman ile yapının, binanın çürüyüp, kuruyup çökmesi ve yıkılmasına biz âmiyane **bir lisan ile ölüm diyoruz**. Sadece ölüm kelimesi menfur hakikati, menkus çehresi, her insanın, her dimağın inkâr edemeyeceği bir korkunçluktur. Evet, o ki insanı bütün sevgilerinden ayıran ve bütün bağları çözen ve bir anda bir yapıyı bütün bütün yıkarak hiçe indiren "kuvvet" gerçi **Allah'tan insanlara gelen bir felakettir ve bir emr-i vaki'dir**. Ve bu cihetten hoş görünmesi iktiza eder ve mukadder olduğunu kabul etmek esas şartlardan biridir. Ne denirse denilsin ve ne olursa olsun korkunçtur.

Efrad-ı Aileme,

Sizlere minnettarım. Beni unutmayın, ben de sizi unutmayacağım. Allah'a ellerimle dilimin, ruhumun, varlığımın lisaniyla sizlere uzun ömürler ve bahtiyarlık, bize de saadet vermesi için **toprağa gidinceye kadar sönmeyen bir istekle** yalvarır ve yalvaracağım. Allah bizi saadet, güzelliğe kavuştursun âmin.

Muhterem Babacığım!

İçinde yaşadığım hayatı biraz daha anlatayım. Yukarıda sıraladığım âmiller sayesinde **sınıfımı birincilikle geçtim**. Şimdilik kamp içerisindeyiz. Kampımız Yirmi dokuz Mayıs'ta bitecektir. Tahmine göre 1 Haziran'da evlerimize hareket edeceğiz. Tekrar ellerinden öper duanızı isterim.

Ankara Yüksek Ziraat Fakültesi 3'üncü sınıf talebesinden Oğlunuz Fuad Ünlükul"¹⁸⁸

Abdülmecid Nursi, Fuad'ın vefatını haber alması üzerine duygularını şöyle dile getirir: “Fuad'ın şu mektubu üzerine her dakikada Ankara'dan geleceğini sabırsızlıkla ve kemal-i şevk ve aşkla bekler iken ve her akşam Ürgüb'ün köprü mevkiine gider, Ankara'dan gelen kamyonlardan hemen Fuad'ın çıkacağını kemal-i heyecan ile intizarda iken, Yüksek Ziraat Fakültesi idaresi tarafından kaymakam yoluyla ölüm haberini aldım. *Bu acı haber üzerine öyle bir inkisar-ı hayale uğradım ki sanki dünya başıma yıkılmış gibi bir vaziyette kaldım*.

¹⁸⁶ . https://nurpedia.org/wiki/Fuad_%C3%9Cnl%C3%BCkul

¹⁸⁷ . Mustafa Öztürkçü, Bediüzzaman'ın Bilinmeyen Akrabaları, İzmir 2009, sh. 107

¹⁸⁸ . Abdülmecid Nursi, Risale-i Fuadiye, Risale-i Nur Araştırma Merkezi, sh. 37-38 (pdf)

Uğradığım şu inkisar-ı hayalden dolayı ruhumdan, kalbimden fıskırmaya başlayan ateşli âhlar, dumanlı figanlardan damlanan zîrde yazılı siyah beyitleri "mersiye" olarak mektubuyla beraber şu risalenin sonuna derç etmekle "Beni unutmayın" diye mektubunda yazdığı cümle ile ba'delmevt isminin, zikrinin unutulmaması için işaretten yazdığı vasiyetlerini bir derece yerine getirmek için neşrettim ki o vasiyeti yerine getirmiş olayım ve kendisine bir vesile-i tezkâr ve vasita-i gufran olsun."¹⁸⁹

Abdûlmecid Nursi'nin yazdığı acıklı mersiye şu şekildedir:

Mersiye

Benden sana her subhu şam olsun Fuad binler selam
Binler selam olsun sana, olsun sana binler selâm

Gülsüz kalan bülbül gibi ağlar öter her subhu şam
Okur sana Abdûlmecid binler dua binler selam

Ya İlahi eyle mağfur şu şehîd-i gurbeti
İstiyor senden İlahi rahmetinle cenneti

Genç iken, masum iken dergâhına kıldı sefer
Merhametle, mağfiretle ona kıl hüsn-ü nazar

Sen Şefik, Rahman, Rahîm'sin rahmetin çok yâ İlah
Şefkat ü rahmet icabı mağfirettir ey penah

Ver de yâ Rab şu Fuad'a rahmetinle cenneti
Unutsun da çektiği zahmetleriyle gurbeti

Yetiştir yâ Rab Fuad'a benden çok hürmetleri
Sen de eyle yâ İlahî ona çok rahmetleri

Bir Haziran'da gelirdin bekliyordum ben seni
Nerde kaldın gelmedin üzdün Fuad'ım sen beni

Arıyorum tarıyorum Ürgüb'ün her yerini
Göremem Ünlü Fuad'ın ne izi ne eserini

Ağlıyorum sızlıyorum gelmedi senden haber
Yazıyorum soruyorum hiç görünmez bir eser

Bugün yok yarın gelir daim ederdim intizar
Bilmiyordum Cebeci'de sana kazmışlar mezar

Ben böyle bekler iken âh dediler hey serseri
Gözünü yummuş hayata genç Fuad kamp askeri

Ey Fuad'ım şu hayata sakın etme hiç esef
Ne safa var ne vefa var hep cefadır hep telef

Hasretinde kalma sakın hep kederdir hepsi gam
Hayrı yoktur bir hayatın sonu olsun şu elem

¹⁸⁹ . A. g. e, sh. 41

Geçidi imanla geçtin bahtiyarsın bahtiyar
Korka korka bekliyorum ben ise leyl ü nehar

Bir hakikat sandığım dünya meğer hülya imiş
Sevdiğim güvendiğim hepsi meğer rüya imiş

Mülkü malı neyleyim çünkü devamsızdır felek
كُلُّ حَالٍ زَائِلٌ وَكُلُّ مَنْ عَاشَ هَلِكٌ (1)

Yâ Rab Cümlemin Hâlıksın (2) أَنْتَ تُحْيِي وَتُمِيتُ
نَحْنُ رَاٰوُونَ إِلَهِي بِمَا يَتَّقُضِ وَتُرِيدُ (3)

Nazenin Ünlü Fuad'a Ankara oldu mezar
Cenneti de ya İlahi ona et dâr-ül karar

- (1) Meali: Her hâl zaildir, geçicidir. Ve her yaşayan da helâk olacaktır, ölümlüdür.
(2) Meali: Ey Allah'ım! Sen hayat verirsın, diriltirsin ve yine sen vefat ettirirsin, öldürürsün.
(3) Meali: Ya Rabbi, biz, senin yaptığın, dilediğin, başımıza getirdiğin her şeye, her hâle razıyız.

* * *

Ya Rab!

Dar-ı dünyada Fuad'ı benden ettinse cüda
Bari uhrâda beraberce haşret ey Huda

Düncü hâl oldu hayal, geçti visal geldi zeval
Bu Mecid'i şu Fuad'la haşret ya Zelcelal

Eyvah!

Pek büyük, yüksek, uzak bir âleme bir âleme
Uçtu gitti bülbülüm vay halime vay halime

O kadar yükseğe çıkmış yerini görmez hayal
El yetişmez, ses erişmez, olamaz artık visal

Ne görüşmek ne gülüşmek olamaz mahşere dek
Bülbülü gülden cüda etme Huda mahşerde tek

Ah!

Bir murada ermeden dünyayı terkettin Fuad
Hâlıkından umarım ukbâda olsan bermurad

Ne olaydın ne öleydin ne göreydim ben seni
Senden evvel ben öleydim üzmeyleydin sen beni

Sen ki öldün unutuldu sanma ey nazlı Fuad
Seni besler yaşatır bizlerde var binler fuad (=kalb)

Cebeci topraklarında değilsin Ünlü Fuad
Babanın kalbindesin yavrum ilâ yevm-it tenad

Her zaman zikr-i cemilindir benim vird-i zeban
Kalb senindir, dil senindir, dildesin her zaman

Ürgüb değil dünya bile gözümde bir viranedir
Sensiz kalan Abdülmecid bugün deli divanedir

Ruhum bugün âşık gibi şu gölgeye pervanedir
Vazgeçmiyor atılmadan çünkü ona meftunedir

El-Aman!

Bu kadar me'yus, hazîn bakma bana yaktın beni
Öleydim böyle kefenli görmeyeydim ben seni

Şu misalin bir hayalse gösterir daim seni
Kalbime verir lehibi artırır suzanını

Ey Aziz!

Sana olsun bin selâmlar benim ey gözbebeğim
Kaldı gözüm noktasız tersine döndü feleğim

Sana olsun bin selâmlar benim ey sîret-melek
İçtiğin şerbeti içmek bana da lazım gerek

Ankara Okulu yazdı en kara bir haberi
Ruhu ezdi, kalbi deldi, yaktı yıktı ciğeri

Yevm-i aşura gibidir şu **Haziran dokuzu**
En kara bir gecedir Abdülmecid'in gündüzü

Ah!

Ey mezarıcı göm beni de şu Fuad'ın kabrine
Firkatin dayanamam vallahi asla kahrına

Katılsın zerratımız âlem-i berzahta keza
Sarılsın birbiriyle ruhlar ila yevm-il ceza

Ey mezarıcı Cebeci'de bana da kaz bir mezar
Olayım nazlı Fuad'ın komşusu leyl ü nehar

Sevgili Fuad!

Doymadım vallahi senden, görmedim senden murad
Çağırıyorum gece gündüz vay Fuad'ım vay Fuad

Eyledikçe seni yâd yanar serâpay ciğerim
Ahları figanları ayyuka doğru çekerim

Sanadır daim benim figanlarım, ağladığım
Sana karşı ebediyen çözülmaz bağılılığım

El-Aman!

Sevdiğim, güvendiğim bugün mezarda oldu gül
Pek civan u nazenindi benzeri olmazdı gül

Gül gibiydi gül gibi de soldu bozuldu hemen
Gönül de bülbül gibi yok ne kararı ne eman

Vâ-Esefa!

Yolunu şaşırtarak beynine kondu "**menejit**"
Keşki o Abdülmecid'e rastgeleydi "**denemit**"

Şükrüm oldu senin Miladî tarih-i vefat
Cennetin hurileriyle konuşur nazlım Fuad
553 499 668 138 86 (Yekûn: 1944)¹⁹⁰

Bediüzzaman Said Nursi'nin ifadesiyle "öz kardeşi ve en birinci ve en yüksek ve fedakâr bir talebesi olan¹⁹¹ Abdülmecid Nursi'nin oğlu Fuad Ünlükul'un vefatından sonra yaşadığı acıları, Fuad Ünlükul'un okul arkadaşlarının yazdığı mektubu ve ağabeyi ve Seyda'sı Bediüzzaman Said Nursi'nin onu teselli etmesi konusunu ele almaya çalışacağız inşaallah.

Fuad Ünlükul'un vefatını hissi kablel vuku ile adeta dile getirdiği hususu Abdülmecid Nursi tarafından şöyle ifade edilir: "Fuad, Diyarbekir Osmaniye'sinde (Ergani) ilkokula ilk kaydolduğunda 186 numara almıştır. Cebeci de konulduğu mezara da 186 numaralı küçük bir levha dikilmiştir.

Bu tevafuktan anlaşılır ki "berzah" bir mekteb gibidir. Ervah orada melekût maarif-i İlahiye dersini görüyorlar.

Şu son resmimle sen de an beni
Bir daha kucaklayım da ben seni

Bir baharın gülleri hep beraber solsun
Sende bu resmim naziz bir yadigâr olsun

Şu dört mısrayı Fuad'ın hatıra defterinde buldum. Onları yazan Diyarbekirli bir yarıbayın oğlu Tahsin namında Fuad'ın Kayseri Lisesi'nde beraberce okuduğu bir arkadaşdır. Bu iki genç arkadaş Kayseri'de liseyi ikmal ettikten sonra Ankara'ya gidiyorlar. Fuad Yüksek Ziraat'e, Tahsin de Harbiye'ye kaydolurlar. **İki sene sonra her iki genç arkadaşın cenazeleri beraberce Hacı Bayram'ın Camii önünde musalla taşına konulur.** Namazlar kılındıktan sonra Cebeci Mezarında yan yana defnedilirler.

Demek Ruh-u insanî serbesttir. İleride vukua gelecek bazı halleri bir hiss-i kablelvuku'la, şuurî olmaksızın hisseder ve rumuzlu işaretlerde bulunur. Cenab-ı Hak ikisini de dünyada olduğu gibi âhirette de mağfuren ve mes'uden beraberce haşretsin, âmîn Allahümme âmîn."¹⁹²

¹⁹⁰ . A. g. e, sh. 42-46

¹⁹¹ . Bediüzzaman Said Nursi, Lemalar, Envar Neşriyat, sh. 41-42

¹⁹² . Abdülmecid Nursi, Risale-i Fuadiye, Risale-i Nur Araştırma Merkezi, sh. 47 (pdf)

Fuad Ünlükul sağda ceketli, okul arkadaşlarıyla

Fuad Ünlükul'un vefatından sonra okul arkadaşları babasına bir teselli mektubu yazarlar. A. Özer, mektuba dair şu bilgileri kaydeder: "Fuad Ünlükul'un vefatı üzerine Ziraat Fakültesi üçüncü sınıfta okuyan arkadaşlarının ailesine gönderdikleri mektup:

Muhterem Babacığımız...

Çok değerli oğlunuzun yürekler acısı kaybına ağlarken onun mümtaz varlığını şad ile son tazim, hürmet ve sevgi vazifelerimizi yerine getirmek için Kurban Bayramı'nda muazzez ruhuna bir "Mevlid" okutacağız. Bununla ebediyete intikal eden evlâdınıza lâayık bir şey yapabilmiş sayılırsak ne mutlu bize. O an hakikî ithafımız bütün bir ömür boyunca daima yanık ve uyanık olacak olan sevgilerimizdir.

Sevgili Fuad'ımızın şahsında Türk milleti istikbal için değerli ve büyük evlâdlarından çalışkan ve nezih emeklilerinden birinin daha kaybına uğramıştır. **Şahsî sevimliliği, dürüstlüğü, nezaketi, dostluğu ve büyük faziletleriyle bütün arkadaşlarının gönüllerinden taşan engin sevgilerine ve tükenmez bağlılıklarına ermişti.** O yaşadığı müddetçe bilgisinin derinliği kadar şahsiyetinin temizliği ve tevazuu ile muhitine sevgi, saygı telkin etmiş, kendisine umumî bir teveccüh tam bir itimad kazandırmıştı.

Parlak zekâsını, bilgisini, çalışma gücünü vatan ve milletine yararlı bir insan olarak yetiştirmek, aile saadetini geliştirmek, arkadaşlarını her bakımdan onarmak hizmetlerine fevkalâde müstesna vasıflar ile hasr ve vakf etmişti.

Dinine candan sadakat, dürüstlük, bilgi ve zekâ; onda daima yaşayan en büyük meziyetlerdendir. Enstitü ailesi, vazifesini hayatından daha çok seven Fuad'ı daima hayırla anacaktır. Emin olunuz bu eşsizliğin aziz hatırası bizimle birlikte yaşayacaktır.

Arkadaşlarının acısını, neşesini, yasını, sevincini pek müstesna bir hassasiyetle paylaşmayı, onlardan en yakın ve en candan şefkat ve ihtimamlarını esirgememeyi bilmiş olan oğlunuzdan örnek alarak, teessürlerinize iştirak eder, siz kederli ailesine baş sağlığı diler, en derin ve en samimi

taziyelerimizi bildirir ellerinizden öperiz. Gidenimizin, aziz ruhuna büyük Tanrı'dan sonsuz rahmet ve ebedi durağının Cennet olmasını dileriz.”¹⁹³

Bediüzzaman Said Nursi yeğeni Fuad'ın genç yaşta vefat etmesine çok üzülür, hem kendisini, hem de kardeşi Abdülmecid'i teselli için Asay-ı Musa adlı eserinde şunları yazar:

“Ben de aynen bu ağlayan çocuk gibi, bu hazîn kışta ve elîm bir vaziyetimde gayet elîm iki vefat haberini aldım. Biri, hem âlî mekteplerde birinciliği kazanan, hem Risale-i Nur'un hakikatlarını neşreden, **biraderzadem merhum Fuad**; ikincisi, hacca gidip sekerat içinde tavaf ederken, tavaf içinde vefat eden **Âlime Hanım namındaki merhume hemşirem**. Bu iki akrabamın ölümleri, İhtiyar Risalesi'nde yazılan merhum Abdurrahman'ın vefatı gibi beni ağlatırken; imanın nuruyla o masum Fuad, o sâliha Hanım insanlar yerinde meleklerle, hurilere arkadaş olduklarını ve bu dünyanın tehlike ve günahlarından kurtulduklarını manen, kalben gördüm. O şiddetli hüznün yerinde büyük bir sevinç hissedip hem onları, hem Fuad'ın pederi kardeşim Abdülmecid'i, hem kendimi tebrik ederek Erhamürrâhimîn'e şükrettim. Bu iki merhumeye rahmet duası niyetiyle buraya yazıldı, kaydedildi.”¹⁹⁴

Bediüzzaman Said Nursi'nin yeğeni Fuad'ın vefatından sonra kardeşi Abdülmecid Nursi'ye yazdığı mektuplardan biride şu şekildedir:

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَ أَحْسَنَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ وَأَعْطَاكُمْ صَبْرًا جَمِيلًا وَ غَفَرَ لِمَيِّتِكُمْ وَ نَوَّرَ قَبْرَهُ بِنُورِ الْإِيمَانِ وَ الْقُرْآنِ وَ جَعَلَهُ فِي قَبْرِهِ مُسْتَنْعِلًا بِرِسَالَةِ النُّورِ بِذَلِكَ الْفَلَسَفَةِ السَّقِيمَةِ آمِينَ

Aziz kardeşim!

Bu hâdisе dahi, Abdurrahman hâdisesi gibi bir hüccettir ki, **bize şimdiki tarz-ı hayat yaramaz**. Bize bu dünyada daha safi ve âlî ve kudsî bir hayat-ı masumane ihsan edildiğinden ona kanaat lâzımdı. Merhum Abdurrahman gerçi muvakkaten aldandı, fakat İstanbul'da Risale-i Nur mukaddematına büyük bir hizmeti var. Hem Onuncu Söz ile tam kurtuldu, sonra gitti.

Merhum Fuad dahi, **inşâallah Risale-i Nur'un feyziyle imanını kurtarmış** ve mektubu dahi, senin dediğın gibi gösteriyor ve size ve hanedanınıza mensubiyetiyle samimî iftihar ve kuvvetli irtibatı, Risale-i Nur cihetiyle olduğunu hissettim.

Ben size ta'ziye vermek değil, belki hem onu hem sizi tebrik ederim ki; **bu zamanın dehşetli ve dalaletli hayatından kurtuldu**, daha masum ve çok bulaşmadan gitti. Ve size Cennet'te lâıyk bir evlâd ve وَلَدًا مَحَلَّدُونَ sırrına mazhar oldu.

Ben şimdiye kadar merhum **Molla Abdullah ile beraber Abdurrahman'ı ve Ubeyd'i** ekser dualarımda zikrettiğim gibi, merhum Fuad'ı dahi onlar ile beraber her vakit yâd edeceğim, inşâallah.

Evet, kardeşim, dediğın gibi, Fuad'ın (R.H.) mektubu aynen Abdurrahman'ın (R.H.) mektubu misillü, **Risale-i Nur'un bir şu'le-i kerametini** gösteriyor. Yalnız Abdurrahman'ın gayet hâlis ve şimdiki tarz-ı hayattan ve tabirlerinden müberra, safi ifadesi onda yoktur. **Eğer dünyada kalsaydı, mağlub olmak ihtimali vardı**.

Cenab-ı Erhamürrâhimîn hem ona, hem **Risale-i Nur hanedanına ve dairesine** merhamet edip, onu rahmetine ve Cennet'e aldı, mağlub ettirmedi. Risale-i Nur'un küçük talebeleri dairesindeki makamında ibka etti. Hadsiz şükür olsun ki, bu iki kahraman biraderzadelerim vefatlarının ilânnameleriyle Risale-i Nur şakirdleri imanla kabre gireceklerine dair olan müjde-i Kur'aniyeye iki misal ve iki delil gösterdiler.

¹⁹³ . Ahmed Özer, İki Ünlü Kul, İzmir 2003, sh. 101-102 (pdf)

¹⁹⁴ . Bediüzzaman Said Nursi, Asay-ı Musa, Envar Neşriyat, sh. 79

Benim tarafımdan Risale-i Nur'la alâkadar veya bizimle dost olanlara selâm ve dua ile Davud ve Nihad iki Muhammed ve Abdülmecid ile beraber, bütün manevî kazançlarıma her gün hissedardırlar. Kardeşiniz Said Nursî.”¹⁹⁵

Abdülmecid Nursi'nin oğlu Fuad'ın vefatından dolayı duyduğu üzüntüyü Ürgüp Camii Kebir Emekli İmamı Ahmed Erenler Hoca şöyle anlatır: “Oğlu Fuad'ın vefatına çok üzülmüştü ve mahzun olmuştu. Onun için manzumeler yazmıştı. Bize çok kereler gözyaşları içinde okurlardı. Hiçbir ferde kendi halini izah etmezlerdi. İçine dönük bir umman halindeydi.”¹⁹⁶

Merhum Fuad Ünlükul, Üstad Bediüzzaman'ı Kastamonu'da ziyaret etmiştir. Bu ziyareti son şahitlerden Bitlis Mutkili Nadir Baysal şöyle anlatır: “Üstadın kardeşi Abdülmecid'in oğlu Fuat'ı Üstad çağırarak Kastamonu'ya getirtti. 15 gün kadar yanında alıkoydu. Bu on beş gün müddetinde ben Üstadın yeğeniyle mütemadiyen görüşür ve kendisini alarak kahveye getirirdim. Kastamonu'yu gezdirirdim. Yeğeni o zaman lisede okuyordu. Fuat, 'Amcam okumama razı değil' diyordu. Sebebinin ise açıklamadı. On beş gün kaldıktan sonra Üstad izin verdi, ikamet ettiği yer olan Ürgüp'e gitti. "Hatırladıklarım bunlardır. Mübalağa ve fazla söz söylemekten Allah'a sığırım.”¹⁹⁷

Abdülmecid Nursi'nin Konya hayatından kesitler sunmadan önce Ürgüp Müftülüğü yaptığı ilk yıllarda oğlu Fuad'ın Üniversite eğitimi için **Horhor Medresesinden yakın arkadaşı Seyyid Şefik Arvasi'ye**¹⁹⁸ yazdığı bir mektubunu sizlere arz etmek istiyorum.

Mektup şu şekildedir:

“Pek Muhterem Kardeşim Şefik Bey, Hey, malkéşgin!”¹⁹⁹

Bende akıl kalmamıştır ki sana mektup yazayım. Sen de hiç fehim yok mu ki, hiç olmazsa adresini yazasın.

Ürgüp'e geldikten sonra adresinizi bilemediğimden bir hoca vasıtasıyla zat-ı âlinize bir ariza takdim etmiştim. Hakikaten cevabını yazdın. Amma İstanbul zevkine dalmış olduğundan adresinizi bile unutmuşsunuz. Neyse, kabahat ya bizdedir veya sizde; hangimizde oldu ise affedelim.

Hazretim, bütün ahval, maceralarımızı ca'l-i ariz, Fuad'dan anlarsınız. Yazıyla hacete gerek yoktur. Yalnız **Fuad hakkında lazım gelen şeyleri arz etmek isterim**. Şöyle ki; Fuad Nurslu Abdülmecid'in oğludur. Bu sene liseyi bitirerek yüksek ziraat veya mühendis veya fen fakültesine girmek üzere İstanbul'a gönderildi. Malûm ya, garip ve küçük olduğundan nereye gideceğini ve nerede kalacağını bilemediğinden Abdülmecid, eski kardaşlarına iltica edecektir. O, onların yardımıyla yerleşecektir. Çünkü Abdülmecid bizzat oraya gelmiş olsa herhalde sizlere gelecektir. Ve siz de onu kovalamayacaksınız. Fuad küçük bir Abdülmecid olduğu için, o da onun gibi yapacaktır. **Binaenaleyh Fuad hakkında sizden istirham edeceğim iki noktadır:**

1. Ya sizden veya **Şeyh Abdülhakim Efendi**'den ve Mehdi Beygil'den yatacak bir yerin tedariki lazımdır.

2. İmtihanları verip kazandıktan sonra, imtihanları veren mekteplere alınacak talebenin az olduğuna nazaran Fuad'ın **tercihen kaydettirilmesine kuvvetli bir iltimas vardır**. Bu hususu temin edecek ahbab tanışlarınız varsa, himmet bulunmanız lazımdır. Artık bu iki nokta ihmal edilecek bir iş değildir, daha siz bilirsiniz.

Hazretim; bu buhranlardan dolayı **bütçeler hep tezelzüle uğramıştır**. İstanbul'a kadar olan masraflarıyla imtihanları verinceye kadar olan yiyeceğini temin edebildim. Yoksa sizleri tasdi

¹⁹⁵ . Bediüzzaman Said Nursi, Barla Lahikası, Envar Neşriyat, sh. 383-384

¹⁹⁶ . Halil Uslu, Bediüzzaman'ın Kardeşi Abdülmecid Nursi, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul 1997, sh. 66

¹⁹⁷ . Necmeddin Şahiner, Son Şahitler 2, Yeni Asya Yayınları, İstanbul 1993, sh. 156-157

¹⁹⁸ . Bkz. <https://www.risalehaber.com/abdulkadir-ceylan-buyuk-bir-alim-ve-veli-zat-seyyid-sefik-arvasi-1-28262yy.htm> ve devamı üç yazım.

¹⁹⁹ . Malkéşgin, Kürtçe “hey, evin şen ola” demektir.

etmezdim. Bir adamla gönderir, otelde yatırırdım. Fakat ne yapayım olmadı. **Yalnız yatacak yer lâzım. Yiyeceğini kendi temin edecektir.** Zaten yiyecek bulunmaz ya.

Hazretim, Mihri ve Mekki Beylere de mektup yazdım. Lütfen Fuad'ı onlarla görüştür. Lâzım gelen tedbirleri beraber yapınız.

Hazretim, memleketten (Nurs) o kadar haber alamıyorum. Yalnız Davud kardeşim ve Muhammed'den mektuplar alıyorum. Hamdolsun sıhhattadırlar. Seyda'dan da mektup alıyorum. O bizden daha iyi keyif eder. **"Bir hâkime gönder, fakat tavsiyeler yapma"** kaidesince Fuad'ı himmetinize tevdi ve bilvesile arz-ı ihtiram ile ellerinizden, beyaz sakalınızdan öperim kardeşim. 29 Eylül 1942, Ürgüp Müftüsü Abdülmecid.²⁰⁰

Mektupta adı geçen Şeyh Abdülhakim Efendi, meşhur **Şeyh Abdülhakim Arvasi Hazretleridir.**²⁰¹ Mekki Bey, Şeyh Abdülhakim Arvasi'nin oğlu **Ahmed Mekki Üçışık Efendi**'dir.²⁰² Mihri ise Üstad'ın Horhor Talebelerinden, Gençlik Rehberi mahkemesinde Üstad'ın avukatlarından olan **Mehmed Mihri Helav**'dır²⁰³. Mehdi Bey'in kim olduğunu tespit edemedim. Davud, Üstadın amcazadelerinden **Molla Davud Okur**²⁰⁴ olup, Muhammed' de Üstadın kardeşi Molla **Mehmed Okur**'dur.²⁰⁵

Ancak önceki yazdıklarımızda görüleceği gibi Fuad Ünlükul, İstanbul'daki üniversitelere değil de, Ankara'daki Yüksek Ziraat Mektebine kaydolmuştur. İstanbul'da neden kayıt yapamadığına dair bilgiye rastlamadım. Belki de kalacak yer temin edilememiştir veya Ankara daha yakın olduğundan ulaşım kolaylığı nedeniyle tercih edilmiştir.

Seyyid Şefik Arvasi (Nurpedia'dan)

²⁰⁰ . Necmeddin Şahiner, Nurs Yolu, İzmir 2013, sh. 56-57

²⁰¹ . Bkz. <https://www.rne.com.tr/portreler/abduhkim-arvasi-1865-1943/>

²⁰² . Bkz. <https://www.ehlisunnetbuyukleri.com/Evliyalari-Ansiklopedisi/Detay/Turkiye-Ankara-AHMED-MEKKI-EFENDI/51>

²⁰³ . Bkz. <https://www.risalehaber.com/abdulkadir-ceylan-eski-saidin-muhim-talebesi-ve-yeni-saidin-avukati-mehmed-mihri-28171yy.htm> ve devamı diğer iki yazı.

²⁰⁴ . Bkz. <https://www.yeniasya.com.tr/2008/04/04/dizi/default.htm>

²⁰⁵ . Bkz. Necmeddin Şahiner, Nurs Yolu, sh. 50-55

Bediüzzaman Said Nursi başta Hulusi Yahyagil ağabey olmak üzere birçok talebesiyle Ürgüp Müftüsü kardeşi Abdülmecid Nursi aracılığıyla irtibat kurup mektuplaşmıştır. Bu hususta İhsan Atasoy şu bilgileri aktarmaktadır: “O zamanlar, sayıları mahdud olan Nur talebeleri arasında Üstad, yazdığı mektuplarla irtibat kurmaya çalışır. **Hulusi Bey’i Abdülmecid’le irtibatlandırmak için** mektuplarını Ürgüp müftüsü olan kardeşi Abdülmecid eliyle gönderir. Abdülmecid’e yazılan bir mektup, Hulusi Bey’in gördüğü bir rüyayla alakalıdır. Üstad rüyanın tabirini yanındaki talebelerine yapar, onlar da bunu bir mektupla Abdülmecid’e bildirirler:

“Aziz, muhterem ağabeyimiz Abdülmecid,

Evvela ellerinizden öperiz. Hem sizin hem de Hulusi Bey’in mektuplarını aldık. Üstad’ımız size ve Hulusi Bey’e hususi selam ediyor. Rüyası hakkında, ‘Allah mübarek etsin’ dedi. Ve ilave etti: ‘Rüyada Kur’an, Peygamber suretinde; Kur’an’ın hakiki bir tefsiri olan Risale-i Nur da, tercümanı suretinde tecelli ediyor. Halkın yanlış mana vermemesi için bu nevi rüyaları ketmetmek daha evladır. Rüyada Hulusi’nin hanesinin görünmesi ise, Risale-i Nur’un o hanede ders verilmesi ve Hulusi’nin bilhassa mebd-i intişarda çok muazzam hizmet-i Nuriye’de bulunmuş olmasına işarettir.’ Tekrar selam eder, ellerinizden öper, dualarınızı bekleriz. E-Bâki Hüve’l-Bâki Kardeşleriniz, **Tahiri, Hüsnü, Zübeyir, Ceylan”**

Abdülmecid Efendi’nin Hulusi Bey’e bu mektuba ilave ettiği kısa notu şöyledir: “Mektubunuzu aynen takdim etmiştim. Aldığım cevabı aynen takdim ediyorum. Pek güzel ve doğru bir tabirdir. Cümlelerinize hürmetler. Abdülmecid.”²⁰⁶

Abdülmecid Nursi, Bediüzzaman ‘la muhaberesi kesildiğinde Üstad’tan haber alabilmek için elinden gelen her yola başvurmuştur. Emirdağ Lahikası 1 de bu konuda şöyle bir mektup yer alır:

“Fakat öz kardeşim Abdülmecid, beni çok merak ediyor; görüşemediğim buranın müftüsünden, halimi anlamağa çalışıyor. Bundan sonra Feyzi ve Emin’in üçüncüsü Abdülmecid olsun. Safranbolu kahramanlarından aldıkları lüzumlu mektupları ona da göndersinler.”²⁰⁷

Abdülmecid Nursi ağabey müftülük görevine devam ederken ilminden istifade edilmek için Diyanet tarafından Ankara’ya çağrılır. Hafız Namık Şenel bu hususu şöyle anlatır: "Diyanet İşleri eski Başkanı Ahmed Hamdi Akseki, Üstad Hazretlerinin kardeşi Abdülmecid Efendiyi Ankara’ya çağırıyor. Ve bazı meseleler soruyor. Abdülmecid Efendinin verdiği cevaplara hayran oluyor. *‘Bediüzzaman mı daha alimdi? Yoksa siz mi daha alimsiniz?’* diyor. *‘Abdülmecid Efendi, ‘Ben Seyda’yı gökteki kıvılcımlar kadar fark edebiliyorum. Üstadı anlayamıyorum. Seyda bütün kâinatı didik didik etmiş, içine bakmış.’* diyor. Üstad Hazretlerinin ilimdeki dehasını bu şekilde anlatıyor. *‘Hatta Akseki ‘Ben Abdülmecid Efendi gibi âlim görmedim.’* diyor.”²⁰⁸

Bediüzzaman Said Nursi, Abdülmecid Nursi’nin uygun görmediği fikirlerini eleştirmiştir. Bu eleştirilerden birinin yer aldığı bir mektup şu şekildedir:

“Hem meselâ: *لَوْلَاكَ لَوْلَاكَ لَوْلَاكَ لَوْلَاكَ لَوْلَاكَ* beyanında "Bu hitab zahiren Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtu Vesselâm’a müteveccih ise de, zımnen hayata ve zevilhayata raci'dir." fıkrası, ta'dile muhtaçtır. Çünkü küllî hakikat-ı Muhammediye (A.S.M.) hem hayatın hayatı, hem kâinatın hayatı, hem İsm-i A'zam'ın tecelli-i a'zamının mazharı ve bütün zîruhların nuru ve kâinatın çekirdek-i aslîsi ve gaye-i hilkatî ve meyve-i ekmeli olmasından, o hitab doğrudan doğruya ona bakar. Sonra hayata ve şuura ve ubudiyyete onun hesabına nazar eder.

Hem meselâ: Felsefeye temas eden bazı cümleler, "Mürur-u zamanla kabuk bağlamış, sonra toprağa inkılab etmiş, sonra nebatat husule gelmiş, sonra hayvanat vücuda gelmiş" gibi tabirler, icad ve hilkat-i ilahî noktasında felsefîdir ki, Risale-i Nur’un san’at ve icad-ı ilahî cihetindeki beyanatına münasib düşmüyor.

²⁰⁶ . İhsan Atasoy, Hulusi Yahyagil, Nesil Yayınları, İstanbul 2010, sh. 119

²⁰⁷ . Bediüzzaman Said Nursi, Emirdağ Lahikası 1, Envar Neşriyat, sh. 138

²⁰⁸ . Son Şahitler 4, sh. 105

Kardeşim Abdülmecid! Her ne ise, bu küçücük kusurla beraber sen, haşır hakkında, Nur'un emsalsiz hüccetlerinden tam ve mükemmel bir ders alıp, Eski Said'in mümtaz bir şakirdi olduğun gibi, inşaallah Risale-i Nur'un dahi mükemmel bir şakirdi ve dikkatli bir muallimi olacağına kuvvetli bir hüccettir. Ben müsaid bir vakitte bazı kelimeleri ya ıslah veya ta'dil ederek "Haşır Mes'elesine Bir İzahlı Haşiye" namında Lâhika'ya dercetmek için senin gibi Nur'dan tam ders alanlara göndereceğim. Sen evlâdlarınla beraber başta Fuad, her gün dualarımda ve manevî yanımda bulunuyorsunuz. Ve senin şimdi vazife-i resmiye cihetiyle çocuklara Kur'an-ı Azîmüşşan'ı okutmanı bütün ruh u canımla tebrik ediyorum. Bin bârekâllah derim."²⁰⁹

Abdülmecid Nursi müftülüğe devam ederken bazen Üstad ile birbirlerinden uzun bir süre haber alamadıkları oluyor. Üstad'ın bunu belirten bir mektubu şu şekildedir: "Üçüncü hâdis: O mübarek hediyeler odama geldiği zamandan on dakika evvel, serçe kuşuna benzer bir kuş yatağımın ayağı altında gördüm. Halbuki pencereler ve kapı kapalı; hiçbir delik yok ki, o kuş girebilsin. Baktım benden kaçmıyor. Bir parça ekmek verdim, yemedi. Kalben dedim: "Üç-dört sene evvel aynı burada kuşların müjde vermesi gibi, bu da müjde veriyor." Hakikaten aynı zamanda o mübarek nurlu hediye geldiği gibi, üç senedir haber almadığım müftü kardeşim Abdülmecid'den güzel bir mektub aldım. Bana hizmet eden Halil geldi. "Bu kuşa bak, bu da eski kuşlar gibi bir müjdecidir" dedim. Sonra pencereyi açtık, gitsin; gitmiyordu. Yukarıda beş-altı defa uçtu, gitmedi. Sonra Sungur da geldi: "İşte sen de gör" dedik, o da gördü. Yarım saat sonra nasıl görülmesi hârika oldu, bulunmaması da hârika oldu. Pencereden çıkmadan Halil ile aradık, bulamadık; kayboldu. Hattâ bu manevî hediye gelmesi ve Hüsrev yerinde Sungur imdada yetişmesi, ehemmiyetini göstermeğe bir kat'î hâdis budur ki: Sungur gelmeden iki gün evvel -demek o evden çıktığı gün- Halil rû'yada görüyor ki: Sungur, Mustafa Osman ile buraya gelmişler; büyük bir hâdis ve şaşaalı bir merasim yapılmış. Benden "Tabiri nedir?" diye sordu. Ben de merak ettim: "Sen ne için bu rû'yayı bana söyledin? Acaba onların başına bir zarar mı gelmiş?" diye bir gece sabaha kadar endişe ile müteessirdim. O rû'ya-yı sadıka az bir tabir ile çıktı."²¹⁰

Bediüzzaman Said Nursi, kardeşi Abdülmecid'i sırlarını faş etmek istediği kişiler arasında kabul eder. Bunu bir mektubunda şöyle dile getirir: "Aziz kardeşlerim; Risale-i Nur'un zuhurundan kırk sene evvel, geniş bir hiss-i kabl-el vuku', acib bir tarzda; hem bende, hem bizim köyde, hem nahiyyemizde tezahür ettiğine şimdi bir ihtar-ı manevî ile kat'î kanaatım gelmiş. Şefik ve kardeşim Abdülmecid gibi eski talebelerime bu sırrı fâşetmek isterdim. Şimdi Cenab-ı Hak sizlerde çok Abdülmecid'leri ve çok Abdurrahman'ları verdiği için, size beyan ediyorum:

Ben on yaşında iken, büyük bir iftihar, hattâ bazan temeddüh suretinde bir haletim vardı; istemediğim halde pek büyük bir iş ve büyük bir kahramanlık tavrını takınıyordum. Kendi kendime derdim: Senin beş para kıymetin yok. Bu temeddühkârane hususan cesarete çok fazla gösterişin ne içindir? Bilmiyordum, hayret içinde idim. Bir-iki aydır o hayrete cevap verildi ki; Risale-i Nur, kabl-el vuku' kendini ihsas ediyordu. Sen âdi odun parçası gibi bir çekirdek iken, o firdevs salkımlarını bilfiil kendi malın gibi hiss-i kabl-el vuku' ile hissedip hofürüşlük ederdin.

Bizim Nurs köyümüz ise; hem eski talebelerim, hem hemşehrilerim biliyorlar ki; bizim köyümüz, fevkalâde gösteriş ve cesarete ileri göstermek için temeddühü çok severdiler, güya büyük bir memleketi fetheder gibi kahramanane bir tavır almak istiyordular. Ben hem kendime, hem onlara çok hayret ederdim. Şimdi hakikî bir ihtar ile bildim ki: O masum Nurslu insanlar, Nurs Karyesi Risale-i Nur'un nuruyla büyük bir iftihar kazanacak; o vilayetin, nahiyyenin ismini işitmeyen, Nurs Köyü'nü ehemmiyetli tanıyacak diye bir hiss-i kabl-el vuku' ile o nimet-i İlahiyeye karşı teşekkürlerini temeddüh suretinde göstermişler.

Sizi eski talebelerim ve eski arkadaşlarım ve kardeşim ve biraderzadem Abdülmecid ve Abdurrahman'lar bildiğimden, bu mahrem sırrı size açtım.

²⁰⁹ . A. g. e, sh. 175-176

²¹⁰ . Bediüzzaman Said Nursi, Emirdağ Lahikası 2, Envar Neşriyat, sh. 8

Evet, ben yirmi dört saat evvel hassasiyetimle ve a'sabımın rutubetten tesiriyle rahmet ve yağmurun gelmesini hissettiğim gibi, aynen öyle de; ben ve köyüm ve nahiyem, kırk dört sene evvel Risale-i Nur'daki rahmet yağmurunu bir hiss-i kabl-el vuku' ile hissetmişiz demektir.

Umum kardeşlerimize ve hemşirelerimize selâm ve dua ederiz. Dualarınızı rica ederiz. Said Nursî²¹¹

Bediüzzaman Said Nursi, Abdülmecid Nursi'nin her zaman duasında olan kişilerden biri olduğunu belirtmektedir. Bu konuda şunları yazar: "Aziz, sıddık, muhlis, hâlis kardeşim! Kardeşimiz Abdülmecid'e ayrı mektub yazmadığımın sebebi, size yazdığım mektupları kâfi gördüğümündendir ki; Abdülmecid, Hulusi'den sonra kıymetdar bir kardeşim, bir talebemdir. Her sabah, akşam Hulusi ile beraber, bazan daha evvel duamda ismiyle hazır oluyor. Size yazdığım mektuplardan, evvel Sabri, sonra Hakkı Efendi istifade ediyorlar. Onlara da ayrı mektub yazmıyorum. Cenab-ı Hak seni onlara mübarek, büyük bir kardeş yapmış. Sen benim yerime Abdülmecid ile muhabere et, merak etmesin, Hulusi'den sonra onu düşünüyorum. Fakat talebeliğini hakkıyla îfa etmiyor. Onun için bizzât onunla muhabere etmiyorum."²¹²

Üstad, Hulusi abiye yazdığı bazı mektupları da Abdülmecid Nursi aracılığıyla göndermiştir. Nitekim Dersim Harekatında Hulusi Yahyagil'e görev verilmesi sebebiyle çok endişelenen Hulusi Ağabeye Abdülmecid Ağabey vasıtasıyla şu mektubu gönderir: "Sâlisen: Hulusi'nin bir gailisi var diye hissediyorum. Merak etmesin. Risale-i Nur'un şakirdlerine inayet ve rahmet, nezaret ve himayet ederler. Dünyanın meşakkatleri madem sevab verir, geçerler; o musibetlere karşı sabır içinde şükür ile metanetle mukabele edilmek gerektir. Hem o, hem sizler bütün dualarımda ve kazançlarımda benimle berabersiniz."²¹³

Hulusi Ağabey bu mektuba dair şunu söyler: "Ben Elaziz'de tabur komutanlığı yapıyordum. 1938 Dersim isyanının sebep olduğu facia hadisesi neticelenmek üzere idi. Bizi de Dersim isyanını önlemeye ve bastırmaya me'mur ettiler. İsyan dedikleri şey de, bazı dağ köylerinin o yıl vergi vermeme meselesi idi. Aslında hadise basitti. Fakat nedense onu büyüttüler ve umumileştirdiler.

Bize verilen emir: Dersim ahalisini külliye imha emri idi. "Canlı tek bir insan bırakılmayacak... genç-ihtiyar, suçlu-suçsuz, çoluk-çocuk, kadın-erkek ne varsa hepsini imha..." Gerçi me'mur edildiğimiz bölgenin birçoğu Rafizî idi. Amma yine de bizim raiyetimiz ve halkımız idiler. O tarz muamele ve emir nasıl bir uygulama şekli idi bilemiyorum.

Ben kıt'a komutanı idim. En çetin ve zor vazifeyi de bize vermişlerdi. "Sen piyadesin, seni topla da takviye etmek gerekir." dediler. Çok mahzun ve muzdarib idim. Neticede vuku' bulacak haksız zulüm ve gadirleri düşünüyordum. Aynı zamanda iki tane çıkılmaz hissin ortasında kalmıştım:

"Bu me'yusane hüznü halet-i ruhiyemi Üstad'a da bildiremiyordum. Kâğıda bunları nasıl yazıp da derdimi dökebilirdim. Fakat Hazret-i Üstad, benim bu hüznü ye'is ve kederimi hissetmiş olacak ki; hazırlığımızı tamamlayıp, sabahleyin merhum babamla vedalaştım ve atıma bindim, kıt'anın başına gidiyordum. O günü isyan yerine hareket edecektik.

Bir baktım, bizim hizmet eri arkamdan koşup geliyor. Elime bir mektup verdi, açtım gördüm ki; Hazret-i Üstad Kastamonu'dan Ürgüp mütüsü olan kardeşi Abdülmecid vasıtasıyla bana gönderiyor."²¹⁴

Hulusi Yahyagil de Abdülmecid Nursi'nin haberlerini Üstad'a iletiyordu. Nitekim Üstad'a yazdığı bir mektupta şöyle diyordu: "Kardeşimiz Abdülmecid'le muhaberemiz var. Lehülhamd

²¹¹ . Bediüzzaman Said Nursi, Tarihçe-i Hayat, Envar Neşriyat, sh. 481-482

²¹² . Bediüzzaman Said Nursi, Latif Nükteler, Envar Neşriyat, sh. 75-76

²¹³ . Bediüzzaman Said Nursi, Kastamonu Lahikası, Envar Neşriyat, sh. 14

²¹⁴ . Abdülkadir Badıllı, Mufasssal Tarihçe-i Hayat c. 2, sh. 919-920

sıhhattedir. Şimdi de Suad'ı askerdir. Bu muhitte lütf-u Hak'la alâkadarlar meydana geldi. Alâkalılar nurlardan hayli fayda gördüler.

Allah nasib ederse, iki veya üç ay sonra fiilî ve maddî işten ayrılmak. hizmet-i Nuraniyeye devam etmek için Erhamürrahiminden tevfik ve medet niyazındayım. Buradaki alâkadarlar namına da hürmet ve ta'zimle mübarek ellerinizi tekrar öper, hayırlı dualarınızı niyaz ederim.”²¹⁵

11. MÜFTÜLÜKTEN ALINMASI

1952 yılında Abdülmecid Nursi'nin eşi Rabia Hanım ondan emekli olmasını ister. Ancak emeklilik beklerken görevden alınır. Talebesi ve eski müftülerden Mustafa Yıldız bu durumu şöyle anlatır: “Abdülmecid Efendi, hanımının ısrarıyla emekliliğini istemişti. Fakat emekliliğini beklerken hocamızı aniden vazifeden alıyorlar. Sebebi de, daha önceleri Van'da iken, İdadiye Mektebindeki vazifesinden (öğretmenlikten) alınması imiş. Bu itibarla tekrar vazife verilmemesi icap ediyormuş. Emeklilik işlemi yapılırken de bu karar dosyasında gözlerine çarpıyor ve ta o zamanki hatalarını kapatma telaşı ile alelage hocamızı vazifesinden aldılar.

Bizler (talebeleri), hatta bütün Ürgüplüler çok mahzun olduk. Kendilerini teselli etmeye çalışıyorduk. Bir gün bizlere toplu halde iken, şunları söyledi: ‘Ben Van'da İdadiye Mektebinde öğretmen iken, Toprakkale semtinde oturuyordum. O sıralarda Rusya esaretinden firar ederek yurda dönen ağabeyim Seyda Bediüzzaman Van'a avdet ettiler ve bizim Toprakkale'deki evde bir müddet kaldılar. Evimizi güzel döşemiştik. **Bir gün ağabeyimin odasına girdiğimde kendilerinin ağladığını gördüm.** Kendilerine hitaben ‘acaba bir kusur mu işledik?’ dedim. Cevaben, ‘**hayır kardeşim Abdülmecid. Ben senin haline ağlıyorum. Dünyada rahata ermişsin. Acaba ahirette bu rahatın devam edecek mi?**’ dedi.

Nihayet beni görevden aldılar. Fakat bu sefer de uzun bir ayrılıktan sonra, müracaatım üzerine Ürgüp Müftülüğüne getirildim. İnşallah bu da hayırdır. Belki yeni bir kapı açılacak veya bizi yeni bir hizmet bekliyor. Onun için üzülmiyorum ve sizlerde katiyen üzülmeiniz. Nur içinde yatsın.”²¹⁶

Abdülmecid Nursi müftülük görevinden alınınca Ürgüplüler çok üzülp tekrar göreve getirilmesi için büyük çabalar gösterdiler. Ama maalesef muvaffak olamadılar. Bu hususu Ahmed Erenler şöyle anlatır: “Vazifeden alınınca gündüzümüz gece oldu. Benimle beraber Halil Ercihan Hoca ve Hafız Abdülkadir ve bütün Ürgüplüler tekrar müftülüğe tayin edilmesi için ne kadar uğraştıksa da muvaffak olmadık. O acıyı içimde hala çekmekteyim. 20. Asırda yüz karası hadiseler, kanunsuz işlemler, evlat ve iyali düşünmeyen tatbikatlara kurban gitti Hocamız. Cenab-ı Allah şefaathlerine nail eylesin.”²¹⁷

Abdülmecid Nursi, Ürgüp'te oğlu Fuad'ın vefatı gibi acı hadiseler yaşadığı gibi **kızı Saadet'in doğması gibi sevinçler de yaşamıştır.** Son çocuğu ve halen sağ olan tek evladı olan Saadet Hanım 1940 yılında Ürgüp'te doğmuştur.²¹⁸

12. KONYA YILLARI

Abdülmecid Efendi 1952'de müftülük görevinden alınır. Hulusi Bey, Abdülmecid'in bu haksız tasarrufa çok üzüldüğünü söyler. Bunun üzerine Üstad, **“Seni tekaüde ben ayırdım”** deyip 25 kuruş kendisine, 25 kuruş da eşi Rabia Hanım'a olmak üzere üç aylık maaşını peşin olarak gönderir.²¹⁹

²¹⁵ . A. g. e, c. 3, sh. 1386

²¹⁶ . Halil Uslu, Abdülmecid Nursi, sh. 63-64

²¹⁷ . A. g. e, sh. 67

²¹⁸ . Mehmet Selim Mardin, Yeni Bilgi ve Belgelerle Bediüzzaman Said Nursi, Foliant Yayınları, İstanbul 2021, sh. 54

²¹⁹ . İhsan Atasoy, Hulusi Yahyagil, Nesil Yayınları, İstanbul 2010, sh. 123

Konya ile Isparta arasında Abdülmecid Nursi ile Bediüzzaman arasında irtibat sağlayanlardan biride Ahmet Gümüş'tür. Gümüş bu hususu şöyle anlatır: "Konya İmam-Hatip Okulu'na bir sene sonra 1954'de başladım. Mesela babamdan biraz fazla para gelirse, o parayla Konya-Isparta arası altı liraydı, gidiş-geliş on iki lira. On iki lirayı bulduğum gün Isparta'ya gidip geliyordum. İmam Hatip talebesi olduğum için hafta sonları Kur'an okumaya giderdik. Orada bana para da verirdi. Elime o para geçti mi doğru Isparta'ya giderdim. Hatta bir seferinde Zübeyir ağabeye: "Ağabey, gelecektim ama para bulamadım" dedim. Zübeyir Ağabey: "Kardeşim böyle ulvi bir niyet maddi sebeplerle tehir edilmez, geliş-gidiş paran benden" dedi. Bu durumda sık sık, üç ayda bir Üstad'ın yanına gidip gelirdim. Üstad Hazretlerinin yanına gittikçe ilk önce kardeşi Abdülmecid Efendi'yi, ailesini, çocuklarını sorar, onlarla çok alakadar olurdu. Konya-Isparta hattında Abdülmecid ağabey ile Üstad'ın irtibatı benimle sağlanıyordu."²²⁰

Abdülmecid Nursi görevden alındığı zaman Üstad ona Risale-i Nurların gelirinden tayinat bağlar. Bunu Üstadı ziyaret eden Vanlı Kamil Acar ağabeyin ifadelerinden anlıyoruz. Kamil Acar şunları söyler: "**Üstadımız, Hüsnü Ağabeye, 'Hüsnü, sen Konya'da ve Diyarbakır'daki talebelerin, dörder aylık, çocuklarının tayinlerini 35 kuruştan hesap et. Kayalar'ın ve Abdülmecid'in çocuklarının dört aylık paraları ne tutuyorsa Kâmil'e verelim, götürsün, versin. Bir de üniversite talebelerinin Konferans kitabını da (o zaman daktilo ile yazılmıştı) Kâmil'e verelim. Götürsün, kardeşim Abdülmecid'e versin. Acele Arapçaya tercüme etsin, bize göndersin. Arabistan'a göndereceğim'** dedi. Sonra da bana dönerek, 'Konya'da şehir içinde Abdülmecid'in koltuğuna sokulma. **Çünkü o korkaktır.** Evine git, gör. Bu paraları da ekmekten başka bir şeye vermesinler.'²²¹

Merhum Halil Uslu, bu hatırayı Kamil Acar ağabeyden aynı şekilde defalarca dinlediğini belirttiikten sonra "Ne garip tecelli, ne türlü anlayıştır ki; **Abdülmecid Efendinin vefatından sonra bu tayinat kesilmiştir.** Bu hususu merhum annemiz Rabia Ünlükul ifade etmiştir"²²²

Üstad, Abdülmecid Nursi ve çocuklarına verdiği nafaka ile ilgili olarak, bir seferinde gönderdiği nafaka ile beraber şu mektubu yazmıştır: "**Abdülmecid, haremi ve çocuklarına, 'Bu para hem mübarek, hem Nurların meziyeti olduğu için nafakadan başka hiçbir şeye sarf edilmeyecektir. Bir senelik tayinat bedeli 35 TL gönderiyoruz. Aldığınızda belirtiniz.'** Said Nursi."²²³

Abdülmecid Nursi, on iki yıl boyunca sürdürdüğü müftülük görevinden alınınca Ürgüp'ten ayrılmak istedi. Ancak, sevenleri bir süre daha yanlarında kalması için ısrar ettiler. **Talebelerinin ve Ürgüplülerin ısrarı üzerine üç yıl daha burada kaldı.** Gerek müftülüğü sırasında ve gerekse görevden alındıktan sonra iman hizmetini devam ettirdi. Çok sayıda talebe yetiştirdi.²²⁴

Abdülmecid Nursi ve ailesinin Konya'ya taşınmaları ile ilgili olarak eşi Rabia Ünlükul şu bilgileri verir: "**Kızım Saadet'in hem isminin koyulmasında ve hem de öğretmen okuluna gitmesinde Hz. Üstadın fikrini kıldık.** Saadet doğduğu zaman Hz. Üstad mektup ile 'ismini Saide koyun' demişti. Eşim Abdülmecid onu Saadet olarak değerlendirdi. Saadet liseyi bitirdikten sonra Hz. Üstada Ürgüp'ten mektup yazdık. 'Kız Öğretmen Okuluna kaydını yaptırmak istiyoruz. Sizler ne emir buyurursunuz?' diye. Gelen cevapta **'kaydını yaptırın bizden de bir öğretmen bulunsun'** diye izin çıkınca Konya'ya gelerek kaydını yaptırarak. Böylelikle Ürgüp'ten evimizi Konya'ya getirdik."²²⁵

²²⁰ . Ömer Özcan Ağabeyler Anlatıyor 7, Nesil Yayınları, İstanbul 2018, sh. 72-73

²²¹ . Necmeddin Şahiner, Son Şahitler 3, Yeni Asya Yayınları, İstanbul 1993, sh. 250-251

²²² . Halil Uslu, Bediüzzaman'ın Kardeşi Abdülmecid Nursi, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul 1997, sh. 92

²²³ . A. g. e, sh. 91

²²⁴ . Risale-i Nurdan Portreler c. 1, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul 2008, sh. 106

²²⁵ . Halil Uslu, Abdülmecid Nursi, sh. 91

Abdülmecid Nursi kızı Saadet'in kayıt meselesini Üstada sorduğu gibi mezuniyetinden sonra **atanması konusunu da Üstada danışmıştır.** Bunun için Isparta'ya Üstadı ziyarete gitmiş, ancak Üstad ile görüşememiştir. Konu ile ilgili olarak Prof. Dr. Zekeriya Kitapçı şunları anlatmıştır: “Önce Saadet ablayla alakalı Hz. Üstadın duasını anlatayım. Sene 1958 diye hatırlıyorum. Yaz aylarından biri. **Üstad Hazretleri Emirdağ'daydı. Ben evde nöbetçiyim,** her gün öğleden sonra merhum Rüşdü Çakın ağabeyin dükkânına gider, Üstada gelen mektupları alır ve eve dönerdim. Yine böyle bir gün dükkâna gittim, orada **Üstadın kardeşi Abdülmecid ağabeyi gördüm.** İlk defa görüyorum, şaşırdım kaldım. **Abdülmecid Ünlükul vücut yapısı itibarıyla sanki ağabeyi Bediüzzaman'ın ikiz kardeşi gibiydi.** Onun Üstada gelmesinin çok özel bir sebebi vardı. Konya Kız Öğretmen Okulu'nu bitiren kızı Saadet'in Konya'ya tayin olması için ağabeyi Bediüzzaman'dan dua almak için gelmiş. Fakat Abdülmecid Ağabey, Hz. Üstadın Emirdağ'da olduğunu öğrenince, görüşmeden üzüntülü bir şekilde tekrar Konya'ya döndü. Konya'da ikamet ediyordu.

“Üstad Hazretleri iki gün sonra Emirdağ'dan geldi. Arabadan ayağını atar atmaz, **“Keçeli! Sen benim kardeşimi niye misafir etmedin?”** dedi. Üstad bunu nerden duydu hala bilmiyorum. Ben, “Üstadım! Abdülmecid ağabeyin kızı öğretmen okulunu bitirmiş, Konya'nın yakın bir yerine tayin olması için duanızı almaya gelmiş” dedim. Üstad hiçbir şey söylemeden, kendine has vakur adımlarla merdivenlerden çıktı ve odasına çekildi. Daha sonra ne mi oldu? Onu da anlatayım. Bu hadiseyi ben çoktan unutmuştum. Aradan 15 -20 gün geçti, **H. Üstad kendisine gelen bir mektubu “oku” diye bana uzattı.** Mektup Abdülmecid ağabeyden geliyordu. Abdülmecid Ağabey, Seyda dediği ağabeyi Said Nursi'ye teşekkürlerini bildiriyor, **duaları bereketiyle kızının Konya'nın Sille beldesine tayin edildiğini yazıyordu.** Sille Konya'ya sadece sekiz kilometre uzaklıktadır. İbrahim Kaynak Ağabey Saadet ablanın eşidir. Çok yerlerde Kaymakamlık ve Vali Yardımcılıkları yapmış çok nazik, çok değerli, çok kibar bir ağabeyimizdir. Evime teşrif ettiler. Gözlerim projektör gibi açıldı. “Saadet abla siz misiniz?” dedim. **Hemen cebimden mendilimi çıkardım, sağ eline sardım ve doyasıya öpmeye başladım.** Oysa o, bir Şafii idi, kolay kolay elini kimseye vermezdi. Benim bu halimi görünce o da şaşırp kaldı. Sonra bu hatıramı anlattım. Saadet abla dedi ki: “Evet bunu biliyorum. Babamın Isparta'ya giderek benim için amcamın duasını almak istediğini biliyorum. Bundan önce de; liseyi bitirdim, babam benim hangi okula gitmemi Hz. Üstada sordu. **Üstad, “Saadet öğretmen okuluna gitsin, öğretmen olsun’ demişti.”**

“Abdülkadir Atik Bey, Konya'nın fedakâr nur talebelerinden biridir. Bir defasında üç aile olarak bir minibüsle Barla'ya gitmeye karar verdik. Önce Isparta'ya uğradık, Hz. Üstadın evini ziyaret ettik. Orada gözyaşlarımı tutamadım. Bu dersanenin her köşesinde ayrı hatıralarım vardı. **Üstadın vefatından sonra ilk defa ziyaret ediyor ve yeğenini ona getiriyordum.** Saadet Abla ilk defa geliyordu bu eve. Çok memnun oldu. Şunu da söyleyeyim; Saadet ablanın siması aynı amcası Bediüzzaman'ın siması gibidir. Saadet ablayı her gördüğümde Üstadı görmüş gibi oluyorum. Hz. Üstadı özlediğimde Saadet ablayı ziyaret ediyorum.”²²⁶

13. NURS ZİYARETİ

Rabia Hanım'ın ifadelerinden anlaşılacağı gibi Abdülmecid Nursi, 1955 yılında kızı Saadet'in Konya Kız Öğretmen Okuluna kaydolması dolayısıyla ve Hz. Mevlana'nın komşusu olmak arzusu ile Konya şehrine taşınır ve Bab-ı Aksaray Mahallesi'ne yerleşir. **Konya'ya yerleştikten kısa bir süre sonra kardeşi Mehmed Okur'un vefatı dolayısıyla memleketi olan Nurs'a bir yolculuk yapar.** Abdülmecid Ağabey bu seyahatinde Diyarbakır-Silvan, Van, Gevaş, Müküs, Hizan vb. yerlere de uğrayarak hem dostlarını, hem de akrabalarını ziyaret eder.

Abdülmecid Nursi'nin amcazadelerinden olan İsmet Okur'un verdiği bilgiye göre Abdülmecid Ağabey 1948 yılında köyleri olan Nurs'a ziyarette bulunurlar. Kamil Okur da Abdülmecid Nursi'nin büyük harpten sonra Nurs'a iki kere geldiğini belirtir. Bu ziyaretlerden birinin tarihini 1955 olarak

²²⁶ . Ömer Özcan, Ağabeyler Anlatıyor 7, Nesil Yayınları, İstanbul 2018, sh. 399-400

belirtirken, ilk gelişı hatırlamadığını belirtmektedir.²²⁷ Abdülmecid Nursi'nin 1948'deki Nurs seyahati konusunda maalesef İsmet Okur'un verdiği bu bilgiden başka bir bilgiye ulaşamadık.

Abdülmecid Nursi'nin Konya'ya taşındıktan kısa bir süre sonra Nurs'a seyahat ettiğini 1955 yılında Konya'dan gidip Isparta'da Üstadı ziyaret eden Ahmet Gümüş ağabeyin şu ifadelerinden anlıyoruz: “Üstad beni çağırdı. Üstadın yanına çıktım. Abdülmecid Efendi'yi sordu. **Abdülmecid Efendi, Şark tarafına ziyarete gitmişti.** Üstada Konya'daki Nur hizmetlerini anlattım. Ceylan Ağabey'le Çam Ağacı'ndaki Üstadın kulübesinden aşağıya indik. Ceylan Ağabey bana “dur, sana çay ikram edeceğim” dedi. Ben oturdum. Çok az bir çay getirdi. Çay bardağının dört veya beşte biri kadardı. “Ağabey bu çay niye dolu?” diye latife ettim. “Kardeşim, ben size Üstadımın çayından verdim. O size Üstadımın ikramıdır” dedi.”²²⁸

Abdülmecid Nursi'nin **1955 teki Nurs ziyareti** konusunda ise elimizde önemli sayılacak oranda bilgiler mevcuttur. Bu seyahate dair Kamil Okur şunları anlatmıştır: “Amcazâdem Abdülmecid Efendi büyük harpten sonra Nurs'a iki defa geldi. İlk gelişlerinin tarihini hatırlamıyorum. Yalnız ikinci gelişleri 1955 senesinde idi. Son gelişlerinde bir hafta kadar kaldılar. Bir nebze hasretimizi giderdik... Ve **babaları Sofi Mirza Efendi'den kendi hissesine intikal eden bir tarlası vardı**, onu da İhsan Özbey isminde bir köylümüze o günün parasıyla 900 liraya sattılar. Ve Nurs'tan ayrılırken çok ağlamıştık, sanki bir daha dönmeyecekmiş gibi; öyle de oldu...”

Bu ziyaretin diğer bir şahidi olan İsmet Okur ağabey de şunları anlatıyor: “Abdülmecid Nursi Efendi, muhaceretten sonra 1948 ve 1955 yıllarında olmak üzere köyümüze iki defa geldiler. Son gelişlerinde meşhur “**Sofi Mirza'nın Ceviz Ağacı**” altında bütün Nursluları toplayarak, onlarla uzun uzun sohbet etti. **Bu sanki bir veda konuşması idi** ve nitekim öyle oldu, bir daha görüşemedik. O sohbetten hatırımda şunlar kalmıştı: “Ey Nurslular! Ben sizleri çok iyi bilirim. Sizler yiğit ve çok kahramansınız. Cesur ve atılgansınız; fakat hiçbir zaman ince ve ayrı ipler gibi olmayın, çabuk koparsınız. Sizler daima birleşin, halat gibi olun, o zaman kopamazsınız.”

Abdülmecid Efendi Nurs'ta misafir bulunduğu sıralarda dahi boş durmuyordu. Bana ders veriyordu. Bir gün Amme cüz'ünden “İza Zulzileti'l ardu zilzaleha” sûresini hem okudu, hem de mânâsını anlattı. Sonra beni, babamdan yanına okutmak için istedi, fakat babam “Hasretine dayanamam” diyerek bırakmadı.”²²⁹

Abdülmecid Nursi'nin çocukluk ve Horhor Medresesindeki arkadaşlarından Abdülbaki Arvasi, son Nurs seyahati ile ilgili olarak şu bilgileri vermektedir: “1955 yılı yaz aylarında beraberce Silvan'a gittik. **Oğlu Nihad orada polis idi.** Kendileri Silvan'dan Van, Arvas, Müküs'e geçtiler ve oradan da Nurs'a, kardeşleri Molla Mehmed'in taziyesine gittiler. Böylece aynı zamanda sıla-i rahim de yapmış oldular.”²³⁰

Abdülmecid Nursi, son Nurs seyahatinde Nurs'un yanı sıra görüleceği gibi Silvan, Van, Gevaş, Müküs gibi yerleri de ziyaret edip eski dostlarıyla, arkadaşlarıyla hasret gidermiştir. Medrese arkadaşlarından Hüseyin Arvasi'nin oğlu ve 25 yıl Van Müftülüğü yapmış olan **Mehmed Kasım Arvasi** bu seyahat ile ilgili olarak şu bilgileri vermiştir:

“Hocam Abdülmecid Nursi Efendi, babam Hüseyin Arvasi'nin medrese arkadaşları idiler. 1955 senesinde büyük kardeşi Mehmed Okur'un vefatı münasebetiyle Van'a gelmişler. Avdetinden hemen sonra bizleri sorarak doğruca o zaman Gevaş kazasındaki köyümüze (Pogan) geldiler. **Babamla tam 45 sene hiç görüşmemişlerdi. Babam Hüseyin Efendi onları görür görmez hemen koşup boynuna sarıldı ve hüngür hüngür ağlamaya başladılar.** O manzarayı görmek lazımdı. Abdülmecid Efendi, babama hitaben ‘Hazretim beni nasıl tanıdınız?’ dediler. Babam da ‘karine ile tanıdım’ deyip şöyle

²²⁷ . Halil Uslu, Abdülmecid Nursi, sh. 28

²²⁸ . İhsan Atasoy, Ceylan Çalışkan, Nesil Yayınları, İstanbul 2008, sh. 302

²²⁹ . Halil Uslu, Abdülmecid Nursi, sh. 28

²³⁰ . A. g. e, sh. 30-31

devam ettiler: **‘Bir insan bir insana karşı muhabbetini kalbine nakşederse, unutmaması mümkün değildir. İşte ben yıllar boyu muhaceretin elim hasretiyle sizleri kalbime nakş etmişim.’**

Ve üç gün evimizde misafir kaldıktan sonra, babamın temin ettiği atlarla Nurs’a, Müküs nahiyesi üzerindeki yoldan gittiler. Dönüşlerinde yine bizde bir müddet misafir kaldılar. **Her hallerinden edep ve terbiye fıskırıyordu. İlim ve irfan kaynağı bir zattı.** Hasretini çektiğimiz, boşlukları doldurulamayan, müstesna, fazilet timsali idiler.”²³¹

Talebelerinden İsmail Perihanoğlu da son Nurs seyahatini şöyle anlatır: “Uzun bir ayrılıktan sonra 1955’ de Van’a geldiler, ellerini tekrar öptük. Kalmalarını, ahir ömrünü buralarda geçirmelerini rica ettik, fakat kabul etmediler. Van’a kardeşi Mehmed Okur’un başsağlığı için gelmişlerdi ve birkaç gün misafirlikten sonra Müküs, Hizan ve Nurs’a doğru yola çıktılar. Kendisiyle son olarak 1957’ de Konya’da görüştüm, dualarını aldım.”²³²

14. ÜSTADI ZİYARET ETMESİ

Abdülmecid, on beş yıl Ürgüp’te kaldıktan sonra 1955 yılında Konya’ya gitti. Buraya gelmesinin sebeplerinden bir tanesi kızının Konya Kız Öğretmen Okuluna başlamasıdır. Buraya geldikten sonra büyük hasretini gidermek maksadıyla **Isparta’ya giderek çok uzun zamandan beri ayrı düştüğü Bediüzzaman Hazretlerini ziyaret edip, hasret giderdi. Bu ziyaret Bediüzzaman Hazretlerini de son derece sevindirdi.**²³³

Abdülmecid Nursi, Nurs’tan döndükten kısa bir süre sonra **1956 yılında Isparta’ya gidip Üstadı ziyaret etmiştir. Bu ziyaret sırasında çok duygulu anlar yaşanmıştır.** Üstad ziyaretten duyduğu sevinçten dolayı ağabeylere ziyafet vermiştir. Bu ziyareti Bayram Yüksel Ağabey şöyle anlatmıştır: “Abdülmecid Ünlükul Efendi 1956’da Isparta’ya geldiler. O zamanlar Üstadımız Bediüzzaman Said Nursî Hazretleri Isparta’da bulunuyordu. **Birbirlerini görmeyeli tam 40 (1916-1956) yıl olmuş. Isparta’ya gelişlerinde bir hafta kaldılar. Bu gelişlerine Nur Üstadımız derecesiz sevindiler ve çok taaccüb ettiler. Mükerrer defalar ‘Sen hakikaten Abdülmecid misin? Sen hakikaten Abdülmecid misin?’ diye iltifatlarda ve lâtifelerde bulundular.** Ziyaretlerine fevkalâde memnun kalan Üstadımız Hazretleri, âdetlerinin hilâflarına bütün ağabeyleri toplayarak büyük bir ziyafet verdiler. Hüsrev ve Tâhirî Ağabeyler, Süleyman Rüştü Çakın, Mustafa Ezener vesair ağabeyler hep iştirak etmişlerdi. Hattâ bizlere çok çeşitli yemekler yaptırdı ve bazılarını da dışarıdan getirtmişti.

Bizlerle beraber yemeğe iştirak eden Üstadımız, ‘Yâ Rabbîm! Cennet’te bizlere böyle beraberce yemek yemeyi nasip eyle!’ diye duâda bulundular. Üstadımız bir ara Abdülmecid Efendi’ye hitaben, ‘Konya’da benim yerime Hazret-i Mevlânâ’ya bir Yasin-i Şerif oku.’ dedi.” “Abdülmecid Efendi de ‘Seydâ, sen kendini, benim seni tanıdığım kadar tanıyorsun.’ diye karşılık verdi.

“Üstadımız, Abdülmecid Efendi’den dâima ‘büyük bir âlim’ diye bahsederlerdi.”²³⁴

İhsan Atasoy da söz konusu ziyareti Bayram Yüksel ağabeyden naklen şöyle anlatır: “Üstad’ın yediği yemeğe baksak, hemen bırakır, bize verirdi. Onun için, yemeğini koyduk mu hemen dışarı çıkardık. Bir gün Abdülmecid Ağabey, Isparta’ya gelmişti. **Üstad o kadar çok sevindi ki, eğiliyor, yandan dönüp dönüp yüzüne bakıyor: ‘Hakikaten sen Abdülmecid’sin!’ diye iltifat ediyordu.** Üstad: ‘Hemen yemek yapın!’ dedi. Ziyafet verdi. Yemeğin bir kısmını biz yaptık, bir kısım yemekleri lokantadan getirttik. Büyük salona serdik. Bütün orada bulunan Hüsrev, Tahiri, Mustafa Ezener, Kâtip Osman Ağabeyler beraber yemek yedik. Üstad da başımızda bizi seyrediyordu. Sonunda: **‘Ya Rabbi! Burada hepimizi topladığın gibi, ahirette de bizi bir araya getir ve orada da bize yedir!’** diye dua etti.”²³⁵

²³¹ . A. g. e, sh. 33-34

²³² . A. g. e, sh. 36

²³³ . Risale-i Nurdan Portreler c. 1, sh. 106

²³⁴ . Halil Uslu, Abdülmecid Nursi, sh. 75-76

²³⁵ . İhsan Atasoy, Bayram Yüksel ve Ali Uçar, Nesil Yayınları, İstanbul 2007, sh. 88

Abdülmecid Nursi Ağabey'in 1955-1967 yılları arasındaki ömrü Konya şehrimizde geçmiştir.²³⁶ Konya Hacı Hasan Camii emekli müezzinlerinden Yakup Sayar Hoca, Abdülmecid Nursi'nin Konya'ya gelişini ve sonrasını şöyle anlatır: “Abdülmecid Ünlükul Hoca Efendi 1955 yılında Konya'ya gelmişlerdi. Daima şark şivesiyle konuşurlardı. Bir gün o zamanki müftümüz Abdullah Ulubaş Hocamız, bana telefon ettiler ve dediler ki: ‘Bu **Ramazan'da sizin camide Abdülmecid Ünlükul isminde gayet âlim bir zat vaaz edecektir.** Malumatın olsun.’

“Hâlbuki müftümüz kimseyi kolay kolay beğenmezdi. Kendileri İstanbul'da Mabeyn imtihanlarını kazanmış bir zattı. Nihayet Abdülmecid Efendi camimize gelip vaaz ettiler. **Derse girdikten sonra, sohbetine hayranlığımızdan vaktin nasıl geçtiğini anlayamadık.** Gayet mütevazı konuşuyordu. Edebi hitaplarda bulunuyordu. Yaşlı idiler ve çok sakın hitap ederlerdi.

“Tevazuda ve edepte müstesnaydı. Camide bizlere hitaben ‘sizler oturmazsanız ben de rahat oturamam’ derdi. **Kendisini ‘bir evladın babasını dinlediği gibi’ dinlerdik.** Esasında kıymetini anlayamadılar. Tam istifade edemedi ayrıldık. Sohbetlerinde hiç kimseyi sıkımadı, meseleleri daima kolaylaştırırdı. Ben Konya'daki âlimlerimizden Hacı Veyiszade'yi, Akşehirli Ahmet Efendi'yi ve birçok ulemayı gördüm. Fakat **Abdülmecid Efendi her bakımdan bam başkaydı.** Kendi âlemine çekilmiş bir âlim değil, bir âlem idiler. Cenab-ı Hak şefaathlerine nail etsin.”²³⁷

Abdülmecid Nursi, Konya'ya gelmeleri konusunda Nurslu Kazım Norsay'a şunları anlatmıştır: “1955’ de Konya’ya gelmiştim. Durumum iyi değildi. Dünyanın birçok yüzlerine küsmüştüm. Fakat **ağabeyime olan hasretim bir türlü giderilmemişti.** Ve sönmeyen bir alev gibiydi. Onu görmeyeli yıllar olmuştu, burnumda türüm türüm tütüyordu. Nihayet Isparta'ya gittim. Kendilerini ziyaret ettim. Üç gün kaldım, çok dertleştik. Bir ara **‘merak etme. Seni İmam Hatip Okulundan çağırıyorlar’** dedi. Hakikaten Konya'ya geldikten sonra bana İmam Hatip Okulunda vazife verdiler.”²³⁸

Abdülmecid, Konya'ya yerleştikten bir süre sonra, Konya İmam Hatip Okulu Koruma Derneği idarecilerinin ve bazı hocaların daveti üzerine tekrar öğretmenliğe başladı. Bu sırada **74 yaşında** olmasına rağmen okula yaya olarak gidip geldi. Derslerine aralıksız devam etti. Öğrencileri onun yorulmaması için oturarak ders vermelerini rica etmeleri üzerine; **“Bu, helâket ve felâket asrında iman, Kur'an dersi almaya gelen, malumat-ı diniyeyi öğrenmeye koşan sizin gibi gençlerin karşısında oturarak ders vermekten hicap duyuyorum ve bu hareketimle huzur duymaktayım. Ben vücudumun değil, ruhumun rahat etmesini temine çalışıyorum”** şeklinde karşılık vermişti.²³⁹ Abdülmecid Nursi, 18 Şubat 1958'de Konya İmam Hatip Lisesi'nde göreve başlamıştır.²⁴⁰

Konya İmam Hatip Okulu ilk olarak ortaokul seviyesinde dört yıllık okul olarak açılmış ve ilk mezunlarını 1954-1955 Öğretim Yılı'nda vermiştir. Bunların 1955-1956 Öğretim Yılı'nda üç yıllık lise kısımları da açılmış; bu kısımlar da ilk mezunlarını 1957-1958 Öğretim Yılı'nda vermiştir.²⁴¹

Abdülmecid Nursi'nin Konya'ya gelmesinin ilk yılında (1955) daha önceden Orta Okul seviyesinde açılan İmam Hatip Okulu ilk mezunlarını vermiştir. 1958 yılında göreve başladığı ve Üç yıllık Lise seviyesinde olan Konya İmam Hatip Lisesi ilk mezunlarını vermiştir.

Abdülmecid Nursi, İmam Hatip Lisesi'nde ders verirken vazifesine dikkat eder ve derslerden hiçbir şekilde geri kalmazdı. Öğrencilerinden Feyzullah Sütçü bu konuda şunları anlatıyor: “1961 senesi idi. Sabah erkenden yola koşarak gidiyordum. Talebeydim ve geç kalmıştım. Yolda gördüğüm manzaradan birden irkildim. Hocamız Abdülmecid Ünlükul, çamurlu kaygan yolda düşmüştü. 70 küsur yaşlarında ve gayet zayıf idiler. Hemen koştum, kalkmasına yardım ettim ve mendilimi cebimden

²³⁶ . Halil Uslu, Bediüzzaman'ın Kardeşi Abdülmecid Nursi, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul 1997, sh. 17

²³⁷ . A. g. e, sh. 79

²³⁸ . A. g. e, sh. 75

²³⁹ . <https://sorularlarisale.com/abdulmecid-nursi>

²⁴⁰ . Halil Uslu Abdülmecid Nursi, sh. 80

²⁴¹ . Şükrü Özbüğday, İmam Hatip Lisesi; <https://www.konyapedia.com/makale/2692/imam-hatip-lisesi>

çıkararak, elbisesinin çamurlu yerlerini temizlemeye başladım. Bir yandan da ‘taksi tutup sizi eve götüreyim mi?’ diye soruyordum. Cevaben ‘hayır hazretim. Benim okula ve dersime yetişmem lazım’ dedi ve beraberce yürüyerek, çok yakındaki okulumuza geldik. İşte helal lokma.”²⁴²

Abdülmecid Nursi, Konya İmam Hatip Lisesi’nde ders verirken bazı **öğretmen ve öğrenciler Risale-i Nurları sadeleştirmesini talep eder**. Konu hakkında Halil Uslu şu bilgileri yazmıştır: “Mal markasıyla satılır. Emekli öğretmenlerden merhum Yaşar Gökçek bana yazdığı mektubunda bununla ilgili bir kayıt düşer: “Abdülmecid Efendiye öğretmenliği döneminde, Konya İmam–Hatip ve Yüksek İslâm Enstitüsü öğrenci ve öğretmenleri Risâlelerin sadeleştirilmesini istemişler. Onlara cevaben demiş ki: **‘Bugünkü ifade Hz. Üstad’ın imzası gibidir. Asla değiştirilemez ve sadeleştirilemez. Hem Risâle-i Nur’un düşmanlarına fırsat verilmiş olur, hem de Hz. Üstadın ifadesindeki ilmî lezzet kaybolur.**”²⁴³

Abdülmecid Nursi, elinden geldiği kadar her öğrencisine yardımcı olmuştur. Nakil konusunda yardımcı olduğu öğrencilerden biride Ahmet Gümüş ağabeydir. Ahmet Emin Sağbaş hadiseyi şöyle anlatmıştır: “Ahmet Gümüş Ağabey Risale-i Nur eserlerini okuduğu gerekçesiyle, Konya İmam-Hatip

Okulu’ndan tasdikname ile uzaklaştırılmıştı. Kendisi İstanbul, Ankara ve Adana İmam-Hatip okullarına müracaat etmiş, fakat kabul edilmemişti. O da, Konya İmam-Hatip Okulu’nda Arapça hocası olan, Üstad’ımızın kardeşi Abdülmecid Ağabey’e müracaat etmiş. Abdülmecid Ağabey de Ahmet Gümüş’ü Isparta’ya, Üstad’ımıza göndermişti. Üstad’ımız da Ahmet Gümüş Ağabey’e: “İmam-Hatip Okulunun müdürüne git, benim selamımı söyle, seni okula kaydetsin” demiş. Bunun üzerine Ahmet Gümüş Ağabey de okula giderek Müdür Bey’e: “Üstad’ımın selamı var, ben Konya İmam-Hatip’ten tasdikname ile geldim, beni okula kayıt etmenizi istediler” demiş. Müdür Bey: “Hangi Üstad?” deyince, “Üstad’ımız Bediüzzaman” der Ahmet Gümüş. Müdür Bey hemen ayağa kalkar ve Ahmet Ağabey’in gözünden öperek, “Seni aldım yavrum, sen ki bana Üstad’tan selam getirdin, beni müdürlükten de alsalar yine seni aldım” diyerek kaydını yapmış. Ahmet Gümüş Ağabey ve Ali Zeybek’le birlikte üç kişi, üç sene müddetince, Üstad’ımızın evine elli metre yakınlıkta bir evde kaldık. Bu beraberliğimiz Hazreti Üstad’ın emriyle olmuştu.”²⁴⁴

15. NİHAD ÜNLÜKUL’UN VEFATI

Abdülmecid Nursi’nin genç yaşta vefat eden oğlu **Nihad Ünlükul amcası Bediüzzaman Said Nursi’yi de ziyaret etmiş** bahtiyarlardandır. Konu Osmanlıca Kastamonu Lahikası 2, sh. 184’ten Abdülkadir Badıllı Ağabey tarafından şu şekilde aktarılmıştır: “Şimdi birden bire hiç hatır ve hayale gelmiyen Kardeşi Abdülmecid Efendinin büyük oğlu Nihat pederinden izin almadan bir hiss-i kablel vuku’ ile o dehşetli hastalık zamanında kendi parasıyla Ankara’ya gidip **merhum Abdurrahman’ın oğlu Vahdet’i görüp; "Gel beraber amcamıza gideceğiz"** deyip acele olarak o geldi. Vahdet de gelmek üzeredir. İnşallah bahara kadar Üstadımızın yanında kalacaklar. Üstadımız diyor ki: "Bu dehşetli hastalıktan sonra, nisbeten en ziyade alâkadar olduğum iki biraderzadelerim, belki eski zamanda Abdülmecid ve Abdurrahman’ın sisteminde bir küçük Abdülmecid ve bir küçük Abdurrahman medar-ı tesellî olarak Cenab-ı Hak feyziyle ihsan etti.”²⁴⁵

Abdülmecid Nursi 1957 yılında yine büyük bir acı yaşar. 1925 doğumlu olan **oğlu Nihad genç yaşta vefat eder**. Nihad 1932 doğumlu Mukaddes Türkan hanımla evlenmiş olup, bebek yaşlarında olan Nuriye Mukaddes ve Muzaffer Nahide isimli kızları da vefat etmişlerdir.²⁴⁶ Halil Uslu, her ne kadar “Nihat, Ağrı’da vazife yaparken, 26 yaşında bir kaza kurşunu ile şehit olmuştur”²⁴⁷ diyorsa da **bu**

²⁴² . Halil Uslu, Abdülmecid Nursi, sh. 80

²⁴³ . Halil Uslu, Abdülmecid (Nursi) Ünlükul ve Risale-i Nur, Euro Nur, 11. 06. 2010; <https://www.saidnursi.de/abdulmecid-nursi-unlukul-ve-risale-i-nur/>

²⁴⁴ . Ömer Özcan Ağabeyler Anlatıyor 2, Nesil Yayınları, İstanbul 2008, sh. 43

²⁴⁵ . Abdülkadir Badıllı, Bediüzzaman Said Nursi Mufasssal Tarihçe-i Hayatı c. 2, Timaş Yayınları, İstanbul 1990, sh. 905

²⁴⁶ . Mehmet Selim Mardin, Yeni Bilgi ve Belgelerle Bediüzzaman Said Nursi, Foliant Yayınları, İstanbul 2021, sh. 54

²⁴⁷ . Halil Uslu, Abdülmecid Nursi, sh. 30

bilgide yanlışlıklar mevcuttur. Evvela, Mehmet Selim Mardin'in resmi kayıtlara dayalı olarak verdiği bilgilerde görüleceği gibi Nihad Ünlükul 32 yaşında vefat etmiştir. İkincisi yaptığı görev belirtilmemiş ve bir kaynak ya da rivayet zikredilmemiştir. Nurpedia Sitesi Necmeddin Şahiner'in Şahitlerin Dilinden Bediüzzaman 2'yi dipnot olarak vererek Nihad'ın polis olarak görev yaptığını²⁴⁸ belirtmişse de adı geçen eserde böyle bir bilgiye rastlamadım. Ancak bizzat gördüğüm Abdülmecid Nursi'nin torunu Seyda Ünlükul Nihad'ın polis olduğunu doğruladı. Ama kaza kurşunu ile vefat ettiğini ise doğrulamadı. Yine Araştırmacı Yazar Mehmet Selim Mardin' de Nihad'ın öldürüldüğü konusundaki bilginin doğru olmadığını söyledi. **Konunun vuzuha kavuşması için yeni bilgilere ihtiyaç vardır.** Araştırmacı Yazar ve akademisyenlerimizin konu ile ilgili çalışmalarını bekliyoruz.

Maalesef Eğitimci Yazar Mustafa Öztürkçü de Bediüzzaman'ın akrabaları ile ilgili yazdığı kitapta Nihad için "Abdülmecid'in Nihad ismindeki mahdumu da küçük yaşlarda dar-ı bekaya irtihal etmiştir"²⁴⁹ şeklinde açık bir sehivde bulunmuştur.

Nihad Ünlükul'un vefatıyla birlikte **Abdülmecid Nursi yaşarken üç evladının vefatının acısını çekmiştir.**

Abdülmecid Nursi, Konya'da maddi açıdan çok zor günler geçirmiştir. Ve aynı zamanda polis gözetiminde tutulmuştur. O günlerin tanıklarından olan **Prof. Dr. Hayreddin Karaman** şunları anlatmıştır: "Ben Abdülmecid Nursi'yi tanıdığımda işsizdi. Konya'da ikamet ediyordu. Oturduğu evin alt katında bir polis oturuyordu. Sanırım tesadüf değildi. Bu, tertipti. Abdülmecid Efendi müftü idi. Fakat müftülükten el çektiler. **Enteresan bir suçu vardı. Bediüzzaman'ın kardeşi olmak...** Konya'da olduğunu eski bir talebem haber vermişti. Ziyaret etmek üzere evine gittim. Allah ebediyen razı olsun, kabul etti. **Korkunç bir fukaralık akıyordu evinden.** Yerde eski bir kilim, mindersiz tahta divanlar, duvarda bir çivide asılı duran eski bir elbise, bir iki eşyanın dolduramadığı çıplak bir ev. **Ve sanırım bu evde geçen, yarı aç, yarı tok -belki de büsbütün aç- günler...**

Kendisinin yazdığı kitaptan okuyup izah etti. İnci gibi yazısı vardı. Çok güzel Türkçe konuşuyordu. Arapçası da bir o kadar güzeldi. Türkçe kadar rahat, Arapça şiirler yazıyordu. O sıralarda ağabeyi Üstadın bir eserini Türkçeye tercüme ediyordu. Kuvvetli bir Arapçası olduğu hâlde söz konusu eseri tercüme etmekte güçlük çektiğini söyledi. Sebebini sorduğumda: "**Müellifin Arapça 'ya sığdırdığı ma'ânîyi Türkçe ile ifade edemiyorum, karşılık bulamıyorum. Bu iş beni bitirecek, ama önce ben işi bitirmeliyim**" dedi.

Aramızda sıcak bir dostluk başlamıştı. Bir parça yaşlı bir öğrenci olduğumu söylemiştim. Ders durumum da fena değildi. Bütün bunlardan istifade ederek müdüre Abdülmecid Efendi'yi okula hoca olarak almaları için ricada bulundum. Belki aynı iş için başkalarının da müracaatları olmuştu, bilmiyorum. Bir müddet sonra kendisini, İmam-Hatip okuluna ücretli hoca olarak aldılar. Allah rahmet eylesin."²⁵⁰

Konya İmam Hatip Okulu meslek dersleri öğretmenlerinden Mehmet Fatih Göktay, Abdülmecid için; "Bütün öğretmen ve talebelerle çok iyi geçinirdi. Bir hayli yaşlı olmalarına rağmen gayet dinç idiler. **Temizliğe çok dikkat ederlerdi.** Sakal bırakmadıkları için her gün tıraşlı olarak okula gelirlerdi. Hassas bir insandı. Gönül yıkan değil, gönül yapandı" (Uslu, age. s. 77) ifadelerine yer vermektedir. Ders işleme tarzı ile ilgili olarak da talebelerinden Süleyman Uğur: "**Derste soru sorulmasını ve itiraz edilmesini pek severdi. Sual sorun, itiraz edin, cevap vereyim ki, takrir, takrib tamam olsun**" dediğini nakletmektedir."²⁵¹

Bediüzzaman Said Nursi, Konya'dan kendisini ziyarete gelenlere her zaman Abdülmecid Nursi'nin ve çocuklarının durumunu sormuştur. Diyarbakır-Erganili olup Konya'da ikamet eden Yaşar

²⁴⁸ . https://nurpedia.org/wiki/Nihad_%C3%9Cnl%C3%BCKul

²⁴⁹ . Mustafa Öztürkçü, Bediüzzaman'ın Bilinmeyen Akrabaları, sh. 108

²⁵⁰ . Ahmed Özer, İki Ünlü Kul, sh. 128-129

²⁵¹ . Kübra Örnek Korkmaz, Bediüzzaman'ın Kardeşi Abdülmecid Nursi, Yeni Asya, 11 Haziran 2019; <https://www.yeniasya.com.tr/kubra-ornek-korkmaz/bediuzzaman-in-kardesi-abdulmecid-nursi> 495782

Gökçek'in bu konudaki bir hatırası şu şekildedir: "Ertesi gün, Isparta'dan geçen bir İzmir otobüsü ile yola çıktım. Isparta'da Üstad Hazretlerinin kaldığı evi buldum. Büyük bir heyecan içerisinde kapıyı çaldım. Allah'tan beni Üstad'la görüşmeye muvaffak kılmasını yalvararak bekledim. Güzel ve şahsiyetli bir yüze sahip bir kişi kapıyı açtı ve beni içeri aldı. Üstad Hazretlerinin odasına girdik. Kendileri Şark usulü bir sedirde o mükemmel kıyafetiyle oturuyorlardı. Etrafında iki veya üç kişi vardı. Ellerini öpmek istedim öptürmediler, yüzümü gözümü ellerine, cübbesine ve dizlerine sürdüm. O anın yüksek heyecan ve sevincinden ağlamamak için kendimi zor tutuyorum ve o ana kadar duymadığım büyük bir huzurla, mübarek yüzünü seyrediyordum. Nereli olduğumu, kimliğimi, ne iş yaptığımı, şimdi nereden geldiğimi sordular. Konya'dan geldiğimi öğrenince de 'Abdülmecid'i gördün mü? Nasıllar?' diye sordular. Kendileriyle bir gün evvel görüştüğümü ve mesajını arzettim. Herkese ve hassaten Saadet'e duâ buyurdular. Ergani ve Diyarbakır'dan tanıdığı bazı kişileri sordular. Tanıdıklarım hakkında kendilerine bilgiler arz ettim. Malatya'dan Terzi Said Çekmegil'i sordular. Son ay içinde görüştüğümüzü ve hakkında bildiklerimi arz ettim."²⁵²

16. SUAD ÜNLÜKUL'UN BEDİÜZZAMAN'I ZİYARETİ

Bediüzzaman Hazretleri, kardeşi Abdülmecid Nursi'nin çocuklarını merak eder, hasret duyar, onları tanıyıp yanına gelenlere onların durumunu sorardı. Bediüzzaman'ın yeğenlerini sorduğu kişilerden biri de Vanlı Kamil Acar Ağabeydir. Kamil Ağabey 1952'de Üstadı ziyaret eder, ziyaretin Suad Ünlükul'a dair kısmını şöyle anlatır: "O havalideki Nur Talebeleriyle muhabere edeceksin. Bana ara sıra mektup yazacaksın. Talebelerle sık sık görüşeceksin. Benimle görüştüğünü de kimseye söylemeyeceksin. Ben Şark'ı çok seviyorum. Şark'a İnşaallah geleceğim' dedi. Ben de, 'İnşaallah bekleriz Üstadım' dedim ve ilâve olarak **'Suad'ın da selâmı var' dedim.** Suad, Üstadın kardeşi Abdülmecid Ağabeyin oğlu idi. Van'da askerdi. Gelirken onu da görmüştüm. **'Amcamın elini öperim, selâm söyle'** demişti. Üstad, **'Maşaallah, demek sen Suad'ı da gördün, ben daha görmemişim'** dedi. Elini öpüp, dua istedim, ayrıldım. Birinci görüşmem böyle oldu."²⁵³

Suad Ünlükul'un, amcası Bediüzzaman Hazretlerini ziyaretini Necmeddin Şahiner şöyle anlatır:

"GEL SUAD, ÜSTAD SENİ BEKLİYOR"

Suad Ünlükul, amcasını hayatta iken bir defa görmüş. Bir ömür, hasretlik, gurbetlik ateşiyle geçmiş. 1959 senesinde artık bu hasrete dayanamıyor. Babasından izin alıyor. **"Gideceğim baba, amcama, Seyda'ya"** diyor. Artık bu son isteği reddetmiyor rahmetli babası, "Peki git" diyor. Bundan sonrasını kendisinden dinleyelim: "Emirdağ'a inince, rastladığım bir kahveci garsonuna sordum: 'Bediüzzaman nerede oturuyor?' 'Garsonun tarifiyle az sonra Seyda'nın kapısının önündeydim. Seyda'nın eşğine bile ulaşmak artık benim için saadetlerin en büyüğüydü. 'Kapiya Tahiri Ağabey (Mutlu) çıktı. 'Gel Suad' diye çağırdılar. İçeride beni karşılayan Zübeyir Ağabey (Gündüzalp), 'Gel Suad, Üstad seni bekliyor, dün mü çıktın yola?' dedi. **"Sanki tepemden bir kazan sıcak su dökülmüş sandım. Benim geldiğimi, geleceğimi nasıl ısıtmıştı? 'Üstadın haberi var mı geleceğimden?' dedim. 'Zübeyir Ağabey, 'Üstad geleceğini bize söylemişti' dedi. İçeri girdim, çok heyecanlanmışım. Eline kapandım.**

"HUZURDAYIM"

"İçeride küçük bir soba yanıyordu. **Elimi bırakmıyor, hafif hafif elime vuruyordu.** 'İmtihanlara girmiş ve kazanmışım, polis olmak arzu ediyordum. Seyda'yı ziyaretimde bu arzumdaki bahsettik, fikrini öğrenmek istedim. Seyda bana şu cevabı verdi: 'Bizden de bir polis olsun.' 'Amca sizin fikrinizi almaya geldim, dedim. Şayet âmir olmazsam ayrılacağım, âmir olmak arzu ediyordum. 'Üstad cevaben: 'Yok!... Yok!... Ayrılma. **Âmir olursan da üzülme, olmazsan da üzülme! Şayet âmir olursan tevkif edilebilirsin. Ama üzülme!'**

²⁵² . Son Şahitler 4, sh. 290

²⁵³ . Necmeddin Şahiner, Son Şahitler c. 3, Yeni Asya Yayınları, İstanbul 1994, sh. 246

"Az sonra yemek geldi. Sefer tasında bir yumurta kırılmıştı. Ayrıca çorba ikram ettiler. Ben heyecan içinde, ne yediğimin de farkında değildim zaten. **"Bu görüşmenin hazzı ile kuşlar gibi uçuyordum. Arabayı hazırlattı. Ceylan Çalışkan kullanıyordu. Zübeyir, Sungur ve kendisiyle beraber arabaya bindik.**" Yol kavşağına kadar beni yolcu ettiler. Sungur'la ben idik. Ankara'da bazı işlerim vardı. Üstad, 'İşlerini Sungur yapar, sana yardım eder' dedi.

"ÜSTADIN HANGİ SÖYLEDİĞİ ÇIKMADI Kİ?"

"Seyda ile görüşmemizin üzerinden yıllar geçti. "1971 hâdiselerinde, anarşistleri topluyorduk. Eskişehir'de vazife yapıyordum. Bir savcı ile takıştık. Neticede soluğu hapishanede aldık. Üç ay içeride kaldık." Suad Ünlükul'a sordum: **"Amcanızla görüştüktan sonra, tevkiften bahsetmelerini nasıl karşıladınız, böyle bir şey bekliyor muydunuz?"** Cevap verdi: "Seyda söylesin de, o çıkmasın. Hiç mümkün mü? Şaşar mı hiç? Üstadın hangi söylediği çıkmadı ki?"

Konuşmalarımız bitmemişti, ama akşamın gurubuyla garip olmuştu. Suad Ünlükul, bizi kat'iyyen bırakmak istemiyordu. Evinde misafir etmek arzu ediyordu. Oğlu Seyda'ya talimat bile vermişti. Şerefli ailenin asaleti, genç Seyda'nın güzel yüzünde de görünüyordu. Pervane gibi dönüyordu etrafımızda. Şarkın altın kalpli ailesine akşam yemeğinde misafir olduk. **O anda, o vakitte, sanki Üstadın misafiriydik. Sanki Seyda'nın davetlisidik."**²⁵⁴

Suad Ünlükul ağabeyin, Bediüzzaman Hazretlerini ziyaretini ve yaşadıklarını, ailenin bunu nasıl karşıladığını değerli eşi Şükran Ünlükul ablamız şöyle anlatıyor: "Eşim Suad Ünlükul kayınpederime, ısrarla amcası Bediüzzaman'a gitmek isteğini söylüyordu. Aldığı cevap ise hep aynıydı: **"Bak oğlum görüşmeye gidersen seni memuriyetten alırlar. Biliyorsun Seyda'nın akrabalarına memuriyet yasağı koydular. Beni bile memuriyetten aldılar. Bir de sen amir olmak istiyorsun. Bırak sen amir olmayı, memuriyetini bile yakarlar."**

Buna rağmen Suad Bey, şefkat abidesi babasına hissettirmeden Konya'dan Emirdağ'a gitti. Emirdağ meydanında isimlerini şu an hatırlayamadığım Üstad'ın hizmetinde olan iki kişi Suad Beyi karşılamışlar; "Suad Bey hoş geldiniz, Üstad sizi bekliyor" diyorlar. **Eşim şaşıyor, "Ama amcam benim geleceğimi bilmiyordu, nasıl olur?" diyor.** "Üstadımız seni almak için bizi yolladı" diyorlar. Bu sözler kendisini daha da şaşırtarak heyecanla yola koyuluyorlar. Üstad'ın kaldığı eve geldiklerinde heyecanı doruk noktasına erişen eşim Suad Bey bunları bana anlatırken bile sanki o anı yaşıyordu.

Eşim o andaki gibi eli ayağı titreyerek gözlerinden süzülen yaşlarla anlatmaya devam etti: **"Elim ayağım titriyordu, amcamı görecektim. Bütün zorluklara rağmen amcamın kapısında idim. Kapıyı çaldım ve içeri girdim. Bir anda gördüğüm manzara beni çok etkilemişti. Orta büyüklükte bir oda, yerde ince bir kilim, ayaklarınızı bile uzatamayacağınız kadar küçük boyda bir yatak ve onun üzerinde oturan amcam. Beni görür görmez 'Suad'ım' diye daha elini öpmeme fırsat vermeden boynuma sarıldı ve başladı ağlamaya. 'Beni akrabalarım hasret bıraktılar' dedi ve çok ama çok ağladı. İçimizdeki o hasretle birbirimize sarılıyor ve beraber ağlıyorduk. O anda içimizde kopan fırtınaları anlatmak o kadar zor ki..."**

Böyle diyordu eşim. Zaten bunu söylemesine gerek yoktu. Anlatırken her hali bunu ispatlıyordu. Üstad'ın canından bir parça gibi gördüğü -eşimin kardeşleri olan- Fuat ve Nihat ağabeylerle ve kız kardeşi Hanım'la ilgili Risale-i Nur'daki ifadeleri, eşimin anlattığı bu tablo ile birleştirilip Üstadımızı göz önüne getirip canlandırdığımızda elbette insanın içi burkuluyor.

Üstad'ın üzülmesine dayanamayan Suad Bey **"Ne olur amca sen biraz yat, ben bir abdest alayım"** diye bir bahane bularak, Üstad'ın bir müddet dinlenmesi için onu yalnız bırakıp odadan çıkıyor. Bakıyor ki Üstad'ın hizmetinde bulunan kardeşler yemek yiyorlar. Bu yemek yeme hadisesini de bize şöyle anlatmıştı Suad Bey: "Kardeşler oturmuş bir şeyler yiyorlardı. Beni görünce 'Gel Suad sen de buyur' dediler. **Tabakta dört beş tane yumurta ile çılbr yapmışlar. Zaten kalabalıklar.** Bir an oturmakta tereddüt ettim. Asıl maksadım amcamın biraz dinlenmesini beklemektir zaten. Bu yemek

²⁵⁴ . A. g. e, sh. 355-357

onlara bile yetmez diye düşünürken kendimi sofrada buldum. Herkes öyle iştahla yiyordu ki ben de onlara katıldım. Maşallah o yemeği hiç unutamam. **Yedikçe bereketleniyor, sanki artıyordu. Hepimiz yedik, doyduk...**

“Seyda’nın yanından ayrılma vakti gelmişti. Seyda benim zorluklarımı biliyor gibiydi. ‘Suad’ım senin tayının çok az’ dedi ve cebinden kesesini çıkardı dört tane sarı yirmi beş kuruş saydı, ‘Suad bu senin harçlığın, tayının’ dedi. Dört adet yirmi beş kuruşu bana verdi. Sonra ‘Suad’ım sen burada fazla kalma, buraya gelirler seni de yakalarlar, ekmeğinden olma. Hemen seni götürsünler, otobüse bindirsinler. Abdülmecid’e de selam söyle. Öp benim yerime, onu çok özledim’ dedi. Bir daha görüp göremeyeceğimi bilemediğim amcamın yanından, onu görmenin sevinciyle ve ayrılığın verdiği hüznle ayrılıp Konya’ya geldim.”

BEN AMCAMDAN GELİYORUM

Tebessümle eve gelen Suad Bey’in sevinci sanki gözlerinden okunuyordu. Hemen kayınpederimin yanına gitti. **“Baba ben nereden geliyorum biliyor musun, ben amcamdan geliyorum, sana çok çok selam söyledi ve seni öpmemi söyledi”** deyince biz de heyecanla dinlemeye başladık. Kayınpederim de çok şaşırmıştı. **“Sahi Suad nasıl gittin? Seni yakalamadılar mı? Yanına kimseyi yanaştırmıyorlardı nasıl gittin? Neler konuştunuz?”** diye soruları sıralamaya başladı. Biz de, az önce eşimden size aktardığım Üstad’la konuşmalarını heyecanla dinledik. Üstad’ın verdiği o dört tane sarı yirmi beş kuruş, Üstad’ın para kesesi, mührü ve Enver Paşa’nın verdiği madalya oğlum Seyda’da duruyor.”²⁵⁵

Suad Ünlükul ve eşi Şükran Ünlükul

²⁵⁵ . Ömer Özcan, Ağabeyler Anlatıyor 6, sh. 346-349

Abdülmecid Nursi ve torunu Seyda

Sağda Nihad, solda Fuad Ünlükul kardeşler, oturan Vahdettin Karaçorlu

Suad Ünlükul ve mezarı (Risale-i Fuadiye'den)

Abdülmecid Nursi, oğlu Suad ve torunu Seyda Ünlükul

ÜSTAD KONYA'YA KARDEŞİNDEN HELALLİK ALMAYA GELDİ

Abdülmecid Nursi Ağabeyin gelini ve Suad Ünlükul'un eşi Şükran Ünlükul ablamız Üstadın evlerini ziyaretini ve yaşanan acıklı ve zorlu durumları şöyle anlatıyor:

1960 senesinde bir gün kapı çaldı. Koşarak aşağıya indim. Kapıyı açar açmaz askerden ve polisten oluşan bir duvarla karşılaştım. Hemen kapıyı kapatıp babamın yanına koştum, **“Baba aşağıda kapının önünde polisler, askerler dolu, çok kalabalıklar, bir şeyler oluyor”** dedim. Babam o yaşlı haliyle yavaş yavaş aşağıya indi. Biz de Rabia Anne, Saadet ve ben arkasından takip ettik. Babam dışarıya çıkınca **“Üstad gelmiş! Seyda gelmiş!”** dedi. Biz babamın arkasından o kalabalığın arasından Üstadı görmeye çalıştık. O arada Üstad'ın şoförü Hüsnü Bayram arabayı kapıya yanaştırmaya çalışıyordu. Polisler ve askerler ise sanki etten bir duvar gibi arabanın kapının önünde durmasını engellemeye çalışıyorlardı. **O arbedenin içinde babam Üstad'ın yanına zor zahmet ulaşmıştı. Babam arabanın içindeki ağabeyi Bediüzzaman'la konuşmaya çalışırken bir yandan polisler arabayı ittiriyorlar, evin önünden uzaklaştırmak istiyorlardı.** Bir taraftan da babamı uzaklaştırmak istiyorlardı. Bir müddet sonra araba hareket etti.

Üstad'ın arabası evin önünden uzaklaşırken eşim Suad Bey'in kız kardeşi **Saadet “Ben amcamı göremedim, bana göstermediler” diye başladı ağlamaya.** Biz bir yandan Saadet'i susturmaya çalışıyor, bir yandan da Üstad'a bakıyorduk ki giden araba birden durdu ve geri gelmeye başladı.

Hepimiz şaşırmiştık. Araba o kalabalığı yararak tekrar kapının önüne yanaşmıştı. Bunu gören **Saadet, o kalabalığın arasından geçerek, arabanın açık olan penceresinden içeriye balıklama Üstad'ın üzerine atladi.** Üstad sanki Saadet'in ağlamasını duymuş gibi arabanın geri gelmesini söylemiş ve kardeşi ile kucaklaşarak gideremediği hasretini, kardeşinin kızı Saadet'le gidermişti. Polislerin müdahalesi ile Saadet araçtan indirildi, araç tekrar hareket ederek evin önünden ayrıldı.

Biz de Üstad'ı bu şekilde yakından görmüş olduk. O parmaklarını görseniz, sülün gibiydi o parmakları...

ABDÜLMECİD HAKKINI HELAL ET, BİZİ BİRBİRİMİZE HASRET BIRAKTILAR

Bizim sadece seyredebildiğimiz, kalabalıktan ve izdihamdan duyamadığımız o anları babam şöyle anlattı bize: "Seyda helallik almak için gelmiş. Bana dedi ki; 'Abdülmecid hakkını helal et, bizi birbirimize hasret bıraktılar, senden helallik almak için geldim. Sen üzülme, az kaldı, yedi sene sonra beraber olacağız, sen geleceksin' dedi." Babam bunları bize sanki hala Üstad'ın yanındaymış gibi, onun ellerini tutmanın sevinci ve heyecanı ile gözlerinden süzülen yaşlarla anlattı. Babam çok üzülmüştü, çok ağladı. O kadar çok ağladı ki, aynı Üstad'ın dediği gibi "Bizi birbirimize hasret bıraktılar" dedi."²⁵⁶

Ağrı eski Müftüsü Abdülbâri Polat da Bedüzzamân Hazretleri'nin bir Konya ziyâreti esnasında Mevlânâ Camii'ni ziyâretinde "Abdülmecid (Ünlükul) Efendi'nin anlattığı" hâtırasını naklediyor: "Bir gün Üstâd Konya'ya gelmişti. Mevlânâ Camii'ne gelince bana, 'Abdülmecid öyle acıkmışım ki... Ben ziyâretten çıkıncaya kadar bir çorba getirir misin?' dedi. Hemen eve gittim. Hazır bulunan bir tas mercimek çorbasını alıp getirdim. Mevlânâ Camii'nin kapısında kendisine ikram ettim. Çorbayı içtikten sonra yeleğinin cebinden iki kuruş çıkarıp bana uzattı. Ben, 'Çorbayı para mukabili olarak mı getirdim?' deyince bana şöyle dedi: "Abdülmecid al hakkını, bu senin hakkındır. Benim ihlâsımı bozma!"²⁵⁷

"KONYA'YA GİDİŞİ"

Üstad'ın Konya seyahatleriyle ilgili olarak Abdülkadir Badıllı Ağabey de şunları yazmıştır:

Hazret-i Üstad maddî sebep olarak, Ankara Nur talebelerinin da'vetleri üzerine Ankara'ya kadar gitme hadisesinden sonra, Konya'daki Nur talebeleri de Hazret-i Üstad'ı ısrarla Konya'ya davet ettiler. Bu davete Hazret-i Üstad **19 Aralık 1959 günü Emirdağ'dan Konya'ya gitmekle icabet etti.** Konya halkı ve Nur talebelerinden müteşekkil büyük bir kalabalık Üstad'ı Konya girişinde karşıladılar. Günlerden pazar olduğu için, Mevlânâ'nın türbesi kapalı bulunmaktaydı. Fakat Hazret-i Üstad onu ziyaret etmek istedi. Hususî şekilde rica ve girişim üzerine, müze müdürü türbeyi açtırdı. **Üstad Mevlânâ Hazretlerinin türbesine ziyarete gitti. Dış kapısından itibaren ayakkabısını hürmet ve ta'zim ifadesi olarak çıkardı, yalın ayak içeri girdi. Ve o vaziyetiyle Mevlana'yı ziyaret etti, Fatiha okudu ve müzeyi gezdi.** Fakat Üstad Mevlânâ'nın şimdiki vaziyetiyle türbesinin şeklini beğenmedi. İslâmî bir türbe niteliğinde bulmadı. Hatta bazı zatlardan duyduğum kadarıyla; -Hâşâ Mevlânâ'nın değil- türbeyi mevcut hale getirenlerin hareketlerine canı sıkıldı ve **"Bunlar burayı bir nevi puthaneye çevirmişlerdir"** dedi.

Üstad türbeyi gezerken, takibe gelen bir grup polis de etrafında dolaşıyordu. Üstad polislerin başındaki yetkili şahsı çağırarak nasihat etti. Onları okşadı ve taltif etti. Ve "Siz maddî asayiş işini, biz de manevî asayiş muhafaza ediyoruz. Sizi kendimize arkadaş biliyoruz." mealinde polisleri okşamıştı.

TEKRAR KONYA'YA

Hazret-i Üstad 19 Aralık 1959 pazar günü Konya'yı ve Mevlânâ'yı ziyaret ettikten sonra, aynı gün Isparta'ya hareket etti. Konya hoşuna gittiği için mi, yoksa kardeşini iyice görüp konuşamadığı için

²⁵⁶ . A. g. e, sh. 146-148

²⁵⁷ . Necmeddin Şahiner, Son Şahitler 4, Yeni Asya Yayınları, İstanbul 1994, sh. 230

mi bilemiyoruz. **Bir gün sonra yani 20 Aralık 1959 günü Isparta'dan tekrar Konya'ya geldi.** Isparta'dan geceleyin çıkmıştı. Sabah saat 4'te Konya'ya gelmiş ve küçük kardeşi **Molla Abdülmecid'in evine inmiş, biraz görüşüp sabah namazını orada kıldıktan sonra Konya'dan ayrılmıştı.** Fakat Konya'dan bu defa ayrılan Hazret-i Üstad'ın, geri Isparta'ya mı, yoksa Emirdağ'a mı gittiği hakkında bir bilgi elimizde mevcut değildir.”²⁵⁸

Eğitimci Yazar İbrahim Kaygusuz da Üstadın Konya ziyareti ile ilgili olarak şu bilgileri aktarıyor: **“Konya Bediüzzaman'ın nazarında çok ehemmiyetli bir mekândır.** Bunun birçok sebebi mevcuttur. Bediüzzaman bir mektubunda Konya'nın ilim yönünü nazara vererek, burayı **“umum Anadolu'nun eskiden beri parlak ve faal bir medresesi”** olarak vasıflandırır.

Bediüzzaman Hazretleri bu ehemmiyetten ötürü Konya'yı birkaç kez ziyaret etmiştir. **10 Aralık 1959** günü Emirdağ'dan Konya'ya gelen Bediüzzaman, büyük bir kalabalık tarafından karşılanır. Pazar günü Mevlana türbesini ziyaret eder, ama aynı gün Emirdağ'a dönmek zorunda kalır.

Bediüzzaman'ın bu Konya seyahati gazetelerin gözünden kaçmamıştı. 10 Aralık 1959 tarihli *Akşam Gazetesi* şöyle bir haber yapmıştı: “Emirdağ ilçesinde ikamet eden Bediüzzaman Said Nursi bugün şehrimize gelerek Mevlana türbesini ziyaret etti. Nursi'nin ziyareti bazı hadiselerle sebep oldu. Said Nursi'nin saat 12'de Konya'ya geldiğini haber alan halk, müze önündeki meydanı erken saatlerde doldurmuş ve beklemeye başlamıştı.”

Konya Nur Hizmetkârlarından Hüsmen Duran bu durumu şu şekilde anlatır: Üstadımız bu gelişinde **kiraya tuttuğumuz medresede kaldı.** Said Gecegezen Ağabey, kiralık bir ev tutmuştu. Said Ağabey, evindeki güzel halıyı getirmiş bir de karyola almıştı. Evi güzelce tefriş ettik. **Üstadımızın niyeti Konya'da biraz kalmaktı.** Ama bazı sebeplerden dolayı birkaç saat kaldı, ikinci namazını kıldı ve ayrıldı.

Bediüzzaman, Isparta'ya döner. Bu arada Abdülmecid Efendi'nin çocukları, babasından amcasını sorarlar. Özellikle kız çocuğu Saadet, Abdülmecid Efendiye, **“Hani amcam evimize gelecekti!”** diye durmadan ağlayınca, şefkatin tesiri, Said Nursi'yi 24 saat sonra tekrar Konya'ya getirtir.

Konya'da Abdülmecid Efendi'de çok kısa zaman kalan Bediüzzaman, yeğenlerini manen taltif eder. 20 Aralık tarihli Cumhuriyet Gazetesi olayı şöyle haber yapmıştı: “Said Nursi'nin Konya Ziyaretleri: Yirmi yıldan beri Konya'ya uğramamış bulunan Bediüzzaman ismi ile tanınan Said-i Nursi, son yirmi gün içinde şehrimize üç defa gelmiştir.”²⁵⁹

Abdülmecid Nursi, 1960 yılı Şubatında kendisini ziyaret edip sonra Isparta'ya Üstadı ziyarete giden Ağrılı Celal Başer'e kendi yerine Bediüzzaman'ın elini öpmesini söyler. Celal Başer bu görüşmeyi şöyle anlatır: "Yanına yaklaşıp, yorganın üzerinde bir deri bir kemik halinde duran mübarek elini öptüm. Üstad bu durumdan çok müteessir oldu. **'Elimi öpmemeli idin!'** dedi. Kendilerine, **'Üstadım, ben sizin elinizi öpmeyeceğim de, kimin elini öpeceğim?'** dedim. Üstad: **'Hayır!... Bizler talebeyiz ve kardeşiz. Ben bunun altından nasıl kalkacağım, sana kitap versem kitaplar sende vardır.'** "Ben Üstad'ın bu üzüntüsü karşısında şaşırmıştım: **'Üstadım, ben talebe kardeşlerimi dolaşarak geldim. Cümlesi de kendi yerlerine elinizi öpmemi istediler. Ben bu vazifeyi yerine getirdim.'** Üstad yine üzüntülü ve ancak duyabilecek bir sesle, **'Hayır... Onlar da benim kardeşlerimdir.'** dedi. "Ben bu sefer: **'Üstadım ben Konya'ya da uğradım. Kardeşiniz Abdülmecid Efendiyi de ziyaret ettim. Abdülmecid Efendi hassaten ellerinizi öpmemi istediler.'** Üstad Hazretleri, bu sözlerim üzerine derin

²⁵⁸ . Abdülkadir Badıllı, Bediüzzaman Said Nursi Mufasssal Tarihçe-i Hayatı c. 3, Timaş Yayınları, İstanbul 1990, sh. 1610

²⁵⁹ . İbrahim Kaygusuz, Konya'nın Üç Hizmet Eri: Mustafa Demirci-Mazhar İyidöner-Ziya Nur Aksun, Risale Akademi, 25 Aralık 2013; <https://risaleakademi.org/konyanin-uc-hizmet-mustafa-demirci-mazhar-iyidoner-ziya-nur-aksun--ps-123>

bir nefes aldı. **'Ha... İşte oldu. Abdülmecid benim küçüğümdür. Beni bir yükten kurtardın.'** diyerek doğrulmak istedi. Kardeşler sırtına bir yastık dayadılar, beni bağrına bastı.²⁶⁰

Abdülmecid Nursi, Öğretmen Mustafa Kırıkçı vasıtasıyla da Üstad'a çok defalar selam göndermiştir. Mustafa Kırıkçı şunları anlatır: "Kardeşi Abdülmecid Efendi Konya'da oturduğu için, bizi görünce hemen onu sorar ve onun iyilik haberlerini beklerdi. Ben de zaten Abdülmecid Efendi ile tam temasta olduğum için, Üstada gideceğimi önceden Hoca Efendiye söyler, selâmını götürürdüm. Birkaç defa Üstad'dan; 'Abdülmecid'i on beş sene okuttuğunu, şimdi onun gibi bir âlim ne Türkiye'de ne de Mısır'da yoktur.', dediğini işittim."²⁶¹

Mustafa Sungur Ağabey bir hatırasını şöyle anlatır: "Bu arada merhum biraderleri Abdülmecid Efendi Hazretlerinin naklettiği bir hatırayı hatırladım. Şöyle dedi: 'Bir gün Seyda, gençliğinde, gündüz vakti bir taşın üstüne oturdu ve ellerini bacakları üzerine koyarak başını kaldırdı, şöyle bir afaka baktı ve dedi ki: 'Abdülmecid! İnsan kâinata bakar da nasıl bilmediği bir mes'ele kalır?'"²⁶²

Bu hatırayı torunu Seyda Ünlükul katıldığı bir anma toplantısında şöyle yorumlamıştır: "Dedem Üstadın, Ayetü'l-Kübra'da anlattığı seyyahın özelliklerini, ileri düzeyde nefsinde yaşayan bir talebesidir. Risale-i Nur müellifinin neseben küçük kardeşi olmakla beraber aynı zamanda on beş sene ondan ders alan bir talebesiydi. Din ilimleriyle müsbet ilimler arasında tezat gibi görülen yönlerini mezceden bir âlimdi."²⁶³

Bediüzzaman Said Nursi, Risale-i Nur derslerinde tarafgirlik yapılmaması konusunda çok sevdiği kardeşi Abdülmecid üzerinden örnek getirir. Bayram Yüksel ağabeyin bu konuda anlattığı hatıra şu şekildedir: "[Üstâd Bediüzzaman] bir gün bize, 'M. Kemal'in oğlu da olsa, Abdülmecid'in oğlu ile Nur dersinde beraber hissesini alırlar, hiçbir zaman tefrik olunmaz. Halbuki siyaset, tarafgirlik bu mânâyı zedeler. İhlas kırılır. Onun içindir ki Nurcular, emsalsiz işkencelere ve sıkıntılara tahammül edip Nur'u hiçbir şeye alet etmediler. Siyaset topuzuna el atmadılar. Hem Nur Risaleleri küfr-ü mutlakı kırdığı için, küfr-ü mutlakın altındaki anarşiliği ve üstündeki istibdad-ı mutlakı kırdığı cihetle bir nevi siyasete teması var" demiştir.²⁶⁴

Son aylarını veda ziyaretleriyle Bediüzzaman Said Nursi Ankara'ya gider. Ankara dönüşü tekrar Konya'yı ziyaret eder. Söz konusu ziyareti Abdülkadir Badıllı şöyle anlatır: "Hazret-i Üstad, Ankara'da böylece bu son seyahatinde birçok talebeleriyle görüştüktan ve son ders olan veda' hutbesini ders verdikten sonra; 6 Ocak 1960 günü saat 10.30 sıralarında Ankara'dan ayrıldı. Şoförüne Konya'ya gideceklerini söyledi. Öğleden sonra, 14.30'da Konya'ya giren Hazret-i Üstad burada pek acip evhamlı bir durumla karşılaştı. Yüzlerce polis etrafını sardılar. Nereye gittiyse, takib ettiler. DP Hükûmetinin bu acib evhamlı ve CHP'nin oyunu ve evham vermelerine gelmiş bu hayret verici davranışından Üstad çok müteessir olmuştu. Fakat her şeye rağmen yine de gitti, kardeşinin evinde biraz kaldı ve ziyaret etti. Az istirahatından sonra, yine Mevlâna türbesine gitti. Fatiha ve duadan sonra, tekrar küçük kardeşi Abdülmecid'in evine döndü. Polis arabaları da adım adım takip ediyordu.

Bütün bunlar da maalesef Demokrat iktidarının İçişleri Bakanı Namık Gedik'in korku ve evham içindeki titrek emirleriyle oluyordu.

Hazret-i Üstad'ın bu seferki Konya'da kalışı ve ziyaretleri dahil hep iki saat içinde tamamlanmıştı.

Üstad, Konya'da karşılaşmış olduğu o acib evhamlı durumu görünce; sağlam bir kaynaktan duyduğumuz kadarıyla- "Bunlar beni siyasetin içine çekmek istiyorlar.. Veya beni siyasete karıştırdılar. Bu durumda ben gitmeliyim." diyerek, aynı gün saat 16.30 da Konya'dan ayrılarak Emirdağ'a döndü.

²⁶⁰ . Necmeddin Şahiner, Son Şahitler 3, Yeni Asya Yayınları, İstanbul 1994, sh. 220-221

²⁶¹ . A. g. e, sh. 285

²⁶² . Son Şahitler 4, sh. 78-79

²⁶³ . Mehmet Evren, Almanya Hannover'de Abdülmecid Nursi Ünlükul'u (Nursî) anma programı, Risale Haber, 14 Haziran 2020; <https://www.risalehaber.com/almanya-hannoverde-abdulmecid-nursi-unlukulu-nursi-anma-programi-22116yy.htm>

²⁶⁴ . Abdülkadir Çelebioğlu, Bediüzzaman Diyor ki, sh. 128

Yine Hazret-i Üstad'ın Konya'ya yaptığı bu seyahatinde; sözü sağlam bir zattan duyduğum kadarıyla Hazret-i Üstad: "Artık Menderes de benim gözümde teneke kıymetine indi." veya bu mananın mealiyle konuşmuştu. (Bu zat, Said Özdemir'dir.)"²⁶⁵

Abdülmecid Nursi, güzel ahlak sahibi idi. Çocuklarına affetmeyi tavsiye ederdi. Halil Uslu, kızı Saadet Kaynak'tan şunları aktarır: "Halen hayatta olan kızları, ablamız, emekli öğretmen Saadet Ünlükul (Kaynak), diğer manada Hz. Bediüzzaman'ın yeğeni diyor ki; "Uzun ve yorucu bir ömür yaşayan çok değerli babamı sayfalar ve satırlarda anlatmaya imkân yok. Çünkü o bir derya idi. Babamın en çok hoşlandığı şey de; oturup beraber çay içmemizdi. Bize her zaman şöyle derdi: "Size taş atana siz ekme atın. Evet, bizim ailenin ömrü hep böyle geçti."²⁶⁶

17. BEDİÜZZAMAN'IN SON SEFERİ

Bediüzzaman Said Nursi, gençliğinden itibaren memleketine özellikle Van, Urfa ve Diyarbakir gibi memleketi kabul ettiği yerlere gitmek istediğini belirtir. Ama Urfa'ya daha çok tahşidatta bulunur. Bunu Risale-i Nurlarda dile getirdiği gibi, bazı talebelerine de söyler.

Üstad, 26. Lem'a 13. Rica da şunları söyler: "Harb-i Umumî'de, Rus'un esaretinden kurtulduktan sonra, İstanbul'da iki üç sene Dâr-ül Hikmet'te hizmet-i diniye beni orada durdurdu. Sonra Kur'an-ı Hakîm'in irşadiyle ve Gavs-ı A'zam'ın himmetiyle ve ihtiyarlığın intibahıyla İstanbul'daki hayat-ı medeniyeden usanç ve şaşaalı hayat-ı içtimaiyeden bir nefret geldi. "Dâüssıla" tabir edilen iştiaak-ı vatan hissi, beni vatanıma sevketti. Madem öleceğim, vatanımda öleyim diye Van'a gittim. Her şeyden evvel, Van'da Horhor denilen medresemin ziyaretine gittim."²⁶⁷

Üstad'ın Urfa'ya gelmek istediği ile ilgili olarak iki Nur Talebesinin Üstad'ın ağzından yazdıkları mektubun bir kısmı şu şekildedir: "Üstadımız diyor ki: "Ben çok zaman evvel bekliyordum ki, Urfa tarafında Nurlara karşı kuvvetli eller sahib olmağa çıksın. Çünkü orası hem Anadolu'nun, hem Arabistan'ın, hem Kürdistan'ın bir nevi merkezi hükmündedir. Nurlar orada yerleşse, o üç memlekette intişarına vesile olur. Cenab-ı Hakk'a hadsiz şükrediyorum ki, Seyyid Sâlih gibi gençliğin bir kahramanı ve o havalinin çok kıymetdar ve hamiyetkâr ve dindar iki milletvekili Nurlara sahib çıkmağa başladılar. Ben de kendi paramla aldığım ve zehir hastalığının fazla rahatsızlığı içinde tashih ettiğim bana mahsus bir kısım mecmualarımı onlara gönderiyorum. Çok yerlerden ve çok mühim zâtlar tarafından istedikleri halde, ben Urfa'yı her yere tercih ediyorum. İnşâallah bir kısım daha onlara göndereceğim.

Seyyid Sâlih ve hamiyetkâr milletvekilleri orada inşâallah Kur'an ve imana tam hizmet edecek ve orayı Isparta'daki Medreset-üz Zehra ve Mısır'daki Câmi-ül Ezher'in küçük bir nümunesi haline getirmeye vesile olmaya ve Şam ve Bağdad'daki medrese-i İslâmiyenin bir nümunesini açmaya yol açmalarını rahmet-i İlahiyeden ümid ediyoruz.

Hem madem Risale-i Nur'un mesleği hılettir. Ve Urfa ise, İbrahim Halilullah'ın bir menzildir. İnşâallah hılet-i İbrahimiye parlayacaktır. Hem ihtimal-i kavîdir ki, bu dehşetli semli hastalıktan kurtulsam, gelecek kışta Urfa'ya gitmeyi cidden arzu ediyorum."

Üstadımızın sözü bitti. Biz de tekrar selâm ve arz-ı hürmet ederiz. Risale-i Nur hizmetinde bulunan kardeşiniz Ziya ve Mehmed."²⁶⁸

Üstad'ın bir başka mektubu da şu şekildedir: "Rabian: Üstad'ımız diyor ki: "Ben Urfa ve havalisine meskat-ı re'sim olan Nurs' dan ziyade ehemmiyet veriyorum. Bazı esbab-ı mühimme olmasaydı, ahir hayatımı orada geçirecektim. İnşâallah hayatta kalsam belki ona da muvaffak olurum.

²⁶⁵ . Abdülkadir Badıllı, Mufasssal Tarihçe-i Hayat c. 3, sh. 1625-1626

²⁶⁶ . Halil Uslu, İlk ağızdan Abdülmecid Nursi, Yeni Asya, 12 Haziran 2015; https://www.yeniasya.com.tr/halil-uslu/ilk-agizdan-abdulgicid-nursi_340374

²⁶⁷ . Lemalar, Envar Neşriyat, sh. 247

²⁶⁸ . Bediüzzaman Said Nursi, Emirdağ Lahikası 2, Envar Neşriyat, sh. 188

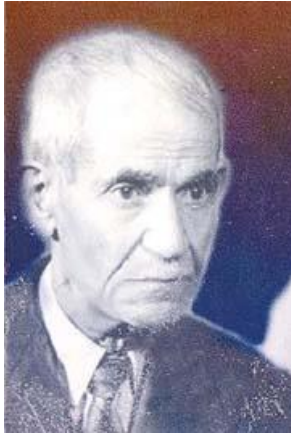
Ben nasıl Nurs köyünü, sağ ve ölü umumen duama alıyorum.. Urfa'yı da sağ ve ölü umumen duamdadır Hatta nerede bir Urfa'lı bana rastgelse, bir akrabam nazarıyla bakıyorum. Hususan orada Medrese-i nuriyeyi himaye eden âlimlere çok minnettarım. Ben de o zatlara itimaden iki hâs talebemi orada bırakıyorum..."²⁶⁹

Nitekim Bediüzzaman Said Nursi'nin bu isteği gerçekleşti. Ömrünün ahirinin ahiri olan son iki günü Urfa'da geçirip üçüncü gün vefat etti.

Bir başka mektuptan: "Hamisen: Üstad'ımız diyor ki: "Madem Urfa halkı benim manevî evlâdlarım ve talebelerime himayet ve şefkatle samimi alâkadardır. Urfa halkının hatırı için bir mani' olmazsa, Urfa'ya veya yakınına gelmek arzum var, İstiyorum. Fakat ne vakit kısmet olsa... Hem Abdullah. Hüsnü gibi evlâdlarım aynı Ceylan ve Zübeyr gibi olduklarından, onları yanıma alacaktım. Madem Urfa halkı bu derece samimi ve hamiyetkârdırlar. O kadar sevdiğim evlâdlarımı Urfa halkına veriyorum. Urfa halkına minnettarlığımı ve teşekkürlerimi beyan etsinler. Hükûmet ne yapsa, Urfa halkının hatırı için helâl ediyorum." dedi ve sizin Urfa'da kalmanızdan ruhu rahat etti.. Hem lüzum var."²⁷⁰

Bediüzzaman Said Nursi 19 Mart 1960 ta vatanında ölmek üzere son yolculuğuna çıkar. Nitekim daha önce talebelerinden Seyyid Salih Özcan'a Urfa' da ölüp, Halilullah'ın civarına gömülmek istediğini söylemiştir. Salih Özcan'ın konu ile ilgili anlattıkları şu şekildedir: "1954 yılının yazı idi. Emirdağ'da Mustafa Acet, Sâdık ve ben, Üstad'la birlikte dağa çıkıyorduk. Bir ağacın altına gelince, Üstad orada yarım saat kadar durdu ve tefekkür etti. Sonra bizi yanına çağırdı ve şunları söyledi:

"Keçeli, keçeli! Kimse benim kabrimi bilmeyecek. Sen de bilmeyeceksin. Ben senin memleketinde vefat etmek isterim. Halilullahın civarında ölmek isterim.' Üstad'ın bu sözlerini Mustafa Acet yazmıştı."²⁷¹

Abdülmecid Nursi'nin son yılları

Üstadın son yolculuğunda şoförü olan Bayram yüksel Ağabey de şunları anlatır: "Üstadımızın hizmetinde o anda Tahirî Ağabey, Zübeyir Ağabey ve Hüsnü kardeşimizle dördümüz bulunuyorduk. 19 Mart 1960 gecesi saat iki veya iki buçuktu. Zübeyir Ağabey ile beraber Üstad'ın başında nöbet tutuyorduk. Zübeyir Ağabey kollarını ovuyor, ben de ayaklarını ovuyordum. Üstadımız bana baktı. 'Gideceğiz' dedi. 'Üstadım, nereye gideceğiz?' dediğimde, 'Urfa.. Diyarbakır...' dedi. 'Tekrar, 'Gideceğiz' dedi. 'Nereye Üstadım?' dediğimde, 'Urfa'ya gideceğiz'²⁷² dedi. Üstad daha öncede kendisini ziyaret eden birçok Urfalı talebesine Urfa'ya geleceğini söylemiştir. Konu ile ilgili

²⁶⁹ . Abdulkadir Badıllı, Bediüzzaman Said Nursi Mufasssal Tarihçe-i Hayatı c. 3, Timaş Yayınları, İstanbul 1990, sh. 1731

²⁷⁰ . A. g. e, sh. 1732

²⁷¹ . Necmeddin Şahiner, Son Şahitler 3, Yeni Asya Yayınları, İstanbul 1994, sh. 240-241

²⁷² . A. g. e, sh. 79

olarak Bayram Yüksel şunları söyler: “Bazen Urfalılardan Üstadı ziyarete gelenlere, 'Ahir ömrümde Urfa'ya gideceğim. Ben Urfa'ya dua ediyorum. Urfa'nın taşı da, toprağı da mübarektir' derdi. Urfa'dan da kardeşler sık sık mektup yazıyorlardı. Üstadımızı Urfa'ya davet ediyorlardı. Üstad' da, 'Geleceğim' derdi. Abdullah Ağabeyle Hüsnü Kardeşimiz o zamanlar, yani 1951-1957 arası Urfa dershanesinde kaldılar. Devamlı Üstadımızla muhabere ederlerdi.”²⁷³

Üstad'ın Urfa'ya doğru yola çıkışı sadece şahsi bir tercih değildi. Aynı zamanda manevi canipten bir emirdi. Konu ile ilgili olarak Otelci Mahmut Erbaş şunları anlatıyor: "Ben Üstad'ı odasında ziyaret ettiğimde çok hasta idi. Sordum: "Niçin bu hasta halinizle buraya kadar geldiniz?" Bana dedi ki: "Oğlum ben İbrahim Aleyhisselâmi rû'yamda gördüm. Beni Urfa'ya çağırıldı. Belki de burada ölmeye gelmişim.”²⁷⁴

Üstad'ın yolculuğunun detaylarını Abdülkadir Badıllı Ağabeyin yazdığı Mufasssal Tarihçe-i Hayat kitabına havale ederek Üstadın son yolculuğunda Konya'da Abdülmecid Nursi'yi ziyaret etmesini nazarlarınıza sunmak istiyoruz.

Üstad'ın son seyahatinde Konya'da Abdülmecid Nursi'yi ziyaretini yakın aile dostları Yaşar Gökçek Hoca şöyle anlatır:

“Hz. Üstad ve Kardeşi Abdülmecid

"Üstad'ın Urfa'ya hareket ettiği gün, öğleden sonraydı. Abdülmecid Efendilerin Mevlâna Meydanına çıkan bir sokaktaki evlerinin üst katında hep beraber oturuyorduk. Kapıları çalındı. Kapıya bakan Saadet, Üstad Hazretlerinin teşrif ettiklerini ve aşağıda arabada beklediklerini haber verdi. Abdülmecid Efendiyle beraber hepimiz kapıya indik. Üstâd, arabadan;- Abdülmecid ben Urfa'ya gidiyorum. Belki bir daha görüşemeyeceğiz. Bana hakkınızı helâl ediniz, buyurdular. Abdülmecid Efendi:- *Seydâ! Bizim sana ne hizmetimiz oldu ki, hakkımız olsun. Asıl sen bize hakkını helâl et. Bizi sen okutup yetiştirdin*, dediler. "Bunu üzerine Üstâd: "Senin de Rabiâ'nın da bende çok haklarınız vardır. İkiniz de bana haklarınızı helal ediniz.' buyurunca karşılıklı helallaştılar. Üstad arabadan yerleşmek üzere biraz geri çekilmişken, tekrar eğildi ve Abdülmecid Efendiye: - Abdülmecid, Abdülmecid! Bu kadar korkak olma! Vallahi mahpushanede sana Rabiâ'dan daha iyi bakarlar.' buyurdu. Abdülmecid Efendi de - Seydâ! Ben neyleyeyim ki, Cenab-ı Hak benim cesaretimi de sana lütfetmiş, seninki iki kat olmuş, bende hiç kalmamış.' dedi.

"Ertesi gün Urfa'dan Konya'ya ve hemen hemen bütün Türkiye'ye edilen telefonlar, o gün Üstad'ın fânî âlemden bakî âleme göçtüklerini haber veriyorlardı." "Makamları Cennet-i âlâ olsun ve Cenab-ı Mevlâ orada da şefaathlerine hepimizi mazhar buyursun.”²⁷⁵

Mehmet Fatih Göktaş, Abdülmecid Nursi'nin Bediüzzaman ile helalleşmesi konusunda şunları söylediğini belirtir: “Benim kardeşim bize hem ağabeylik, hem üstadlık yaptı. Ondan alacağım hiçbir hakkım yoktur.”²⁷⁶

Bediüzzaman Said Nursi vefatından önce yaptığı vasiyette Abdülmecid Nursi'yi varisleri arasında zikretmiştir. Konu ile ilgili vasiyet şöyledir:

“Vasiyetnamemdir

Aziz, sıddık kardeşlerim ve vârislerim!

Ecel gizli olmasından, vasiyetname yazmak sünnettir. Benim metrukâtım ve Risale-i Nur'dan olan benim hususî kitaplarım ve güzel cildlenmiş mecmualarım vesair şeylerimin bütününü, Gül ve Nur fabrikalarının heyetine, başta Hüsnü ve Tahiri olarak o heyetten on iki {(*)}: Kardeşim Abdülmecid, Zübeyr, Mustafa Sungur, Ceylan, Mehmed Kaya, Hüsnü, Bayram, Rüşdü, Abdullah,

²⁷³ . A. g. e, sh. 80

²⁷⁴ . Abdülkadir Badıllı, Bediüzzaman Said Nursi, Mufasssal Tarihçe-i Hayatı c. 3, Timaş Yayınları, İstanbul 1990, sh. 1739

²⁷⁵ . Necmeddin Şahiner, Son Şahitler 4, Yeni Asya Yayınları, İstanbul 1994, sh. 291

²⁷⁶ . Halil Uslu, Bediüzzaman'ın Kardeşi Abdülmecid Nursi, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul 1997, sh. 83

Ahmed Aytimur, Âtîf, Tillo'lu Said, Mustafa, Mustafa, Seyyid Sâlih.} kahraman kardeşlerime vasiyet ediyorum. Onlara bırakıyorum ki; emr-i hak olan ecelim geldiği zaman, benim arkamda o metrukâtım, benim bedelime o sadık ve mübarek ellerde hizmet-i Nuriye ve imaniyede çalışsın ve istimal edilsin.

Kardeşlerim! Bu vasiyetten telaş etmeyiniz. Ben, teessürattan ve dokuz defa zehirlenmekten, pek çok zaîf olmakla beraber; gizli münafıkların desiselerle müteaddid sû-i kasdları için bu vasiyeti yazdım. Merak etmeyiniz, inayet-i Rabbaniye ve hıfz-ı ilahî devam ediyor. **الْباقِي هُوَ الْباقِي**

Kardeşiniz Said Nursî.²⁷⁷

Hattat ve Üstadın varislerinden Mustafa Acet Ağabey'in Üstad'ın vefatının ardından yazdığı mersiyede ki iki satır şu şekildedir: "Elveda deyip koştu enbiya kucağına, Urfa'yı tercih etti bütün yurt bucağına."²⁷⁸

Üstad, Urfa'ya gelince başta İçişleri Bakanı Namık Gedik olmak üzere Emniyet Teşkilatı Üstadı Urfa'dan geri götürmek için var güçleriyle uğraşırlar. Ancak Üstad onlara şöyle der: "Acaib! Ben buraya ölmeye geldim. Belki de öleceğim. Siz benim halimi görüyorsunuz, beni müdafaa edin!"²⁷⁹

Bediüzzaman Said Nursi 23 Mart 1960 tarihinde Urfa'da vefat eder ve Halillurrahman Dergâhı'na defnedilir. Abdülmecid Nursi cenaze törenine katılamaz. Tereke Hâkimi gelir ve Üstad'ın mal varlığını tespit eder. Tereke Hâkimliği belgesi şu şekildedir.

TEREKE HÂKİMLİĞİ

Esas: 1960/1 Hakim: Özdemir Türker 12096 Kâtip: İbrahim Dedeşah

Müteveffa Said-i Nursi'ye ait eşyalar yed-i emin olarak Zübeyr Gündûzalp, Bayram Yüksel ve Hüsnü Bayram'a teslim edildiğinde kendileri bugün hâkimliğimize müracaatla müteveffanın yegâne vârisinin Konya İmam Hatip Okulu'nda bulunan Arapça öğretmeni Abdülmecid Ünlükul'un olduğunu bildirerek eşyanın oraya gönderilmesini talep ettiler.

G.D. müteveffanın yakınlarının beyanına göre vârisinin Konya İmam Hatip Okulu'nda Abdülmecid Ünlükul'un olduğu beyan edildiğinden, mûmaileyh müteveffanın yegâne varisi olup olmadığı tesbit edilerek, kendisinden başka vârisi yoksa eşyaların nüfus kaydı veya veraset ilâmı mucibince kendisine ödenmesi için Konya tereke hakimliğine müzekkere yazılmasına, eşyaların mezkûr hakimliğe gönderilmesine karar verildi. 26/3/1960

Katip Hâkim 12096 imza Hâkim: Özdemir Türker 12096 Katip: İbrahim Dedeşah

Müteveffa Said-i Nursi'ye ait eşyaların Konya Tereke Hâkimliğine 26. 3. tarihinde 741, 742, 743, 744, 745, 746 numaralı posta makbuzuyla gönderildiği, posta masrafı olarak üç bin dört yüz elli kuruş masraf yapıldığı ve terekede bulunan on beş liranın buna mahsup edildiği görülmüştür. G.D. Dosyanın hıfza kaldırılmasına karar verildi. 26/3/960. (Kâtip Hâkim imza imza)

Tereke Hâkimliğinin Üstad'ın odasında tesbit ettiği eşyalarının listesi: Eşyanın cinsi Adedi Kıymeti -kuruş Cizlavet marka bir çift lastik 1 500 Bir sepet içinde: dört adet sefer taşı içi, bir adet çinko tencere küçük, bir tane küçük çaydanlık, bir ayaklı bardak, iki tane ayaksız bardak bir adet eski çarşaf, bir eski frenk gömleği, bir tane eski iç gömlek, sarık üzerine sarılacak bez, üç tane mendil, bir havlu, birde pamuklu hırka, bir eski gömlek, bir eski çarşaf ve mendil, bir eski bohça 1750, bir adet

²⁷⁷ . Bediüzzaman Said Nursi, Emirdağ Lahikası 1, Envar Neşriyat, sh. 136

²⁷⁸ . Prof. Dr. Ahmed Akgündüz, Arşiv Belgeleri Işığında Bediüzzaman Said Nursi c. 6, Osav Yayınları, İstanbul 2016, sh. 1109

²⁷⁹ . Abdulkadir Badıllı, Bediüzzaman Said Nursi Mufasssal Tarihçe-i Hayatı c. 3, sh. 1736

havlu 200 Bir adet kırık gözlük, bir adet dua kitabı, eski yazı takvim, iki adet kalem. Başkaca tesbit edilecek eşyası kalmadı.

Müteveffanın yanında bulunanlardan Said-i Nursi'nin Afyon vilayeti'nin Emirdağ kazasında tüccar Kadir Çalışkan'a ait bir taksi mevcut olduğunu ve müteveffanın onunla seyahat etmekte bulunduğunu, müteveffanın Konya'da İmam-Hatip okulunda Arapça öğretmeni olan Abdülmecid Ünlükul isminde bir kardeşi bulunduğunu başkaca kardeşi olmadığını, Said-i Nursi'nin de hayatında evlenmemiş bulunduğunu, müteveffanın nüfus cüzdanı bulunmadığını, Emirdağı nüfusunda kayıtlı olduğunu bildirdiler

Müteveffa ile birlikte bulunan ve ibraz ettiği nüfus kaydına göre Zonguldak'ın Safranbolu kazası Babasultan mahallesinde hane no: 58 cild 1, 67 numarada kayıtlı Hüsnü Bayramoğlu..." Ve bu tutanakta Üstad'la beraber Urfa'ya gelmiş bulunan diğer iki talebesinin isim ve künyeleri kaydedildikten ve arabanın plaka numarası, motor numarası vesair tesbit edildikten sonra şöyle denilmektedir: "Bu sırada müteveffanın üzerinde on beş lira bozuk para çıktı. Ruhsatnamede görünen kahverengi vasıtanın halen Hüsnü Bayram'ın şoförlüğünü yapmakta olduğu vasıta anlaşılmağa, eşyalar yed-i emin olarak ve taksinin sahibi bulunan Kadir Çalışkan'a teslim edilmek üzere, yed-i emin olarak Ziver Gündüzalp, Bayram Yüksel ve Hüsnü Bayram'a teslim edildi. Tanzim olunan zabıt birlikte imza altına alındı. 23/3/960

Hâkim: Kâtip Mübaşır Bilirkişi Yediemin Ö. Türker, İ. Dedeşah, S. Dur, Cemal Çopur, Hüsnü Bayram,

Yediemin:Ziver Gündüzalp, Yediemin: Bayram Yüksel²⁸⁰

Hazret-i Üstadın beraberinde Urfa'ya gelen sadık hizmetkârları, Üstadın şahsi eşyalarının şer'an varisi olan kardeşi Abdülmecid'e teslim edilmesini Tereke Hâkiminden istemişlerdir. Amma Hazret-i Üstadın te'lifatı olan Risale-i Nur eserleri ve bu eserlerden hâsıl olan tayinat parasının beşte biri Hazret-i Üstadın kesin, şüphesiz ve te'vilsiz vasiyetnameleri mucibince yine Nur Talebeleri cemaatine ve Nur Hizmetiyle meşgul naşirlerine teslimi için, olduğu gibi eski durumunda bırakılmışlardır.

18. BEDİÜZZAMAN'IN VEFATINDAN SONRA

Bediüzzaman Said Nursi'nin vefatından sonra Abdülmecid Nursi derin acılarını bir şiirle terennüm eder. Sonraları İttihad Gazetesinde yayınlanmış şiir şu şekildedir:

EYYÜHEL ÜSTAD !

Kutlu olsun, mutlu olsun sana şu âlî makâm.
Bu makâm oldu sana elbette berden ve selâm.

Öksüz kalan nurların, ağlar-öter her subh u şâm.
Okur sana yetimlerin, binler dua, binler selâm.

Her zaman yâd-ı cemîlindir, bezm-i vird-i zeban,
Kalb senindir, dil senindir, dildesin sen her zaman.

Urfa'nın topraklarında değildir sâlâr-ı yemin.
Pek sıcak nurların kalbindedir serdâr-ı yemin.

Sana olsun binler selâmlar... Bizim ey rehberimiz!
Bizleri unutma ey âlicenab Önderimiz.

Noktasız kaldı gözü, tersine döndü feleği,
Ankara radyosu yaydı, en kara bir haberi.
Kalbi deldi, ruhu ezdi, yaktı yıktı her yeri...

²⁸⁰ . A. g. e, sh. 1747-1748

Ey mezarıcı! O makamda bize de kaz bir mezar.
Olalım nazik Said'in komşusu leyl ü nehar.

Ey mezarıcı! Göm bizi de şu Said'in kabrine.
Firkatin dayanamaz, nurcu olanlar kahrine.

Katılsın zerrâtımız, âlem-i berzahda kezâ.
Sarılsın birbiriyle ruhlar ilâ yevm-il-cezâ.
Dâr-ı dünyada Said'i bizden ettinse cüdâ,
Dâr-ı âhirde beraberce haşret ey Hüdâ!

Dünkü hâl oldu hayal, geçti visâl, geldi zevâl,
Bizleri Üstadımızla haşret, Yâ Zülcelâl!

(Konya, Nisan 1960; Urfa'dan Nursa, İttihad — Sayı: 110 -2 Aralık 1969)²⁸¹

Bediüzzaman Said Nursî'nin vefatına kardeşi Abdülmecid Nursî şu mısralarla tarih düşürmüştür:

Nurs'ta doğdum, Nuriye'den,
Nuru yaydım her yerde.
Nura kavuştum birden,
Yattım Nurlar içinde.

Ölüm tarihi, bu beş "Nur"un içinde vardır:

Nurs'ta — 325

Nuriye — 271

Nuru — 266

Nura — 261

Nur — 256

1379 (1960)

Necmedin Şahiner'in Abdülmecid Nursî'nin yakın dostu Diyarbakir Erganili Yaşar Gökçek'ten aldığı evraklardan Abdülmecid Ağabeyin Üstadın ardından şu yazıyı yazdığını okuyoruz:

Ey nadire-i zaman

Hz. Ali'nin (r.a.) yüksek kerametvari emirlerinden biri de "Semavat ve arzın iç yüzlerindeki âsâr-ı kudret ve azameti görüp mütalâa etmekle tam mânasıyla 'Ârif-i Billah' olarak rü'yet-i İlâhiyeye ve Cennet-i Me'vûdeye kesb-i liyakat etmek ancak ve ancak bu iki doğumu gören kâmil insanlardır." ifadesi olmuştur.

Ey Hz. Üstad!

O Hazretin şu emirlerine göre ölümle gözlerimizden gayb olduysan da ademe gitmedin; ancak hayat yolculuğunda insanlar için kurulan menzillerden "berzah" denilen üçüncü menzile kabir tüneliyle girmiş bulunuyorsun. Ve berzah bedeni denilen fotoğrafına taalluk ederek yüksek ruhlarla beraber kâinatın iç yüzünü "melekler" duygusuyla mütalâaya başlamış bulunuyorsun, kanaatindeyiz.

Binaenaleyh hayatın ikinci menzili olan "dünya" menzilinde topladığın nurlarla bizi tenvir ve irşad ettiğin gibi, o yüksek menzilde de mazhar olacağın nurlardan biz yetimleri mahrum etmediğini biliriz.

²⁸¹ . Necmeddin Şahiner, Bilinmeyen Taraflarıyla Bediüzzaman Said Nursi, Yeni Asya Yayınları, İstanbul 1974, sh. 396-397

Ey nâşir-i nur Hz. Üstad!

Hakkında yapılan zulümlere karşı müdafaada bulunmuyoruz, çünkü affetmişsin. Yalnız hikâye-i hâl kabilinden basılmış olan tercüme-i hâlden hariç kalan bazı harika hâllerini ve zalimlerin yaptıkları zulümlerde ne derece insafsızlık gösterdiklerini efkâr-ı âimme'ye ilân etmek üzere "manevî izin ve müsaade"ni istiyoruz.

Mematta da harika hâllerle başlamıştı

Evvela Üstad'ın hayatı gibi, mematı da harika hâllerde başladığını arz edeyim: Rüyada kendisine yapılan kat'î bir ihtara binaen şoförün gösterdiği bahane ve özürleri kabul etmemiştir.

Hücre-i saadetini abluka eden Kureyşlilerin ablukalarından kurtulup giden Hz. Muhammed'in (a.s.m.) imdad ve kerametiyle, Üstad'ımız da Isparta'da daimî devam eden polislerin kontrol ve ablukalarından kurtulup Urfa'ya gitmiştir.

Isparta'dan Urfa'ya tahmin edilen 1000 km'den mesafeyi 24 saat zarfında, memleketin garibi ve dolayısıyla yolları bilmeyen ve bütün gece zulmetinde, arızasız, hiçbir yerde durmaksızın ve hiçbir karakolun haberi olmaksızın Urfa'ya salimen, dellâl-ı Kur'an Bediüzzaman'ı yetiştiren şoför, elbette keramet-i Kur'aniyeye mazhar küçük bir misal olabilir zannederim.

Urfa'da ehl-i hâlden bir zat, bu gelişmeden birkaç sene evvel "Makam-ı İbrahim'de iki mezar yerini tayin ederek üstünde iki kubbe yaptırmıştı. Bu kubbeli mezarları kendine mi yaptırıyorsun?" diye edilen suale cevaben, "Hayır, benim için değildir, sahipleri gelecektir." diye vermişti.

Bu cevaba binaen Üstad'ın Urfa'da vuku-u vefatında Urfalılarca "O kubbeli mezarların sahibi bu zat olsa gerektir." diye hâsıl olan kanaat üzerine, Hz. Üstad o kubbeli mezarların birine defnedildi.

Evet, kaderin hükümleri hiss-i kablelvuku kabilinden bazı zatlara rüya veya başka bir vesileyle ayan olur.

Sevgili Üstad'ın din, iman ve Kur'an hizmetinde kahramanane gerçekleştirdiği harika cihada mükâfat olmak üzere Hz. Muhammed'in (a.s.m.) cedd-i âlâsı olan Hz. İbrahim'in kucağına kaçarak ve "berd-i selâm"a mazhar olarak defnedilmiştir.

Sevgili Üstad, hâl-i hayatında yanına gelip gidenlerden o kadar hoşnut değildi. Başka şeylerle meşgul olduğundan tek başına yaşamayı arzu ederdi. Hatta hâl-i mematında da bu arzusunu temin etmek istiyordu ki, ölümünden bir sene evvel "Ben ölürsem mezarımı kimse tanımasın." diye bana vasiyette bulunmuştur.

Demek Cenab-ı Hak, o sevgili kulunun arzusunu yerine getirmek üzere bazı insanlara ilham ettiği evhamdan dolayı, Urfa'dan tekrar tayyareyle Isparta'nın meçhul bir yerine götürülerek kimsenin bilmediği bir yere defnedilmiştir. Üstad'ın tercüme-i hâlden hariç ve fikrimde kalanları yazıyorum.

Derece-i zekâ ve kuvve-i hafızasına sahiptir.²⁸²

19. BEDİÜZZAMAN SAİD NURSİ'NİN MEZARININ ÇALINMASI HADİSESİ

27 Mayıs 1960 tarihinde ülkenin kismet demokratikleşmesinden rahatsız anarşist ruhlu bir darbeci güruh, mevcut anayasal düzene silah zoruyla son vererek, seçilmiş hükümeti alaşağı ederek, başbakan Adnan Menderes ve iki bakanı, sahte bir mahkeme ile idam adı altında şehit ettiler. Bu darbeci güruh bununla da yetinmeyip, dünya tarihinde bugüne kadar görülmemiş bir vahşete imza attılar. Açıkça ceset ve mezar çaldılar. Üstelik bu pisliklerini örtmek için bunu silah zoruyla Abdülmecid Nursi istiyormuş resmiyete uydurmaya çalıştılar.

Aşağıda uzun bir alıntı yapacağımız makalede görüleceği gibi darbeciler, daha darbe yapmadan Bediüzzaman Said Nursi'nin mezarının çalınmasını planlıyorlar. Dönemin Milli Savunma

²⁸² . Necmeddin Şahiner, Son Şahitler 5, Nesil Yayınları, İstanbul 2006, sh. 43-44

Bakanı ve Menderes hükümetine ihanet içinde olan Ethem Menderes ile daha sonra darbeci grubun lideri olacak olan Kara Kuvvetleri Komutanı Cemal Gürsel arasında bu konuda görüşmeler yapılıyor.

Makale de açıkça görüleceği gibi Bediüzzaman'ın mezarının çalınmasına Kürtlüğü sebep gösterilmiş. Darbecilerin mezarı çalmaktaki niyeti de Urfa'nın Kürtlüğün merkezi olmasına engel olmak hedefine ulaşmak olarak görülüyor. Makale mezar hırsızlığı hadisesini bütün veçheleriyle açıkça ortaya koyuyor. İlgili makalenin Bediüzzaman Said Nursi'nin mezarının çalınması ile ilgili kısım şu şekildedir:

“27 Mayıs Askeri Darbesi sonrasında I. Cemal Gürsel Hükümeti bu iddiadan yola çıkarak ülkede bir takım yapılandırma ve düzenleme faaliyetlerine girişmiştir. Bu bağlamda Bakanlar Kurulu'nda iç politikaya dair ele alınan gündem maddelerinden yeni anayasa, ordu, laiklik, Kürtler ve Kürt Sorunu gibi meselelerin yanında Said Nursi meselesi de tartışılmıştır.

Bakanlar Kurulu'nun Said Nursi meselesini beşinci, on birinci, on ikinci ve altmış dördüncü toplantılarda ele aldığı görülmektedir. Meselenin ana kaynağını, Said Nursi'nin mezarının Urfa'da bulunmasından dolayı Cemal Gürsel'in Urfa'nın kürtlüğün merkezi olması ihtimaline karşı duyduğu kaygı oluşturmuştur. Başbakan Gürsel'in mezar münasebetiyle duyduğu kaygının dini bakımdan değil de Kürt sorunundan kaynaklanması oldukça dikkat çekicidir (Koçak, 2010: 68). Bu bağlamda Said Nursi'nin bir takım siyasi faaliyetler içinde yer almasının yanında yaşamı boyunca üstlendiği misyonun merkezinde Kur'an ve Risale-i Nur vasıtasıyla İslam'ın öğretilmesi gibi dini konuların daha ağır bastığı bilinmektedir. Ancak çeşitli kaynaklarda ve Nursi'nin kendi eserlerinde siyasete yaklaşımı ve Kürt milliyetçiliği konusunda o'nun özerk veya bağımsız bir Kürt devletine karşı çıktığı yönündeki görüşler daha yaygın olmakla birlikte Nursi'nin Kürdistan kavramını ve Kürdi lakabını da kullandığı görülmektedir. Nursi'nin mezarının açılması olayının 27 Mayıs 1960 Darbesini takip eden günlerde yaşanması ve bu işin Türk Silahlı Kuvvetleri eliyle yapılmış olması Nursi'nin Kemalizm karşıtlığı ve Kürt Milliyetçiliği yönlerinin I. Cemal Gürsel hükümeti içinde bir kaygıya neden olduğunu akla getirmektedir. Devlet Bakanı Hayri Mumcuoğlu'nun 64. Bakanlar Kurulu toplantısında sarf ettiği “*Nurculuğu bu memlekete yaymak isteyen adam aynı zamanda Kürtçülüğü de terviç eder*” (Koçak, 2010: C.II, 909) sözleri Cemal Gürsel Hükümetinin Nurculuk ile Kürtçülüğü ne derecede bağdaştırdığını da göstermektedir. Bu noktada Nursi'nin topladığı taraftarlar vasıtasıyla ölümünden sonra da kutsallaştırılarak fikirlerinin yaşatılması ve bu noktada mezarının Urfa'da bulunması Cumhuriyet ve Kemalizm için bir tehdit olarak görülmüştür. 27 Mayıs günü Milli Birlik Komitesi başkanı olarak Cemal Gürsel'in yeni anayasa hazırlığı için görüştüğü profesörler grubuna “*Biz üniversiteye inanıyoruz. Yalnız inanmıyoruz, iman ediyoruz... Öyle bir anayasa yapın ki bir daha ihtilal mümkün olmasın dinin istismarına imkân kalmayın.*” (Çavdar, 2019: 87,88) şeklinde yaptığı konuşma “Darbe Hükümetinin” rejim ve laiklik üzerindeki denetim isteğini ortaya koymaktadır.

Said Nursi'nin mezarının taşınması konusu resmi kayıtlara göre ilk olarak 27 Mayıs Askeri Darbesi sonrası oluşturulan Birinci Cemal Gürsel Hükümeti'nin Beşinci Bakanlar Kurulu toplantısında görüşülmüştür. Ancak olayın perde arkasına bakıldığında konunun birdenbire bakanlar kurulu toplantısında akla gelmediği, 27 Mayıs öncesinde dönemin Milli Savunma Bakanı Ethem Menderes ve Kara Kuvvetleri Komutanı Cemal Gürsel arasında müzakere edildiği tespit edilmiştir. Ethem Menderes, Nursi'nin ölümünün ardından müritleri tarafından daha da ulvileştirildiği ve bu nedenle sağlığında başa çıkamadıkları Nursi ile ölümünden sonra hiç başa çıkılamayacağı yönündeki endişesini Gürsel'e bildirmiştir.²⁸³ Görüldüğü gibi Said Nursi 27 Mayıs Askeri Darbesinden yaklaşık bir ay önce 23 Mart 1960'da öldüğünde, o'nun mezarının yeri ve durumu dönemin Milli Savunma Bakanı Ethem

²⁸³ . Ethem Menderes, Said Nursi hakkında bir rapor yazmış ve 20.07.1960 tarihinde bu raporu darbeciler tarafından kurulan 10 Nolu Soruşturma Kurulu Başkanlığına vermiştir. Menderes bu raporunda Said Nursi'nin Kürtçülük fikrine sahip olduğunu ve bağımsız Kürdistan kurulması için çaba gösterdiğini vurgulamıştır. Buna rağmen kendisi de darbeciler tarafından yargılanmış ve on yıl ağır hapis cezasına çarptırılmıştır. Bkz; (Akgündüz, 2013: C.II, 1000-1005) (Makale'nin dipnotudur.)

Menderes ile Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Cemal Gürsel arasında müzakere konusu olmuştur. Gürsel bu görüşmede mezarın ortadan kaldırılarak sorunun çözülebileceğini belirtmiştir. Bu görüşmeden yaklaşık iki ay sonra darbe yapılmış, darbeden sonra da mezarın nakli gerçekleştirilmiştir. Gürsel, Ethem Menderes'le konuşmasının ardından darbe sonrası konuyla ilgilenmesi için 7. Kolordu Komutanı sonradan 1. Ordu Komutan Vekili ve bilahare Genelkurmay Başkanı olan o günkü rütbesiyle Korgeneral Cemal Tural'ın (TSK, 2020) görevlendirilmesini istemiştir (Kumral ve İncesoyluer, 1991: 23-24)⁵. Tural, bu doğrultuda İçişleri Bakanı Tuğgeneral Muharrem İhsan Kızıloğlu tarafından özel bir emirle Ankara'ya çağırılmıştır. Tural'ın 27 Mayıs Askeri Darbesi'ni gerçekleştirenler arasında yani Milli Birlik Komitesi içinde yer almadığı ancak Gürsel Hükümetleri döneminde Yassıada idamlarının gerçekleştirilmesi gibi birçok önemli kararların uygulanmasında rolü olduğu bilinmekle birlikte Genelkurmay Başkanlığı yaptığı dönemde de Nurcular hakkında uyarılarda bulunduğu görülmüştür (Selvi, 2011: 170, 175).

Mezar tartışması, temel mesele olarak siyasi partilerin ocak ve bucak teşkilatlarının kapatılmasının görüldüğü beşinci Bakanlar Kurulu toplantısında Başbakan Yardımcısı Fahrettin Özdilek'in, Nurcular meselesinin de önemli bir mesele olduğunu ileri sürerek Nursi'nin mezarının Urfa'da bulunmasının uygun olup olmadığı sorusu ile başlamıştır. Bunun üzerine dönemin Başbakanı Cemal Gürsel, Kürt sorunu politikası kapsamında Said Nursi'nin mezarından dolayı Urfa'nın bir merkez haline getirilmesinden endişe ettiği için mezarın Isparta'ya taşınmasının daha uygun olduğunu belirterek daha müsait bir zamanda meselenin halledilmesi gerektiğini söylemiştir (Koçak, 2010: 194). Ardından Said Nursi'nin mezarının taşınması meselesi Birinci Gürsel Hükümetinin On Birinci Bakanlar Kurulu toplantısında İçişleri Bakanı İhsan Kızıloğlu'nun şu konuşmasıyla tekrar gündeme getirilmiştir; "Meselelerimizden biri bildiğiniz gibi Şeyh Said-i Nursi'nin mezarının nakli konusudur. Nursi'nin kardeşi bu konuda bir müracaatta bulunmuştur". Kızıloğlu bu sözlerin ardından Said Nursi'nin kardeşi Abdülmecit Ünlükul tarafından Konya Valiliği'ne yazılmış mektubu kurula okumuştur (Koçak, 2010: 281). Mektupta Ünlükul'un Konya'da ikamet etmesi ve Urfa'nın Konya'ya uzak olması münasebetiyle kardeşinin mezarını sık sık ziyaret edemediğinden mezarın Isparta veya Emirdağ'a taşınması yönündeki isteğinden bahsedilmiştir (BCA, 1960). Mektup sıkıyönetim şartları altında Kolordu Komutanı Cemal Tural tarafından zor kullanılarak Ünlükul'a imzalatırılmış ve böylece olayın dini ve siyasi bir yönü bulunmadığı gösterilerek, ailevi bir konu kisvesi verilmek istenmiştir (Kumral ve İncesoyluer, 1991: 23-24; Selvi, 2011: 170).

Mektup olayının Gürsel'in isteği üzerine Konya valisi tarafından düzenlendiği aynı toplantıdaki beyanatından anlaşılmaktadır. Mezarın nereye nakledileceği hususunda Kızıloğlu ile Gürsel'in ihtilafa düştüğü de görülmektedir. Kızıloğlu, bu işle ilgilenenlerin isteği ve Isparta'da Nurcuların fazla olması nedenlerinden mezarın Emirdağ'a naklinin uygun olduğunu belirtmesi üzerine Gürsel, Emirdağ'da da Kürt köylerinin fazla olması nedeniyle Isparta'ya naklini daha uygun görmüştür. Ulaştırma Bakanı Sıtkı Ulay'ın da Gürsel'i bu konuda desteklemesiyle mezarın Isparta'ya nakline karar verilmiştir. Gürsel, İçişleri ve Milli Savunma Bakanlıklarından konunun büyük bir titizlikle halledilmesini ve bir gece içinde mezarın Urfa'dan Diyarbakır'a sonra da Isparta'ya nakledilmesini istemiştir. Ticaret Bakanı Cihat İren bu işi gizli yapmaya gerek olmadığını, mezarın gündüz saatlerinde ailesi tarafından nakledilebileceğini, hükümetin de bu konuda aileye yardımcı olabileceğini belirtmesi üzerine İçişleri Bakanı Kızıloğlu, bu fikre karşı çıkarak işlemin gizli yapılması gerektiği ancak Nursi'nin kardeşi Ünlükul'un nakil sırasında bulunabileceğini belirtmiştir. Kızıloğlu sözlerinin devamında uçağa binildiği zaman gazetelere haber verilmesi yönünde fikir beyan etmiştir. Gürsel ise basına haber verilmemesi ancak basının olaydan haberi olursa nakil işlemini, Nursi'nin kardeşinin istediği yönünde bir açıklamanın daha uygun olacağını belirtmiştir. Ardından Gürsel, gerekli hazırlıkların yapılarak Urfa'ya gidilmesi, oradaki kitaların da bu iş için hazır bulunması yönünde talimat vermiştir (Koçak, 2010: 282-283; Selvi, 2011: 178).

İhsan Kızıloğlu 8 Temmuz 1960 tarihli Bakanlar Kurulu toplantısında alınan karar sonrasında Milli Birlik Komitesi'nin de onayını almak üzere Komite üyeleriyle görüşmek istemiştir. Alparslan Türkeş'in bu konudaki ifadesine göre Komite toplantı halindeyken Kızıloğlu, çok önemli bir konu

hakkında komite üyeleriyle görüşmek istediğini belirtmiştir. Bunun üzerine MBK Kızıloğlu'nu içeri davet ederek konuşmasını dinlemiştir. Kızıloğlu, Abdülmecit Ünlükul adını taşıyan dilekçeyi komiteye sunarak, Ünlükul'un kardeşi Said Nursi'nin mezarının Urfa'da bulunması ve mezarın uzaklığı nedeniyle ziyaret edememesi yönündeki maruzatından bahsetmiştir. Kızıloğlu, komitenin nakil işlemini onaylaması durumunda konuyu Cemal Gürsel'e ileteceğini de belirtmiştir. Kızıloğlu'nun konuşmasının ardından komite, nakil işlemine onay vererek konu hakkında İçişleri Bakanlığından kendilerine bilgi verilmesini de ayrıca hatırlatmıştır (Turgut 1995: 246-250. Akt. Koçak, 2010: 282).

Mezarın taşınması yönündeki gerekli resmi onayın ardından Nursi'nin mezarının nakil işlemi Emniyet Genel Müdürlüğü Arşivi'nde yer alan belgelerdeki zabıt varakasına göre gerçekleştirilmiştir. Buna göre Abdülmecit Ünlükul, 4 Temmuz 1960'da Urfa Belediye Tabipliğine bir dilekçe vererek Urfa'da vefat eden kardeşi Said Nursi'nin kabrinin Emirdağ veya Isparta'ya nakline izin verilmesini istemiştir. Dilekçeye istinaden Urfa Belediye Tabipliği nakil işleminde bir sakınca görmediğini düzenlediği bir raporla bildirmiştir (EGMAUZV, 1960). Söz konusu belgede Abdülmecit Ünlükul'un imzasının yanı sıra güvenlik güçleri mensuplarının imzalarının bulunması olayın siyasi bir mahiyet kazanmasının istenmediğini göstermektedir (Koçak, 2010: 281). Bu konuda Bakanlar Kurulu ya da Milli Birlik Komitesi tarafından bir karar alınmaması da aynı şekilde yorumlanabilir. Olay ailenin isteği ve yerel makamların onayıyla gerçekleştirilmiş gibi gösterilmiştir. Aslında Milli Birlik Komitesinin, Hükümetin, İçişleri Bakanlığının ve ordunun üst düzey komutanlarının konuyla ilgilendikleri anlaşılmaktadır.

İçişleri Bakanı Muharrem İhsan Kızıloğlu, 10 Temmuz 1960 tarihinde Urfa Valisi Necdet Yalçın'a gönderdiği resmi yazıda şunları söylemiştir:

"Urfa'da medfun bulunan Said-i Nursi'nin nakl-i kubur suretiyle cesedinin Emirdağ'ına veya Isparta'ya getirilmesini isteyen ve mumaileyhin kardeşi olan Abdülmecit Ünlükul tarafından Konya Valiliğine verilen 4.7.1960 günlü dilekçe örneği ile Konya Valiliğinden Bakanlığımıza yazılan 4.7.1960 gün ve 277/1999 sayılı yazı örneği bağlı olarak gönderilmiştir. Usul ve mevzuata uygun olarak gereğini rica ederim." (BCA, 1960).

Mezarın taşınacağı gün Ankara, Urfa, Diyarbakır, Isparta da olağanüstü hâl ilan edilerek, Urfa şehrine giriş ve çıkışlar yasaklanmış, sokağa çıkma yasağı uygulanmış, şehirde görevli polis memurları izinli sayılarak sıkı tedbirler alınmıştır. Nitekim bu sıkı tedbirlerin ardından Orgeneral Cemal Gürsel ve İhsan Kızıloğlu'nun aldığı kararı uygulamak üzere Korgeneral Cemal Tural, İstanbul Belediye başkanı Refik Tulga ve MBK üyesi Albay Mucip Ataklı'nın yürütmesindeki komite 12 Temmuz 1960 gecesi Said Nursi'nin İbrahim Halilullah Dergâhındaki mezarını erlere kırdırarak naaşını çıkartmıştır (Selvi, 2011: 170).²⁸⁴

Abdülmecid Nursi Ağabey mezar nakli hadisesini Abdülkadir Badıllı Ağabeye şöyle anlatmıştır: "1962'de bizzat Abdülmecid Efendi'yi Konya'daki evinde ziyaret ederek dinleştirdim. Evine bir arkadaşla, Hüsmen Hoca ile birlikte gitmiştik. "Urfalıyım" deyince, mübarek yaşlı, mahzun Molla Abdülmecid Efendi, ben hiç sormadan hikâyeyi tafsilâtıyla anlatmaya başlamıştı:

"1960 ihtilalinden iki, iki buçuk ay sonra idi. Bir gün eve iki sivil polis geldi: "Sizi vilayetten istiyorlar" dediler. Düşündüm, benim vilayetle ne işim var? Fakat gitmemelik de yapamazdım. Kalktım, gittim. Konya Valisi makam odasında oturmuş bir kaç general vardı. Bunlar -sonradan öğrendim- Konya askeri valisi, Urfa askeri valisi General Necdet Yalçın, Isparta valisi ve zamanın kara kuvvetleri komutanı orgeneral Cemal Tural'dı. Bana yer gösterdiler. Oturdum. Merhabalaşmalardan sonra, Cemal Tural söze başladı, dedi ki:

"Urfa'daki ağabeyin Said-i Nursi'nin mezarı başında çok izdihamlar, ayinler oluyormuş. Hükümet bu işi hoş görmüyor. Buna dair Urfa'dan çok ihbarlar, şikâyetler geliyor. Bu arada ziyaretçi

²⁸⁴ . Doç. Dr. Alaattin Uca-Berrin Nurcan Çakır, Türkiye'de Ordu-Siyaset İlişkisi ve Said Nursi'nin Mezarının Nakledilmesi, International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR), c. 7, sy 61, Kasım 2020, ss. 3123-39, doi:10.26450/jshsr.2143.

ismi altında başka ülkelerden casuslar da geliyor" dedi. Ve "Hülâsa: hükûmet, onun mezarını Urfa'dan kaldırmak istiyor, başka yere nakledecektir." dedi.

"Fakat hükûmet bu işi yaparken kendi adına değil, senin adına, senin müracaatına bina edecek. Kanunda da yeri vardır. Bilmem hangi maddenin 14. bendi vardır. Bu maddeye istinaden senin adına bir müracaat dilekçesi hazırlanmıştır. Bunu imza edeceksiniz!" dedi.

Ben: "Siz onu nereye götürseniz de aynı ziyaretçi izdihamı olacak. Yine her taraftan ziyaretçiler gelecek!" dedim. Cemal Tural: "Hükûmetin düşündüğü başkadır. Lütfen imza edin!" dedi. Baktım ki, direnmelerim fuzulî olacak. Dilekçeyi bana her hâlükârda imza ettireceklerdir. Kalktım, imza ettim. Müsaade isteyip çıkacağım sırada, bana: "Evden uzağa ayrılmayın, seni yine çağırabiliriz." dediler. Oradan ayrıldım, mahzun ve perişan bir şekilde eve döndüm"²⁸⁵

Urfa'ya nasıl getirildiğini de, bana yine o günü evinde ziyaretim esnasında anlatan Molla Abdülmecid Efendi, bu macera ve hikâyeyi de şöyle anlatıp tamamlamıştı:

"Konya'da vilayete çağrılarak, hazırlanmış dilekçeyi imza etme hadisesinden sonra evime dönmüştüm. Tenbih ettikleri şekilde evden ayrılmadım. Hep evde bulundum. Bir gün ikinci olmuştum, namazı kıldım. İki polis geldi, beni vilayete götürdüler. Ordan da Konya askeri hava meydanına götürüldüm. Uçağa bindirdiler. Benim tam yanıma Kara Kuvvetleri Komutanı Cemal Tural oturdu. Urfa valisi General Necdet Yalçın ile Diyarbakir Kolordu kumandanı da uçağa bindiler. Uçak havalandı. Cemal Tural benimle konuşmak istiyor, elindeki haritaya bakarak: "İşte Hocam, şimdi falanca yerin veya vilayetin veya kazanın üstündeyiz" diyor ve bana karşı çok yumuşak ve mültefit davranıyordu.

Pervaneli uçakla Urfa'ya gelinceye kadar, vakit gece olmuştum. Araba ile askeri garnizona getirildim. Cemal Tural beni oradaki bir albaya teslim ederek, istirahatim, yemek işi ve rahatça namaz kılmam için ona tenbihatta bulundu.

Biraz istirahat ettikten ve namazımı kıldıktan sonra, beni araba ile bir yere götürdüler. Gözlerim geceleyin iyi görmediği için, neresi idi bilemiyorum. Bir avlu, etrafı eyvanlarla çevrili, hanâ benzer bir yer idi. Orada bazı subay ve askerler de vardı. Bir sivil adam, bir tabuta kepek koyuyor, ilaçlıyordu. O adam meğer doktormuş.

Tabutu hazırlamakla meşgul olan sivil doktor ve oradaki subaylar bir ara bana: "İşte ağabeyinin na'sı, istersen bak!" dediler. Ben parmağımla na'se hafifçe bir dokunuverdim. Pamuk gibi yumuşak idi. Yüzünü açıp bakmadım, bakamadım... Ah! Ne için bakmadım?

Tâbut kepeklendi, ilaçlandı ve bitti. Kapağını kapayıp iyice lehimlediler. Benim Konya'da imza edip teslim ettiğim dilekçeyi de şeffaf bir mika içine konulmuş olarak tabuta astılar. Ve tabutu askerler omuzuna alıp kapıda bekliyen askeri bir cemseye koydular. Beni şoför mahalline aldılar. Urfa Tayyare meydanına geldik.

Tabutu uçağa koymak için harekete geçildi. Fakat mevcut uçağın kapısı dar olduğundan, ne yaptılarsa tabut ve sandık içeri girmedi. Bu duruma çok hiddetlenen Cemal Tural: "Neden bu işin hesabını kitabını yapmadan hareket ediyorlar? Neden sandığa Tabuta- göre bir uçak getirmiyorlar? diyerek bağırdı, çağırdı. Emir verdi: "Acele bir ikinci büyük uçak gelsin!" dedi. Urfa Tayyare meydanında, Cemal Tural ve birkaç yüksek rütbeli subaylarla bekledik.

Biz meydanda gelecek ikinci uçağı beklerken, albayın birisi bilgiçlikler taslayarak, Üstad aleyhinde ileri geri konuşmaya başladı. Ben de cevap vermeye çalıştım. Konuşmamızı duyan Cemal Tural, albaya hiddetle bağırdı: Bu şeylerin şimdi sırası mı? Adamcağız ölmüş gitmiştir. Şimdi buradaki kardeşinin zaten acısı ve kederi kendisine yetmektedir. Ne istiyorsunuz adamdan?" diyerek o albayı susturdu.

Beklediğimiz ikinci uçak çok geç geldi. Cemal Tural bağırp duruyordu. Nihayet uçak geldi. Amma zaman kuşluk vakti olmuştum. Gelen uçak büyük idi. Tabutun bir tarafını bizzat Cemal Tural

²⁸⁵ . Abdülkadir Badıllı, Bediüzzaman Said-i Nursi Mufasssal Tarihçe-i Hayatı c. 3, Timaş Yayınları, İstanbul 1990, sh. 1777

tutarak, uçağa yerleştirdiler ve havalandık. Tahminime göre altı yedi saat bir yolculuk sürdü, ikindiye yakın bir zamanda Afyon'a indik. Tabii oranın Afyon olduğunu kendileri söylemişlerdi.

Uçağımız Afyon'a indikten sonra, tabutu çıkarttılar, askeri bir kamyonete yerleştirdiler. Ben de yine şoför mahalline bindim. Arkamızda da bir iki jeep ve kamyonetler dizildi. Yola koyulduk. Dağlık bir bölge idi. Nereye gittiğimizi, hangi tarafa gittiğimizi bilmiyordum, sormuyordum da... Adeta bu durumlar karşısında şaşkın bir durumda idim.

Gitgide tahminen yedi saat kadar gittik, gecenin geç saatlerinde bir yere vardık, orada durdular. Durduğumuz yerde bir kaç er ve astsubaylar vardı. Bir kabri kazmış bizi bekliyorlarmış. Hemen acele, acele tabutu indirdiler ve o hazır kabre koydular, üstünü toprakladılar. Onlar bu işle meşgul iken, ben sağa sola baktım, gözlerim iyi görmemekle beraber, orası bir dağın yamacına benziyordu. Bir metre kadar yükseklikte olan bir sur etrafında vardı. Surun üstüne çıktım, etrafıma baktım, hiç bir ışık görünmüyordu. Her taraf kapkaranlıktı.

Tabutu gömdüler. İş bitti. Bir astsubay bana: "Hocam, siz bu gece burada mı kalmak istersiniz, yoksa evinize mi dönmek istersiniz" dedi. Ben düşündüm, burada kalıp da ne yapayım? Dedim: "Eğer beni evime gönderirseniz evime gitmek isterim". Ah niye kalmadım? Belki kalmış olsaydım, hiç olmazsa o yeri tanımış olurudum! Astsubay: "Peki hemen sizi gönderelim." dedi. Az sonra siyah bir otomobil geldi. Şoförü askerdi. Bindim ve yürüdüm. Siyah otomobille tahminen bir, bir buçuk saat kadar gittikten sonra, ışıkları yanan bir şehre yaklaştık. Şoföre sordum, "Bu ışıklar nerenin? Burası hangi şehir oğlum" dedim. Asker: "Burası Eğridir efendim" diye cevap verdi. Böylece yolumuza devam ettik. Sabahleyin saat sekiz dokuz sıralarında Konya'ya evime dönmüş oldum."²⁸⁶

Mezarın çalınması hadisesinde Abdülmecid Nursi'nin yaşadıklarını oğlu Suad Ünlükul'un eşi Şükran Ünlükul Ablamız, Ağabeyler Anlatıyor kitaplarının yazarı Ömer Özcan'a şöyle anlatır:

"Üstad'ın naşının Urfa'dan kaçırılması için babamı evden aldılar 1960 senesinde bir yaz günü gece vakti kapı çalındı. Bizim eve babamla konuşmaya bazen ağabeyler geliyordu. Bu saatlerde babamı ziyarete kimse gelmezdi. Biz çekindik, babam aşağıya indi. O kocaman avlu kapısını açarken biz de arkasındaydık. Gelenler askerdi. Babama hazırlanmasını, kendisini götürmek için emir aldıklarını söylediler. Babamın ısrarla sormasına rağmen bir şey söylemediler. Babam hazırlandı, bize "Siz merak etmeyin geleceğim" dedi ve bir jip'e bindirip götürdüler. Ertesi gün babam gelmemişti. Çok merak ediyorduk. Daha sonraki gün gazeteler Üstad'ın Urfa'daki kabrinin, kardeşinin isteği ile açıldığını, bilinmeyen bir yere kardeşinin nezaretinde defin edildiğini yazıyordu.

Daha sonraki gün babam eve geldi. Çok üzgündü. Babam eve geldikten bir müddet sonra da polisler geldi, kayıncı babamın sağ salım teslim edildiğine dair bir belge imzalattırdılar. Neler olduğunu çok merak ediyorduk. Cesaretimizi toplayıp "Baba ne oldu? Seni nereye götürdüler?" diye sorduk. Babam derin bir iç çekerek, "Seyda'nın naşını da rahat bırakmadılar" diyerek kalbinin derinliklerine nüfuz etmiş olan o hüznün hissiyatıyla anlatmaya başladı:

"Uçağa binmeden önce Seyda'nın naşını Urfa'da bulunduğu yerden çıkartmamı istediğim bir belgeyi bana zorla imzalattırdılar. Konya'dan beni uçağa bindirip Urfa'ya götürdüler. Zaten biz Urfa'ya varıncaya kadar Üstad'ın kabrini kırmışlar, mübarek naşını çıkarmışlardı. Ben gittiğimde Üstad'ın tabut'u kırılan mezarın yanında duruyordu. Seyda'yı görmek istedim. Gösterdiler. Aradan o kadar zaman geçmesine rağmen sanki yeni gömülmüş gibiydi.

"Seyda'yla beni askeri bir yere getirdiler. İlkönce küçük bir uçak geldi, tabutu ona sığdırmaya çalıştılar, fakat tabut uçağa sığmadı. Sonra bir helikopter geldi, tabutu ona yüklediler. Subaylarla birlikte helikoptere bindik. Beni arka tarafa oturtmak istediler. Ben de 'hiç olmazsa sağlığında bir arada bırakmadınız bari şimdi yanında oturayım, Seydam ile konuşayım' deyince 'tamam' dediler. 'Seyda hakkını helal et, bizi birbirimizden ayırdılar, ama müsterihim seni elimle kabre koymama engel

²⁸⁶ . A. g. e, sh. 1779-1781

Halilürrahman Dergâhı'na götürdüler. Caminin avlusunda iki tane tabut vardı. Bazı askerler dolaşıyordu. Yanıma bir doktor geldi: "Fazla merak edip üzölmeyin, üstadı Anadolu'ya naklediyoruz. Onun için sizi buraya getirdiler." dedi. Doktorun bu sözleri üzerine sinirlerim tamamen bozulmuştu ve ağlıyordum. Doktor, askerlere: "Bu tabutu açıp üstadı öbür tabuta alacağız." dedi. Fakat erler çekiniyor ve korkuyorlardı: "Biz yapamayız, çarpılırız." dediler. Fakat Doktor: "Kardeşlerim, biz emir kuluyuz. Ne yapalım, mecburuz." dedi.

Hep beraber tabutu açtık. İçimden, "Seyda'nın kemikleri birbirine karışmıştır." diyordum. Fakat elimi kefene sürünce sanki yeni vefat etmiş gibi bir hâl vardı. Yalnız kefenin ağız kısmı biraz sararmış, dışında da bir su damlası şeklinde bir leke vardı. Doktor kefenin ağızını açtı. Yüzüne baktım; âdeta tebessüm ediyordu. Yine hep beraber kucakladık o şanlı mazlum üstadı. Askerlerin getirdiğı çok ağır ve büyük tabuta yerleştirdik. Tabutun etrafındaki boşluğu otlarla doldurdular.

Bütün işler bittikten sonra bir askerî cemseye bindim. Doğru uçağın yanına... Caddelerde hep süngölü askerler geziyordu. İlk uçak tabutu almadı. İkinci bir uçak geldi. Tabutu bunun içine uzattık. Ben de yanına oturdum. İçimi hüznün, gözlerimi yaş kaplamıştı. Az sonra Afyon'a indik. Oradan da bir ambulansla Isparta'ya doğru hareket ettik. Önümüzde ve arkamızda askerî vasıtalar bize refakat ediyordu. Nihayet sabaha karşı Isparta'ya vardık... Önceden hazırlanmış mezara Üstadı defnettik.

Bana, istersem o günü Isparta'da geçirebileceğimi söylediler. Ben de hemen Konya'ya dönmek istediğimi bildirdim. Askerî bir araba ile beni Konya'ya getirip bıraktılar."²⁸⁹

Abdölmecid Nursi Ağabey Üstadın mezar hırsızlığına şahit olmasını ve yaşadıklarını Zübeyir Gündüzalp ve Abdullah Yeğün ağabeylere de anlatmıştır. Üstadın eski dostlarından Sebiliürreşad Dergisi yazarı Eşref Edip Fergan ağabeylerin anlattıklarını şu şekilde yazmıştır: "Bütün bu malûmatı, Zübeyir ile Abdullah'tan bizzat dinledim. Zübeyir ile Abdullah, Urfa'dan ayrıldıktan bir ay sonra merhum Üstad'ın kabrinin Urfa'dan meçhul bir semte naklolunduğunu haber alıyorlar. Merhumun biraderi Abdölmecid Efendi ile görüşüyorlar. Kabrin nakil hâdisesini ondan dinliyorlar.

On beş veya on altı Temmuz 1960. Abdölmecid Efendi'yi Konya'dan vilâyete çağırırlar: "Biraderin Said Efendi'nin cenazesini Urfa'dan nakledeceğiz." derler. "Siz istemiş olacaksınız. Şu kâğıdı imza et." "Benim böyle bir isteğim yok." "Hadi çok uzatma. Burayı imza et!" Bu suretle naklini o istemiş oluyor. Bir gece Konya'dan onu uçağı bindiriyorlar. Güneş doğmadan uçak Urfa'ya vasil oluyor. Kabri açılarak kardeşinin nâşını galvanizli bir tabut içinde görüyor, şaşıp kalıyor. Sâmit ve ebkem gözlerinden yaşlar dökölüyor, içinden Fatiha okuyor.

Merhumun Halilurrahman'da iki kubbeli mahaldeki kabri, vefatını müteakip talebeleri tarafından yapılmıştı. Mermerler Adana'da yapılmış, Urfa'ya oradan usta gelip kabri inşa etmişti. Kabir yapılırken, hususi hizmetinde bulunan talebeleri Zübeyir ile Abdullah başından sonuna kadar kabrin başında bulunmuşlardı. Urfa halkının rivayetine göre mermer kabir kırılırken kazmayı eline alan erin eli titremiş, düşüp bayılmış ve bir daha da ayılamamış. Abdölmecid Efendi'nin ifadesine göre, yüz on bir gün sonra açılan kabirde merhumun naaşı hiç solmamış, bozulmamış, yalnız kefeni biraz sararmış. Bu hâdis e hakkında kimsenin fazla malûmatı yoktur. "Biz o meseleyi onun kabrini nakletmekle hallettik." diyenlere rapor verilmiş olduğı cihetle, ancak onlar bilebilir.

Galvaniz tabutun kapağı lehimlendikten sonra hazırlanan uçağı koymak isterler. Fakat uçak dar gelir. Diyarbakır'dan ikinci bir askerî uçak getirilir. Tabutu o uçağı yerleştirirler, kardeşi Abdölmecid'i de uçağı bindirirler. Uçak Afyon havaalanına iner. Orada askerî bir vasıta ile geceleyin tabut Abdölmecid Efendi ile beraber meçhul bir istikamete götörölür. Abdölmecid Efendi diyor: "Neresi olduğınu, nereye gittiğini bilmiyordum." Üstad'ın talebesi Zübeyir soruyor: "Geçtiğiniz yerleri olsun hiç tahmin edemediniz mi?" "Edemedim. Yalnız sabaha karşı bir yere varınca burası neresidir?" diye sordum. "Burası Eğirdir'dir, dediler. Bir göl kenarından geçtiğimizi de fark ettim, bu göl Eğirdir Gölü idi." Tabutla beraber Abdölmecid Efendi'yi ortalık ağarmadan meçhul bir yere götürdüler.

²⁸⁹ . Necmeddin Şahiner, Bilinmeyen Taraflarıyla Bediüzzaman Said Nursi, sh. 406-408

Vasıttan indirdiler. Abdülmecid Efendi kazılmış bir kabir görür. Tabut o kabre gömülür. Yine ortalık ağarmadan Abdülmecid Efendi'yi Konya'ya götürürler."²⁹⁰

Abdülmecid Abi'den mezar yeri konusunda şu hatıra aktarılmıştır. Eski Ağrı Müftüsü Abdülbari Polat şunları anlatmıştır: "Abdülmecid Efendiyle sohbet ederken, yanımda Konyalı Halıcı Sabri Efendi de vardı. Halıcı Sabri Efendi bana dönerek, 'Üstadı defnettikleri yer Isparta'dır. Hocam bu yeri söylemekten korkuyor' deyince Abdülmecid Efendi öfkeyle dönerek: '**Hayır, korkmuyorum. Ben bu kadarını biliyorum. Tahminime göre gömdükleri yer Isparta'ydı.**' demişti."²⁹¹

20. SON YILLARI VE VEFATI

Abdülmecid Nursi, Konya İmam Hatip Lisesi'ndeki görevine aralıksız olarak ve bir gün rapor dahi almayarak 5 yıl devam eder. Ancak 1963 yılında politik bir kararla görevinden alınır. Dönemin Milli Eğitim Bakanlığı başmüfettişi ve sonradan CHP Antalya Senatörü olan Reşad Oğuz, 27 Mayıs darbesinin komutanlarından Faruk Güventürk'ün tahrikiyle, verdiği haksız ve garazkarane raporlarla başta Abdülmecid Nursi olmak üzere dostları Mehmet Ulucan, Dr. Hulusi Baybal, Ali Uca ve Yaşar Gökçek'i görevinden aldırır.²⁹²

Görevden Alınmasını Mehmed Fatih Göktaş'da şöyle anlatır: "Abdülmecid Ünlükul Efendinin 1963 yıllarında İmam Hatip Okulundaki vazifesinden alınması, (haşa) kabiliyetsizliğinden değil, doğrudan doğruya politik bir karardır. Reşad Oğuz denen CHP' li müfettiş, güya yetersiz diye rapor tutmuş. Halbuki hakikat tam tersidir. Okulumuzda, hatta bütün Türkiye İmam Hatip Okullarında onun kadar alim bir zat yoktur. Hakikat bundan ibarettir. Ruhu şad olsun."²⁹³

Abdülmecid Nursi'nin son yıllarını Ali Turgut hoca şöyle anlatır: "Rahmetli Abdülmecid Ünlükul Hocamı İmam Hatip Okulunun ilk sınıflarında tanıdım. Yaz aylarında okulumuzda tertiplemediği kurslara katılarak derslerinden çok kısa süreli de olsa istifade etmeye çalıştım.

"İmam-Hatip Lisesi 6'ncı sınıfında okurken kelâm derslerimize gelirdi. Birinci devrenin ilk ayları 1963 senesi idi. Hocamız kendine has üslûbu içinde dersini veriyordu. Birden içeriye bir adam girdi. Hoca Efendi alıştığı şekil ve tavırla dersine devam ediyordu. Sınıfa giren kişiden hiç rahatsız olmamıştı. Bizler müfettiş olduğunu tahmin ettik. Zira duymuştuk. Fakat Abdülmecid Ünlükul hiç umursamadı. Vakarı ve ciddiyetini zaten bozmadı. Kendinden ve dersinden emin bir hoca halet-i ruhiyesi içindeydi. Arka sıraların birine oturan ve bir süre dinleyen zat sonunda Hocamın kürsüsüne yaklaşarak, müsaade istedi ve dersi kesti. Bizlere yönelerek birer kâğıt ve kalem çıkarmamızı söyledi. Sual olarak 'İmam Hatip Okuluna niçin geldiğimizi ve gayemizin ne olduğunu' sordu ve yazılı olarak cevaplandırmamızı istedi. Bizler isteklerini yerine getirdik. O günlerden sonra Hocamızın okula ve derslerimize gelmediğine büyük üzüntüyle şahit olduk. Gelen kişinin de Reşad Oğuz adlı bir müfettiş olduğunu öğrendik.

"1963 yılında şahit olduğum bu hadiseden bana kalan ve hafızamda yer eden netice şu oldu: İmanlı insanları, dâvâsına sahip kimseleri, dersine emin hocaları hiçbir takip ve hiçbir takipçi korkutamaz, yıldırılmaz. Takip ve kontrollerde çoğu kimselerde görülen göstermelik ve tasannukârane muamelelere tevessül etmez. Hak bildiği yolda yürür...

"Arzettiğim hâtıramı her zaman naklettiğim ve yaşadığım Hocamın cenaze merasimine de katılmak nasip oldu. Bütün talebeler bu vazifeyi yapmaya her şeyi bırakarak koşmuştuk."²⁹⁴

Abdülmecid Nursi'nin Konya hayatına dair Adıyamanlı olup, ona öğrencilik yapmış olan Abuzer Demir Hoca, kendisiyle röportaj yapan Mehmet Özçelik ve Nureddin Gürsoy'un sorduğu suallere şu şekilde cevap vermiştir:

²⁹⁰ . Necmeddin Şahiner, Yazarların Kaleminden Bediüzzaman, İzmir 2009, sh. 111-113

²⁹¹ . Son Şahitler 4, sh. 231

²⁹² . Halil Uslu, Bediüzzaman'ın Kardeşi Abdülmecid Nursi, Yeni Asya Neşriyat, sh. 85

²⁹³ . A. g. e, sh. 83

²⁹⁴ . A. g. e, sh. 96

“Üstadı ziyaret etmişsiniz görüşmeniz nasıl gerçekleşti?

-1955-56 -larda rahmetli H. Mahmut Ağabeyin verdiği bir adres üzerine Konya’ da rahmetli Abdülmecid Nursi’ nin yanına Arapça okumaya gittim. Kendilerinden Arapça gramer, mantık ve edebiyat dersleri aldım.

-Abdülmecid Nursi uğradığı zulümleri sizinle paylaştı mı?

“Üstada güçleri yetmeyen gizli zındıka bana yöneldi” sözünü bizzat O’ndan işittim. Abdülmecid efendinin yanında iki buçuk sene ders aldım. Önceleri camide bilahare belirli saatlerde evine gider ders alırdım. Kendisi o zaman İmam-Hatip Lisesinde tefsir derslerine girer ve ücret karşılığında çalışırdı. Yani maaşlı bir öğretmen değildi.

-Siz onun yanına giderken bir zorlukla karşılaştınız mı?

Hayır, evvela Mevlana Camii ‘nin arkasında buluşur oraya yakın bir camide 2-3 ay ikinci namazlarından sonra ders yapıyorduk. Yıl 1958-60 aralarıydı. Daha sonra beni yakinen tanıdı ve güvendi. Evine davet etti. Sonraları ise evinde ders verir oldu.

-Siz ne yapıyordunuz, bir meşguliyetiniz var mıydı?

Benim de bir camide talebelerim vardı. Onlara Kur’an okutuyordum. Artakalan zamanımda da Abdülmecid efendiden ders alarak bilgimi zenginleştirmek istiyordum.

-Sizin Üstad ile görüştüğünüzü işittik. Bunu bizimle paylaşır mısınız?

Yanılmıyorsam 1960 tarihlerinde Üstad Ankara’ dan Konya’ ya geliyor. Vefatına yakın bir tarih. Bir sabah derse geldiğim zaman çok büyük bir kalabalık gördüm. Elimde ekmek vardı. Abdülmecid abi’ nin kapısının önünde siyah bir araba gördüm. Arabanın içinde üstadın olduğunu anladım. Arkasında askeriye jipleri O’nu takip ediyordu. Arabaya yaklaştım. Yanında Dr. Sadullah Nutku abi vardı. Arabanın içinde Üstad yorgana sarılmış vaziyette ve solunda, sağında talebeleri vardı. Bayram Abi arabayı kullanıyordu. Arabada Said Özdemir abinin olduğunu duydum. Bir çorba istediler içerden. Abdülmecid’ in ailesi bir çorba indirdi. Üstad sade suyunu içti. Ardından iki tane yirmi beş kuruşluk sarı parayı çorbanın içine attı. Sadullah Nutku abi Üstad’ ın kuşluk namazı kılacağını söyledi. Hiç olmazsa camiye girip arkasında kuşluk namazı kılalım dedi. Ben kalabalıktan dolayı girme imkanı bulamadım. Cami ve caminin avlusu insan doluydu. Adeta Konya oraya koşmuştu. Üstad’ a kavuşma imkanını maalesef bulamadım. Sonra Üstad’ ın Mevlana Camii’ ne gittiğini söylediler. Mustafa Veyiszade ziyaret etti. O Ali Ulvi Kurucu abinin akrabasıydı. Üstad’ ın geleceğini bir şekilde haber alıp tatil olmasına rağmen Mevlana türbesini açtırdı. Üstad’ ın dışarıda dua ettiğini söylediler. Hatta çok kalabalık ve izdiham olduğu için Bayram abi ‘ye trafik müdürlüğünün istediği yolda gitmediğinden ceza kestiklerini ve para cezası verdiklerini duydum.

-Bize Abdülmecid Abi’ den biraz bahseder misiniz?

Çok büyük bir alimdi. Edebiyat ve Mantık’ ta çok mahirdi. Oğlu Fuat ile ilgili “Fuadiye” eserinin konusunu da; dünyanın kuruluşundan cennet- cehenneme kadar olayları teşkil ediyordu. Bu eserinin bir nüshasını bana verdi. Said Özdemir Abi benden isteyince bir fotokopisini verdim. Abdülmecid Abi’ den aldığım dersleri, Abdülmecid Abi’ nin Üstad’ dan aldığı dersleri ve notları bir kitap haline getirmiştım.

Yeğeni Abdurrahman’ a okutmak için kitap oluşturmıştı. Sonra yeğeni şehit olunca bu eser kitapları arasında kaybolmuş, kendisi “Ben müftülükten ayrılırken kitaplarım arasında yine buldum” dedi. Bu kitaptan ilk olarak sana ders veriyorum dedi. Hakikaten çok mükemmeldi ve ruhumu mest ediyordu. Bir gün bana Mantık dersi verirken Üstad Bediüzzaman’ın iki kuşun cıvıldaştığı zaman ne dediklerini mantıktan anlayabiliyorum” dediğini aktarmıştı.

-Abdülmecid abinin mantık kitabı sizde bulunuyor mu?

Evet, var. Abdülmecid Nursi mantık kitabını Üstad' a göndermiş. Üstad okumuş ve iki yerde ehl-i sünnet mezhebine uygun olmayan yeri tashih etmiş.

-Abdülmecid Abiyle hiç Risale- i Nur dersi yaptınız mı?

Risale-i Nur' dan bahsetmekten korkardı ve kendisi "Üstad ne kadar cesur ise ben de o kadar korkağım" derdi. Çok hem de çok çok ihtiyat ederdi. Çünkü kendisine çok zulüm etmişlerdi. Hem maddi yönü de çok zayıftı. Sadullah Nutku Abi' nin evinde otururdu. Kanaatimce Sadullah Nutku Abi ondan kira almazdı. İmam Hatip' te ders ücreti karşılığında ders veriyordu ve kut-u leyamut şekilde geçiniyordu."²⁹⁵

-Bizlere Abdülmecid Abi' den hiç unutamadığınız bir hatıranızı aktarabilir misiniz?

Abdülmecid Abi bir gün: " Bu millet Mevlana' yı yüz sene sonra anladı, ama Üstad Said Nursi' yi daha erken anlayacak" demişti. Onu hiç unutamıyorum."²⁹⁶

Abdülmecid Nursi, ömrünün son yıllarında Bediüzzaman Said Nursi'nin Kürtlüğünün bazı kesimlerce suç gibi gösterilmek istenmesine karşı gerekli cevapları yazmaktan hiçbir şekilde çekinmemiştir. Konu ile ilgili olarak Abdülkadir Badıllı Ağabey şunları yazmaktadır: "Bediüzzaman'ın küçük kardeşi merhûm Molla Abdülmecid Efendi, bazı münafık ve dönme gazetelerin "Kürdlük" meselesini bir silah olarak kullanıp iftira ve yalanlar yaygarasını kopardıkları 1960-1964 tarihlerinde, kendi hâtıra defterine bazı hâtıralarını kaydettikten sonra şunları yazmıştır:

"Tarihçe malûmdur ki, Kürdistan'ı Osmanlı Türk Devleti'ne ilhak etmeye muvaffak olan İdris-i Bitlisî'dir. Türk milletinden çok kimseleri dalâletten kurtaran da Said-i Bitlisî'dir. Said de tarihe geçecektir. Yüz otuz beş parçadan ibaret olan Türkçe Nûr Külliyyatı'nı te'lif eden Said-i Nursî bir Kürt'tür. Bediüzzaman, Kürtlüğüyle beraber, otuz milyon Türkü muhalif cereyanlardan kurtarmıştır. Türk milletinden pek çok insanı Nûr havzasına almaya muvaffak olan Said, evet, bir Kürt'tür. İlmen ve dinen Türk milletinin yüksekliğini dünyaya ilân eden Said bir Kürt'tür."²⁹⁷

Abdülmecid Ağabeyin hanımı Rabia Ünlükül şöyle anlatıyor: "Bizim bey çok hassas ve duygulu bir kimseydi. Seyda kendisine: '**Merak etme, sen benim vefatımdan yedi sene sonra vefat edeceksin.**' demişti. Üstad'ın bu haberi de aynen çıktı. Üstad'dan tam yedi sene sonra **1967**'de kendisi de vefat etti." "Vefat ettiği senenin başında bana ara sıra: '**Rabia, bu benim son senemdir.**' derdi."²⁹⁸

Abdülmecid Ağabeyin görevden alınmasından sonraki hayatı hakkında Mustafa Kırıkçı şunları anlatıyor: "İstifadan sonra, öğretmen lojmanını boşaltmış, Said Gecegezen'in maddi yardım ve desteğiyle şehir merkezinde güzel bir evi kira ile tutup taşınmışım. Bütün çalışmalarımız, kardeşler arasında güzel bir âhenk ve tenasüt içerisinde devam ediyordu. Üstad dahi yanına gelenlere çokça Konya'dan sitayişle bahsedermiş. Yeni evime Abdülmecid Efendinin bir defa teşrif ettiklerini hatırlıyorum. Fakat ben kendilerini evlerinde fazlaca ziyaret ederdim. Konya'dan Isparta'ya, Üstada gittiğini de çok sonra öğrendim. Bir sohbetlerinde, Üstad'ın kendisine, 'Abdülmecid, merak etme, ömrün uzundur. Ben kaç sene yaşarsam sen de tam benim kadar yaşayacaksın' dediğini neşe ile anlatır, Hazret, '**daha ömrüm çok**' diye ilâve ederdi. Hakikaten mukadderat da öyle tecelli etti. **Üstad 1293 doğumlu olarak 1960 yılında vefat etti.** Abdülmecid Efendi de yine **Rumi 1300 doğumlu ve 7 yaş farkı ile milâdi 1967 senesinde** Üstad'dan tam yedi sene sonra vefat etti."²⁹⁹

Abdülmecid Nursi'nin vefatından önceki son günlerini Halil Uslu şöyle anlatıyor: "Şefkat ve muhabbet timsali bu muazzez insan, vefatından önce mükerrer defalar bizlere, 'Hazretim, Allahu

²⁹⁵ . Mehmet Özçelik-Nureddin Gürsoy, Nur Röportajları, sh. 14-15 (pdf)

²⁹⁶ . A. g. r, sh. 16

²⁹⁷ . Abdülkadir Badıllı, Mufasssal Tarihçe-i Hayat c. 1, sh. 41

²⁹⁸ . Son Şahitler 1, sh. 154-155

²⁹⁹ . Son Şahitler 3, sh. 289

a'lem, bu sıralar vefat edeceğim. Çünkü Hazret-i Seyda Bediüzzaman bir gün bana, "Ey Abdülmecid, sen benden 7 sene sonra vefat edeceksin." dediler. Seyda'nın söylediği her şey çıkmıştır.' demişti.

Hakikaten Abdülmecid Ünlükul Hocamız, son günlerini tamamen dostlarını ziyaret etmekle ve onları aramakla geçirdi. Yine o günlerde, her hafta mutlaka görüştükleri Abdülbaki Arvasi ile merhum amcam Abdülaziz Efendi'ye defalarca, 'Artık bugünlerde bizlere göç var, Hazretim.' diyordu.

Vefatında ceketinin cebinden bir mektup çıkmıştı. Seyda Bediüzzaman'ın *Eddâ'i*si gibi, İstanbul'dan eski ders arkadaşı İmam Mehmed Şefik Efendi'ye yazıyordu. İki satır Farsî beyitten sonra şöyle diyordu: 'Azizim, Hazretim, âhîret kardeşim Mehmed Şefik. Seni çok arzuladım görmek, fakat şartlar mümkün kılmadı. Bizler artık dâr-ı bekâyâ irtihal etmek üzereyiz. Dünyada bir vefa görmedik. Hakını helâl et. Bana dua et. Bâkî Hüdâ'ya emanet olunuz. Abdülmecid – Konya.'

Ve nihayet 9 Haziran 1967 Cuma günü gelip çatmıştı. O gün cuma idi. Cuma namazından yeni gelmişti. Pantolonunu çıkaracaktı. Fakat çıkarırken oturma odasının kapı eşiğine düştü ve bir daha kalkamadı; zira kalça kemiği kırılmıştı. Derhal ateşi yükseldi ve komaya girdi."

Aynı gün oğlu Komiser Suad Bey, Konya Devlet Hastanesi Başhekimi Op. Dr. Ahmed Said Uğurlu'yu ve Dr. Ali Kemal Belviranlı'yı getirdiler. Egridir Kemik Hastahanesine bir ambulansla götürmek istendi. Fakat "Yolda vefat eder" endişesi ile götürülmedi.

Ateşler içinde yanan Abdülmecid Efendinin ağzına zemzem dökmek sırası bir ara bende idi. Allah diyordu, salâvat-ı şerife getiriyordu. Kelime-i Tevhid söylüyordu. "Hakkınızı helâl edin, merak etmeyin" diyordu.

Nihayet **11 Haziran 1967 Pazar günü** öğleden sonra, saat 15.00'te **83 yaşında dar-ı bekaya irtihal ettiler**. Dünya zindanından, Cennet bostanlarına uçtular. Vatan-ı aslîsine gittiler. Müşfik ağabeylerinin ve hayatları bütün çile ve ızdıraplarla, muhaceretlerle geçen kardeşlerinin yanına gittiler. Ciğerparası Cennet kuşu Fuad'ıyla buluştular.

12 Haziran 1967 Pazartesi günü evlerinin avlusunda cenazesi yıkandı. Konya'nın tarihî Kapu Camii'nde öğle namazını müteakip, çok büyük bir kalabalıkla kılınan cenaze namazından sonra, tekbir sadaları ile Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî Hazretlerinin türbesinin yanındaki Üçler Kabristanlığına defnedildi.

Aynı gün Konya'nın en büyük camisi Kapu Camii'nde yüzlerce hatimler okundu. Konya müftüsü Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi idiler. Öğle namazından evvel yapılan hatim duasından sonra bir konuşma yaptılar ve dediler ki: "Merhum Abdülmecid Efendi Büyük Üstadımız Hazret-i Bediüzzaman'ın kardeşleridir. Kendilerinden istifade kusur etmişizdir. Bir âlim ölmedi, bir âlem öldü. Çünkü böyle âlimlerin yerleri çok zor doldurulur."

Hazret-i Bediüzzaman'ın en yakın talebelerinden ve Abdülmecid Ünlükul'a büyük hayranlık besleyen merhum Zübeyir Gündüzalp, İstanbul'dan bir minibüs dolusu arkadaşları ile birlikte gelmişlerdi. Hatırladığım kadarıyla Mehmet Fırıncı, Mehmet Emin Birinci Ağabeylerle birlikte o günkü üniversite talebelerinden olan Nureddin Tokdemir ve diğer kardeşlerimiz vardı. Türkiye'nin birçok beldelerinden Nur'un önde gelen şahsiyetleri iştirak etmişlerdi. Bunlardan bazıları Muzaffer Arslan, Abdullah Yeğin, Abdülkadir Badıllı, Bayram Yüksel, Mustafa Sungur'du. Aynı günün akşamı merhum Halıcı Sabri Amcamızın evinde hatimler okundu ve dersler yapıldı. O günün senatörü Feyzi Halıcı Bey de bize, kendi evlerinde hizmet ettiler. Zübeyir Gündüzalp aynı gece büyük şair ve âlim Ali Ulvi Kurucu Bey'in Mektûbât'ta yer alan "Gönüller Fatihi Büyük Üstada" başlıklı şiirini hem okudular, hem de tek tek, satır satır izahında bulundular.

Merhum Abdülmecid Efendiyi Üçler Mezarlığı'ndaki kabre, oğlu Suad Ünlükul ve Zübeyir Gündüzalp birlikte indirdik. Yalnız burada dikkatimi çeken ve hiçbir kimsede görmediğim bir hareketi Zübeyir Gündüzalp Ağabeyde gördüm:

Kabre inerken ayakkabısını çıkarttılar ve kabre çorapla indiler. Ben hayretler içinde kalmıştım. Bana izah ettiler: "Orası da bir ev makamındadır."

Abdölmecid Efendinin öğretmen arkadaşları, talebeleri ile birlikte Konya Yüksek İslâm Enstitüsü ve İmam-Hatip Okulu öğrencilerinin, (o zamanlar Konya Trafik Şube Müdürü olan) oğlu Suat Beyin polis arkadaşları, Konya halkı ve bütün Nur Talebelerinin coşkun bir muhabbetle ve gözyaşları içinde cenaze merasimine katıldıkları müşahede ediliyordu. Ona binlerce selâm, ona binlerce Fâtîha.”³⁰⁰

Ali Kaynak, Abdölmecid Ağabeyin son günlerini ve vefat anını şöyle anlatıyor: “Aziz kardeşim, o mübareğın hakikaten bir derya olduğu vefatından sonra daha iyi anlaşıldı. Vefatından birkaç gün önce Konya Yüksek İslâm Enstitüsüne gittik. Bütün hocalarla âdeta vedalaşıyordu. Şaşa kalmıştım. Gayet dinçti, bir delikanlı gibi yürüyerek gitmişti. Arabaya binme teklifini kabul etmemişti.

“Vefatına gelince, bildiğınız gibi 11 Haziran 1967 günü, ikinci ezanı okunurken hâlet-i nez’de idi. Ezan okunduktan sonra kendine geldi. İkinci namazını kılmak için yanından ayrıldım. Namazdan avdetimde kendini elleri göğsünde, dudakları kırırdıyor halde gördüm. Kulağımı ağzına yaklaştırdım, Fatiha-yı Şerif’i okuyordu. Anladım ki ikinci namazını kılıyordu. Az bir zaman sonra ruhunu teslim etmek üzere olduğunu hissettim. Refikama ve Rabia Hanıma dışarı çıkmaları için işaret ettim. Yasin-i Şerifi bitirdiğimde ruh-u mübareklerini Mevla-yı Zülcelale teslim etmişlerdi.”³⁰¹

Suad Ünlökul anlatıyor: “Babama çok bağılydım, yeryüzündeki yegâne varlığım babamdı. Onun ölüm ânını hiç unutamıyorum. O kadar güzel, o kadar tatlı bir şekilde gözlerini kapadı ki, o ânı mümkün olsa da tekrar tekrar yaşamak isterim. Kucağımda verdi, son nefeslerini.”³⁰²

Abdölmecid Nursi’nin ardından daha sonra İttihad ve Yeni Asya gazetelerinde yayın yönetmenliğini yapacak olan Mustafa Nezihi Polat Babıalide Sabah Gazetesinde şu makaleyi yazmıştır: “Sıcak bir yaz günü idi. Onu, ilk defa gittiğim Konya’nın bir bahçesinde, hem de bir türbenin bahçesinde görmüşüm. Uzunca boylu, zayıf yapılı, esmer yüzlü bir Anadolu efendisi idi. Mütebessim, hoş sohbet bir zâtti. Fakat nâmütenahi mahcup, mütevazı ve âdeta Bediüzzaman Said Nursî Hazretleri’nin kardeşi olabilmek gibi bir unvanın altında ezildiği hissini telkin ediyordu. Bizimle konuşmakta güçlük çekiyor; karşısında hürmetkâr bir tavır alışımızdan sıkılıyordu.

Merhum Abdölmecid Ünlökul’u, ilk defa Mesnevî-i Nûriye’nin mütercimi olarak tanımıştım. Belâgatkâr bir ifadesi vardı ve Risâle-i Nur’un üslûbunu muhafazada tam mânâsıyla muvaffak olmuştu. Hattâ, Türkçe’den Arapça’ya tercüme ettiğinde Risalelerde de Arapça’ya olan derin vukufiyetini gösteriyordu. Eski diyanet işleri reislerinden merhum Ahmed Hamdi Aksekili dahi, Türkiye’de Arapça’ya vukufiyet bakımından, kendisinden üstün âlim olmadığını söylüyordu. Bediüzzaman Hazretleri, gerek Mesnevî-i Nûriye isimli eserinin ve gerekse İşârâtü’l-İ’câz tefsirinin Arapça’dan tercüme vazifesini bizzat merhum kardeşine vermişti. Böylece diğer tercüme kitaplarında sık sık görölen hatalar bu iki eserde olmamış ve belâgatini muhafaza etmekte hususî itina göstermişti.

Merhum, aynı zamanda büyük bir âlimdi. 12 sene kadar müftölük yapmış, uzun bir müddet de Konya İmam-Hatip Okulu’nda İlm-i Kelâm okutmuştu. Bazı eserleri de vardı ve hattâ iki mezhebe göre küçük bir ilmihâl hazırlayıp neşretmişti.

Konya’daki Hazret-i Şems Türbesi’nin bahçesinde onunla karşılaşırken ‘İşte Üstadın kardeşi’ diye kulağıma gelen fısıltıdan ne kadar heyecanlanmıştım! Onun şahsında Üstadı seyredecektim.

Lâkin karıncayı bile incitmekten korkan sakın yürüyüşü ile bize yaklaşan ve ‘Esselâmü aleykum’ derken dahi mahcubiyetini muhafaza eden merhum, güç işitilebilecek bir sesle ‘Ben de bir Nur talebesiyim.’ diyebilirdi. İlmîni, unvanını bir tarafa bırakmış, isimsiz bir Nur Talebesi olmayı her şeye tercih etmiş bir hâli vardı. Bu hâl, esasen onun tercümelerinde de hâkimdi. Meselâ, Mesnevî-i Nûriye’yi ancak Üstad’ dan aldığı feyizle tercüme edebildiğini yazdığı takrizde açıklıyor ve bunu da

³⁰⁰ . Halil Uslu, Abdölmecid Nursi, sh. 97-99

³⁰¹ . A. g. e, sh. 95-96

³⁰² . Son Şahitler 3, 354

Risâle-i Nur'un üslûbuna sadakati ile ortaya koyu-yordu. O mahcubiyet hâlini burada da muhafaza ediyor ve aynen şunları söylüyordu:

“Risâle-i Nur Külliyyatı’ndan el-Mesneviyyü’l-Arabî ile büyük Üstadın cihanbaha pek kıymetdar şu eserini de Allah’ın inâyetiyle Arabî’den Türkçe’ye çevirmeye muvaffak olmakla, kendimi bahtiyar addediyorum. Yalnız aslındaki ulviyet, kuvvet ve cezaleti tercümede muhafaza edemedim. Evet, o cevherbaha hakikatlere zarf olacak ne bir harf ve ne de bir lâfız bulamadım. Tercüme lisanı da fikrim gibi nâkıs ve kâsır olduğundan, o azîm îmânî ve cesîm Kur’ânî hakikatlere ancak böyle dar ve kısa bir kisveyi tedarik edebildim. Ne hakkın ve hakikatin hatırı kalmış. Fabrika-i dimağiyemin bozukluğundan bu kadarı da müellif-i muhterem Bediüzzaman’ın mânevî yardımlarıyla dokuyabildim. Evet, bir tavuk kendi uçuşuyla şahinin veya kartalın uçuşlarını taklit ve tercüme edemez. Bu, hakikaten aslına uygun ve lâıyk bir tercüme değildir. Çok yerlerde meâlini aldım. Bazı yerlerde de tayyettim. Ancak aslındaki hakâiki evlâd-ı vatana gösteren küçük bir âyinedir...”

Abdülmecid Ünlukul merhum, gerçekten de Mesnevî-i Nûriye ve İşârâtü’l-İ’câz mütercimi olarak “Ünlü bir kul” olmuştu. Nur talebeleri bulunduğu müddetçe o da anılacak; ondan kazanılan bütün uhrevî seaplara o da dahil olacaktı. Evet, Abdülmecid Ünlukul Hocamız, ‘el-mevtû hakkun’un hükmünü tasdik ederek günah cihetiyle ölmüş; fakat sevap cihetiyle yaşamaktadır. Ne mutlu ona ki, Kur’ân hizmetinde bulunmuş, ‘Ben de Nur Talebesiyim.’ diye Risâle-i Nurlara olan bağlılığını her vesile ile isbat etmiş ve îmân hakikatlerinin mütercimi olmuştur.

Hâlâ Konya’daki Hazret-i Şems-i Tebrîzî Türbesi’nin bahçesinde karşı karşıya geldiğimiz ânın hatırası hafızamda taptâze duruyor ve hâlâ onun mütevası, mahcup hâlini seyrederek oluyorum.

“Üstad Bediüzzaman Said Nursî Hazretleri’nin küçük kardeşi, Risâle-i Nur’un mütercimi, 12 yılın müftüsü, İlm-i Kelâm hocası, ‘Ben, âciz, fakir, kusurlu kardeşiniz.’ diye dudaklarından dökülen tevâzu ve mahcubiyet ifadesinin sahibi Abdülmecid Ünlukul (rahmetullahi aleyh), bu kubbede bir hoş sâdâ bırakıp gitti. Allah’ın rahmet ve mağfireti üzerine olsun, kabri Nur ile dolsun.”³⁰³

Abdülmecid Nursî’nin mezarı

³⁰³ . Mustafa Nezihi Polat, Babıalide Sabah Gazetesi, 18 Haziran 1967

İKİNCİ BÖLÜM

1. ABDÜLMECİD NURSİ'NİN ESERLERİ

Abdülmecid Nursi büyük bir alimdi. Eserler yazdığı gibi bazı eserleri de tercüme etmiştir. Bediüzzaman Said Nursi'nin Arapça olan bazı eserlerini Türkçe'ye, Türkçe olan bazı eserleri de Arapça'ya tercüme etmiştir.

Abdülmecid Nursi'nin ilmi derecesi hakkında Ahmed Hamdi Akseki Hoca, Mustafa Sungur ağabeye şunları söylemiştir: "Ben dünyada Abdülmecid (Ünlükül) gibi âlim görmedim. Üstad'ın ilmi ise zaten kıyasa gelmez, onun ilmî vehbîdir."³⁰⁴

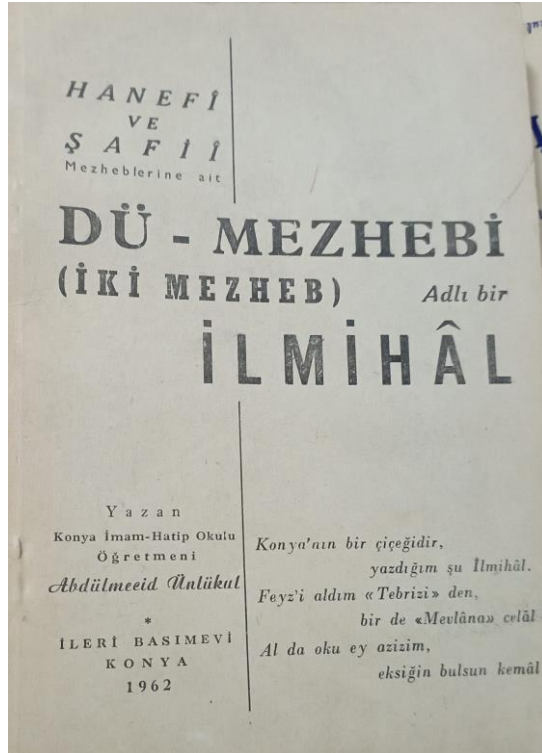
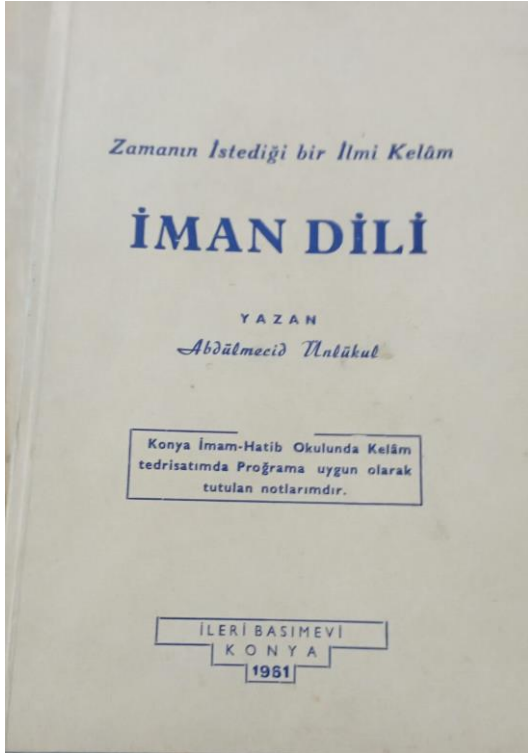
KENDİSİNİN YAZDIĞI ESERLER

1. Zamanın İsteddiği bir İlmi Kelam İman Dili

Abdülmecid Nursi, bu eserin Önsöz'üne Mirza Zade Abdülmecid Ünlükul şeklinde adını yazmıştır. Eserde İlmi Kelamın tarifi, Ahkamı Şer'iyyenin me hazları, İtizal, Eş'ari, Maturidi, Harici, Şia, Kerami, Cebri mezhepleri hakkında kısa bilgiler, bunların birbirinden ayrılışları, kısımları ile İmanın şartları hakkında açıklamalar yer almaktadır.

Yine eserde İmkan, Hudus, İntizam delilleri, Cenabı Hakkın sıfatları, Din ve felsefeye bakış, Hurafe ve Mevzu Hadisler gibi konular anlatılmaktadır. Eserin kapağında "Konya İmam Hatip Okulunda Kelam tedrisatında Programa uygun olarak tutulan notlarımdır" şeklinde Abdülmecid Nursi'nin adı ve açıklaması yer alır.

Eser 1961 yılında Konya İleri Basımevi tarafından yayınlanmıştır. Eser önsöz ve içindekilerle beraber 88 sayfadır.

³⁰⁴ . Son Şahitler 4, sh. 39

2. Hanefi ve Şafii Mezheplerine ait Dü-Mezhebi (İki Mezheb) Adlı bir İlmihal

Eserde İman ve İslamın şartlarına dair konular, Peygamberimizin (a.s.m.) hayatı, İslamiyetin doğuşu, Hulefa-i Raşidin, Kurban, Namazın Sureleri gibi konular yer alır. Eserin kapağında şu dörtlük yer alır.

Konya'nın bir çiçeğidir,
Yazdığım şu ilmihal
Feyz'i aldım 'Tebrizi' den,
Bir de 'Mevlana' Celal
Al da oku ey azizim,
Eksiğin bulsun kemal

Eser 1962 yılında Konya İleri Basımevi tarafından yayınlanmıştır. Eser önsöz ve içindekilerle beraber 105 sayfadır.

Üstad'ın Konyalı talebelerinden Rifat Filizer Ağabey bu iki eserin hazırlanması konusunda şunları söyler: "Üstâdımızın kardeşi Abdülmecid Ünlükul'la da münasebetlerim olmuştur. Hocamızın İman Dalı ve Dü Mezhebi isimli eserlerinin hazırlanmasına yazıhanemde bizzat müzaheret ettim."³⁰⁵

3. Abdülmecid Nursi'den Dersler

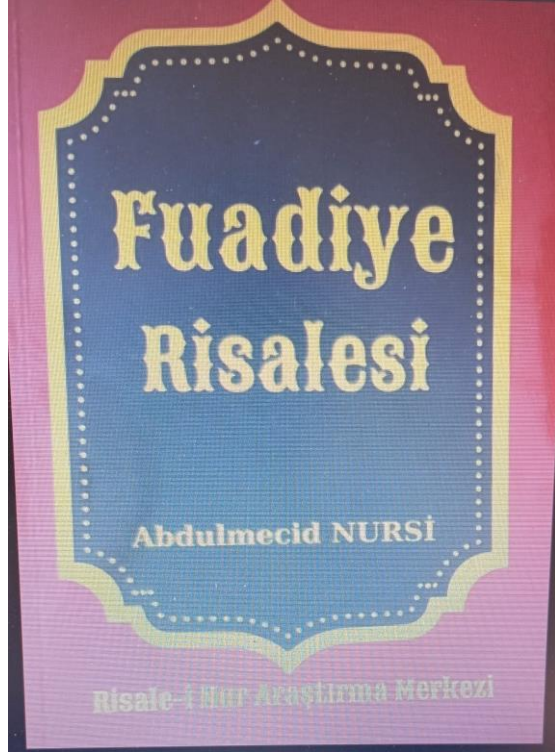
Eserde şu konular yer almaktadır. Abdülmecid Nursî Kimdir?, Takdim , Önsöz, Dünya Geçici Bir Mekândır, Emanet-i Kübrâ, İctimaî Hayat, Kelime-i Şehadet, Namaz, İman, Halıkına Karşı İnsan, Âhirete Karşı Dünya, İş ve İşçiler, Vahdet ve Birlik, Kanaat ve Tevekkül, Ahlak , Amelleriyle Resul-i Ekrem'in (a.s.m.) Verdiği Ahlak Dersi , Vasiyet, Miraç, Kur'an, Cihad , Kölelik Meselesi , Teaddüd-ü Zevcat , Miras, İlim , İman Dereceleri , Âlem Nedir? , İnsanların Görevi Nedir? , Peygamberlerin Görevi Nedir? , Dinin Muhassenatı (Güzellikleri), Hadislerden Süzülen Güzel Huylar, Müslümanın Müslümana Vazifeleri , Zevc ve Zevcenin Hukuku, Müslümanın İnsanlara Karşı Vazifesi , İctihat, Dinde Muavenet, Zekât, Oruç, Hac Meselesi , Kur'an'a Karşı Fen konuları yer almaktadır.

Eser, İhsan Atasoy tarafından yayına hazırlanmış olup, Mustafa Sungur Ağabey tarafından bir takdim yazısı yazılmıştır. Eser Nesil Yayınları tarafında İstanbul'da Mayıs 2008 tarihinde neşredilmiştir. Eser hakkında Diyanet İşleri Başkanlığı'nın 28. 06. 1967 gün ve 36975 sayılı yazılarıyla tebliğ edilen Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanlığının 23. 06. 1966 gün ve 145 nolu kararıyla tavsiye edilen faydalı bir eser olarak zikredilmiştir.³⁰⁶

Eserin Risale-i Nur Araştırma Merkezi tarafından İslami Kavramların Dili adıyla yeni baskısı yapılmıştır.

³⁰⁵ . Necmeddin Şahiner, Son Şahitler 2, Yeni Asya Yayınları, İstanbul 1993, sh. 319

³⁰⁶ . Abdülmecid Nursi'den Dersler, Yayına Haz. İhsan Atasoy, Nesil Yayınları, İstanbul 2008, sh. 12

4. Risale-i Fuadiye Alemi Ahirete Seyahat Rehberi

Eser, Abdülmecid Nursi'nin genç yaşta vefat eden oğlu Fuad'ın vefatı üzerine yazılmıştır. Eserde ölüm ve ahiret konuları işlenmektedir. Ayrıca eserde Fuad Ünlükul'un vefat etmeden önce ailesine yazdığı bir mektup ile Abdülmecid Nursi'nin Fuad'ın vefatına dair duyguları ve yazdığı mersiye yer almaktadır.

Eser, Necmeddin Şahiner'in Son Şahitler eserinde yer alan Rabia Ünlükul ve Suad Ünlükul röportajları ile Ömer Özcan'ın Ağabeyler Anlatıyor eserinde Şükran Ünlükul ile yaptığı röportaj ilave edilerek yayınlanmıştır. Eserin pdf si elimizde mevcuttur. Eserin pdf nüshası Üsküdar Üniversitesi Risale-i Nur Araştırmaları Platformu internet sitesinde mevcuttur.

<https://rinap.uskudar.edu.tr/fuadiye-risalesi> bu link üzerinden eserin pdf sine ulaşılabilir.

Eser, Muhammed Numan Özel tarafından Risale-i Nur Araştırma Merkezi imzasıyla basılmıştır. Eserin farklı nüshaları üzerinde şuanda Muhammed Numan Özel ve Abdulkadir Çelebioğlu tarafından bir tashih çalışması yapılmakta olup, tashih bittiğinde yeniden yayınlanacaktır.

5. Mantık

Abdülmecid Nursi'nin Mantık adında bir eseri olduğunu İhsan Atasoy³⁰⁷ ve Halil Uslu³⁰⁸ yazıyorlar. Uslu bu eser hakkında "kendisinin yazdığı Mantık isimli eseri"³⁰⁹ şeklinde ifade de bulunuyor. Ama maalesef bu esere dair elimizde ne bir resim ne de bir fotoğraf bulunmuyor. Bu Eser ve diğer elimizde olmayan eserler ile ilgili bilgisi olanların bu bilgiyi ya bize veya Abdülmecid Nursi Ağabeyin torunu Seyda Ünlükul Ağabeye iletmelerini rica ederiz.

Adıyamanlı olup, Abdülmecid Nursi'nin yanında Arapça dersi aldığını söyleyen Abuzer Demir adında bir ağabey, kendisiyle yapılmış bir röportajda Mantık kitabının kendisinde olduğunu belirtiyor.³¹⁰

³⁰⁷ . A. g. e, sh. 11

³⁰⁸ . Halil Uslu, Abdülmecid Nursi, sh. 21

³⁰⁹ . A. g. e, sh. 57

³¹⁰ . Mehmet Özçelik-Nureddin Gürsoy, Nur Röportajları, sh. 19 (pdf)

6. Vaaz Örnekleri

Halil Uslu, Abdülmecid Ağabeye dair yazdığı Bediüzzaman'ın Kardeşi Abdülmecid Nursi adlı kitabında bu eserin adını vermektedir.³¹¹ Necmeddin Şahiner, eserin adını "Kolaylaştıran-Güçleştirmeyen Hurafesiz Vaaz Örnekleri" şeklinde vermektedir.³¹² Ancak elimizde eserin herhangi bir nüshası, pdf si veya eserin içeriğine dair bilgi yoktur.

7. Halebi Sağır Şerhi

Abdülmecid Nursi'nin Halebi Sağır Şerhi adında bir eseri olduğunu İhsan Atasoy'un yayınladığı Abdülmecid Nursi'den Dersler adlı kitabından öğreniyoruz. Ancak eserin mahiyeti hakkında maalesef bir bilgi yok. Üzülerek belirtelim ki Abdülmecid Nursi'ye dair bilgiler veren hiçbir kitapta bu konuda bir bilgiye rastlamadık.

Halebi Sağır, Halebi İbrahim bin Muhammed tarafından yazılan ve Hanefi Mezhebine göre Namaz konusunu ele alan bir fıkıh kitabıdır. İbrahim bin Muhammed 1459 yılında Halep'te dünyaya gelmiş olup, 1549 tarihinde İstanbul'da vefat etmiştir.³¹³

Ürgüp'te 9 sene müftülük yapan Mustafa Yıldız hoca, Abdülmecid Nursi'nin Cami-i Kebir'de vaaz ederken Halebi Sağır'den dersler verdiğini belirtmektedir.³¹⁴

8. Kaside-i Bürde Şerhi

Abdülmecid Nursi'nin Kaside-i Bürde Şerhi adlı bir eseri olduğunu İhsan Atasoy söylüyor.³¹⁵ Ancak eserin telif'i mi, tercüme mi olduğunu belirtmiyor. Ahmet Erenler, Abdülmecid Nursi'nin bazı günlerde bütün imam ve müezzinleri toplayıp hususi dersler verdiğini ve bu derslerde Kaside-i Bürde'yi çok okuttuğunu söylüyor.³¹⁶ Maalesef Abdülmecid Ağabeyin bu eseri ile ilgili de elimizde hiçbir bilgi mevcut değildir.

Kaside-i Bürde, Muhammed b. Saîd el-Bûsîrî'nin (ö. 695/1296 [?]) Hz. Peygamber için yazdığı ünlü bir kasidedir.³¹⁷

9. Muhakemat Takrizi

Bediüzzaman Said Nursi'nin 1910 yılında Türkçesi 'Muhakemat', Arapçası 'Reçetet-ül Ulema' veya 'Reçetet-ül Havas' adıyla telif edip, 1911 ve 1912 de tab' edilen cihan-baha bir eserdir.³¹⁸ Eserin sonunda "Küçük biraderim Abdülmecid'in takrizidir" başlığıyla çoğunluğu Arapça bir metin olup, az bir kısmı Türkçe şiir tarzındadır.

³¹¹ . A. g. e, sh.20

³¹² . Necmeddin Şahiner, Belgelerle Bediüzzaman'ın Kabir Olayı, Timaş Yayınları, İstanbul 1996, sh. 59

³¹³ . https://www.islamiokul.com/kutuphane/fikih/v2/halebi-sagir/1.htm#_Toc131269117

³¹⁴ . Halil Uslu Abdülmecid Nursi, sh. 63

³¹⁵ . Abdülmecid Nursi'den Dersler, sh. 11

³¹⁶ . Halil Uslu, Abdülmecid Nursi, sh. 66

³¹⁷ . Mahmut Kaya, Kaşidetü'l-bürde, İslam Ansiklopedisi c. 24, TDV Yayınları, İstanbul 2001, sh. 568;

<https://islamansiklopedisi.org.tr/kasidetul-burde--busiri>

³¹⁸ . Bediüzzaman Said Nursi, Asar-ı Bediyye, Envar Neşriyat, sh. 161

Takriz şu şekildedir: (Küçük biraderim Abdülmecid'in takrizidir)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

■ أحمدہ تعالیٰ حمدًا بلا حدّ، وأصلي على رسوله سيدنا محمد وعلى آله وصحبه سالكي الطريق الأسدّ

وبعد: فاعلم أنه من يَرُم أن يعرج الى سماء الحقائق، ويسم أن يسرح فكره في رياض الدقائق، ويطلب ميزانًا لتمييز الكاذب عن الصادق، ومكنسة لتكنيس غبار الأوهام عن وجوه الشقائق، وجنة يروض فيها جياذ الأفكار، وجنة يدافع بها نضال السقيمة من الأخيار، ومضمارًا يبارز فيه الأبطال من الأجبار: فعليه يتدرس وتدرّس هذا الكتاب.. لأنه قد بني على أساسي تهديم الخطأ وتعمير الصواب، وأصلي تصفيل الاسلامية عن الوهميات التي بها تعاب، وتصفية العقائد عن الخرافات التي بها تشاب.. كيف لا، وقد أخرج تلك الحقائق المؤودة في أخاديد الخبالات، وفض أفواه الأوهام عن مكنونات هاتيك النكات. فحل الأذهان، وأذهن الفحول، وسمح به ثاقب الأفكار، وأفكر العقول وخاطر كل ما يوصف به فهو فوقه ولو بذل الواصف في أطرائه طوقه.

...و ان شككت فيما أقول فيه، انظر الى الفرائد الساقطة من فيه

:ويحق أن يقال في تأليفه

من التعيب والتغيير حاشا * بديع النسخ والاسداء انشا

أناسي النصوص قد تحشًا * كتابًا باللاللي قد توشا

ويومي للكنوز تحت غين * مرئ الصدق والحق المبين

كما للقاللي والحساد شين * ولذي الدين والأحباب زين

يعمى لذوي الالحاد عينًا * يمزق عن وجوه الحق مينا

وقيد للعقول من فحول * محك للنحول من نقول

محافضة الحدود والثغور * جدير بالتقلد في نحور

لضرب الفرق في رأس النفاق * خليك بالتقلد في العناق

محافضة الحدود والثغور * جدير بالتقلد في نحور

لضرب الفرق في رأس النفاق * خليك بالتقلد في العناق

ه لا يعيش طول الدهر عور * على الطرف متى يُسطر سطر

وأن تجعل مكان الحبر تبرًا * على القلب بان تكتب أخرى

كمزقة الى أوج الكمال * صغير الجرم تبرى المثال

وعن دركه ذو الطعن سحيق * كثير الرموز والمعنى دقيق

بكحل ضده العين فراود * هلال الشكّ معناه فحدد

ويختصم بكتفيه السماكا * و اني لا يكون ذا كذا كا

مجيد للبديع في الزمان * وقد أنشاه رازي الأوان

لذا التأليف تاريخ تمام * وذا العصر به يعلو وسام

Yakînin kâşifi olmakla, miftah-ı belâgatır

Hakikat olduğu şey'e, menar-ı ihtida odur

Hakk'ın keşşafı olmakla, belâgatça misalsizdir

Belâgatta olan, esrara bir misbah-ı vehhacdır
Mesailden ne şey müşkil olursa onda zahirdir
Bütün esdâf-ı elfazda esrar-ı belâgattır
Hakk'ın cevher-i âlisiyle elmas-ı hakikattan
Şükûke karşı yapılmış olan bir seyf-i katı'dır
Müzehheb basamaklı şu semavat-ı kemalâta
Urûc etmek için hakkıyla bir nuranî mirkattır. Abdülmecid.³¹⁹

Söz konusu Arapça metin Envar Neşriyat tarafından neşredilen 'Risale-i Nurlar'ın Ayet ve Hadis Mealleri ve Me'hazları' adlı eserde şu şekilde tercüme edilmiştir: "Allah-u Tealaya hadsiz derecede hamd eder ve O'nun elçisi Efendimiz Muhammed (a.s.m.)'e ve doğru yolda O'nu takib eden âl ve ashabına da salât ederim.

Bundan sonra imdi:

Şunu bilesin ki, her kim; hakikatlerin semasına yükselmek, fikirlerini ince mânâlar ve derin bilgiler bahçesinde beslemek, doğru ve gerçek olanı yalan ve sahte olandan ayırd etmek, ihtilaflı meselelerden vehim tozlarını süpürüp temizlemek, içinde fikir küheylanlarının beslenip geliştiği bir bahçeye sahip olmak, istikametli fikirleri sakat düşünce ve fikirlere karşı bir kalkan bulmak, içinde önde gelen büyük âlimlerin yarışacağı bir meydan isterse onun kitabı okuması ve okutması gerekir. Çünkü bu kitap, iki temel ve iki esas üzerine bina edilmiştir:

a) Yanlış yıkip ortadan kaldırmak ve doğruyu tamir etmek. b) İslamiyet'i leke ve utanç verici vehmiyattan temizlemek ve inanç esaslarını (akîdeyi) de ona bulaşan hurafelerden arındırmak, tasfiye etmek.

Nasıl böyle olmasın ki;

Bu kitap: örtülü ve gizli hakikatleri gün yüzüne çıkardı ve bu gizli nükteleri vehimlerin hücumundan kurtardı. Akıllara nüfuz edip, daha önce haberdar olmadıkları mânâları büyük âlimlerin fikirlerine, zihinlerine yerleştirdi. Keskin ve ince fikirlerin önünü açtı. Akılları fikirlerle donattı ve hakkında dile getirilen bütün vasıfları ve medhiyeleri gölgede bırakmıştır. Zira o bütün bu vasıfların, medhiyelerin üstündedir.

Eğer, bütün bu söylediklerimde bir şüphen varsa, müellifin ağzından çıkan inci-misal şu sözlerle bak. Bu kitap hakkında şöyle söylenmeyi hak etmiştir.

1- Bu kitap, dokuması ve örgüsü, eşi benzeri olmayan bir inşadır. Ayıplanma ve kusurlu olma ihtimalinden uzaktır.

2- İncilerle süslü, en iyi metinlerle dolu, noksanlardan arınmış bir kitaptır.

3- O, doğru olanları, hakikatleri açıkça gösterir. Ve sık ağaçlar altında gizli hazinelere işaret eder.

4- Dindarların ve dostların süsü, koğuculuk yapanların (lâf taşıyanların) ve hased edenlerin (çekememezlik yapan, kıskananların) da ayıbidir.

5- Hakikatlerin yüzündeki tüm yalan ve iftiralı parçalar, mülhidlerin (dinsizlerin, kafirlerin) gözlerini kör eder.

6- Doğru bilgileri uydurma hikâyelerden ayıran bir mihenk, yüksek âlimlerin akıllarını hataya düşmekten koruyan bir bağıdır.

³¹⁹ . Bediüzzaman Said Nursi, Muhakemat, Envar Neşriyat, sh. 171-172

7- Gerdanlık gibi boyna takılmaya layıktır. Hudutları ve düşmanların giriş yerlerinin muhafızıdır.

8- Nifakın başının ortasına vurup yarmak için kuşanmaya, gerdanlık gibi boyna takılmaya layıktır.

9- Onun satırları bir defa göze göründü mü, o göze ebediyen körlük gelmez.

10- O, senin onu kalbinin üzerine mürekkep yerine altınla yazmana lâyıktır.

11- Hacmi küçük ama eşsizdir. Kemalın zirvesine ulaştıran bir merdivendir.

12- Remizleri çok, mânâları pek ince ve derindir. Ona dil uzatan, onu anlamaktan pek uzaktır.

13- Onun mânâsı "şek günü"nın hilali gibidir. Keskin ve derin nazarla ona bak! Sürme ile gözünü keskinleştir de öyle o mânâlara dal! 14- Bu, nasıl böyle olmasın ki, çünkü çıkıp herkese meydan okuyor.

15- En güzel biçimde zamanın Râzî'si onu inşâ etti, yazdı. Zamanın şerefli Bediüzzaman yazdı, te'lif etti.

16- Bu asrın rütbesi onunla yükselir. Bunun te'lifinin tam tarihi budur."³²⁰

10. Hatıra Defteri

Bediüzzaman Said Nursi biyografisi yazan birçok yazar bu defterden bahsedip, alıntılar yapmaktadır. Ama maalesef bu eser araştırmacıların hizmetine sunulmamaktadır. Abdülkadir Badıllı Ağabey bu deftere dair şunları söylemektedir: "Bu hatıra defteri bizde mevcut olup içinde çok değerli, tarihi gerçek vesikalar vardır. Onları bu kitapta tarih vak'aları sırasında kaydedeceğiz. İnşâallah."³²¹

Bugün bu defter Badıllı Ağabeyin arşiviyle beraber Prof. Dr. Ahmed Akgündüz Hoca'da bulunmaktadır. Hoca'dan ricamız bu defteri dijital ortamda araştırmacı ve okuyucuların hizmetine sunmasıdır.

TERCÜME ESERLERİ

Tercüme eserlere geçmeden Necmeddin Şahiner'in tercümelerin başlaması hususunda anlattığı bir hatırayı nazarlarınıza sunmak istiyoruz. "Üstad Mesnevi-i Nuriye ve İşarat-ül İ'caz isimli iki Arapça eserini, kardeşi Abdülmecid Efendinin tercüme etmesini istiyordu. Sık sık haber göndererek durumu soruyordu. Fakat Abdülmecid Ünlükul bir türlü başlayamıyordu. Nice boş zamanlar gelip geçiyordu. Bediüzzaman, Isparta'dan Konya'ya haber gönderiyor, mektup yazıyor kardeşini teşvik ediyordu.

Abdülmecid Efendi, Konya İmam Hatip Okulu ve Yüksek İslâm Enstitüsünde meslek derslerini okutuyordu. İmtihanların başladığı, meşguliyetinin çok olduğu bir mevsimde tercümelere başlamış ve kısa sürede bitirmişti. Oysa daha önceleri pek çok müsait zamanı olmuştu. Talebelerinden birisi, dikkatini çeken bu durumu hocasından öğrenmek istemişti:

"Hocam birçok boş zamanlar gelip geçti. Tatil ve yaz mevsimlerinde bu tercümeleri yapabiliydiniz. O zaman biz de size yardım edebilirdik. Niçin o zamanlar bu tercümeleri yapmadınız da, şimdi bu sıkışık zamanda yapıyorsunuz?"

Talebesinin bu sualine Abdülmecid Ünlükul şu cevabı vermişti: "Hazretim hiç sorma!.. Dün akşam rüyamda Seydayı gördüm. Mevlâna türbesinin civarında karşılaştık. Benden tercümeleri sordu. Mahcup oldum, bir cevap veremedim. Aniden Seyda öyle bir tokat vurdu ki, kendimi karşıdaki duvarda buldum. Nefesim kesilip, soluğum tutulmuştu. Vücudum yara, bere içinde kalmıştı."

³²⁰ . Risale-i Nurlar'ın Ayet ve Hadis Mealleri ve Me'hazları, Envar Neşriyat, sh. 988-989

³²¹ . Abdülkadir Badıllı, Mufasssal Tarihçe-i Hayat c. 1, sh. 41

(Bu rüyayı anlatan Abdülmecid Ünlükul, o talebesine vücudundaki yara bere izlerini göstermiş.)

Böylece *Mesnevî-i Nûriye* ve *İşârâtü'l-Îcâz*'ın kısa zamanda tercümelerini bitirmişti.³²²

1. Kızıl İcaz Şerhi ve Tercümesi

Bediüzzaman Said Nursî'nin Süllem üzerine yazdığı haşiyedir. Tam ismi “Kızıl İcâz alâ Süllemi'l-Mantık” şeklindedir. Kitabın alt ismi olarak da “المنورق السلم متن على النورسي سعيد الزمان بديع الأستاذ حاشية () الأخضري الرحمن عبد للشيخ Hâşiyetu el-Üstâz Bedîu'z-Zamân Saîd en-Nûrsî alâ Metni's-Süllem el-Münevrak li'ş-Şeyh Abdîrahmân el-Ahderî” şeklindedir.³²³

Bediüzzaman'dan sonra kardeşi Abdülmecid en-Nursî de eser üzerine bir şerh yazdığı için de kapak sayfasının en altında “النورسي المجيد عبد أخيه شرح مع ” yani “Kardeşi Abdülmecid'in şerhiyle birlikte” ibaresi de bulunmaktadır. Abdülmecid Nursî bu şerhini 1965 (1385 h.) yılında Konya'da yazmıştır. Eseri daha sonra Molla Muhammed Zâhid el-Melâzgirdî tashih ederek ilk defa matbaa eliyle yayınladı. Eserin bu baskısı Dimaşk'da bulunan Matbaatu Berekât yayınevi tarafından 1387 (M. 1967-1968) yılında Muharrem ayında bastırıldı. Daha sonra birkaç defa matbaa baskısı yapılan eser Bediüzzaman'ın külliyyatını Arapça'ya tercüme eden İhsan Kasım Salihî tarafından yeniden gözden geçirilerek yayınlanmıştır. “Kızıl İcâz” üzerinde ayrıca Merhûm Molla Sadreddîn Yüksel hoca da bir takım ta'likler yazmış, bu ta'likleri merhumun oğlu Nedim Yüksel ve Müfid Yüksel'den temin eden Molla Musa Celalî onları Abdülmecid Nursî'nin de şerhiyle birlikte bir araya getirerek *تعليلات: قول إيجاز على Tâlikât alâ Kızıl İcâz* adıyla yeni bir haşiye kitabına dönüştürmüştür.³²⁴

Bediüzzaman'ın kardeşi merhum Abdülmecid Nursî, abisinin şerhini yeniden ele alarak üzerine birtakım ta'likler eklemiştir. Abdülmecid Nursî haşiyesinin mukaddimesinde şöyle demektedir: “İmdi: Bil ki ben musibetlerin canavarlarının pençelerinden kaynaklanan bela dalgalarının çarpmalarının arasından kurtulduktan sonra kader beni 1950'li yılların başında Mevlâna Celâleddîn er-Rûmî'nin vilâyetine sevk etti. Ben de Mevlâna'nın yakınında Üstad'dan uzak bir yerde uyku gafletleri veya rüya esnası dışında ne onun beni ne de benim onu göremeyeceğim bir şekilde orada ikamet ettim. Bu durum Üstaz'ın vefat edip dâr-ı saadete şehid olarak irtihal etmesine kadar devam etti. Ben de hasretler içerisinde garip ve yapayalnız kaldım. Böylece vahşet beni vahdete ve insanlarla teması terk etmeye, yalnız yaşamayı insanlarla ünsiyet içerisinde yaşamaya tercih etmeye sürükledi. Ben de bu durumda kendisiyle kederlerimi izâle etmek ve sayesinde yalnızlığım esnasında bir teselli bulmak için ancak “Kızıl İcâz”a haşiye yapmak ve onda bulunan lugazlara şerh yazmakla iştigal ettim. Böylece aklımı, içinde bulunduğu şiddetli halden bu meşgale sayesinde dinlendirmek istemişim.”³²⁵

Abdülmecid Nursî, Kızıl İcaz'ı Arapça şerh ettiği gibi önemli oranda tercüme de etmiştir. Abdülkadir Badıllı Ağabey bu tercümeyi, tercüme ettiği Mesnevî-i Nuriye'nin sonuna eklemiştir. Tercüme ile ilgili olarak Badıllı Abi şunları yazıyor: “Merhum Molla Abdülmecid Efendi'nin Kızıl İcaz Kitabı içerisinde umuma faydalı olacak çok mühim yerleri alarak tercüme ettiği şu risalecik, benim gözüme çok kıymetli görünüyordu. Müstakillen neşrini düşünüyordum. Fakat küçüktür, azdır, hem kitabın tamamı değil. Hayli zamandır yanımda bekliyordu. Mesnevî'nin tercüme ve tashihini bitirdiğim bu günlerde hatırıma geldi ki; acaba Mesnevî'nin en âhirine bir nevi zeyl gibi ilhak ederek neşretsem bir be'si var mı ki? diye düşündüm. Getirip dikkatle bir mütalaa ettim. Mesnevî ile münasebetini düşündüm. Mesnevî'nin bazı mevzularıyla aşağı yukarı aynı meal dedir gördüm.

³²² Halil Uslu, Abdülmecid Nursî, sh. 13-14

³²³ . Prof. Dr. Mehmet Salih GEÇİT, Bediüzzaman Said Nursî'nin Kızıl İcâz Şerhi Üzerine Yazılan Talikat Çalışmalarına Genel Bir Bakış, Muhakemat Uluslararası Risale-i Nur Araştırmaları Dergisi, 1/2 (Aralık 2022), sh. 49

³²⁴ . A. g. m, sh. 50

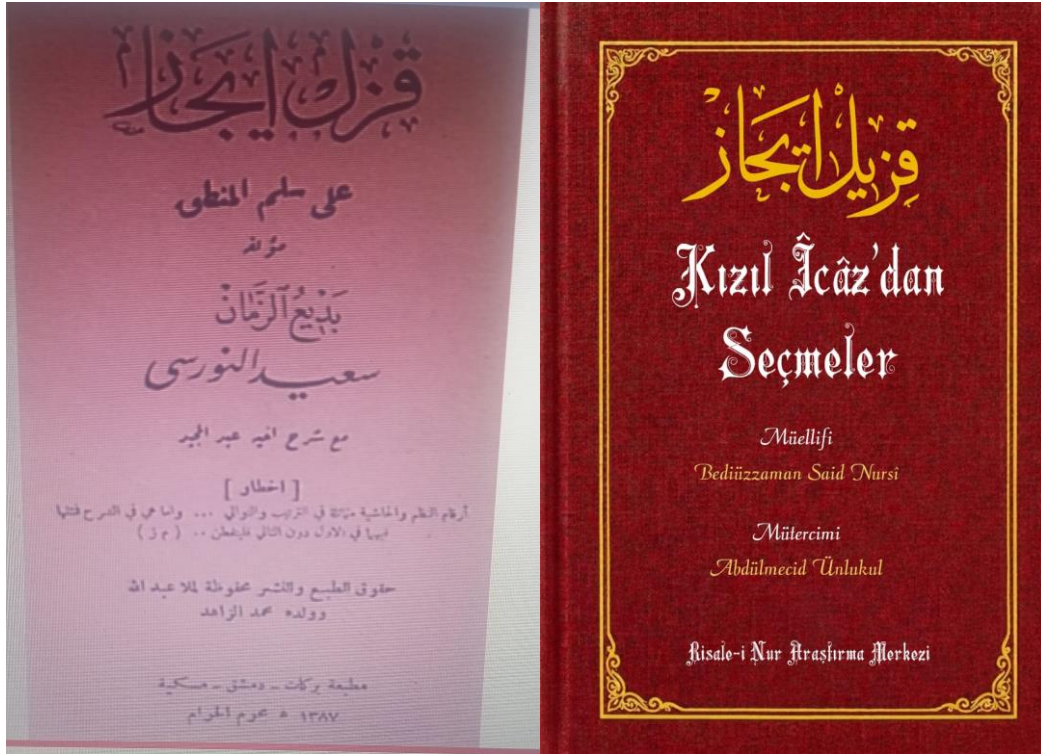
³²⁵ . A. g. m, sh. 51

Merhum Üstadımızın da Kastamonu Lahikası'nda Mehmed Feyzi Ağabey'e onu ders verdiğini ve Feyzi'nin bir zaman o dersini Türkçe olarak kaleme alacağını veya almasını arzu ettiğini düşündüm. Şu halde madem Abdülmecid Efendi Ağabeyimiz, Hazret-i Üstad'ın vefatından sonra emek verip onu tercüme etmiş.. ve madem çok müştak talebeler, Kızıl İcaz'ın mahiyetini bilmeyi çok merak etmektedirler. Öyle ise onu Mesnevî'nin âhîrinde neşretmekte her halde bir beis olmaz inşâallah dedim. Belki de bununla merhum Molla Abdülmecid'in ruhu şâd olur."³²⁶

Badıllı, Kızıl İcaz Tercümesi ile ilgili olarak şunları yazar: "Bunun tercümesi, Merhum Molla Abdülmecid Efendi tarafından olmuştur. Abdülmecid Efendi, Kızıl icazdan îmanî, akidevi ve müfid i'lemlerinden on iki tanesini tercüme etmiş, herkesin merak ettiği garib mevzuları muhtevidirler. Bu i'lemler aşağı yukarı Mesnevî'deki bazı i'lemler tarzındadır. Bu parçanın en sonunda Abdülmecid Efendi, Hz. Üstadın vefatından sonra ona hitaben yazmış olduğu bir mersiye-i hazine ile nihayetleniyor.³²⁷ Badıllı Ağabeyin Mesnevi Tercümesinin sonunda yer verdiği Kızıl İcaz parçaları Risale-i Araştırma Merkezi tarafından Kızıl İcaz'dan Seçmeler adıyla neşredilecektir.

Abdülmecid Nursi'nin Kızıl İcaz Şerhi, Prof. Dr. Ahmed Akgündüz tarafından Türkçe'ye tercüme edilip 2020 yılında Osmanlı Araştırmaları Vakfı tarafından yayınlanmıştır.

Prof. Dr. Niyazi Beki, yaptığı Kızıl İcaz Tercümesinde Abdülmecid Nursi'nin Kızıl İcaz'a yazdığı haşiyelerden istifade ettiğini belirtmektedir.³²⁸

³²⁶ . Bediüzzaman Said Nursi, Mesnevi-i Nuriye, Mütercim: Abdülkadir Badıllı, İttihad Yayınları, sh. 698

³²⁷ . A. g. e, sh. 734

³²⁸ . Prof. Niyazi Beki'den iki çalışma: Kızıl İcaz tercümesi, Kıyamet Alametleri, Risale Haber, 28 Eylül 2020; <https://www.risalehaber.com/prof-niyazi-bekiden-iki-calisma-kizil-icaz-tercumesi-kiyamet-alametleri-388763h.htm>

2. İşarat-ül İ'caz Tercümesi

Vanlı Üstadımızın talebelerinden Cahid Ünsal ağabey, Abdülmecid Nursi'nin daha Van'da iken İşarat-ül İ'caz'ı tercüme ettiğini söyler. İlgili sözleri şöyledir: “Üstadımızın kardeşi Abdülmecid Nursi, benim doğumumdan önce de Van'da bulunmuşlardı. İşârat-ül İ'caz Tefsirinin Türkçeye tercümesini yaptığı sıralarda Van'daydı. Tercümeyi Van'da yapmıştır. Biz o zaman tanıştık, kendisiyle devamlı temas halindeydik. Kitabı tercüme ederken bir kenara çekilip o şekilde çalışırdı.”³²⁹ Bu konuda şunu söyleyebiliriz. Abdülmecid Nursi'nin Van'da yaptığı tercüme Üstadın ondan isteği değil, kendi kararıyla yaptığı tercümedir.

İşarat-ül İcaz eserinin Abdülmecid Nursi tarafından tercüme edilmesi serencamını Abdülkadir Badıllı şöyle yazıyor: “Üstad, tercüme vazifesini kendi kadeşi Molla Abdülmecid Efendi'ye tevdi' buyurmuştur. Seyda Molla Abdülmecid ise; yaşlılığı, kederdarlığından ilk başta mazeret beyan etmişse de, Hz. Üstad, bu büyük hayrı ona yüklemiştir. Lâkin Seyda Molla Abdülmecid Efendi, Hz. Üstad'ın yanında nazdarlığı, serbestliği hesabıyla; İşarat-ül İ'caz'ın tercümesini cümle-cümle, kelime-kelime, harf harf takip ederek değil, serbest tercüme denilen usul ve uslûpla yürütmüştür.

Mesnevî-i Arabî'yi de aynı tarzda tercüme etti. Hz. Üstad'ın üstteki mektubunda işaret buyurulduğu tarzda: “Cümleleri bir derece izah” arzusu da; –Arabî metne nazaran– tam olarak yerine getirilerek değil, bazı yerlerde Arabî metnin aynı tercümesinden çok, Nahvî bir takım izah ve yorumlar getirmiştir. Ayrıca Seyda Molla Abdülmecid'in serbest olan tercümesi, yer yer cümle veya bahsin tamamından umumî bir mefhum mâna alınmış, bazı yerlerde de atlamalar olmuştur. Amma her şeye rağmen, bu mübarek ve ihlaslı tercüme, elli seneye yakın zamandan beri tedavülde kalmış ve pek çok istifadelere medar olmuş ve olmaktadır. Cenab-ı Allah merhum Seyda-yı Molla Abdülmecid'den ebeden razı olsun. Amin...

Merhum Molla Abdülmecid Efendi “İşarat-ül İ'caz”ı Türkçe'ye tercüme ettikten sonra, Hz. Üstad'a göndermiş, Üstad Hazretleri'de, ona tashih ve ilave noktasında herhangi bir tasarruf ile fazla bir şey yapmadan, bir kâtibi olan merhum Hüsrev Ağabey'e –eski harfle teksir etmesi için– gönderdiğinde, ya da teksirinden sonra; bu tefsir için yazmış olduğu mukaddimelerden “Tenbih”

³²⁹ . Ömer Özcan, Ağabeyler Anlatıyor 4, Nesil Yayınları, İstanbul 2010, sh. 79

başlıklı kısma “Üç Nükteli” bir haşiye ilave etmiştir. Bu tenbihli mukaddimeyi mevkiinde aynen kaydedeceğimizle beraber, burada yapılan tercüme mevzu ile alakadar “Üçüncü Nükte”sini acele edip kısmen kaydetmek istiyoruz:

Hazret-i Üstad’ın şu ifadesindeki emri üzerine ve o istikamette, eserin Türkçe tercümesi merhum Hüsrev Ağabey’inin yazısıyla teksir edildikten sonra, merhum Ceylan Ağabey de, onun aslı olan Arapçasını yazarak teksirle birkaç nüsha çoğalttırmış ve tercümesiyle birlikte ciltlettiler, Hz. Üstad’ın emri ile mühim yerlere gönderilmiştir. Lâkin bilahare bu Türkçe tercüme, yeni yazı ile matbaalarda neşredilirken, Hüsrev Ağabey’in hattıyla olan eski harf teksir nüshanın aynısı yeni yazıya çevrildiği gibi; münafıklarla ilgili olan on iki ayetlerin tercümeleri, Hz. Üstad’ın emri ile içinden çıkarttırılarak neşrettirildi.”³³⁰

Eserin sonunda Abdülmecid Nursi eserin tercümesindeki zorluklara dikkat çekerek şunları söylemiştir: “Allah’ın avn ü inayetiyle ümidimin, iktidarımın fevkinde şu tercümeyi iyi kötü yaptım; noksanları çoktur, müellifçe ıslahları lâzımdır. Zâten onun himmetiyle bu kadarını ancak yapabildim. Yoksa nazm-ı Kur’andaki îcazlı olan i’cazı, kısa ve veciz olarak beyan eden bu tefsiri sönük, kör bir fikirle tercüme etmek, Abdülmecid’in işi değildir. Yine onun fart-ı şefkatinden himmeti yetiştirdi, ikmaline muvaffak oldum. Müellifin küçük kardeşi ve Nur talebesi Abdülmecid.”³³¹

İşarat-ül İ’caz tercümesi konusunda Hafız Namık Şenel şunları söyler: “İşârâtü’l-İcaz’ın tercümesinin Hacı Abdullah tarafından yapılması söylendiğinde Üstad Hazretleri, ‘Ne Hacı Abdullah Efendi ne de Mısır uleması ondaki îcazı yerine getiremezler. Ondaki en ufak bir nükte birçok meseleyi ifade eder.’ demiştir. Ve neticede bu risaleyi kardeşi Abdülmecid Efendiye tercüme ettirmiştir. Abdülmecid Efendi de kendi itirafıyla Üstad’ın feyzinin devamlı yanında olduğunu ifade etmiştir.”³³²

Hazret-i Üstad ilk başta, Abdülmecid’in yaptığı Türkçe tercümesi ile birlikte, Arapçasını da başına ekliyerek ikisini bir cild içinde neşrettirmiştir.³³³

Badıllı, “Arabî İşarat-ül İcaz’ın Türkçeye tercümesi, Arapça ve Türkçe ayrı ayrı teksir edilip neşredildiği tarih 1952-1953 arasındır”³³⁴ bilgisini vermektedir.

Ahmed Gümüş, İşarat-ül İcaz tercümesi konusunda şunları söyler: “Konya’da bir gün yorgancı Hacı Mehmet Parlayan’ın dükkânındayım. Söz İşârâtü’l İcaz’dan açıldı. Hacı Mehmed İşârâtü’l İcaz’ın at üstünde, avcı hattında şehit ruhuyla yazıldığını anlattı. Arapçadan tercüme edilmesini de Üstad’ın kardeşi Abdülmecid efendiden başka kimsenin gücünün yetişemeyeceğini söyledi. Abdülmecid efendiye gittim, ‘Tercüme etsek olur mu?’ dedim. ‘Olur’ dedi. Ben de Zübeyir ağabeye, ‘Mesnevi-i Nuriye ile İşârâtü’l-İcaz’ı Abdülmecid efendinin tercüme etmesine Üstad’ımız müsaade eder mi?’ diye yazdım. Üstad Hazretleri ‘Demek İmam Hatip Okulu talebelerinin ihtiyacı var...’ demiş ve kabul etmiş. Bunun üzerine Zübeyir Ağabey Abdülmecid Efendiye bir mektup yazıyor, mektubu Abdülmecid efendiye ben getirdim. Abdülmecid Efendi mektubu evvela kendisi okudu, sonra bana okudu; ‘Nur-u aynım, bana hayat kazandırdın; boştum, işsizdim. Hazret bana hizmet verdi. Buna sen sebep oldun’ dedi ve gözlerimden öptü.

Abdülmecid Efendi İşârâtü’l İcaz’ı tercüme ettikçe formalar, Isparta’ya Rüştü Çakın ağabeye benim isimle gönderilirdi. O sırada Abdülmecid Efendi ile Hz. Üstad arasındaki mektuplaşma usulü şöyleydi; mektuplar önce Konya’ya Hacı Mehmet Parlayan’ın dükkânına geliyor, ben de onları alıp Abdülmecid efendiye götürüyordum. Konya’dan da Rüştü Çakın ağabeye gönderilirdi mektuplar. Oradan Üstad’a verilirdi. Böylece İşârâtü’l İcaz 1955 senesinde tercüme edilmiş oldu.”³³⁵

³³⁰ . Bediüzzaman Said Nursi, İşarat-ül İcaz, Mütercim: Abdülkadir Badıllı, İttihad Yayınları, sh. 11-12

³³¹ . Bediüzzaman Said Nursi, İşarat-ül İcaz, Mütercim: Abdülmecid Nursi, Envar Neşriyat, sh. 212

³³² . Son Şahitler 4, 107

³³³ . Abdülkadir Badıllı, Mufasssal Tarihçe-i Hayat c. 3, sh. 1652

³³⁴ . A. g. e, sh. 1656

³³⁵ . Ömer Özcan, Ağabeyler Anlatıyor 7, sh. 37

Abdülmecid Nursi Ağabey'in yaptığı İşarat-ül İ'caz tercümesi günümüzde Risale-i Nur neşriyatı yapan bütün yayınevleri tarafından yayınlanmaktadır.

3. Mesnevî-i Nuriye Tercümesi

Abdülmecid Nursi'nin tercüme ettiği önemli eserlerden biride Bediüzzaman Said Nursi'nin Arapça olarak yazdığı Mesnevî-i Nuriye eseridir. Mesnevî-i Nuriye ve İşarat-ül İ'caz tercümleri konusunda Dr. Cemil Şahinöz şunları yazmaktadır: “Bediüzzaman Said Nursi'nin “İşaratül İcaz” ve “Mesnevî-i Nuriye” eserlerinin Arapça'dan Türkçeye farklı tercümeleri mevcut. Fakat hiçbir bizzat Bediüzzaman'ın kardeşi olan ve kendisinden 15 sene ders almış olan Abdülmecid Ünlükul'un daha üstad bizzat hayattayken yaptığı tercümelere benzemez.

Abdülmecid Efendi'nin tercümelerini okuduğunuz zaman, adeta Bediüzzaman'ı okuyor gibisiniz, üslup, kelime hafızası birbirine çok benziyor. Bazı bölümleri kendi anlayışına göre özetlemiş olmasına rağmen, özet olduğu dahi anlaşılmıyor. Aynı Bediüzzaman'ın az bilinen “Kızıl İcaz” eseri için de geçerli. Abdülmecid Efendi, bu zor eseri 1965'de şerh eder. Tercümelere o kadar iyiki, bundan dolayı Bediüzzaman'ın talebesi Zübeyir Gündüzalp, şartlar uygun olsaydı bütün külliyyatı Türkçe'den Arapça'ya, Arapça'dan Türkçe'ye Abdülmecid Efendiye tercüme ettirmek istemişti.

esnevî-i Nuriye'nin tercümesiyle ilgili Abdülmecid Efendi şu ifadeleri kullanır: “Risâle-i Nur Külliyyatı'ndan el-Mesneviyyü'l-Arabî (Mesnevî-i Nuriye) ile muanven büyük Üstad'ın cihanbaha pek kıymettar şu eserini de Allah'ın avn ve inayetiyle Arabîden Türkçe'ye çevirmeye muvaffak olmakla kendimi bahtiyar addediyorum. Yalnız, aslındaki ulviyet, kuvvet ve cezaleti tercümede muhafaza edemedim. Evet, o cevher-baha hakikatlere zarf olacak ne bir harf ve ne bir lâfız bulamadım. Tercüme lisanı da fikrim gibi nâkıs ve kasır olduğundan, o azîm imanî ve cesîm Kur'ânî hakikatlere ancak böyle dar ve kısa bir kisveyi tedarik edebildim. Ne hakkın ve ne hakikatin hatırı kalmış. Fabrika-i dimağiyemin bozukluğundan, bu kadarını da, müellif-i muhterem Bediüzzaman'ın mânevî yardımlarıyla dokuyabildim. Evet, bir tavuk, kendi uçuşuyla şahinin veya kartalın uçuşlarını taklit ve tercüme edemez. Bu, hakikaten aslına uygun ve lâıyk bir tercüme değildir-Pek kısa bir meal, bazan da tayyedilmiş, tercüme edememiş. Çok yerlerde yalnız mealini aldım. Bazı yerlerde de tayyettim. Ancak, aslındaki hakaiki evlâd-ı vatana gösteren küçük bir aynadır.”

Bediüzzaman'ın Talebelerinden Hulusi Yahyagil, tercümelerle ilgili şunları söyler: "Hazret-i Üstad Abdülmecid Efendi için daima 'mühim bir âlim' diye bahsederlerdi. Hem Mesnevî hem de İşârâtü'l-İ'câz eserini tercüme etmiştir. Hazret-i Bediüzzaman, Arabî Mesnevî-i Nuriye'yi çok eski tarihlerde Ankara'da tab etmiştir. O zamanların âlimleri, ondan istifade edememişler. Onun üzerine kardeşi Abdülmecid'e tercüme ettirmiştir. Buna rağmen Arabî eserinin bazı bahislerinin içinden çıkamayınca 'Burasını müellifi müşarûn ileyhe bırakıyorum' diye yazardı. Gösteriyor ki bu iki eser, bu iki kardeşin ve üstadlarımızın tefsiri ve tercümeleridir."

Bu muhteşem tercümeleri de bizzat Bediüzzaman kendisinden istemişti. Bediüzzaman, Abdülmecid'e "Abdülmecid Mesnevi ve İşaratu'l İ'caz'ı Türkçeye tercüme et" der. Abdülmecid ise "Seyda, senin eserini ancak sen tercüme edebilirsin. Senin üslûb-u Ali ile neşrettiğin eserleri ben değil yüz ulema bir araya gelse yine tercüme edemezler" şeklinde cevap verir. Bediüzzaman tekrar "Kırk yıldır seni görmedim, hem bu hizmet-i imaniyedeki tekasülüne keffaret olarak Mesnevi ve İşaratu'l İ'caz'ı tercüme etmelisin" der. Abdülmecid kendisine yine "Aman Seyda, ben nasıl cüret edeyim? Ancak siz yapabilirsiniz" diye yanıt verir. Bediüzzaman üçüncü defa "Kardeşim Abdülmecid, sana emrediyorum Mesnevi ve İşaratu'l İ'caz'ı Türkçeye tercüme edeceksin" deyince, artık kabul eder ve "Emir buyurursunuz Seyda, sizin manevi muavenetiniz ve ruhaniyetinizin imdadıyla inşaallah ancak muvaffak olabilirim" der.³³⁶

Rıfat Filizer Ağabey de Mesnevi tercümesi konusunda şunları söyler: "Üstad'ımızın kardeşi Abdülmecid Ünlükul'la da münasebetlerim olmuştur.. Risale-i Nur Külliyyatından Mesnevi-i Nuriye'nin Arapçadan Türkçeye çevrilmesi benim ricam ve Üstad'ımızın emir buyurmaları neticesi, yine hocamız Abdülmecit tarafından icrâ edildi."³³⁷

Hüseyin Hüsmen Duran, Mesnevi Tercümesiyle ilgili olarak şunu anlatıyor: "Bir ara Eğirdir'de kitap getirmeye gittim. Üstadı tekrar ziyaret etmek nasip oldu. Bu gidişimde Üstad bir liste çıkarmıştı. Bu listede Mesnevî'nin gittiği ülkeler yazılıydı. Öyle ülkeler ki, adını hiç duymadığım ülkeler. Üstad bana 'Arapça biliyor musun?' dedi. *'Bilmiyorum, ama öğrenmek istiyorum.'* dedim. Üstad 'Mesnevî'yi getir Zübeyir' dedi. Zübeyir Ağabey Arapça bir Mesnevî getirdi. Üstad bir kaç satır okudu, tercüme etti. 'Bunu sana hediye ediyorum. Konya'da kardeşim var, Abdülmecid Efendi, ona götür sana ders versin.' dedi. Abdülmecid Efendiye götürdüm, 'Bunları ben de anlamıyorum.' dedi. Ben de, *'Anladığın tarzda anlat.'* dedim."

"Üstad bir sene sonra bana ve kardeşi Abdülmecid Efendiye mektup yazmış. 'Kardeşim Hüseyin, sana verdiğim Mesnevî'yi Abdülmecid Efendiye ver, tercüme etsin.' Abdülmecid Efendiye de aynı şekilde diyor ki: 'Hüseyin'den al, tercüme et.' Nihayet mektup gelince Abdülmecid Efendiye gittim. Ben gidince o da Mesnevî'yi aldı, okumaya başladı, papağan gibi anlatmaya başladı. **'Anlamadığım kitabı anlamaya başladım.'** diyordu." "Abdülmecid Efendi 'Demek Üstad bana sevap kazanayım diye bu tercümeyi yaptırıyor, önceden anlamıyordum, bak şimdi anlatmaya başladım.' diyordu."³³⁸

Mesnevi-i Nuriye'nin tercümesinin serencamını Abdülkadir Badıllı ağabey şöyle anlatmaktadır: "Mesnevî'nin tercümesi ise, İşarat-ül İ'cazın tercümesinden sonra ve Üstad tarafından Arapçadan Türkçeye genişçe çevirilen Hutbe-i Şamiye'nin, Abdülmecid tarafından Arapçaya tercümesinden ve 1953 Ağustosunda Üstad Hazretleri Isparta'ya yerleşmek üzere teşrifinden sonra; tercümesine başlandığı gibi; Emirdağ'da iken, Lemaat ve İşarat-ül İ'cazı medrese dersi tarzında talebelerine ders verdiği misillü, Mesneviyi de Isparta'ya gittikten sonra iki defa baştan sona kadar Arapçasından yanındaki talebelerine ders verdi. Daha sonra bunu da İşarat-ül İ'caz gibi kardeşi

³³⁶ . Dr. Cemil Şahinöz, Bediüzzaman'ın kardeşi, alim Abdülmecid Nursi, Risale Haber, 11 Haziran 2020; ;

<https://www.risalehaber.com/bediuzzamanin-kardesi-alim-abdulmecid-nursi-22108yy.htm>

³³⁷ . Necmeddin Şahiner, Son Şahitler 2, Yeni Asya Yayınları, İstanbul 1994, sh. 319

³³⁸ . Son Şahitler 4, sh. 295

Abdülmecid'e, büyük bir kısmını Türkçeye tercüme ettirdi ve 1954 sonlarında bu tercüme teksir edilerek neredildi. Bu Türkçe tercümenin nerinden önce de onun Arapçasını İnebolu teksir etmişti. Böylece Mesnev-i Arabî de, artık hem Arapça hem de Türkçesiyle Risale-i Nur silsilesine ilhak edilmiş oldu.³³⁹

Badıllı abi, Bayram Yüksel aabeye yazdığı bir mektupta Mesnevi tercümesi konusunda ŗunları yazar: "Mesnevî ise, stad'ımız onun tercümesini istedi. Lahikalarda stad'ımızın sarıh ifadeleriyle, ilk baŗta Ankara, Isparta ve Abdülmecid olmak üzere üç merkeze gönderildi. Abdülmecid Efendi'den baŗka bir tercümesi yapılamadı. Çünkü Mesnevî'nin tercümesi için sadece Arapça bilmek yetmediinden, merhum Molla Abdülmecid, stad'ın lisanını ve tarz-ı üslubunu bildiği için bir derece muvaffak oldu."³⁴⁰

Mesnevi-i Nuriye Tercümesi bugün Risale-i Nur neriyatı yapan bütün yayınevleri tarafından neredilmektedir.

4. Asayî Musa Arapça Tercümesi

Asay-ı Musa eserinin Türkçe'den Arapça'ya evrilmesi Mufasssal Tarihçe-i Hayat kitabında ŗyle anlatılmaktadır: Asa-yı Musa'nın Arapçaya tercüme edilmesini isteyen ve söyliyen ilk insan,

Salih zcan'dır ki; Arabistan seyahatinden dnnde bu iin ehemmiyetini stad Hazretlerine arz etmiştir. Molla Abdülmecid tarafından ilk tercüme edilen Nur Risalesinden de bu kitapdır. Salih zcan Arabistan'daki seyahati sırasında Asa-yı Musa'ya çok ihtiyaç olduğunu ilk önce stad'a mektupla bildirmiş, bilahare de ŗifahen gitmiş anlatmıştır. Bunun zerine Hazret-i stad da harekete geçmiş ve bu hususta gelecek mektubu yazmış, talebelerine göndermiştir. Bu mektup 9.11.950 tarihinde neredilmitir:³⁴¹

"Aziz, siddik kardeŗlerim!

Medreset-z Zehra erkânlarına ehemmiyetli bir mes'eleyi havale ediyorum. Seyyid Sâlih "Arabistan'da Asâyî Musa'nın çok lüzumu ve çok faidesi olduğunu, oralarda seyahatimde anladım. Herhalde Araba'ya tercümesi lâzım geliyor." dedi. Benim halîm ve hastalıım müsaade etmediği için benim bedelime Medreset-z Zehra erkânı, dört yere, güzelce Araba'ya tercümesi için muhabere etsinler. Bir mektubu Câmî-l Ezher'e, Emirdağ'lı Kılınç Ali vasıtasıyla orada birkaç edib zâtlar tercüme etsinler. Bir mektup da, Ankara Diyanet Dairesi'nde Risale-i Nur'u ciddî takdir eden ve âlakadar olan bir-iki âlim Araba'ya tercüme etsinler. Biri de; Kayseri kazalarından Ürgüp Müftüsü kardeŗim Abdülmecid'e yazsınlar ki, yirmi sene bütün kuvvetiyle Nur'a hizmet etmek ona lâzım iken etmediği için, onun bedeline bütün kuvvetiyle Araba'ya tercüme etsin. Biri de, Isparta havalisinde Nur dairesindeki âlimler dahi Asâ-yı Musa'yı taksim suretinde herbiri bir kısmını tercüme etsinler."³⁴²

Abdülkadir Badıllı, tercümenin 1950 senesinde olduğunu yazmaktadır.³⁴³

Abdülmecid Nursi bu eseri yazıp kitaplaŗtırmıŗtır. Ama tercüme ve kitaplaŗtırma safhası hakkında bir bilgiye ulaŗamadık. Bu eser hakkında Risale Haber yazarlarından Abdülkadir elebiolu'nun bize ulaŗtırdıı bir kapak fotoğrafı ve i sayfada Abdülmecid Nursi'nin adı yazılı bir sayfa fotoğrafı vardır.

Eserin mütercimi olarak Arapça "Risale-i Nur talebelerinden kardeŗi Abdülmecid" diye yazmaktadır. Maalesef bu tercümeye dair bu mektup ve fotoğraflardan baŗka bilgimiz yoktur.

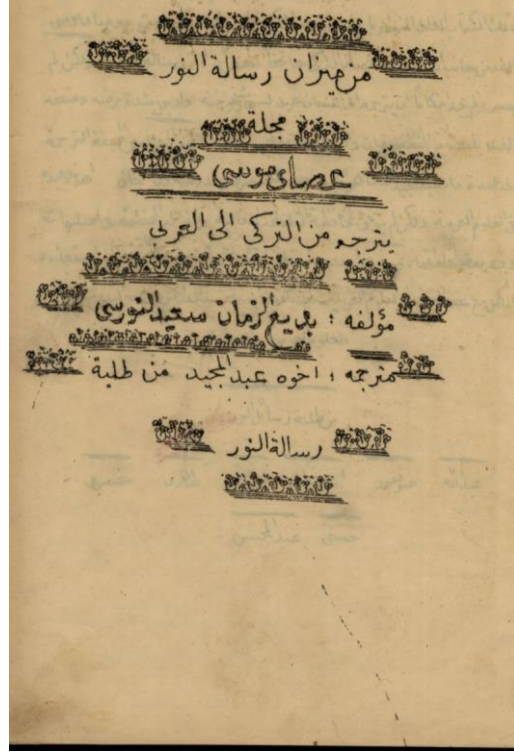
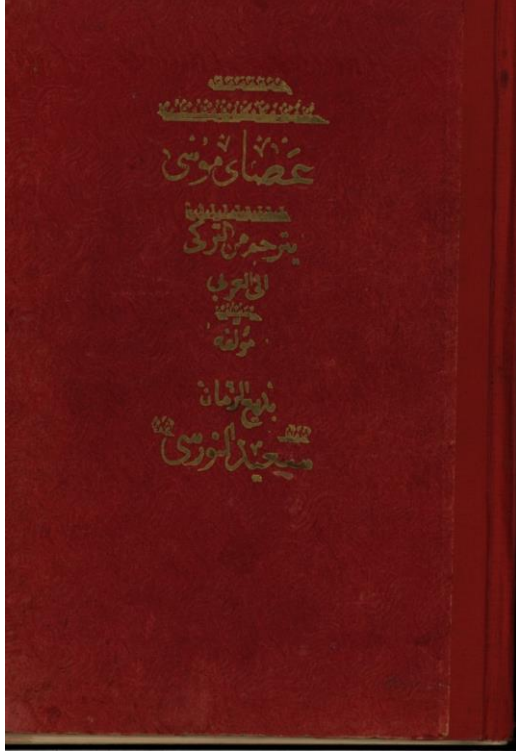
³³⁹ . Abdülkadir Badıllı, Mufasssal Tarihçe-i Hayat, c. 3, sh. 1653

³⁴⁰ . İhsan Atasoy, Bayram Yüksel ve Ali Uçar, Nesil Yayınları, İstanbul 2007, sh. 158

³⁴¹ . Abdülkadir Badıllı, Mufasssal Tarihçe-i Hayat c. 3, sh. 1653-1654

³⁴² . Bediüzzaman Said Nursi, Emirdağ Lahikası 2, Envar Neşriyat, sh. 37

³⁴³ . Abdülkadir Badıllı, Mufasssal Tarihçe-i Hayat c. 3, sh. 1413

5. 29. Lem'a Tefsir ve Tercümesi

Araştırmacı Yazar Abdülkadir Çelebioğlu'nun verdiği bilgiye göre bu eser Üstad'ın vefatından sonra Abdülmecid Nursi tarafından tercüme edilmiştir. Eser Muhammed Numan Özel yönetiminde Risale-i Nur Araştırma Merkezi tarafından yeniden yayınlanacaktır.

29'ncu Arabî Lem'anın ELHAMDULİLLÂH babının Abdülmecid Efendi tarafından yapılan tercümesi de, Şuâların en nihayetine yine Hz. Üstadımızın emir ve iradesiyle konulmuştur.³⁴⁴

³⁴⁴ . Abdülkadir Badıllı, Risale-i Nur'un Neşir Tarihçesi, sh. 56 (pdf)

6. Hutbe-i Şamiye Arapça Tercümesi

Abdülkadir Badıllı Ağabey bu eser ile ilgili şu bilgileri vermektedir: “1951’de onun müellifi tarafından Arapça Hutbe-i Şamiye, Türkçeye tercüme edilerek genişletildi. Ve Osmanlıca olarak teksir makinesiyle, müellifin bir kısım eski makale ve nutukları da eklenerek bir kaç defa çoğaltıldı. 1952’de müellifin kardeşi Molla Abdülmecid tarafından bu geniş şekliyle olan Hutbe-i Şamiye Türkçeden Arapçaya tercüme edilerek Türkiye’de, Suriye’de ve Mısır’da bir kaç defa basıldı. 1973 senesinde de Asım Hüseyinî tarafından Türkçesinden yeniden Arapçaya güzel bir üslûb ile tercüme edildi. Ve birkaç kez basıldı. İşte Hutbe-i Şamiyenin tarihçesi.”³⁴⁵

Eser Araştırmacı-Yazar Müfid Yüksel’de mevcuttur.

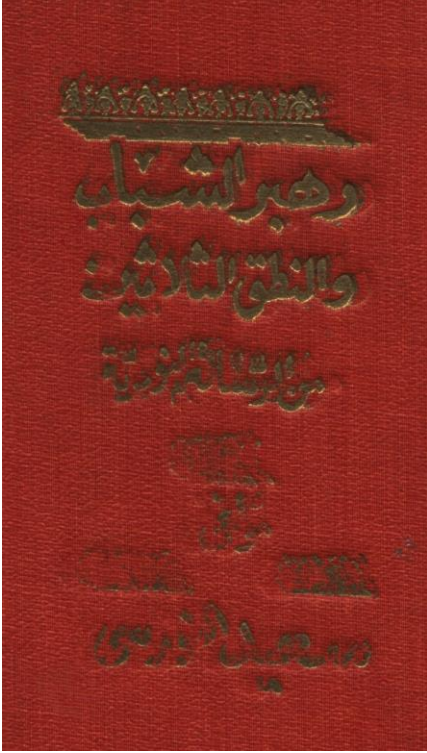
7. Gençlik Rehberi Arapça Tercümesi

Abdülmecid Nursi’nin Risale-i Nur Külliyyatından Türkçe’den Arapça’ya çevirdiği eserlerden biride Gençlik Rehberi’dir. Bu eserin Abdülkadir Çelebioğlu tarafından bize ulaştırılmış bir kapak fotoğrafı mevcuttur.

رہبر الشباب والنطق الثلاثين من الرسالة النورية

Eserin kapağında yukarı satırdaki Arapça ibare yazılıdır. Risale-i Nur’dan Gençlik Rehberi ve Otuzuncu Söz — Müellifi Bediüzzaman Said Nursi, şeklinde tercümesi yapılabilir.

³⁴⁵ . Abdülkadir Badıllı, Mufasssal Tarihçe-i Hayat c. 1, sh. 276-277

8. Konferans Arapça Tercümesi

Vanlı Kamil Acar ağabeye Üstad bir görüşmesinde şöyle demiştir. “Bir de üniversite talebelerinin Konferans kitabını da (o zaman daktilo ile yazılmıştı) Kâmil'e verelim. Götürsün, **kardeşim Abdülmecid'e versin. Acele Arapçaya tercüme etsin, bize göndersin. Arabistan'a göndereceğim'** dedi.”³⁴⁶

Abdülmeccid Nursi'nin Konferans'ı Arapça'ya tercüme edip etmediğine dair bilgiye ulaşamadık. Ancak Gençlik Rehberi'ni tercüme ettiğinde Konferans'ıda bunun içinde tercüme etmiş olabilir.

Bediüzzaman Said Nursi'nin tercüme eserlerini bitirirken Badıllı ağabeyin eserlerin serencamı konusunda yazdığı şu değerlendirmeyi de aktaralım.

“Üstad Hazretleri 1949'dan sonra, Risale makamındaki Nurun te'lifinden fariğ olunca; 1950 başlarından itibaren te'lifat yerine, eski Said tabir ettiği zamanlarında te'lif etmiş olduğu eski eserlerine dikkatle eğilmiş, tedkik etmiştir. İlk önce meşhur "LEMAAT" eserine, sonra da, İşarat-ül İ'caz tefsirine ve daha sonra da "Mesnev-i Arabî" adını verdiği eski Arab eserlerine dikkatle müteveccih olmuş, okumuştur. İlk başta Lemaat eserini, Sonra Arabî İşarat-ül İ'caz tefsirini ve daha sonra da arabî Hutbe-i Şamiye'yi ve Mesnev-i Arabî mecmuasını yanındaki talebelerine ders vermeye başlamış, geniş izahlarda bulunmuştur. Aynı tarihlerde Asa-yı Musa kitabıyla, yine kendisi tarafından Türkçe'ye tercüme edilmiş olan Hutbe-i Şamiyeyi, kardeşi Abdülmecid'e Türkçe'den Arapça'ya tercüme ettirmiş, daha sonra da, Arabî İşarat-ül İ'cazla Arabî Mesneviyi Arapça'dan Türkçe'ye, yine Abdülmecid Efendiye tercüme ettirmiştir. Bunların arkasından da Gençlik Rehberi'ni Türkçeden Arapça'ya tercüme ettirdi.”³⁴⁷

Tercüme eserler konusunu Hulusi Yahyagil Ağabeyden aktarılan bir hatıra ile bitirmek istiyoruz. Halil Uslu yazıyor: “1940'larda Ürgüp'te Hz. Bediüzzaman'ın ikaz ve himmetleriyle tercümesine başlattığı iki muhteşem eseri olan İşaratü'l-İ'caz ve Mesnevî-i Nuriye için Nur'un ilk ve büyük talebelerinden Em. Albay Hulusi Yahyagil'e Elazığ'daki evinde sordum: “Acaba Abdülmecid

³⁴⁶ . Necmeddin Şahiner, Son Şahitler 3, Yeni Asya Yayınları, İstanbul 1993, sh. 250-251

³⁴⁷ . A. g. e, c. 3, sh. 1649

Efendi bu tercümeler karşısında bir madde talebi olmuş mudur?” Cevaben: “Asla olmamıştır. Kaldı ki kimden isteyecek? Hz. Üstad hem hocası ve hem abisi. O eserlerin tercümesi her iki muhterem üstadın tercümeleridir. Manevî füyuzatı ayrıdır vs.”³⁴⁸

Son olarak Zübeyir Gündüzalp ağabeyden bir hatıra ile çalışmamıza son vermiş olalım. Allah’a emanet olunuz. Hz. Bedüzzaman’ın meslek ve meşrebini tavizsiz bir ahenk içinde deruhte eden merhum Zübeyir Gündüzalp, mükerrer defalar bana dedi ki, “Kardeşim! Sıhhatim ve şartlarım müsait değil. Eğer Konya’da olsam Abdülmecid Efendi’ye hizmet eder, bütün Külliyyatı Türkçe’den Arapça’ya, Arapça’dan Türkçe’ye tercüme ettirirdim. Çünkü Hz. Üstad’ın tarzına, üslûbuna en yakın o, elinde yetişmişti.” İlk ağızdan bu yıl bu kadar. 83 yaşında Konya’da Hakk’ın rahmetine kavuşan Ağabey ve Hocamıza binler Fatihalar.”³⁴⁹

³⁴⁸ . Halil Uslu, Vefat yıldönümünde Abdülmecid Nursî’yi rahmet ve dualarla yad ediyoruz., Yeni Asya, 11 Haziran 2017; https://www.yeniasya.com.tr/gundem/vefat-yildonumunde-abdulmecid-nursi-yi-rahmet-ve-dualarla-yad-ediyoruz_435007

³⁴⁹ . A. y.

KAYNAKÇA

Abdulkadir Ceylan, Öz Kardeş, En Birinci En Yüksek ve En Fedakâr Talebe: Abdülmecid Nursi-1, Risale Haber, 8 Mayıs 2026; <https://www.risalehaber.com/abdulkadir-ceylan-oz-kardes-en-birinci-en-yukse-ve-en-fedakar-talebe-abdulmecid-28983yy.htm>

Abdulkadir Ceylan, Şehit ve Gaziler Mekanı Bir Medrese: Horhor 1, Risale Haber, 8 Ekim 2025; <https://www.risalehaber.com/abdulkadir-ceylan-sehit-ve-gaziler-mekani-bir-medrese-horhor-1-28095yy.htm>

Abdulkadir Ceylan, Şehitler ve Gaziler Mekanı Bir Medrese: Horhor-2, Risale Haber, 21 Ekim 2025; <https://www.risalehaber.com/abdulkadir-ceylan-sehitler-ve-gaziler-mekani-bir-medrese-horhor-2-28137yy.htm>

Abdulkadir Ceylan, Horhor Talebelerinden Molla Abdullahê Koği (Abdullah Okumuş)-1, Risale Haber, 17 Aralık 2025; <https://www.risalehaber.com/abdulkadir-ceylan-horhor-talebelerinden-molla-abdullahe-kogi-abdullah-okumus-1-28369yy.htm>

Abdulkadir Ceylan, Bediüzzaman'ın Deha-i Nurani Sahibi Yeğeni Manevi Evladı: Abdurrahman Nursi 3, Risale Haber, 11 Nisan 2026; <https://www.risalehaber.com/abdulkadir-ceylan-bediuzzamanin-deha-i-nurani-sahibi-yegeni-manevi-evladi-28875yy.htm>

Abdulkadir Ceylan, Müküslü Hamza ve Bediüzzaman 3, Risale Haber, 17 Eylül 2025; <https://www.risalehaber.com/abdulkadir-ceylan-mukuslu-hamza-agabey-ve-bediuzzaman-3-28017yy.htm>

Abdulkadir Ceylan, Bediüzzaman'ın Deha-i Nurani Sahibi Yeğeni, Manevi Evladı: Abdurrahman Nursi-5, Risale Haber, 27 Nisan 2026; <https://www.risalehaber.com/abdulkadir-ceylan-bediuzzamanin-deha-i-nurani-sahibi-yegeni-manevi-evladi28935yy.htm>

Abdulkadir Ceylan, Eski Said'in Mühim Talebesi ve Yeni Said'in Avukatı: Mehmed Mihri Hilav-1, Risale Haber, 30 Ekim 2025; <https://www.risalehaber.com/abdulkadir-ceylan-eski-saidin-muhim-talebesi-ve-yeni-saidin-avukati-mehmed-mihri-28171yy.htm>

Abdulkadir Ceylan, Büyük Bir Âlim ve Veli Zat: Seyyid Şefik Arvasi-1, Risale Haber, 20 Kasım 2025; <https://www.risalehaber.com/abdulkadir-ceylan-buyuk-bir-alim-ve-veli-zat-seyyid-sefik-arvasi-1-28262yy.htm>

Abdulkadir Çelebioğlu, Bediüzzaman Diyor ki (Word Belge)

Abdülhalim Durna, Evliyalar Şehri Van, Samsun 2014 (pdf)

Abdülbaki Çimiç, Bediüzzaman'ın doğduğu yer: Nurs Karyesi, Yeni Asya, 02 Aralık 2019; https://www.yeniasya.com.tr/abdulbaki-cimic/bediuzzaman-in-dogdugu-yer-nurs-karyesi_507817

Abdülbaki Çimiç, Bediüzzaman talebeleriyle Harb-i Umûmî'ye katılıyor, Yeni Asya, 7 Temmuz 2022; https://www.yeniasya.com.tr/abdulbaki-cimic/bediuzzaman-talebeleriyle-harb-i-umumi-ye-katiliyor_566590

Abdülkadir Badıllı, Bediüzzaman Said Nursi Mufasssal Tarihçe-i Hayatı c. 1, Timaş Yayınları, İstanbul 1990

Abdülkadir Badıllı, Mufasssal Tarihçe-i Hayat c. 1 (pdf)

Abdülkadir Badıllı, Bediüzzaman Said Nursi Mufasssal Tarihçe-i Hayatı c. 2, Timaş Yayınları, İstanbul 1990

Abdülkadir Badıllı, Bediüzzaman Said Nursi Mufasssal Tarihçe-i Hayatı c. 3, Timaş Yayınları, İstanbul 1990

- Abdülkadir Badıllı, Risale-i Nur'un Neşir Tarihçesi (pdf)
- Abdülmecid Nursi, Dersler, Yayına Haz. İhsan Atasoy, Nesil Yayınları, İstanbul 2008
- Abdülmecid Nursi, Risale-i Fuadiye, Risale-i Nur Araştırma Merkezi (pdf)
- Prof. Dr. Ahmed Akgündüz, Arşiv Belgeleri Işığında Bediüzzaman Said Nursi c. 1, Osav Yayınları, İstanbul 2013
- Prof. Dr. Ahmed Akgündüz, Arşiv Belgeleri Işığında Bediüzzaman Said Nursi c. 2, Osav Yayınları, İstanbul 2014
- Prof. Dr. Ahmed Akgündüz, Arşiv Belgeleri Işığında Bediüzzaman Said Nursi c. 6, Osav Yayınları, İstanbul 2016
- Ahmed Özer, İki Ünlü Kul, İzmir 2003 (pdf)
- Doç. Dr. Alaattin Uca-Berrin Nurcan Çakır, Türkiye'de Ordu-Siyaset İlişkisi ve Said Nursi'nin Mezarının Nakledilmesi, International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR), c. 7, sy 61, Kasım 2020, ss. 3123-39, doi:10.26450/jshsr.2143
- Prof. Dr. Alparslan Açıkgenç, Said Nursi, İslam Ansiklopedisi c. 35, TDV Yayınları, Ankara 2018
- Bediüzzaman Said Nursi, Asar-ı Bediyye, Envar Neşriyat
- Bediüzzaman Said Nursi, Asayı Musa, Envar Neşriyat
- Bediüzzaman Said Nursi, Barla Lahikası, Envar Neşriyat
- Bediüzzaman Said Nursi, Barla Lâhikası, Yeni Asya Neşriyat, 1998
- Bediüzzaman Said Nursi, Emirdağ Lahikası 1, Envar Neşriyat
- Bediüzzaman Said Nursi, Emirdağ Lahikası 2, Envar Neşriyat
- Bediüzzaman Said Nursi, Gayrı Münteşir Risaleler (pdf)
- Bediüzzaman Said Nursi, İctima-i Reçeteler 2, Tenvir Neşriyat, İstanbul 1990
- Bediüzzaman Said Nursi, İşarat-ül İ'caz, Mütercim: Abdülkadir Badıllı, İttihad Yayınları
- Bediüzzaman Said Nursi, İşarat-ül İ'caz, Mütercim: Abdülmecid Nursi, Envar Neşriyat
- Bediüzzaman Said Nursi, Kastamonu Lahikası, Envar Neşriyat
- Bediüzzaman Said Nursi, Latif Nükteler, Envar Neşriyat
- Bediüzzaman Said Nursi, Lemalar, Envar Neşriyat
- Bediüzzaman Said Nursi, "Makalat", Eski Said Dönemi Eserleri, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul 2009
- Bediüzzaman Said Nursi, Mektubat, Envar Neşriyat
- Bediüzzaman Said Nursi, Mesnevi-i Nuriye, Mütercim: Abdülkadir Badıllı, İttihad Yayınları
- Bediüzzaman Said Nursi, Muhakemat, Envar Neşriyat
- Bediüzzaman Said Nursi, Ta'likat (Gelenbevi'nin Mantık İmine Ait Burhan İsimli Kitabı Üzerine), Tercüme: Prof. Dr. Ahmed Akgündüz, Osav Yayınları, İstanbul 2019
- Bediüzzaman Said Nursi, Tarihçe-i Hayat, Envar Neşriyat
- Bestami Çiftçi, Risale-i Nur'da Eğitim Düşüncesi, Merak Yayınları, Ankara 2013
- Bilal Tunç, Bediüzzaman Said Nursi Muhtasar Tarihçe-i Hayatı 6. Bölüm 1926-1960, Risale Tashih, 21 Ekim 2020; <https://risaletashih.org/2020/10/21/bediuzzaman-said-nursi-muhtasar-tarihce-i-hayati-vi-1926-1960/>

Dr. Cemil Şahinöz, Bediüzzaman'ın kardeşi, alim Abdülmecid Nursi, Risale Haber, 11 Haziran 2020; ;
<https://www.risalehaber.com/bediuzzamanin-kardeşi-alim-abdülmeçid-nursi-22108yy.htm>

<https://www.diyarbakir.gov.tr/ergani>

Ege Postası, Bediüzzaman Said Nursi'nin talebe yetiştirdiği Horhor Medresesi ibadete açıldı, 12. 07. 2013; <https://www.egepostasi.com/haber/Bediuzzaman-Said-Nursi-nin-talebe-yetistirdigi-Horhor-Medresesi-ibadete-acildi/>

74. <https://www.ehlisunnetbuyukleri.com/Evliyalar-Ansiklopedisi/Detay/Turkiye-Ankara-AHMED-MEKKI-EFENDI/51>

Halil Uslu, Bediüzzaman'ın Kardeşi Abdülmecid Nursi, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul 1997

Halil Uslu, Abdülmecid (Nursî) Ünlükul ve Risâle-i Nur, 11 Haziran 2010; <https://www.risalehaber.com/abdulmecid-nursi-unlukul-ve-risale-i-nur-8634yy.htm>

Halil Uslu, İlk ağızdan Abdülmecid Nursî, Yeni Asya, 12 Haziran 2015; https://www.yeniasya.com.tr/halil-uslu/ilk-agizdan-abdulmecid-nursi_340374

Halil Uslu, Vefat yıldönümünde Abdülmecid Nursî'yi rahmet ve dualarla yad ediyoruz., Yeni Asya, 11 Haziran 2017; https://www.yeniasya.com.tr/gundem/vefat-yildonumunde-abdulmecid-nursi-yi-rahmet-ve-dualarla-yad-ediyoruz_435007

<https://www.hulusiyahyagil.com/kendi-kaleminden-hulusi-bey-kimdir/> Tercüme-i Halimden Bir Hülâsa, 18 Ekim 2018

Hüseyin Çeşitcioğlu, Taa Van, <https://www.kastamonur.com/taa-van-bediuzzaman/>

Hüseyin Yılmaz, Kutup Yıldızı 1, Hayat Yayınları, İstanbul 2025

Prof. Dr. İbrahim Baz, Şehirden Büyük Bir Köy: Arvas, Maarifin Sesi.Com, 11. 07. 2024; <https://www.maarifinsesi.com/sehirden-buyuk-bir-koy-arvas/>

İbrahim Kaygusuz, Konya'nın Üç Hizmet Eri: Mustafa Demirci-Mazhar İyidöner-Ziya Nur Aksun, Risale Akademi, 25 Aralık 2013; <https://risaleakademi.org/konyanin-uc-hizmet-mustafa-demirci-mazhar-iyidoner-ziya-nur-aksun--ps-123>

İhsan Atasoy, Bayram Yüksel ve Ali Uçar, Nesil Yayınları, İstanbul 2007

İhsan Atasoy, Ceylan Çalışkan, Nesil Yayınları, İstanbul 2008

İhsan Atasoy, Hulusi Yahyagil, Nesil Yayınları, İstanbul 2010

İhsan Atasoy, Molla Hamid Ekinci, Nesil Yayınları, İstanbul 2011

İslam Yaşar, Zamanın Sesi, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul 1995

https://www.islamiokul.com/kutuphane/fikih/v2/halebi-sagir/1.htm#_Toc131269117

İsmet Görgülü, Osmanlı İmparatorluğu'nun Birinci Dünya Harbine Girişi ve Çarpıştığı Cepheler; <https://ttk.gov.tr/osmanli-imparatorlugunun-i-dunya-harbine-girisi-ve-carpistigi-cepheler/>

Prof. Dr. Kemal Yavuz vd., Evliyalar Ansiklopedisi, Muhammed Emin Efendi, İhlas Gazetecilik Holding A. Ş, İstanbul 1992 (Pdf)

Kübra Örnek Korkmaz, Bediüzzaman'ın Kardeşi Abdülmecid Nursi, Yeni Asya, 11 Haziran 2019; https://www.yeniasya.com.tr/kubra-ornek-korkmaz/bediuzzaman-in-kardeşi-abdülmeçid-nursi_495782

Mahmut Kaya, Kaşîdetü'l-bürde, İslam Ansiklopedisi c. 24, TDV Yayınları, İstanbul 2001, sh. 568; <https://islamansiklopedisi.org.tr/kasidetul-burde--busiri>

Mehmet Evren, Almanya Hannover’de Abdülmecid Nursi Ünlükul’u (Nursî) anma programı, Risale Haber, 14 Haziran 2020; <https://www.risalehaber.com/almanya-hannoverde-abdulgmeceid-nursi-unlukulu-nursi-anma-programi-22116yy.htm>

Mehmet Selim Mardin, Yeni Bilgi ve Belgelerle Bediüzzaman Said Nursi, Foliant Yayınları, İstanbul 2021

46. Mehmet Selim Mardin, Said Nursi'nin ailesinin tehciri üzerine yayınlanan belgeler ve bilinmeyenler, Risale Haber, 21 Mart 2021; <https://www.risalehaber.com/said-nursinin-ailesinin-tehciri-uzerine-yayinlanan-belgeler-ve-bilinmeyenler-23058yy.htm>

Prof. Dr. Mehmet Salih GEÇİT, Bediüzzaman Said Nursi’nin Kızıl İcâz Şerhi Üzerine Yazılan Talikat Çalışmalarına Genel Bir Bakış, Muhakemat Uluslararası Risale-i Nur Araştırmaları Dergisi, 1/2 (Aralık 2022)

Mehmet Özçelik-Nureddin Gürsoy, Nur Röportajları (pdf)

Mehtap Yıldırım Yükselten, Ağabeyinin İzinde Risale-i Nur Hizmetinde Bir Alim Kardeş: Abdülmecid Nursi, Yeni Asya, 11 Haziran 2025; https://www.yeniasya.com.tr/dizi/agabeyinin-izinde-risale-i-nur-hizmetinde-bir-alim-kardes-abdulgmeceid-nursi_610445

Muhammed Bin Salih Ed-Dimaşki, Peygamber Külliyyatı c. 4, Çev: Adem Yerinde, Ocak Yayıncılık, İstanbul 2003

Muhammed Numan Özel, Gazi Bediüzzaman Said Nursi ve Nur Talebeleri, Risale Haber, 19 Eylül 2025, <https://www.risalehaber.com/muhammed-numan-ozel-gazi-bediuzzaman-said-nursi-ve-nur-talebeleri-28026yy.htm>

Mustafa Öztürkçü, Bediüzzaman’ın Bilinmeyen Akrabaları, İzmir 2009

Necmeddin Şahiner, Belgelerle Bediüzzaman’ın Kabir Olayı, Timaş Yayınları, İstanbul 1996

Necmeddin Şahiner, Bilinmeyen Taraflarıyla Bediüzzaman Said Nursi, Yeni Asya Yayınları, İstanbul 1974

Necmeddin Şahiner, Nurs Yolu, İzmir 2013

Necmeddin Şahiner, Son Şahitler 1, Yeni Asya Yayınları, İstanbul 1993

Necmeddin Şahiner, Son Şahitler 2, Yeni Asya Yayınları, İstanbul 1993

Necmeddin Şahiner, Son Şahitler 3, Yeni Asya Yayınları, İstanbul 1993

Necmeddin Şahiner, Son Şahitler 4, Yeni Asya Yayınları, İstanbul, 1993

Necmeddin Şahiner, Son Şahitler 5, Nesil Yayınları, İstanbul 2006

Necmeddin Şahiner, Son Şahitler 6, Nesil Yayınları, İstanbul 2006

Necmeddin Şahiner, Üç Feyizli Nur, İzmir 2009

Necmeddin Şahiner, Yazarların Kaleminden Bediüzzaman, İzmir 2009

Prof. Niyazi Beki'den iki çalışma: Kızıl İcaz tercümesi, Kıyamet Alametleri, Risale Haber, 28 Eylül 2020; <https://www.risalehaber.com/prof-niyazi-bekiden-iki-calisma-kizil-icaz-tercumesi-kiyamet-alametleri-388763h.htm>

https://nurpedia.org/wiki/Nihad_%C3%9Cn%C3%BCKul

Ömer Özcan Ağabeyler Anlatıyor 2, Nesil Yayınları, İstanbul 2008

Ömer Özcan, Ağabeyler Anlatıyor 4, Nesil Yayınları, İstanbul 2010

Ömer Özcan, Ağabeyler Anlatıyor 6, Nesil Yayınları, İstanbul 2014

Ömer Özcan Ağabeyler Anlatıyor 7, Nesil Yayınları, İstanbul 2018

Risale-i Nur Enstitüsü, Risale-i Nur'dan Portreler c. 1, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul 2008

Risale-i Nurlar'ın Ayet ve Hadis Mealleri ve Me'hazları, Envar Neşriyat

<https://www.rne.com.tr/portreler/abdulhakim-arvasi-1865-1943/>

Said Nursi'nin verdiği icazetnameye Diyanet'ten resmi onay, Risale Haber, 29 Ağustos 2023;
<https://www.risalehaber.com/said-nursinin-verdigi-icazetnameye-diyanetten-resmi-onay-435617h.htm>

Seyda Ünlükul, Dedem Abdülmecid Ünlükul, Risale Akademi, 25 Kasım 2013;
<https://risaleakademi.org/dedem-abdulgmejid-unlukul-ps-133>

<https://sorularlarisale.com/abdulgmejid-nursi>

Prof. Dr. Süleyman Uludağ, İbnül Farız, İslam Ansiklopedisi c. 21, TDV Yayınları, İstanbul 2000, sh. 40-43; <https://islamansiklopedisi.org.tr/ibnul-fariz>

Şakir Diclehan, Yeni Belgelerin Işığında Bediüzzaman'ın Esaret Yolculuğu, Dicle Yayınları, İstanbul 2017

Şükrü Özbuğday, İmam Hatip Lisesi; <https://www.konyapedia.com/makale/2692/imam-hatip-lisesi>

Veysel Aydeniz, Eski Said'in Ehemmiyetli Talebesi Hamza, Kent Işıkları Yayınları, b.t.y.

<https://www.yeniasya.com.tr/2008/04/04/dizi/default.htm>

Prof. Dr. Yusuf Kenan Haspolat, Bediüzzaman ve Diyarbakır, Dicle Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2013